T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTA DOĞU VE İSLAM ÜLKELERİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
ORTA DOĞU SİYASİ TARİHİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLERİ
ANABİLİM DALI

İŞGAL ALTINDAKİ FİLİSTİN TOPRAKLARINDA FAALİYET GÖSTEREN SİYONİST YERLEŞİM HAREKETLERİ: GUSH EMUNİM, YESHA KONSEYİ VE TEPE GENÇLİĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Fatih DEMİR

İstanbul - 2020

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTA DOĞU VE İSLAM ÜLKELERİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
ORTA DOĞU SİYASİ TARİHİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLERİ
ANABİLİM DALI

İŞGAL ALTINDAKİ FİLİSTİN TOPRAKLARINDA FAALİYET GÖSTEREN SİYONİST YERLEŞİM HAREKETLERİ: GUSH EMUNİM, YESHA KONSEYİ VE TEPE GENÇLİĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Fatih DEMİR
Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Selin Muzaffer BÖLME

İstanbul - 2020

İŞGAL ALTINDAKİ FİLİSTİN TOPRAKLARINDA FAALİYET GÖSTEREN SİYONİST YERLEŞİM HAREKETLERİ: GUSH EMUNİM, YESHA KONSEYİ VE TEPE GENÇLİĞİ

Fatih DEMİR

ÖZET

Filistin-İsrail meselesi, günümüzün en çetrefilli sorunlarından biridir. Bu soruna sebep olan birçok faktör olmasıyla birlikte, bunlar arasında en çok öne çıkan başlıklardan biri İsrail yerleşim politikası olmuştur. Devlet öncesi dönemde Siyonizm tarafından Filistin toprakları üzerinde bir Yahudi yurdunun sağlanması için uygulanan yerleşim politikası, İsrail devletinin kuruluşundan sonra da uygulanmaya devam etmiştir. Bu tez çalışması, bölgedeki havanın giderek kötüleşmesine neden olan yerleşim politikasının uygulanmasında yalnızca İsrail devletinin değil, aynı zamanda devletten bağımsız olarak yapılanan Siyonist yerleşim hareketlerinin de rollerine temas etmeyi ve bu rolleri sebebiyle İsrail devleti ile ne gibi bir etkileşim içerisinde olduklarını incelemeyi hedeflemektedir. Bundan yola çıkarak, birçok yerleşim hareketinin kurulmasıyla birlikte bu hareketler arasında en etkili olmaları sebebiyle Gush Emunim, Yesha Konseyi ve Tepe Gençliği örneklem olarak seçilerek bu hareketlerin ideolojik düşünceleri, yerleşim faaliyetleri ve İsrail devleti ile olan ilişkileri incelenmiş, bu çerçevede değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışma, söz konusu yerleşim hareketlerinin İsrail devletinin yerleşim politikasında önemli bir yere sahip olduklarını ileri sürmektedir. Literatürde yerleşim hareketleri genel itibariyle göz ardı edilmiş, bu çerçevede İsrail yerleşim politikası açıklanmaya çalışılmıştır. Bu tez, bu yönüyle literatürdeki çalışmalardan ayrılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Siyonizm, Yerleşim Politikası, Yerleşimciler, Gush Emunim, Yesha Konseyi, Tepe Gençliği

ZIONIST SETTLEMENT MOVEMENTS OPERATING IN THE OCCUPIED PALESTINIAN TERRITORY: GUSH EMUNİM, YESHA COUNCIL AND HILLTOP YOUTH

Fatih DEMİR

ABSTRACT

The Palestinian-Israeli issue is one of the most complicated issues of the modern-day. While there are many factors which cause this problem, Israeli settlement policy is one of the most prominent topics among these factors. The settlement policy, which had been implemented by Zionism to provide a Jewish homeland on the Palestinian territory in the pre-state period, has been continued to be implemented even after the establishment of the Israeli state. This thesis study aims to touch the roles of not only the state of Israel but also the Zionist settlement movements, which are organized independently from the state of Israel in the implementation of settlement policy which deteriorates the issue in the region day by day, and to examine what interaction they have with the state of Israel. Based on this, with the establishment of many settlement movements, Gush Emunim, Yesha Council and Hilltop Youth are chosen as samples because they are the most effective among all Zionist movements, and their ideological thoughts, the settlement activities and relationships with the Israeli state are examined and evaluated within this framework. This study puts forward that the settlement movements have an important position in the settlement policy of the state of Israel. In the literature, the settlement movements have always been neglected in general, and Israel's settlement policy has been tried to be explained within this framework. This thesis differs from the studies in the literature in this respect.

Keywords: Zionism, Settlement Policy, Settlers, Gush Emunim, Yesha Council, Hilltop Youth

İÇİNDEKİLER **Sayfa No.**

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

HARİTALAR

Sayfa No.

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
BMGK	: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
DSÖ	: Dünya Siyonist Örgütü
FKÖ	: Filistin Kurtuluş Örgütü
IDF	: İsrail Savunma Kuvvetleri
Mafdal	: Ulusal Dinci Parti
Yesha	: Batı Şeria ve Gazze

GİRİŞ

19. yüzyılın sonlarından itibaren Siyonistlerin Filistin'de bir Yahudi yurdunun kurulması için siyasal olarak örgütlenmeye yönelmelerinin etkileri, günümüzde hala görülmeye devam etmektedir. Farklı fraksiyonları bünyesinde barındıran Siyonizm, Yahudilerin Filistin'e göçünü sağlayarak İsrail devletinin kuruluşunu gerçekleştirmekle kalmamış, aynı zamanda kuruluş sonrasında İsrail devletinin tüm siyasal sistemini şekillendirerek güvenlikten dış politika algılarına, tercihlerine ve davranışlarına yön vermiştir. Siyonist ideolojiden temellerini alan bu yönelimler çoğu kez beraberinde sorunlar da getirmişler, özellikle bölgesel barışın kurulması anlamında engel teşkil etmişlerdir. Özellikle İsrail'in işgal altında tuttuğu Filistin topraklarının ilhakı için önemli bir araç olarak gördüğü 'Yerleşim Politikası' bu anlamda ön plana çıkmaktadır. Filistin topraklarında inşa edilen konutlara Yahudilerin yerleşimini amaçlayan bu politika, kimi zaman taraflar arasında büyük çatışmaların yaşanmasına kimi zaman da barış görüşmelerinin tıkanmasına ve sorunun bir bölgesel sorunun ötesinde uluslararası bir mesele haline dönüşmesine neden olmuştur.

Ancak yerleşimler, genel kanının aksine, sadece bir devlet projesi neticesinde hayata geçirilmemektedirler. İşgal topraklarında inşa edilen bu yapılar, aynı zamanda Siyonist Yahudilerin sivil inisiyatif şeklinde örgütlenerek yürütmekte olduğu faaliyetlerin bir ürünü olarak da karşımıza çıkmaktadırlar. Siyonist yerleşim hareketleri, farklı Siyonist ekollerden etkilenmekle ve farklı gerekçelerle hareket etmekle beraber, işgal altında tutulan toprakların ilhakı konusunda ortaklaşmaktadırlar. Yerleşimlerin kurulmasında son derece etkin olan bu hareketlerin çok sayıda Yahudi'nin buralara yerleşiminde de önemli katkıları bulunmaktadır. Ancak gerek sahadaki bu etkinliklerine gerekse İsrail siyaseti içinde bir baskı grubu niteliği göstermelerine rağmen yerleşim hareketleri, İsrail'in hem yerleşim politikasını hem de Filistin politikasını anlamada çoğu zaman göz ardı edilmektedirler.

Bu tezin amacı, Orta Doğu'da kalıcı bir barışın gerçekleşmesinin önündeki en önemli engellerden biri olan yerleşimler meselesini sadece İsrail'in devlet politikası olarak ele almayarak, bu sorunun ortaya çıkışında ve devam etmesinde yerleşim hareketlerinin rolüne, İsrail devleti ile olan etkileşimine, başka bir ifade ile bu hareketlerin

İsrail'in yerleşim politikasının belirlenmesine ve bu politikanın uygulanmasındaki etkilerine ışık tutmaktır. Bu yönüyle, İsrail yerleşim politikasının tek uygulayıcısı olarak İsrail devletini gösteren literatürdeki çalışmalardan ayrılmaktadır.

Bu amaçtan hareketle tezin temel sorusu, Siyonist yerleşim hareketleri ile İsrail devleti arasında nasıl bir etkileşim olduğu ve bu hareketlerin yerleşim politikası üzerinde etkisinin olup olmadığıdır. Bu soru doğrultusunda, çok sayıda Siyonist yerleşim hareketi olmakla birlikte faaliyetleri ve etki alanları bakımından en etkili yerleşim hareketleri olmaları nedeniyle Gush Emunim, Yesha Konseyi ve Tepe Gençliği inceleme konusu olarak seçilmişlerdir. Tezin incelediği zaman aralığı Siyonist düşüncenin ortaya çıktığı 19. yüzyılın sonlarından günümüze kadar olan süreyi kapsamakla birlikte, asıl inceleme konusu olan yerleşim hareketlerinin ortaya çıktığı 1967 Savaşı sonrası dönem başlangıç olarak alınmıştır.

Söz konusu araştırma sorusundan yola çıkarak bu tezde ileri sürülen temel hipotez, İsrail yerleşim politikasının şekillenmesinde ve bu politikanın uygulanmasında yerleşim hareketlerinin de etkili olduğudur. Dolayısıyla yerleşim politikasının anlaşılması ve yerleşimlerin ortaya çıkardığı kronik sorunların aşılabilmesi adına bu hareketlerin incelenmesi, anlaşılması ve etki düzeylerinin tahlil edilmesi gerekmektedir.

Bu çalışma, yukarıdaki hipotezin sınanması çerçevesinde üç bölüm olarak tasarlanmıştır. İlk bölümde yerleşim hareketlerinin düşünce dünyalarını anlayabilmek adına ideolojik açından etkilendikleri siyasal, dini ve revizyonist Siyonist akımlara ve bu akımların ortaya çıkış süreçlerine, temel ilkelerine ve önde gelen düşünürlerine yer verilmiştir. Filistin'de bir Yahudi yurdunun kurulması için ortaya çıkan Siyonist akımların bu mücadelesinde Theodore Herzl'in 1897'de başlattığı seküler kimlikli siyasal Siyonizm öncü olmuştur. Ancak İsrail devletine giden yolda yaşanan bazı önemli sorunlar, siyasal Siyonizm'de bölünmelere yol açarak farklı Siyonist akımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu bölümde, Siyon davasının seküler değil dini olduğunu öne süren İzak Jacob Reines ve Avraham İzak Kohen Kook öncülüğündeki dini Siyonizm ile bir Yahudi devletinin kurulması için silahlı mücadeleyi savunan Vladimir Jabotisnky öncülüğündeki revizyonist Siyonizm hem devlet öncesi dönemde hem devletin kuruluşu sonrasında yerleşimlere esin kaynağı olması bakımından analiz edilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, 14 Mayıs 1948'de İsrail devletinin kurulmasının akabinde yerleşim politikasının nasıl ele alındığı irdelenmiştir. Bu bölümde yerleşim politikası, beş alt başlık altında toplanmıştır; Birinci alt başlıkta, 1948 Savaşı ile 1967 Savaşı arasındaki yerleşim politikası incelenmiştir. İkinci alt başlıkta, İsrail'in Filistin'deki genişlemesini tamamladığı 1967 Savaşı ile 1977 yılları arasında İşçi Partisi'nin yerleşimlere olan bakışı, bunun neticesinde hangi adımların atıldığı açıklanmıştır. Üçüncü alt başlıkta, revizyonist Siyonist bir parti olan Likud'un 1977'de iktidara gelmesiyle yerleşim politikasında yaşanan değişim ortaya konulmuştur. Dördüncü alt başlıkta, 1992'de Filistinlilerle İsrail yönetimi arasında gerçekleşen barış sürecine değinilmiş, bu sürecin yerleşimlere olan yansımaları analiz edilmiştir. Son alt başlıkta ise, barış sürecinin çökmesinin etkileri, bu etkilerin getirileri ve günümüze kadar uzanan yerleşim faaliyetlerine yansıması ele alınmıştır.

Çalışmanın hipotezinin asıl sınandığı bölüm olan üçüncü bölümde ise Gush Emunim, Yesha Konseyi ve Tepe Gençliği'nin tarihsel kuruluş süreçleri, ideolojik alt yapıları ve yerleşim faaliyetleri çerçevesinde İsrail devleti ile etkileşimleri incelenmiştir. Bu bölümde İsrail'deki yerleşim hareketlerinin başladığı 1967 Savaşı sonrasından günümüze kadarki süre detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. İlk olarak, bir grup genç Siyonist ile Avraham İzak Kohen Kook'un oğlu Zvi Yehuda Kook'un ortak hareket ederek kurdukları Gush Emunim yerleşim hareketi ele alınmıştır. Bu hareketin temel ideolojisine, eğitim faaliyetlerine, yerleşim politikasına ve zamanla nasıl bir şiddet hareketine dönüştüğüne ve bu süreçte İsrail devleti ile girdiği çatışmaya değinilmiştir. İkinci alt başlıkta, Gush Emunim'in Mesihi söylemlerinin yerleşimlere zarar verdiğini öne süren bir grup yerleşimci liderin kurduğu ve günümüzde de etkisini güçlü şekilde hissettirmeyi başarmış Yesha Konseyi ele alınmıştır. Konseyin barış süreçlerindeki eylemleri, lobi faaliyetleri ve bunların İsrail devletinin kararları üzerindeki etkilerine değinilmiştir. Son alt başlıkta ise, Yesha Konseyi'nin ve İsrail devletinin yerleşimler mücadelesindeki başarısızlıklarına dikkat çekerek yeni bir yapılanmaya yönelen ve diğer yerleşim hareketlerinden ideolojik yönden oldukça farklı bir noktada duran Tepe Gençliği hareketi incelenmiştir. Batı Şeria'nın tepelerinde yaşayan bu genç yerleşimcilerin günümüzde hala Filistinlilere karşı gerçekleştirmeye devam ettikleri terör saldırıları ve İsrail devletinin bu harekete karşı izlediği tutum ve politikalar bu bölümün konusudur.

Sonuç kısmında ise bu çalışmanın ana hipotezi sınanmış ve genel bulgulara da yer verilerek çalışmanın ana sorusu etrafında değerlendirme yapılmıştır.

Bu tez çalışmasında Gadi Taub'un *The Settlers: and the Struggle over the Meaning of Zionism* adıyla yerleşim hareketlerini incelediği kitabı, Motti Inbari'nin *Messianic Religious Zionism Confronts Israeli Territorial Compromises* adıyla dini Siyonist hareketlerin İsrail devletiyle yaşadıkları sorunlara değinen kitabı, Marcia Drezon-Tepler'in *Interest Groups and Political Change in Israel* adıyla Gush Emunim'in İsrail siyaseti içerisindeki konumunu kaleme aldığı kitabı, Israel Shahak ve Norton Mezvinsky'nin *Jewish Fundamentalism in Israel* adıyla başta Gush Emunim olmak üzere dini yerleşimcilerin şiddet eylemlerini konu edindiği kitap çalışması, Lilly Weissbrod'un *Gush Emunim and the Israeli-Palestinian Peace Process: Modern Religious Fundamentalism in Crisis* adıyla Gush Emunim ve Yesha Konseyi'nin Oslo barış sürecindeki davranışlarını incelediği makale çalışması ve International Crisis Group'un *Israel's Religious Right and the Question of Settlements* ve *Leap of Faith: Israel's National Religious and the Israeli - Palestinian Conflict* adlarıyla Yesha Konseyi'nin hem İsrail devletiyle hem de Tepe Gençliği'yle yaşadığı çatışmaları ele aldığı çalışmalar yerleşim hareketlerini anlamada yol gösterici önemli kaynaklar olarak kullanılmıştır. Bunlarla birlikte yerleşim hareketlerinin ideolojik olarak beslendiği Siyonist düşüncenin anlaşılması bağlamında Theodore Herzl'in *The Jewish State* adıyla Siyonizm'in kılavuz kitabı olarak adlandırılan eseri, revizyonist Siyonistlerin önde gelen ismi ve aynı zamanda İsrail'de başbakanlık görevini üstlenen Menahem Begin'in *The Revolt* adlı kitabı ve Arthur Hertzberg'in *The Zionist Idea: A Historical Analysis and Reader* adıyla başta Avraham İzak Kohen Kook, Moses Hess ve Leo Pinsker olmak üzere Siyonist liderlerin eserlerinden derlediği kitap çalışması ile yerleşim hareketlerinin davranışlarına yön veren İsrail yerleşim politikasını ele alan Yehezkel Lein ve Eyal Weizman'ın *Land Grab: Israel's Settlement Policy* adlı çalışması ve Steven J. Rosen'in *Israeli Settlements, American Pressure, and Peace* adlı çalışması bu çalışmayı zenginleştiren kaynaklar olarak kullanılmış, ayrıca Balfour Deklarasyonu ve Birleşmiş Milletler kararları gibi resmi kararlar, İsrail sivil toplum kuruluşları ile uluslararası raporlar, gazete haberleri ve diğer önemli birçok çalışmadan da yararlanılmıştır.

I. BÖLÜM: YERLEŞİM GRUPLARINA YÖN VEREN SİYONİST İDEOLOJİLER

İsrail'deki yerleşimlerin gelişmesinde ve yayılmasında önemli bir etkisi bulunan yerleşim gruplarının zihniyetlerini, motivasyonlarını ve hedeflerini anlamak için bu gruplara yön veren ideolojilere yakından bakmak gerekir. Hiç şüphesiz temel ideoloji olarak Siyonizm karşımıza çıkmakla birlikte, burada Siyonizm içindeki fraksiyonlardan da bahsetmek gerekmektedir.

Siyonizm kelimesinin kökü olan Siyon, üç ehl-i kitap dininde (İslamiyet, Yahudilik ve Hristiyanlık) kutsal sayılan Kudüs'ün Siyon Dağı'na karşılık gelmekte, ayrıca, eski dönemlerden beri Yahudiler için Kudüs anlamını da taşımaktadır. Siyonizm ise, Siyon'a dönüş arzusunu ifade eden ve Yahudi dini öğretisinde oldukça önemli bir yere sahip olan kutsal Süleyman Tapınağı'nın yeniden inşasını hedefleyen bir ideolojidir (Tokgöz, 2017, s. 187). Bu ideoloji doğrultusunda Filistin'e göç eden burada bir devlet kurmak için çaba gösteren kişilere ise Siyonist denir.

19. yüzyılın sonları, Siyonizm için büyük bir dönüm noktası olmuştur. Bu yıllarda Filistin'e dönmek isteyen Siyonistler, harekete geçme vaktinin geldiğini düşünmeye başlamışlar ve Filistin'de bir Yahudi yurdunun elde edilmesi tartışmalarından Siyonizm içerisinde farklı ideolojiler doğmuştur. Bunlardan yerleşimci grupların üzerinde etkili olmaları nedeniyle 'Siyasal Siyonizm', 'Dini Siyonizm' ve 'Revizyonist Siyonizm' üzerinde durulacaktır.

1.1. Siyasal Siyonizm

29 Ağustos 1897 tarihinde dünyanın farklı ülkelerindeki Yahudiler, Filistin'de bir Yahudi yurdunun kurulması doğrultusunda İsviçre'nin Basel şehrinde bulunan Stadt Gazinosu'nda Birinci Siyonist Kongresi için bir araya geldiler (Tokgöz, 2017, s. 188). Kongre sonunda, 'Basel Programı' başlığı altında Siyonizm'in Filistin'de Yahudiler için bir yurt kurmayı hedeflediği bir eylem planı kabul edildi. Plan şu maddelerden oluşuyordu:

1. Yahudi çiftçilerin, zanaatkarların, esnafların ve üreticilerin Filistin'deki yerleşimlerinin teşvik edilmesi,
2. Çeşitli ülkelerin yasalarına uygun biçimde tüm Yahudilerin uygun yerel ve uluslararası kurumlar aracılığıyla bir araya gelmesi ve örgütlenmesi,
3. Yahudi ulusal duyarlılığının ve bilincinin desteklenmesi ve güçlendirilmesi,
4. Gerek görüldüğü yerlerde Siyonist hedeflere ulaşmak için hükümetlerin rızasını almaya yönelik adımların atılması ("The First Zionist Congress", 1897).

Daha sonra İsrail'deki yerleşimcilerin temel esin kaynağı olacak ilk bildirideki bu satırlar, Yahudilerin bir yurt edinmesini hedef olarak ortaya koymasının yanı sıra bu hedefe ulaşmak için yapılması gerekenleri de içermekteydi.

Bir Yahudi yurdu fikri aniden ortaya çıkan bir düşünce değildi. Yahudiler, uzun yüzyıllardır tüm Avrupa'da ve Rus coğrafyasında katliamlarla ve zoraki göçlerle yüzleştiler. 1290 yılında İngiltere'den, 14. yüzyılın sonlarında Fransa'dan, 15. ve 16. yüzyıllarda da Almanya'nın bazı kasabalarından sürüldüler. 16. yüzyılda Almanya'da ve İtalya'daki Yahudiler, etrafı duvarlarla çevrili yerleşimleri ifade eden gettolara hapsedildiler (Sharot, 2010, s. 33). Fransız Devrimi sonrası Avrupa'da baş göstermeye başlayan milliyetçilik, 19. yüzyılda Yahudilere karşı tekrardan vuku bulacak olan saldırıları meydana getirecekti. 1882 yılında Rusya'da, 1880'de Almanya'da, akabinde Fransa ve Cezayir gibi birçok ülkede Yahudilere yönelik şiddet eylemleri gerçekleştirildi (Muminov, 2013, s. 25). Yaşanan bu şiddet eylemlerinden ötürü birçok Yahudi fikir adamı, Yahudilerin farklı kimlik ve kültürlere sahip olması sebebiyle Avrupa toplumlarının bir parçası olamayacağını, dolayısıyla artık yeni bir arayışa girişilmesi gerektiğini ileri sürmeye başladı. Bu görüşü savunanlardan Moses Hess, 1862'de kaleme aldığı "Roma ve Kudüs" adlı eserinde Yahudilerin Avrupa'daki uluslar nezdinde hiçbir saygınlığının olmadığını, doğup büyüdükleri bu topraklarda her zaman yabancı olarak yaşayacaklarını dile getirdi. Yahudileri bir araya getirmede dini söylemlerden ziyade ırk unsurunu öne süren Hess (1997, s. 121), Yahudilerin yaşadığı problemin ana kaynağını kendilerine ait bir vatanda yaşamamalarına bağlamaktaydı. Hess (1997, s. 133), bu problemin Yahudilerin siyasal olarak örgütlenerek önceden atalarının yaşadığı ve birçok krallıklar kurduğu Filistin coğrafyasında yeni bir Yahudi devletini kurarak ortadan kalkacağını ileri sürmekteydi. Bir diğer Yahudi düşünür Leo Pinsker de Hess gibi ırk meselesi üzerinde durmaktaydı. 1882 yılında yayınlamış olduğu "Öz-Kurtuluş: Bir Rus

Yahudisinden Halkına Bir Yakarış" adlı çalışmasında tıpkı Hess gibi Yahudilerin kendilerine ait bir vatanı olmadığı için diğer uluslar gibi bir ulus olamadığını varsaymaktaydı. Diaspora yaşamının Yahudilerin ulusal karakterindeki gelişmeyi engellediğini vurgulayan Pinsker (1997, s. 183), Yahudilerin bir ulus devlet çatısı altında toplanmadığı sürece "*yaşayanlar için birer ölü, yerliler için birer yabancı ve serseri, zenginler için birer dilenci, yoksullar için birer sömürücü ve milyoner, vatanseverler için ülkesiz bir adam: tüm sınıflar için nefret edilen bir rakip*" olarak yaşamlarını idame ettireceğini vurgulamaktaydı (Pinsker, 1997, s. 188).

Bu gibi söylemler, Yahudilerin bir ırk olduğu düşüncesini öne çıkarmış, bu da Siyonizm ideolojisinin gelişmesine neden olmuştur. Siyonizm'in siyasal olarak örgütlenmesine neden olan asıl olay, Eylül 1894'te dönemin en büyük gazetelerinden biri olan *Neue Freie Presse*'in Paris temsilciliğini yürüten Macar asıllı Avusturya vatandaşı Theodor Herzl'in takip ettiği Dreyfus davasıydı (Medoff ve Waxman, 2009, s. 99). Bu dava, Yahudi asıllı Fransız bir yüzbaşı olan Alfred Dreyfus'un o dönemde Almanlarla iş birliği kurup casusluk faaliyetlerine giriştiği suçlamasıyla başladı. Gazeteci kimliğiyle davayı takip eden Herzl, Dreyfus'un Yahudi olmasının etkisiyle yeterli delillerin olmamasına rağmen ordudan atılıp hapisle cezalandırıldığını görünce bu durumdan olumsuz biçimde etkilendi (Kızıloğlu, 2012, s. 46). Bu hislerle Herzl, 1896 yılında "Yahudi Devleti" adında Avrupa'da Yahudilerin yaşadıkları bu süreçleri ve bunlardan kurtuluşun planını temel alan bir kitap kaleme aldı. Kitabında çözüm yolu olarak, Yahudilerin de diğer uluslar gibi bir ulus olduğunu ve dolayısıyla diğer uluslar gibi ulus-devlet çerçevesinde bir Yahudi devletinin kurulması gerektiğini öne sürmekteydi (Herzl, 1896, s. 12). Bunun için dünya genelindeki Yahudilerin bir araya gelmesi gerektiğinin farkında olan Herzl, Siyonist düşüncelere sahip olan kişilere çağrıda bulunarak Birinci Siyonist Kongresi'ni Basel'de toplamayı başardı ve Dünya Siyonist Örgütü (DSÖ)'nün kuruluşunu gerçekleştirdi. Filistin'de bir Yahudi yurdunu hedefleyen bu kongrenin ardından Herzl (1960), anılarını kaleme aldığı defterine şunları yazmıştı:

> Ben Basel'de bir Yahudi Devleti kurdum. Eğer bugün bunu yüksek sesle söylersem, bütün dünyada kahkahayla karşılanırdım. Muhtemelen beş yıl içinde ya da bir 50 yıl içinde herkes bunun gerçekleşeceğini anlayacaktır (s. 581).

Siyonizm, DSÖ'nün kuruluşuyla beraber siyasal olarak artık kendisini göstermeye başlayacaktı. Yahudilerin yüzyıllar boyunca yabancı olarak yaşadıkları topraklardan Filistin'e dönüşü için hareket eden siyasal Siyonizm, Yahudi tarihinde yeni bir dönem açtı. Hareket, seküler bir Yahudi hareketiydi. Amacı dinsel öğretinin ve atalarının söylemleri aksine seküler bir Yahudi devleti kurmaktı. Kendisi de siyasal Siyonizm'in faaliyetlerinde yer alan Jacob Klatzkin (1997, s. 319), bununla ilgili olarak Siyonizm'in temel varlığının her türlü düşüncenin benimsendiği ve ifade edildiği özgür bir yaşam elde etmek olduğunu ileri sürüyordu. Ona göre siyasal Siyonizm, manevi değerlerle donatılmış bir Yahudi kimliğini oluşturmayı reddetmekteydi:

> Siyonizm, sadece diasporaya bir son vermek için değil, aynı zamanda Yahudi kimliğinin yeni bir tanımını -seküler tanımını- oluşturmak için de yeni bir dönem başlattı. Ben, atalarımızın Yahudi dini öğretisi uğruna şehitliği kabul ettikleri gibi, gelecekte de topraklarımızın kurucularının kendilerini ulusal formlar için, toprak için ve dil için feda edeceklerinden eminim (Klatzkin, 1997, s. 319).

Bir diğer Siyonist Richard James Horatio Gottheil (1997) de "Siyonizm'in Amaçları" adlı çalışmasında siyasal Siyonizm'in seküler yapısından şöyle bahsetmekteydi:

> Biz, Yahudilerin tamamen dini bir kitleden başka bir şey olduğuna; sadece bir ırk değil, aynı zamanda bir ulus olduklarına, ancak bununla birlikte iki önemli gereksinimi -ortak bir yurt ve ortak bir dil- olmayan bir ulus olduklarına inanıyoruz (s. 500).

Siyasal Siyonizm'in kurucusu Theodore Herzl (1896, s. 38) de "Yahudi Devleti" çalışmasında siyasal olarak örgütlenip seküler kimlikli bir Yahudi devleti kurmayı planladığını belirtmekteydi. Kurulacak bu yeni devlette hahamların ibadethanelerin dışına çıkmayacaklarının altını çizen Herzl, aksi takdirde hükümet işlerine müdahil olurlarsa bu durumun devleti zora sokacağını iddia etmekteydi.

Yahudilerin seküler temelli bir örgüt vasıtasıyla kurtuluşa erebileceğini öne süren bu Siyonistler, Basel toplantısındaki bildiride belirtilen hedeflerin gerçekleşmesi için harekete geçtiler. Hareketin lideri Herzl'in ilk durağı, Filistin toprakları üzerinde egemenlik kuran Osmanlı İmparatorluğu oldu. İmparatorluğun borçlarının Siyonist teşkilat tarafından ödenmesi karşılığında Filistin'de bir Yahudi yurdunun kurulması için girişimlerde bulundu. Bu doğrultuda 1896'dan 1902 yılına kadar toplamda beş kez

İstanbul'a gelerek taleplerini II. Abdülhamid'e iletme fırsatı bulan Herzl'in bu çabaları sonuç vermeyecekti (Tokgöz, 2017, s. 189).

Siyonistlerin Filistin'de yurt edinme için Osmanlı üzerinden yaptığı girişimler sonuçsuz kaldıktan sonra, 1903 yılının yazında dönemin süper gücü İngiltere'den farklı bir öneri geldi. İngiltere'nin Sömürgecilik Bakanı Joseph Chamberlain, DSÖ'ye Doğu Afrika'nın Uganda ülkesinde Yahudilerin bir arada yaşayabilecekleri bir yurt teklifinde bulundu. Uganda Planı olarak da adlandırılan teklif, Herzl tarafından Altıncı Siyonist Kongresi'nde Siyonistlere sunuldu. Plan, her ne kadar Siyonizm'in Siyonu'na bağlı bir kesim tarafından sert biçimde eleştirildiyse de oy çokluğuyla kabul edildi. Fakat Herzl, 1905'te gerçekleştirilecek olan Yedinci Siyonist Kongresi'nden önce ölünce (Medoff ve Waxman, 2009, s. 199), Uganda Planı muhalifler tarafından Ağustos 1905'teki kongrede tekrar oylamaya sunuldu. Plan, bu sefer muhaliflerin yoğun uğraşı neticesinde 497 delegenin aleyhte oy kullanarak çoğunluğu sağlamasıyla reddedildi. Nihayetinde de DSÖ, Filistin'i Yahudilerin göç edip koloniler kuracağı bir yurt olarak resmen kabul etti (Medoff ve Waxman, 2009, s. 221). Bu kapsamda Filistin'deki kolonileşmenin sağlanması üzerine çalışmaların sistemli bir şekilde yürütülmesi için 1908'de 'Filistin Ofisi' kuruldu. Daha sonra bu ofis, 1922 yılında Filistin topraklarındaki Yahudileri temsil eden 'Yahudi Ajansı' ismini alacaktı (Zecharya, 2012, s. 37).

Bir yurdun oluşturulması için en önemli unsurun halk olmasına karşın Siyonistlerin yurt olarak kabul ettiği Filistin'de Yahudi nüfusu oldukça azdı. 19. yüzyılın sonlarında Filistin'deki Arapların Yahudiler dahil diğer gruplara oranı %92 idi (Thomas, 2009, s. 11). Arapların nüfussal olarak baskın olması, Siyonistlerin Filistin'e yönelik büyük çapta Yahudi göçleri başlatmasını tetikledi. Kitlesel olarak Avrupa'dan Filistin topraklarına gerçekleştirilecek ve İsrail devletine giden süreçte önemli rol oynayacak olan bu göç dalgaları *aliyah* olarak anılmaya başlayacaktı. İlki 1882'de başta Rusya olmak üzere Doğu Avrupa'nın birçok bölgesinde başlayan aliyah 1903 yılına kadar devam etti ve 25.000 Yahudi'nin Filistin topraklarına göç etmesiyle sonuçlandı. Ardından DSÖ'nün varlığıyla beraber 1904-1914 yılları arasında daha organize biçimde gerçekleşen ikinci aliyah sırasında Rusya'daki baskı ve saldırılardan kaçan 40.000 Yahudi Filistin'e göç etti

(“Modern Zionist Aliyot”, 2014). Böylece Yahudiler, Filistin’deki yerel nüfus içinde oransal olarak kendisini hissettirmeye başladılar.

Bu süreçte Siyonistlerin Filistin’e göç edip yurt elde etmek için uyguladığı taktiklerin en başında, günümüzde de işgal altındaki Filistin topraklarında hala geçerliliğini sürdüren yerleşim birimlerinin oluşturulması gelmekteydi. Filistin’deki yerli unsurlar, toprakları Yahudiler tarafından satın alınarak yerlerinden ediliyordu. Daha sonra bu topraklara yerleşim birimleri kurularak hem topraksal genişleme hem de göç edenleri buralara yerleştirerek nüfussal bir derinleşme hedefleniyordu. Ayrıca toprakları satın alınan Filistinli Araplar, ucuz iş gücü ve pazar olarak görülmekteydi. Bu politika, ilerleyen dönemlerde ‘tasfiyeci ekip’ (Yahudiler) ile ‘tasfiye edilen ekip’ (Filistinliler) arasında birçok çatışmanın yaşanmasına sebep olacaktı (Thomas, 2009, s. 4).

Filistin’de bir Yahudi yurdunun kurulmasında en önemli katkıyı sağlayan olaylardan biri, Birinci Dünya Savaşı’nın patlak vermesi oldu. Fromkin’e göre bunun birçok nedeni bulunmaktadır. İlk olarak, İngiliz bürokratlar Osmanlı’yı yöneten İttihat Terraki Cemiyeti’nin Yahudilerin etkisi altında olduğunu ve bu desteğin geri çekilmesi durumunda Osmanlı’nın savaştan düşeceğini öngörmüştü. İkinci olarak, önemli bir İngiliz diplomat olan Mark Sykes’in savaş esnasında müttefik Rusya’yı ziyaret ettiğinde Siyonistlerin burada çok güçlü olduklarını bizzat Ruslardan duymuştu. Bu söylenti, onu Yahudilerin dünyanın birçok yerinde de güçlü olduğunu, dolayısıyla bu gücün İtilaf devletlerinin çıkarlarına karşı kullanılabileceğini düşünmesine neden olmuştu. Bu sebeple Yahudileri kazanmanın gerekliliği üzerinde duruyordu. Dışişlerine yazdığı bir raporunda, Siyonistlerle yakın bir ilişki içerisinde olmanın savaş için önemli bir manevra olabileceği üzerinde duracak ve hükümeti bu yönde etkilemeye çalışacaktı (Fromkin, 1994, s. 188-191). Üçüncüsü, Rusya’da Skyes’in endişesini haklı çıkaran Komünist Bolşevik İhtilali’nin gerçekleşmesiydi. Bu ihtilalin Yahudilerin güçlü desteğiyle gerçekleştiği düşüncesi İngilizler nezdinde Siyonizm’i daha da önemli kılmıştı. Çünkü, böyle bir ortamda Yahudilerin desteğini kazanmak, Rusların savaş dışı kalmasını önlemek anlamını taşıyordu (Fromkin, 1994, s. 288). Sonuncusu ve en önemlisi, 1916’nın sonlarında İngiltere’de başbakanlık koltuğuna oturan Lloyd George’un Yahudilere olan bakışıydı. L. George, Filistin’in İngilizlerce işgal edilip burada bir Yahudi devletinin

kurulmasına sıcak bakan bir lider olması bakımından oldukça önemli bir figürdü (Fromkin, 1994, s. 263). Bunun sebebi, geçmişte Herzl'i ve Siyonist hareketi çok yakından tanıma fırsatı yakalamış olmasıydı. L. George, 1903 yılında Siyonistlerin ayrışmasına neden olan Yahudi devletinin Filistin'de mi yoksa başka bir ülkede mi kurulması gerektiği üzerine yaşanan tartışma esnasında Theodore Herzl'in avukatlığını yapmış ve bu dönemde Uganda'da bir Yahudi yurdunun kurulması için gerekli olan teklifi 'Yahudi Yerleşimi Anlaşması' başlığıyla hükümete sunmuştu. Ayrıca, önde gelen Siyonist liderlerle de yakın temas halindeydi (Fromkin, 1994, s. 266-269). Şimdi ise L. George, hükümetin başına geçmesiyle beraber Yahudilerle daha yakından ilgilenmeye başladı. Yukarıda sayılan nedenleri de göz önünde bulunduran Lloyd George gerek Siyonist liderlerle yaptığı görüşmeler gerekse de kabine toplantılarındaki fikir alışverişleri neticesinde 2 Kasım 1917'de İngiltere'nin Filistin'de Yahudilerin yurt edinme çabalarını desteklediğini belirten bir mektubu Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour'un aracılığıyla İngiliz Yahudilerinin önde gelenlerinden olan Lord Rotschild'e göndermesine öncü oldu ("The Balfour Declaration", 1917). Tarihe 'Balfour Deklarasyonu' olarak geçen bu mektup, Siyonistlerin Filistin rüyasının gerçeğe dönüşme umudunu arttıracaktı.

Balfour Deklarasyonu ve akabinde savaşın Müttefiklerin lehine sonuçlanmasıyla beraber Yahudilerin Filistin'e göçlerinde hızlı bir artış yaşandı. Balfour Deklarasyonu ile Yahudilerin Filistin'de yurt kurmasını destekleyeceğini belirten İngilizlerin savaşta Filistin'i işgal etmesi ve savaş sonunda Avrupa'da artan milliyetçilik dalgaların Yahudilere yönelik baskılara neden olmasından dolayı 1919'dan 1923'e kadar Rusya, Polonya, Litvanya ve Romanya dahil birçok Avrupa ülkesinden Filistin topraklarına 35.000 Yahudi göç etti. 1924-1928 yılları arasında Polonya'da yaşanan ekonomik kriz ve bunun neticesinde Yahudilerin ekonomik haklardan mahrum edilmesi ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'ne yapılacak göçlere sınırlamaların getirilmesi gibi sebeplerden ötürü 67.000 Yahudi daha Filistin'e göç dalgasına eklendi. En büyük göç dalgası ise, 1929-1939 yılları arasında gerçekleşti. 1929 yılında Filistin'e ufak çaplı olarak başlayan göç hareketleri, 1933'te Adolf Hitler liderliğindeki Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi'nin Almanya'da iktidar olmasının ardından uygulamaya koyduğu Yahudi karşıtı politikalar neticesinde zirveye çıktı. Hitler tarafından Yahudilere karşı uygulanan

ayrımcı ve şiddet dolu politikalardan ötürü Yahudiler Alman topraklarını terk etmeye başladılar. Bunun sonucu olarak, Avrupa'da yaklaşık 250.000'den fazla Yahudi Filistin topraklarına göç etti. Böylelikle, 1939 yılına gelindiğinde bölgedeki Yahudi nüfusu 475.000'e çıkarken Yahudiler nüfussal olarak Araplara karşı önceki dönemlere nispeten daha güçlü bir pozisyon elde ettiler ("Modern Zionist Aliyot", 2014).

Filistin'deki Yahudilerin sayısında bu denli bir artış, Filistinli Araplarda da zamanla artan bir rahatsızlığa neden oldu. Bu rahatsızlık, 1936'da büyük Arap isyanına ve akabinde karşılıklı çatışmalara dönüştü. 1939 yılında İngiltere, çatışmalara çözüm bulmak amacıyla İkinci Dünya Savaşı arifesinde Beyaz Belge (*White Paper)* adı verilen bir politika belgesi açıkladı. (Medoff ve Waxman, 2009, s. 8). Bu belge, İngiltere'nin Filistin'de bir Yahudi devleti kurulması yönünde bir siyaset benimsemediğini, Yahudilerin bölgeye göçünün beş yıllık bir süre zarfında sadece 75.000 ile sınırlandırılacağını ve gelecek 10 yıl içerisinde Araplarla Yahudilerin bir arada yaşayabilecekleri bağımsız bir devletin kurulması gerektiğini belirtiyordu ("White Paper", 1939). Bu durum, bir Yahudi devletinin kurulmasını hedefleyen ve bunun için yoğun Yahudi göçünün sağlanması gerektiğini düşünen Siyonist plana tehdit oluşturmaktaydı. Bunun neticesinde Beyaz Belge'ye oldukça sert tepki veren Siyonistler, savaş nedeniyle toplanamayan Siyonist Kongre yerine Mayıs 1942 yılında ABD'nin New York kentindeki Biltmore Otel'de olağanüstü bir konferans düzenlediler (Bölme, 2018, s. 9). 6-11 Mayıs 1942 tarihleri arasında gerçekleştirilen bu konferans sonunda 'Biltmore Programı' olarak adlandırılan bir bildiri ilan edildi. Bu bildiri, hiçbir sınırlama olmaksızın Filistin'e Yahudi göçlerinin gerçekleşmesi ve burada bir Yahudi devletinin kurulması hedeflerini içermekteydi ("The Biltmore Conference", 1942). Ancak İkinci Dünya Savaşı'nın yaşandığı bir dönemde programın sonuç vermesi, savaş sonrası oluşacak dengelere bağlı olacaktı.

1.2. Dini Siyonizm

Filistin'e göç etmeden önce diasporada yaşamlarını sürdüren Yahudiler, sürekli olarak dini kimliklerini koruma gayreti içerisinde oldular. Asırlar süren sürgün döneminde her ne kadar bulundukları ülkenin toplumsal ve kültürel özelliklerinden etkilendilerse de Yahudi dini kimliklerini karşı karşıya kaldıkları asimilasyon

politikalarına rağmen korumayı başardılar. Bu durum neticesinde dinlerine sıkıca bağlı olarak yetişen bir kesim dindar Yahudi, pragmatist ve seküler temelli bir ideoloji benimseyen siyasal Siyonizm'e karşı, tüm dünyadaki Yahudileri bir devlet çatısı altında toplamak için Siyon'a dönüşü dini bir amaç olarak gören ve bunun için çalışmalar yapan 'Dini Siyonizm' olarak anılacak yeni bir akım başlattılar. Dini Siyonizm'in hem İsrail devletinin kurulmasına giden yolda bölgeye göç eden Yahudiler üzerinde hem de devletin kurulmasından sonra işgal edilen Filistin topraklarındaki yerleşimciler üzerinde önemli bir etkisi olacaktır.

1.2.1. **Temel İlkeleri**

İşgal altındaki Filistin topraklarında yerleşim birimlerinin kurulması yönünde Yahudileri teşvik eden dini Siyonizm'in temelini üç unsur oluşturmaktadır: 'Seçilmiş Halk', 'Vadedilmiş Topraklar' ve 'Mesihçilik'.

Seçilmiş halk ifadesi, Yahudi milletinin dünyadaki diğer uluslar arasından Allah tarafından özel olarak seçilip kutsandığı anlamına gelmektedir. Bu seçilmişlik hissi, Yahudilerin kendilerini sınıfsal olarak diğer halklardan daha üst bir yerde konumlandırmalarına sebebiyet vermektedir (Balpınar, 2012, s. 323-324). Bu, bir nevi aşırı milliyetçiliği başka düzeyde ifade eden bir söylemdir. Yahudiler, seçilmiş bir halk olduklarını ifade eden söylemlerini kutsal kitaplarına dayandırmaktadırlar:

> "Şimdi sözümü dikkatle dinler, antlaşmama uyarsanız, bütün uluslar içinde öz halkım olursunuz. Çünkü yeryüzünün tümü benimdir. Siz benim için kâhinler krallığı, kutsal ulus olacaksınız. İsraillilere böyle söyleyeceksin" (Tevrat, Mısır'dan Çıkış, 19, 5-6).

Dini Siyonizm'in fikir babası olan ve yerleşimcilere önemli ölçüde rehberlik eden düşünceleri geliştiren haham Avraham İzak Kohen Kook, Yahudilerdeki bir dirilişin dünya insanlarının da kurtuluşuna neden olacağını belirtir. "Savaş" adlı eserinde "*Dünyanın tüm medeniyetleri, bizim ruhumuzun uyanışıyla yenilenecektir*" ifadesini kullanarak seçilmiş halk olduklarının altını çizen Kook (1997, The War, s. 423), "Yeniden Doğuş Işıkları" isimli bir başka eserinde de tüm çağlarda meydana gelmiş ulusların kültürlerinden daha güçlü olduklarını ve dünyaya büyük bir ahlaki katkı sağladıklarını ileri sürmektedir. Dahası, hayatın daha huzurlu olması konusunda diğer

uluslara bunu öğretecek ve onları yönlendirecek bir aktör olduklarını da belirtir (Kook, 1997, Lights…, s. 427).

Tevrat'ta "seçilmiş" Yahudi halkının topraklarının da Allah tarafından verildiği belirtilmektedir. Bununla ilgili olarak Tevrat'ın 'Yaradılış' bölümünde şu ifadeler geçmektedir;

> …O gün Rab, Avram'la anlaşma yaparak ona şöyle dedi: "Mısır Irmağı'ndan büyük Fırat Irmağı'na kadar uzanan bu toprakları -Ken, Keniz, Kadmon, Hitit, Periz, Refa, Amor, Kenan, Girgaş ve Yevus topraklarını- senin soyuna vereceğim." (Tevrat, Yaradılış 15, 18-21)

> …Avram… Anlaşmamı seninle ve soyunla kuşaklar boyunca, sonsuza dek sürdüreceğim. Senin, senden sonra da soyunun Tanrısı olacağım. Bir yabancı olarak yaşadığın toprakları, bütün Kenan ülkesini sonsuza dek mülkünüz olmak üzere sana ve soyuna vereceğim. Onların Tanrısı olacağım." (Tevrat, Yaradılış 17, 3-8)

Bu toprakların kendilerine ilahi bir rızayla verildiğini öne süren Yahudiler, bu inançla tarih boyunca buraların ele geçirilmesi için yoğun çaba sarf etmişlerdir. Bu toprakların elde edilmesindeki zorlukların elbette yaşanacağını ileri süren Yahudiler, bunların bir sınav olduğunu, dolayısıyla zorluklar karşısında hiçbir şekilde geri adım atılmaması gerektiğini eski dönemlerden beri kabul etmişlerdir. (Balpınar, 2012, s. 325). Ancak, Yahudilerin çoğu, 'vadedilmiş topraklar' üzerine yaptığı bu mücadelelerini sürgün dönemlerinde terk etmişlerdir. Weissbrod'a (1982, s. 267) göre bunun sebebi, 'vadedilmiş topraklar' üzerinde yapılacak bir mücadele için kurtarıcı olarak gördükleri Mesih'i beklemeleridir. Sürgün döneminde Allah'ın da kendileriyle beraber kutsal toprakları terk ettiği, bu nedenle kutsal Filistin topraklarına Yahudilerin göç etmesi için öncelikle Allah'ın bu topraklara tekrar dönmesi gerektiği düşüncesi hakimdir. Herhangi bir ilahi dokunuş olmadan bölgeye yapılacak bir göç, ilahi buyruğa müdahale anlamını taşıyacaktır. Bu dokunuşun Allah tarafından Mesih'in gönderilmesiyle beraber sağlanacağı ve böylece sürgün hayatının sonlanacağı varsayılmaktaydır.

19. yüzyıldan itibaren bu anlayışa karşı tepkiler ortaya çıkmıştır. Kook'un yanısıra Zvi Hirsch Kalischer, Yehuda Chai Alkalai ve Samuel Mohilever'ın aralarına bulunduğu birçok ileri gelen Yahudi din adamı o tarihe kadar hâkim olan "kutsal bir dokunuşla Mesih gelecektir" anlayışına yüksek sesle eleştiriler getirmeye başlamışlardır.

Bu grup, “Büyük İsrail” düşüncesinin yeniden diriltilip ‘vadedilmiş topraklar’da yerleşimin sağlanmasıyla Mesih’in geleceğini ileri sürmüştür (Medoff ve Waxman, 2009, s. 166). Bu sebeple Filistin’e olan göçler ve yerleşimlerdeki hızlı artış “dirilişin başlangıcı” olarak algılanmış, yani Mesih’in geliş sürecinin işareti olarak gösterilmiştir.

Dini Siyonizm’in bu Mesihçi ideolojisi, Filistin topraklarının ele geçirilmesi için başta yerleşimlerin oluşturulması olmak üzere birçok mücadelenin teşvikini sağlayan önemli bir unsur olarak kendisini göstermektedir. Nitekim Kook (1997, The War, s. 423), ‘vadedilmiş topraklar’ın yeniden ele geçirilmesini ve tüm insanlığı kurtaracak Mesih’in gelişini Yahudilerin çabalarına bağlı kılmıştır. Ona göre “dünya medeniyeti çökmekte, insan ruhu zayıflamakta ve karanlık tüm ulusları kuşatmaktadır”. Bu sebeple Yahudilerin artık uykudan uyanıp diriliş sürecini başlatma zamanının geldiğini ileri süren Kook, bunun Allah’ın bir emri olduğunu belirtmiştir (Kook, 1997, Lights…, s. 430). Ancak Siyon’a dönüş için çaba gösteren Yahudilerin seküler veya dindar olması önemli değildir. Çünkü başta seküler kesim olmak üzere herhangi bir dini misyon olmadan Filistin’e göç eden kişiler de farkında olmadan en az dindar Yahudilerin çabaları kadar diriliş sürecine katkıda bulunmaktadırlar. Çünkü onların ruhuna İsrail sevdasını işleyen Allah’tır. Bununla ilgili olarak şu cümleleri kalemine dökmüştür:

> İsrail'in ruhu, Allah’ın ruhu ile o kadar yakından bağlantılıdır ki, düşüncesi ne kadar seküler olursa olsun bir Yahudi milliyetçisi, kendisine rağmen ilahi bir buyruğu doğrular. Bir kişi, kendisini ebedi hayata [ahirete] bağlayan bağı koparabilir, ancak İsrail ile olan bağını bir bütün olarak koparamaz (Kook, 1997, Lights…, s. 430).

Haham Zvi Hirsch Kalischer de Kook ile benzer bir görüş paylaşmaktadır. Kalischer’e (1997, s. 112) göre Yahudilerin başta sürgün hayatı olmak üzere çektiği tüm ıstıraplar, Allah tarafından yapılan bir sınavdır. Mesih’in gelişi ve dirilişin başlaması için bu sınavları geçmenin zorunlu olduğunu belirten Kalischer, sürecin kendiliğinden değil Yahudilerin mücadele etmesiyle gerçekleşeceğini ileri sürmüştür. Filistin topraklarının Yahudilerin dini öğretisindeki önemine değinen Kalischer (1997), “*Kendimizden utanmalıyız! Diğer tüm halklar, sadece kendi ulusal onurları uğruna çabalar gösterdiler... bizim görevimiz, yalnızca atalarımızın şanı için değil, aynı zamanda Siyon'u seçen Allah'ın şanı için de çaba göstermektir!*” (s. 114) diyerek bu topraklara dönüş için çok daha fazla çaba sarf etmelerinin bir yükümlülük olduğunu vurgulamıştır.

Yehuda Chai Alkalai (1997, s. 105-107) de benzer biçimde Mesih'in gelişini hazırlayacak sürecin Yahudilerin çabalarıyla gerçekleşeceğini öne sürmüştür. Bunun için öncelikli olarak yapılması gerekenlerin ise “İbrani dilinin korunması ve güçlendirilmesine yönelik çabaların iki katına çıkarılması” amacıyla eğitim faaliyetlerinin yoğunlaştırılması, “… [Osmanlı İmparatorluğu’nun] yıllık belirli bir kira karşılığında atalarımızın toprağını bize vermeye …” ikna edilmesi için ekonomik araçların devreye sokulması ve son olarak da ‘vadedilmiş topraklara’ göçün sağlanması olduğunu belirtmiştir. Özellikle ekonominin bu mücadeledeki önemine vurgu yapan Alkalai’ye göre bu yol, atalarının öğrettiği yoldur. Yahudilerin atası olarak görülen Hz. Yakup’un Sichem (Nablus) şehrine gelerek toprak satın aldığını belirten Alkalai bununla ilgili olarak Yahudilere şöyle seslenmiştir:

> Şunu sormalıyız; Yakup, neden bu toprakları satın aldı? . . . Açıkçası O, kutsal toprakların Yahudi olmayan sahiplerinden satın alınması gerektiğini nesline öğretmek için bu eylemi gerçekleştirdi (Alkalai, 1997, s. 105).

Böylece seçilmiş bir halk olarak seçilmiş topraklar üzerinde bir Yahudi Krallığı’nı kurarak Mesihi çağa geçileceğini savunan dini Siyonistlerin bu düşünceleri hem devletin kuruluş sürecinde hem de günümüzde birçok Yahudi yerleşimcinin benimsediği temel ideoloji olarak kendisini göstermiştir.

1.2.2. **Dini Siyonizm’in Örgütlenmesi**

Siyasal Siyonizm, Yahudi devletinin kuruluş sürecinde üyelerinin seküler, dindar ve milliyetçi gibi birçok farklı tabandan gelmesi bakımından Filistin’deki Yahudi yerleşim birimlerinin idare edilmesinde önemli bir güçtü. Bu yönüyle örgüt, tek sesli bir yapıdan ziyade birçok farklı kesimi temsil eden bir Yahudi hareketi olma özelliğini taşıyordu. Ancak her ne kadar bu durumun Yahudilerin bir bütün olarak hareket etmesi gibi olumlu bir yanı olsa da farklı seslerden dolayı görüş ayrılıklarının meydana gelmesi nedeniyle hareketin istikrarlı bir politika izleyememesi gibi olumsuz bir yanı da bulunuyordu. Bu olumsuzluk, siyasal Siyonizm içerisinde bölünmelere neden olabilecek gelişmeleri de beraberinde getirebilirdi. Nitekim de öyle oldu.

Siyasal Siyonizm’in pragmatist yapısı ve seküler kimliği, bu gibi yabancı değerlerin Yahudiliğin özüne aykırı olgular olduğunu belirten dindar Yahudiler

tarafından sıkça eleştirilmekteydi. Siyon davasının dini bir dava olduğunu ileri süren dini Siyonistler, bu nedenle Siyonizm'in esas itibariyle dini bir amaç içinde var olabileceğini ileri sürmekteydiler. Ayrıca, Yahudi milliyetçiliği ve dini arasında kemikleşen bir bağın olduğunu iddia ederek dini kimlikten uzak hiçbir Yahudi hareketin başarılı olamayacağını savunuyorlardı (Schwartz, 2002, s. 156). Özellikle Kook'un eleştirileri bu süreçte ön plana çıkmıştı. Kook her ne kadar seküler Siyonizm'in göç faaliyetleri ve devlet kurma girişimlerini takdirle karşılasa da diğer dini Siyonistler gibi hareketin Yahudi dini öğretisinden kopması durumunda başarısız olacağını öne sürmekteydi (Mirsky, 2014, s. 35). Çünkü hareketin Yahudi bir hareket olduğunu, dolayısıyla Yahudi kimliğinden uzaklaşmanın kendisini anlamlandıran ve kıymetlendiren özünden uzaklaşmayı tetikleyeceğini ve bunun da kurulacak bir Yahudi devletinin temel anlayış ve yönelimlerinde belirsizlik oluşturacağını belirtmekteydi (Mirsky, 2014, s. 37).

Seküler kimlikli siyasal Siyonizm'e yönelik bu dini eleştiriler, dini Siyonistlerin Filistin davasında yeni örgütlenmelere giderek farklı mücadele yolu benimseyeceğini göstermekteydi. Dini Siyonistlerin örgütlenmesinin ilk ayağı 1898'de gerçekleştirilen İkinci Siyonist Kongresi'nde oluştu. Bu kongrede Yahudi bir din adamı olan İzak Jacob Reines'in de içinde bulunduğu dindar bir grup, DSÖ'den seküler ile dini kimlik arasında net bir tavır takınmasını talep ettiler. DSÖ, dini kimliğin bireysel bir unsur olduğu, dolayısıyla örgütün herhangi bir dini kimlik benimsemediği yönünde cevap verdi. Bu cevap, dini Siyonistlerce büyük bir tepkiyle karşılandı. Esas kırılma noktası ise, 1901 yılında gerçekleştirilen Beşinci Siyonist Kongresi'nde yaşandı. Bu kongrede ileride kurulacak bir devletin eğitim sisteminde dini öğretilerin mi yoksa seküler düşüncelerin mi işlenmesi gerektiği üzerinde dini Siyonistler ile seküler Siyonistler arasında bir tartışma meydana geldi (Yılmaz, 2001, s. 25). Sonunda örgüt, her iki eğitim sistemini de baz alan bir model benimsedi. Fakat bu karar, 1902'de Reines öncülüğündeki dini Siyonistlerin DSÖ içerisinde 'Mizrahi'* adı altında ayrı bir yapılanmaya gitmesine engel olamadı (Sandler, 1996, s. 135-136).

Devletin kuruluş sürecinde Filistin'de birçok dini nitelikli yerleşimlerin kurulmasına öncülük eden Mizrahi hareketinin (Medoff ve Waxman, 2009, s. 140) siyasal

---

* Tam adı *Merkaz Ruhani* olan hareketin Türkçe'deki karşılığı ise Ruhani Merkez'dir.

meselelere yönelik genel tutumu, Reines'in liderliği döneminde Herzl'in Siyonizm'i gibi pragmatistti. Reines, Yahudilere yönelik saldırıların olduğu ülkelerden Yahudileri kurtarmak ve hayatta kalmalarını sağlamak için Yahudi yerleşim birimlerini kurma gibi bir misyon benimsemesinden ötürü Herzl'in Siyonizm'inden ayrılmadı (Zecharya, 2012, s. 51). Reines için öncelikli olan şey, Yahudi dirilişinde gerekli olan manevi aydınlanmanın sağlanmasından ziyade Yahudileri Avrupa ve Rus coğrafyasındaki saldırılardan kurtarmak için dünyanın herhangi bir yerinde bir Yahudi yurdunun kurulmasıydı. Bu sebepten dolayı Mizrahi hareketi, İngiltere tarafından teklif edilen Uganda Planı'na bile destek verdi (Yılmaz, 2001, s. 37).

Ancak Mizrahi'nin gerek pragmatist gerekse de ılımlı politikaları, birçok dini Siyonist'in sert eleştiriler getirmesine neden olacaktı. Dini Siyonistler arasında yaşanan esas kırılma noktası, 1911'deki Siyonist Kongre'de yaşandı. DSÖ içerisindeki seküler bir kesim, bu kongrede örgütün birincil önceliğinin dini-milliyetçi eğitim sisteminin oluşturulmasından ziyade yeni Yahudi yerleşim birimlerinin açılması olması gerektiğini ifade etti. Dini Siyonistlerce büyük tepki gören bu isteğe Mizrahi hareketi sert bir tavır takınmayınca, hareket üyesi birçok kişi hem Mizrahi'den hem de DSÖ'den ayrılarak anti-Siyonist bir hareket olan 'Agudat Israel' (İsrail Birliği) hareketini kurdular (Yılmaz, 2001, s. 26).

Mizrahi hareketinin dini Siyonistlerce sürekli eleştirilmesine neden olan pragmatist ve ılımlı politikalar, 1926 yılında haham Meir Berlin'in lider olmasıyla değişti. Dini öğretiye sıkıca bağlı olan Berlin, hareketi pragmatist bir çizgiden çıkartıp dini kaideler çerçevesinde hareket eden bir oluşuma dönüştürdü (Hertzberg, 1997, s. 548). Ona göre, Yahudilerin öncelikli olarak ele alması gereken konu, kutsal topraklara dönüşün sağlanması ve akabinde buraların sürgünden önce olduğu gibi yeniden ele geçirilmesiydi:

> Filistin, mültecilere vatan bulmak için yapılmış olan bir talebe verilen cevap değildi. Tam tersine tarihi bağları ve İlahi vaadin faziletiyle zaten Yahudilerindi ve bir kez daha onlar vatana sahip olmalıydılar" (Yılmaz, 2001, s. 40; akt. Isaac, 1976, s. 42).

Yılmaz'a (2001, s. 40-41) göre Berlin'in bu açıklaması, Mizrahi'nin artık Filistin topraklarının tamamında bir Yahudi devletinin kurulması gerektiği yönünde bir

politikaya yöneldiğini göstermekteydi. Reines'in Yahudilerin hayatta kalması için dünyanın neresinde olursa olsun bir yurt elde edilmesi düşüncesi, Berlin'le birlikte tamamen değişerek 'vadedilmiş topraklar'dan hiçbir şekilde taviz verilmeksizin Filistin'de bir Yahudi devletinin kurulması fikrine dönüştü. Hareket, bu doğrultuda İngilizler tarafından hazırlanan ve siyasal Siyonist hareketin lideri Haim Weizmann'ın da kabul ettiği Peel Komisyon Raporu* gibi Filistin'in Araplar ile Yahudiler arasında bölünmesine ilişkin tüm planlara karşı çıktı. Ayrıca, İngilizlerin Yahudi göçlerini sınırlayan ve ileride Filistin'de bağımsız bir devletinin kurulmasını içeren Beyaz Belge'sine de karşı çıkarak Mayıs 1942'de New York'ta deklare edilen ve sınırsız Yahudi göçü ile Filistin'de bir Yahudi devletinin kurulmasını içeren Biltmore Programı'na büyük destek verdi.

Berlin'in getirdiği bu yeni vizyonla İsrail devletinin kuruluş sürecinde çalışmalarını sürdüren Mizrahi hareketi, devlet sonrası dönemde kendisini yeni kurulan devletin politik sistemine entegre etmeyi başardı. Hareket, 1949 seçimlerine giden süreçte HaPoel HaMizrahi (Mizrahi İşçileri) hareketi,** anti-Siyonist Agudat Israel ve Poalei Agudat Israel partileriyle ittifak içine girerek 'Ulusal Dinci Cephe'yi kurdu. Seçimlerde önemli bir başarı sağlayan bu ittifak cephesi, daha sonra yaşanan fikirsel ayrılıklarından ötürü dağılmaya başladı (Serbest, 2005, s. 238). Mizrahi hareketi, akabinde Mizrahi İşçileri hareketi ile 1956 yılında birleşerek Ulusal Dinci Parti (*Miflaga Datit Leumit (Mafdal)*) adıyla yeni bir siyasi parti kurdu. Bu parti, İsrail meclisi Knesset'te uzun yıllar boyunca önemli bir siyasi aktör olarak kendisini göstermiştir ("National Religious Party", t.y.).

Dini Siyonizm'in kurumsallaşmasında en büyük emeği geçenlerden biri de Avraham İzak Kohen Kook'tu. 1865'te Letonya'da doğan ve Doğu Avrupa'da dini eğitim veren farklı Musevi okullarında eğitim gören Kook, 1904 yılında Siyonistlerin çağrısına

---

* Arapların 1936 yılında başlatmış olduğu isyan neticesinde İngiliz hükümeti, isyanın iç yüzünü anlamak için Lord Peel öncülüğünde bir komisyon kurdu. Komisyonun yaptığı çalışmalar neticesinde Filistin'de bir Yahudi ile bir Arap devletinin kurulmasını, bu iki ülke arasında nüfus mübadelesinin gerçekleşmesini ve Kudüs'ten Yafa'ya kadarki bölgenin uluslararası bir yönetimin kontrolüne verilmesini ele alan bir rapor hazırladı. Arapların reddettiği bu plan, Yahudiler arasında tartışmalara açıktı. Ancak, nihayetinde 1938 yılında İngiltere, planı rafa kaldırdığını ilan etti. Bkz. (The Peel Commission Plan, 1937).

** HaPoel HaMizrahi hareketi, 1922'de Samuel Haim Landau tarafından dini Siyonist bir işçi hareketi olarak kurulan ve Yahudi yerleşimlerinin sosyalizm, Yahudi dini ve gelenekleri çerçevesinde şekillenmesi için çalışmalarda bulunması amaçlayan bir Siyonist harekettir (Zecharya, 2012, s. 54-55).

cevaben çalışmalar yürütmek üzere dönemin Siyonist faaliyetlerinin merkezi olarak anılan Filistin'in Yafa kentine haham olarak gitti. Yahudilerin dini olarak aydınlanmasına büyük önem veren Kook, Filistin'e geldiğinde, özellikle 1881'den sonra buraya göç eden Yahudilerin sosyalist ve seküler kimliklerini fark ederek bu durumu bir tehdit olarak gördü. Bunun üzerine Birinci Dünya Savaşı'ndan hemen önce Siyonizm dışında faaliyetini sürdüren ve amacı Ortodoks Yahudi kimliğinin muhafazası olan Agudat Israel örgütü ile iletişim kurmak ve örgütün ikinci toplantısına katılmak amacıyla Berlin'e gitti (Winther, 1988, s. 71). Ancak, Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi nedeniyle bu toplantı iptal edildi. Savaş sırasında Ruslar tarafından gözaltına alınan Kook, yerel Yahudi din adamlarının çabaları sonucu tekrardan serbest kaldı. Akabinde, ileride Yahudi yerleşimlerin Filistin'deki en büyük savunucularından biri haline gelecek olan oğlu Zvi Yehuda Kook ile 1915'te İsviçre'ye ve bir yıl sonra da İngiltere'ye giden Kook, buradaki Yahudi topluluklarında etkin roller üstlenmeye başladı (Inbari, 2012, s. 18).

Kook, Mizrahi hareketine seküler Siyonizm ile ortak hareket etmesinden dolayı mesafeliydi. Bu sebepten dolayı Mizrahi hareketini pasif davranmakla suçlayan Agudat Israel'e daha sıcak bakmaktaydı. Ancak ilerleyen dönemlerde de Agudat Israel'in aşırı anti-Siyonist tavrı sebebiyle buradan da uzaklaşan Kook, 1918'de Avrupa'da yaşadığı sırada Londra merkezli 'Degel Yerushalayim' (Kudüs Bayrağı) adında Siyonist bir örgüt kurdu. Federasyon yapısı üzerine kurulu bir organizasyon olan bu örgütün amacı, atalarının geçmişte yaptıkları gibi 'vadedilmiş topraklar'da yeniden bir devlet inşasını destekleyen tüm Yahudileri bir araya getirmekti. Sadece siyaset değil aynı zamanda kültür, askeriye ve yerleşimler gibi birçok farklı alan örgütün faaliyet alanları içinde yer alıyordu. Ancak dindar Yahudilerin beklentisinin yüksek olduğu Degel Yerushalayim, Kook'un Londra'da kaldığı süre boyunca kendi öğretisini yayma amacıyla az sayıda yazı kaleme alması, örgütün propagandasını yeterli yapamaması ve Filistin topraklarına dönme isteği gibi nedenlerle uluslararası bir örgüt karakteri kazanamadı ve beklenilen ivmeyi yakalayamadı (Schwartz, 2014, s. 170-171).

Kook, 1919 yılında Kudüs hahamı olarak atanınca Filistin topraklarına geri döndü. Bundan iki yıl sonra İngiliz manda yönetimi, Filistin'de Yahudilerin kendilerine ait dini bir otorite makamının kurulmasını ve Yahudilerin bu otorite tarafından özerk

biçimde yönetilmesini talep eden bir çağrıda bulundu (Hertzberg, 1997, s. 418). Bunun üzerine siyasal Siyonistler, dini konular üzerine yoğunlaşacak ve aynı zamanda seküler ve dindar kesim arasında bir köprü kurmayı sağlayabilecek bir kurum oluşturmayı planladılar. Ancak, bu dini kurumun liderliğine soyunan haham Kook'un planı daha farklıydı. Siyasal Siyonizm'e alternatif oluşturacağını düşündüğü bu kurumun dini lideri olarak seçildiği takdirde Yahudi toplumu üzerinde yargılama yetkisine sahip olarak önemli bir güç haline gelebilir ve toplumu kendi kontrolüne alabilirdi. Bu durum, düşlediği Yahudi aydınlanmasının sağlanmasına büyük katkı sağlayabilirdi. Bu hedefler doğrultusunda Filistin'deki Yahudi toplumunun hahambaşılığına aday olan Kook, yapılan oylamada oyların tamamını alarak Filistin'in ilk Aşkenaz hahambaşısı oldu (Mirsky, 2014, s. 170). Böylece toplumun Yahudi şeriatı çerçevesinde şekillenmesi için çalışmalara girişecek olan Kook, siyasal Siyonizm'in toplum üzerindeki seküler politikalarını kırmak için aradığı fırsatı elde etti.

Dini Siyonistler, genel itibariyle Filistin'de kurulacak bir Yahudi devletinin dini bir devlet olarak inşa edilmesini hedeflememekteydi. Kook, böyle bir krallığın kurulmasını Yahudilerin manevi olarak dirilmesine bağlamaktaydı. Yahudi dirilişini beklenen bir son olarak gören Kook, bu dirilişin dini bir Yahudi Krallığı'nın kurulmasına ve Tapınak Tepesi'ndeki Yahudi dini ritüellerin yeniden düzenlenmesine neden olacağını ileri sürüyordu (Inbari, 2007a, s. 32). Yahudi şeriatı üzerine şekillenmiş bir devletin kurulması için önce Yahudilerin bilinçsel olarak aydınlanması gerektiğini düşünen Kook, bu aydınlanmanın sağlanması için eğitime oldukça önem vermekteydi. Bu doğrultuda çalışmalara başlayan Kook, Filistin'de Yahudi dini kimliğinin korunması ve yayılması için 'Merkaz Harav' (Haham Merkezi) adıyla bir okul kurdu. Dini bir Yahudi Krallığı kurmayı ve Süleyman Tapınağı'nın yeniden inşasının alt yapısını hazırlamayı misyon edinen bu okulda Talmud ve Tevrat üzerine çalışmalar yapılmakta, dini Siyonizm'e bağlılık öğretileri işlenmekteydi (Medoff ve Waxman, 2009, s. 126-127).

Kurulduğu dönemde okulu ziyaret eden *The Christian* isimli İngiliz gazetesinin muhabiri, okul hakkında kaleme aldığı yazısında, Kook'un bu okulu kurmasındaki temel amacının kutsal tapınağın yeniden inşa edilmesi olduğunu ileri sürünce DSÖ, kendisinden bilgi isteyecekti. Kook cevabında "*Tüm ulusların, Allah'ın Tapınak Tepemiz olarak*

ezelden beri seçtiği bu yerin gerçek sahiplerine geri verilmesi ve büyük ve kutsal evin bunun üzerine inşa edilmesi gerektiğini tanıyacağı günlerin yaklaştığına olan inancımız sabittir. ... Tüm bu ulusların Tapınak Tepesi'ndeki haklarımızı tanıyacakları günler gelecektir" (Inbari, 2009, s. 20) satırlarını kaleme alarak kutsal tapınağın kurulmasını öncelikli misyon olarak gördüğünü kabul etmekteydi.

Günümüzde de dini Siyonizm'in kalesi olarak çalışmalarına devam eden bu okul, bugüne kadar kendi içinden Yahudi dini öğretisine bağlı biçimde yetişmiş birçok yargıç, öğretmen, din adamı ve subay çıkarmış ve dini Siyonizm'in devlet kurumlarında ve İsrail toplumunda etkin konumunu sürdürmesine katkıda bulunmuştur (International Crisis Group, 2009, s. 25). Ayrıca okul, halen işgal edilen topraklarda yaşayan yerleşimcilere ideolojik bir alt yapı sağlamaktadır.

1.3. Revizyonist Siyonizm ve Irgun

Siyonizm'in seküler ve dini birer fraksiyon barındırmasının yanı sıra milliyetçi-militarist bir yorumu da bulunmaktadır. Siyonist hedeflerin geçekleşmesi için askeri gücün önemi üzerine duran bu milliyetçi fraksiyon, Yahudi dini öğretisinden beslenmekte ve seküler Siyonizm'in kimi politikalarından rahatsızlık duymaktadır. Kendileri sadece Yahudi yerleşim birimlerinin oluşturulmasını değil aynı zamanda Filistin yerleşimlerine silahlı saldırıların düzenlenmesi gerekliliğini de savunmaktadırlar. Çünkü onlara göre bu saldırılar, Yahudi devletinin kurulmasına engel teşkil eden Filistinlilerin sindirilmesini sağlamaktadır. Bu nedenle pasif olarak gördükleri siyasal Siyonizm'e mesafeli duran milliyetçi Siyonistler, Vladimir Jabotinsky etrafında toplanarak seküler siyasal Siyonizm'den ayrı bir oluşum içine girmişlerdir.

1.3.1. Vladimir Jabotinsky ve Revizyonist Siyonizm'in Doğuşu

Revizyonist Siyonizm'in babası olarak görülen ve militarist bir milliyetçi olan Rus asıllı Vladimir Jabotinsky 1880'de Odessa'da doğdu. Yahudilere yönelik birçok katliama bizzat tanıklık eden Jabotinsky (Zecharya, 2012, s. 45), Yahudilerin diasporadaki uluslar tarafından dinlerini terk etmeleri yönünde yaptıkları baskılar karşısında kendileri savunarak kutsallıklarını koruduğu inancındaydı. Her ne kadar

kutsallıkları korunduysa da Yahudilik, Yahudilerin kutsal topraklardan sürgün edilmesiyle kendini geliştirememişti. Jabotinsky, bunun sebebini Yahudi dininin beslenme kaynağını olan 'vadedilmiş topraklar'dan kopuk olmasına bağlamaktaydı. Buna rağmen Yahudiler, yine de dinlerini terk etmeyerek ulusal kimliklerini ve benliklerini de korumuşlardı. Dini Siyonistlerin de ileri sürdüğü gibi, hümanizm gibi sürgünde tecrübe edilen hiçbir değerin Yahudi kimliğinin bir parçası olamayacağının altını çizen Jabotisnky, Filistin'in Yahudiliğin özünü oluşturduğunu ve Yahudileri bir araya getirerek tek bir halk olmasını sağlayan kutsallığı barındırdığını ileri sürmekteydi. Bu sebeple Jabotisnky, Yahudi ulusal kimliği ve dininin yeniden ihyası için Filistin'e dönüşün gerekliliğine işaret ediyordu (Muminov, 2013, s. 50-52).

Diaspora yaşantısının Yahudiliğe zarar verdiğini iddia eden Jabotinsky, Filistin'e dönüşün sağlanması için her şeyi yapmaya hazırdı. Bu sebeple, Birinci Dünya Savaşı'nda Siyonist lider Haim Weizmann'ın da desteğini alarak Siyonist emeller doğrultusunda karşılıklı çıkar ilkesine dayanan bir iş birliği çerçevesinde İngilizlere destek olmak için 1917'de Filistin'de 'Yahudi Lejyonu'nu kurdu. Lejyon, savaşta sadece askeri bir güç olarak faaliyet göstermiyordu, aynı zamanda Filistin bölgesinde Müttefik güçler lehine istihbarat faaliyetlerinde de bulunmaktaydı. Jabotinsky'nin dünya savaşında üstlendiği bu stratejik rolün bir sonucu olarak Siyonizm, uluslararası sistemde güçlü destekçiler edindi. Bu durum, savaş sonrası oluşacak düzende Yahudilerin de söz sahibi olmasını sağlayacaktı. (Kızıloğlu, 2012, s. 49).

Jabotinsky, 1920'deki Arap isyanları esnasında Kudüs'te kurduğu askeri birliklerin eylemlerinden ötürü İngilizler tarafından 15 yıllığına hapse mahkûm edildi. Ancak, kısa süre sonra mahkûmiyet kararı bozularak serbest kalan Jabotinsky, 1921 yılında Siyonizm'in üst düzey pozisyonlarına kadar yükseldi. Burada, Filistin'e Yahudi göçlerinin İngilizlere rağmen hızlandırılmasını ve Yahudilerin kendilerini koruması için silahlı grupların kurulmasını savunması nedeniyle, İngilizlerle yapılacak iş birliğinin önemli olduğunu düşünen DSÖ lideri Weizmann'la karşı karşıya gelecekti. Jabotinsky Siyonistlerin İngilizlerle iş birliği içine girmesinin Filistin'in kaybedilmesine neden olacağını öne sürmesine karşın Weizmann, İngilizlerin onayı olmadan bir şeyin

yapılamayacağına inanmaktaydı. Bu politik çatışma, Jabotinsky'nin iki yıl sonra Siyonist örgütten ayrılmasına neden oldu (Hertzberg, 1997, s. 558).

Jabotinsky, Siyonist örgütten ayrıldıktan sonra 1923 yılında 'Betar' isminde genç Yahudi kuşak üzerine odaklanmış yeni bir Siyonist hareket kurdu. ABD ve Doğu Avrupa'da gün geçtikçe etkinliğini arttıran Betar, 1940'larda Filistinlilere karşı terör eylemlerinde bulunan 'Etzel' ve 'Lehi' adlı iki radikal Yahudi terör örgütünün kurucularını yetiştirdi. İleride İsrail siyasal hayatında önemli bir konuma kadar yükselecek olan Menachem Begin de Betar'ın önde gelen isimlerinden biriydi (Mitchell, 2000, s. 22-23).

Genişlemeci-militarist bir düşünceye sahip olan Jabotinsky, tüm Filistin ve Ürdün coğrafyasında bir Yahudi egemenliğinin kurulmasını savunmaktaydı. Bu doğrultuda 1923 yılında hazırladığı 'Demir Duvar' adlı planla Filistinlilere mücadelelerinden vazgeçmeleri yönünde çağrıda bulundu. Ancak, kendisi de Filistinlilerin savaşmadan masada teslim olacağına ihtimal vermediğinden daha en baştan bu çağrının sonuç getirmeyeceğini düşünüyordu. Arapların bu topraklarda yabancı olarak gördüğü Yahudilerin bir devlet kurma çabalarına karşı mücadeleye girişeceğini söyleyen Jabotinsky, bundan yola çıkarak etkin bir Yahudi direnişi olmadan Filistin topraklarında bir Yahudi devletinin kurulmayacağını biliyordu (Thomas, 2009, s. 17). Bu sebeple, Arapların Yahudi hakimiyetine zorlanmaları için askeri gücün kilit rol oynayacağını ileri sürmekte ve bu güç vasıtasıyla umudunu ve azmini kaybedecek Filistinlilerin teslim olmak mecburiyetinde kalacağını düşünmekteydi:

> Hayatta adaletin güç ile sağlanması hala kendi geçerliliğini korumaktadır. Bu bizim Araplar üzerine yürüteceğimiz politikanın tek olanaklı yoludur. Uzlaşma üzerine ise sonra konuşuruz (Muminov, 2013, s. 60; akt. Jabotinsky, 1923, s. 3).

Gücün önemi üzerinde duran Jabotinsky, siyasal Siyonistler gibi Yahudi ırkı üzerinde durarak ve dini Siyonistler gibi Yahudi dininin Yahudilerin ana karakterini barındırdığını ileri sürerek Siyonist ideolojiye aşırı milliyetçi bir boyut kazandıracaktı.

1.3.2. **Irgun**

Amaçlarının gerçekleştirilmesi için Yahudileri ideolojik olarak yetiştirmenin yanı sıra silahlı Yahudi milis grupların kurulması gerektiğinin üzerinde duran Jabotinsky, 1925'te milliyetçi ve militarist olarak özetlenebilecek 'Revizyonist Siyonizm' akımını başlattı (Medoff ve Waxman, 2009, s. 168). Siyonizm'in bu ideolojisinin temel odak noktası askeri güçtü. Ancak siyasal Siyonizm'in önde gelenleri, Jabotisnky'nin bu asker yönlü ideolojisine karşı çıkmaktaydılar. Onlara göre Yahudilerin bu aşırıcılık ve saldırganlık durumu, Filistinli Arapları daha da kışkırtabilir ve İngilizlerle Yahudileri karşı karşıya getirtip güç dengesini aleyhlerine çevirebilirdi. Buna karşın revizyonistler, geniş çaplı bir askeri Yahudi gücünün önemli bir caydırıcı güç olma potansiyeli taşıyabileceğini ileri sürdüler. Çünkü onlara göre, Yahudi toplumuna saldırılar düzenleyen Filistinliler, eğer karşılarında cevap verecek bir güçte Yahudi milis güçlerinin olduğunu bilirlerse, saldırılarını durdurabilirdi. Bu da Yahudi yerleşimlerinin güvenliğini sağlamakla beraber Yahudilerin kutsal topraklardaki egemenliğini daha da kuvvetlendirebilirdi (Seliktar, 2015, s. 78).

Jabotinsky ve beraberindekiler, artık harekete geçmenin vaktinin geldiğini düşündüler. Bu sebeple İngilizleri ve DSÖ'yü karşılarına alırcasına 1931 yılında 'Irgun' (Milli Askeri Örgüt) adıyla aşırı milliyetçi bir militarist örgüt kurdular. Ancak, milliyetçiliği ve otorite tanımaz özelliğiyle öne çıkan Irgun'un kurulmasıyla beraber Jabotinsky'nin İngiliz manda yönetimince Filistin'e girişi yasaklandı. Böylece, örgütün kurucu lideri kendi örgütünü mücadele sahasından uzakta kumanda etmeye başladı (Muminov, 2013, s. 30-31).

Jabotinsky'nin Filistin'de olmaması, Irgun'un yoğun terör saldırıları düzenlemesine engel olmaya yetmedi. Irgun, Arap isyanlarının gerçekleştiği 1936-1939 yılları arasında Filistinli Araplara karşı pek çok bombalı ve silahlı saldırı gerçekleştirerek yüzlerce kişinin ölümüne neden oldu. Örgüt, bu saldırılarda sadece silahlı grupları değil aynı zamanda silahsız sivil Arapları da hedef aldı (Brenner, 1984, s. 71). Irgun, ayrıca

Mayıs 1939'da İngilizlerin Yahudi göçlerini sınırlandırdığı Beyaz Belge'yi* ilan etmesi üzerine İngilizleri durdurmak ve Siyonist Yahudi devletini ilan etmek için harekete geçti. Araplardan sonra yeni hedef olarak İngilizleri seçen örgüt, bu eylem için bir plan hazırladı. Plan, Kudüs'teki İngiliz manda hükümet binasının ele geçirilmesini ve akabinde geçici bir Yahudi hükümetinin kurulmasını öngörmekteydi. Plan doğrultusunda harekete geçen Irgun, öncelikli olarak, İngilizlere yönelik birçok bombalı eylem gerçekleştirip mandayla yönetilen ülkede kaos ortamı oluşturmak istedi. Ancak, bu eylemlerine karşı İngilizlerin cevabı sert olacaktı. Mayıs ayının sonunda Irgun'un Filistin'deki başkomutanı David Raziel,** İngilizler tarafından tutuklandı. Ayrıca İngiliz güvenlik güçleri, 31 Ağustos 1939 gecesinde Irgun Yüksek Komutanlığı'nın geri kalan üyelerini de geçici bir Yahudi hükümetinin ilanını tartıştığı sırada tutukladı. Bu tutuklamalara Almanya'nın Polonya'yı 31 Ağustos-1 Eylül tarihlerinde işgal etmesiyle başlayan İkinci Dünya Savaşı da eklenince Irgun tarafından hazırlanan geçici hükümetin ilanı planı rafa kaldırıldı (Brenner, 1984, s. 74).

İkinci Dünya Savaşı esnasında on binlerce Yahudi'nin Filistin topraklarına göç etmesi için sıkı bir çalışma yürüten Irgun'un sürgündeki lideri Jabotinsky, 1940 yılının yazında Alman Nazilerine karşı savaşmak üzere bir Yahudi ordusu kurma çalışmaları esnasında ABD'de öldü (Medoff ve Waxman, 2009, s. 170). Ancak onun ölümü, Yahudiler arasında onun ideolojisinin ve yaşam felsefesinin yaygınlaşmasını engelleyemedi. Görüşleri ve mücadelesi Jabotinsky'e Yahudi milliyetçiliği tarihinde önemli bir yer sağladı. Kendisi, sadece Yahudi milliyetçiliğine değil, aynı zamanda Yahudi dini öğretisine bağlılığı noktasında da Yahudiler arasında güçlü bir konum edindi. Günümüz İsrail siyasetinde hala düşüncelerinin etkisi devam eden Jabotinsky, bu özellikleri nedeniyle hemen hemen her görüşten Yahudi tarafından saygı duyulan bir konumda yer almaktadır. Özellikle işgal edilen Filistin topraklarında yaşayan birçok milliyetçi Yahudi yerleşimcisi, onun felsefesini bir yaşam misyonu olarak benimsemektedir.

* Sayfa 12'de de değinildiği gibi, Beyaz Belge Yahudilerin Filistin'e göçünün beş yıllık bir süre zarfında sadece 75.000 ile sınırlandırılmasını ve gelecek on yıl içerisinde bağımsız bir devletin kurulmasını içermektedir. Bkz. "White Paper", 1939.

** Irgun'un o dönem lideri sürgünde bulunan Vladimir Jabotinsky iken, örgütün Filistin'deki baş komutanı ise David Raziel'di.

Jabotinsky'nin ölümü sonrası Irgun, İkinci Dünya Savaşı esnasında David Raziel'in komutanlığı altında İngilizlerin yanında yer alarak Almanlara karşı savaştı. Her ne kadar 1939 yılında İngilizler tarafından tutuklandığını aklından çıkarmasa da savaşın getirdiği zorunlu şartlar Raziel'i İngilizlerle beraber olmaya itmişti. Ancak, savaşın en çetin olduğu 1941 yılında Almanlar tarafından yapılan bir saldırı sonucu öldürüldü. Bunun üzerine bir dönem Polonya Betar liderliğini de yürüten aşırı milliyetçi Menahem Wolfovitch Begin, 1942 yılında Irgun'un yeni komutanı olarak Filistin'e geldi. Komutanlığı döneminde bağımsız bir İsrail devletinin kurulmasına karşı her türlü engeli ortadan kaldırılması gereken bir tehdit olarak gören Begin, Yahudi topraklarında işgalci olarak tanımladığı İngilizlere karşı tepkiliydi (Medoff ve Waxman, 2009, s. 170). Beyaz Belge ile Yahudilerin Filistin'e göçünü sınırlayarak Alman Nazilerinin büyük bir Yahudi soykırımı gerçekleştirmesine yol açtığını ve Filistin'de bir Yahudi devletinin kurulmasını engellemeye çalıştığını düşündüğü İngilizlere karşı bir savaşın başlayacağını şu sözlerle ilan ediyordu:

> Artık İsrail'de Yahudi halkı ile kardeşlerimizi [Beyaz Belge ile] Hitler'e teslim eden İngiliz Yönetimi arasında herhangi bir ateşkes yoktur. … Savaşacağız. Anavatandaki her Yahudi savaşacak. İsrail'in Tanrısı, ev sahibi Tanrımız yardımcımız olacak. Geri çekilme yok. Özgürlük veya ölüm! (Begin, 1978, s. 80-81).

Irgun, böylece Begin'in komutası altında 1944'ün başlarında birçok İngiliz hedefine saldırılar düzenledi. Ancak bu saldırılar, siyasal Siyonizm içerisinde tepkiyle karşılandı. DSÖ'ye bağlı Yahudi Ajansı ve Haganah örgütü, bu saldırıların İngilizlerin Siyonizm'e karşı bir tavır almasına neden olacağını öngördükleri için durdurulması yönünde çağrıda bulundular (Medoff ve Waxman, 2009, s. 88-89). Ancak karşılarında Irgun gibi otorite tanımaz bir örgütün bulunmasından dolayı Yahudi Ajansı, Haganah'a "Siyonizm'in Siyonizm ile savaşı" olarak adlandırılabilecek bir talimat vererek 1944-1945 yılları arasında birçok Irgun komutanının yakalanıp İngilizlere teslim edilmesini sağladı. Siyasal Siyonizm'in milliyetçi Siyonizm'e karşı gerçekleştirdiği bu operasyonlar, İngiltere'de İşçi Partisi'nin iktidara gelerek önceki hükümetin ilan ettiği Beyaz Belge'yi iptal ettiği 1945'in ortalarına kadar sürdü (Medoff ve Waxman, 2009, s. 109). Seküler ve milliyetçi Siyonistler arasında büyük bir kırılmanın ve karşıtlığın yaşandığı bu dönem daha da uzayabilir ve Siyonizm içerisinde belirgin olan fikir

ayrılıklarının askeri bir çatışmaya dönüşmesi ile sonuçlanabilirdi. Ancak İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan yeni dengeler bunun önüne geçti.

1.4. İsrail Devleti'nin Kuruluşu

İngiltere, İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesinin ardından siyasal ve ekonomik bir enkazla yüzleşmeye başladı. Bu enkaz, manda yönetiminin gücünü sınırlayarak Yahudi terörünün artmasını tetikleyecekti. Dolayısıyla, Filistin mandası artık ekonomik ve askeri maliyet anlamına geliyordu (Thomas, 2009, s. 20). İngilizlerin girdiği bu çıkmaz, savaştan sonra bir dünya gücü olarak ortaya çıkan ABD ile 1946'da bir araya gelerek bir 'Filistin Federasyonu'nu öngören Morrison-Grady Planı'nı hazırlamasına neden oldu. Plan, Amerikan eyalet sisteminde olduğu gibi, her iki topluluğun kendi eyaletlerine sahip olmasını ve bu iki eyaletin merkezden yönetildiği federal bir yapının olmasını temel almaktaydı. Ancak hem Filistin topraklarının çoğunluğunu hem de Ürdün'ün bir kısmını isteyen dönemin Siyonist liderlerinden David Ben-Gurion, bu plana sıcak bakmamaktaydı. Revizyonistler de plana sert biçimde karşı oldular. Plana tepki olarak Begin komutasındaki Irgun, İngiliz Sömürge Karargâhı olarak kullanılan King David Oteli'ne bombalı bir eylem düzenleyerek 91 kişinin ölümüne neden oldu. Saldırılarını arttırma kararı alan Irgun, sadece 1946 yılında 300'ü sivil 373 kişinin ölümüne neden oldu (Thomas, 2009, s. 21).

Yahudi terör örgütlerinin artan faaliyetlerini kontrol altına alamayan İngiltere, 1947'de artık Filistin meselesinin sorumluluğunu üzerinden atmak için manda yönetimine son vereceğini ilan etti. Böylelikle Filistin üzerindeki tasarruf yetkisi, artık Birleşmiş Milletler (BM)'in eline geçiyordu. Filistin konusunda inisiyatifi eline alan BM, bu doğrultuda çözüm üretmek üzere bir komisyon görevlendirdi. Komisyon'daki çoğu üyenin desteğiyle 'Taksim Planı' olarak adlandırılacak bir plan hazırlandı. Bu plan, Araplara ve Yahudilere ait iki ayrı devletin kurulmasını öngörmekteydi. Filistin topraklarının yalnızca küçük bir bölgesinde varlık gösteren Yahudilere Filistin'in yarısından fazlasını yönetme hakkı tanıyan bu plan, kurulacak Arap ve Yahudi devletleri arasında ekonomik birliğin tesis edilmesini ve Kudüs ve civarını özel bir statüye alarak BM'nin kontrolü altına koymayı düzenlemekteydi. Nihayetinde BM Genel Kurulu'na

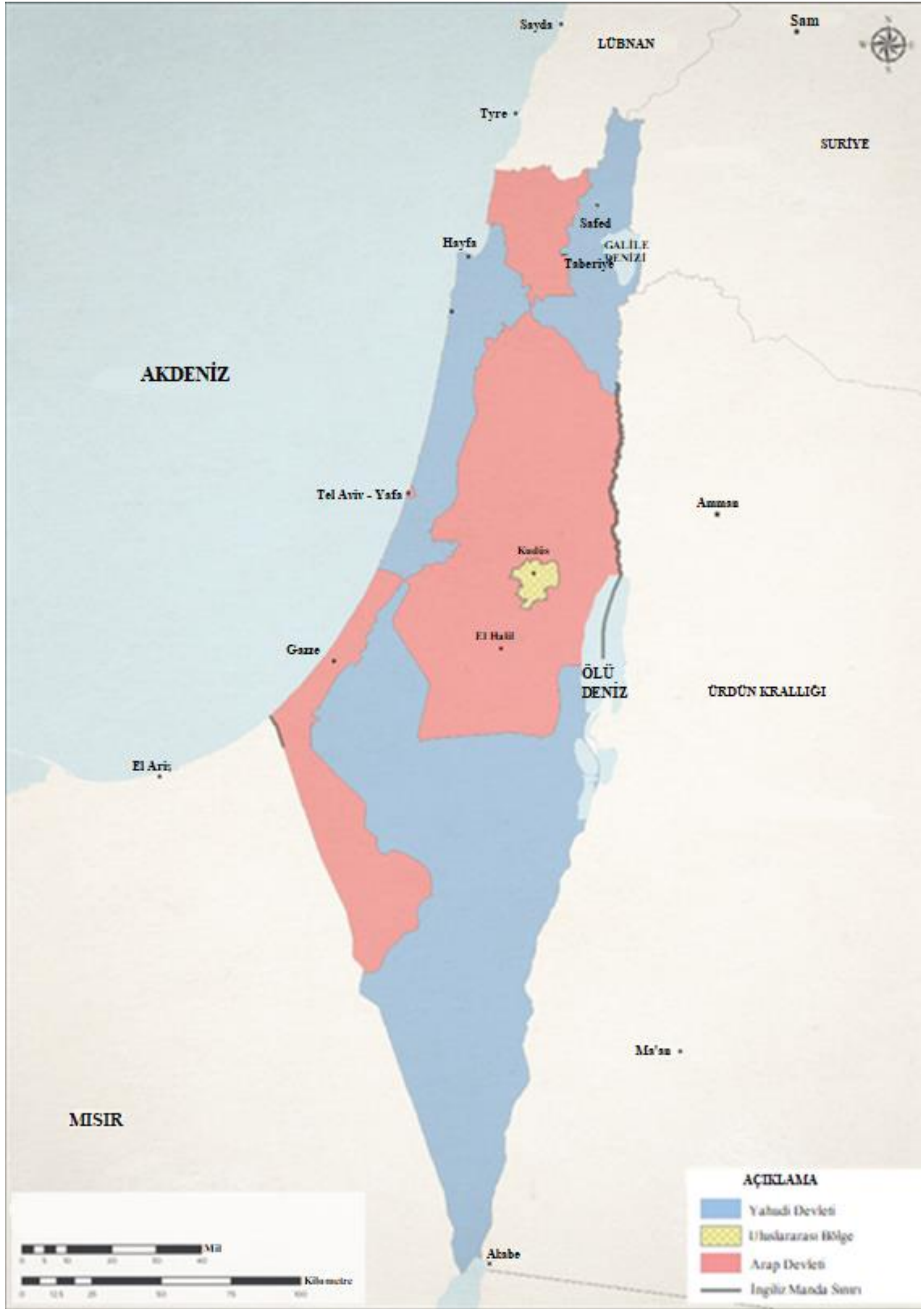
oylama için gönderilen Taksim Planı, 33 lehte, 13 aleyhte ve 10 çekimser oy alarak 29 Kasım 1947'de resmen kabul edildi ("UN Partition Plan - Resolution 181", 1947).

Taksim Planı, Filistin'in bölünmezliğine vurgu yapan Araplar tarafından reddedilirken Siyonistler tarafından kabul edildi. Thomas'a (2009, s. 23) göre Siyonistlerin planı kabul etmesinin sebebi, daha büyük bir kazanç için zaman elde etmekti. Çünkü, planda öngörülen sınırların değiştirilmesi için askeri kapasitelerini güçlendirme niyetinde olan Siyonistler, bu niyetlerinin gerçekleşmesinin daha fazla zamanın elde edilmesiyle olabileceğini düşünmekteydiler. Bu sebeple revizyonist Siyonizm'in Irgun'u ile siyasal Siyonizm'in Haganah'ı, Araplarda bir korku oluşturup göçe zorlamak ve bir Yahudi devletinin kurulmasını öngören Taksim Planı'nın yürürlüğe girmesini sağlamak için beraber hareket ederek, Aralık 1947'den Mart 1948'e kadar Filistinli sivillere yönelik birçok terör saldırısı gerçekleştirdiler (Bose, 2007, s. 230). Ancak uluslararası toplum Nisan 1948'de hem bu terör eylemlerinin hem de BM Taksim Planı'nın konuşulduğu esnada Irgun'un Filistinlilere karşı yaptığı büyük bir katliamla sarsıldı. Begin'in komutası altındaki Irgun terör örgütü, Filistin'in Deir Yasin kasabasına bir saldırı düzenleyerek buradaki 254 Filistinliyi acımasız bir şekilde katletti (Schwartz, 2002, s. 29). Yaşanan bu vahşeti değerlendiren Begin, uluslararası toplumdan gelen tepkileri görmezden gelerek, düşmana korku saldıklarını ve katliamla Filistin direnişine karşı çok önemli bir avantaj elde ettiklerini ileri sürdü. Ona göre bu saldırının propagandası, Araplarda büyük bir korku oluşturmakta ve Yahudi milis gruplarına önemli güç vermekteydi. Bu durum ise Hayfa ve Taberiye'nin ele geçirilmesine büyük katkı sağladı. (Begin, 1978, s. 227).

Filistinlilerde oluşan bu korku, Siyonistlerin 14 Mayıs 1948'de Arapların karşı çıktığı Taksim Planı doğrultusunda İsrail devletinin resmen kurulduğunu ilan etmesini teşvik etti (Thomas, 2009, s. 25). Böylece, asırlardır süren sürgün dönemi artık bitmiş ve Siyonist hareketin kurucusu Theodore Herzl'in öngördüğü 50 yıllık süreden sadece bir yıllık sapma ile Yahudilerin bir arada yaşayabilecekleri bir Siyonist devlet kurulmuştu.

Siyonizm'in bu mücadelesinde seküler, dini ve revizyonist Siyonistlerin her birinin önemli katkıları olmuştur. Seküler Siyonistlerin siyasal boyutta örgütlenip Filistin'de Yahudi yerleşimlerini kurup genişletme çabaları bu anlamda önemlidir. Dini

Siyonistler, Allah'ın bir emri olarak 'vadedilmiş topraklar'a göç edilmesi gerektiği söylemi ile Yahudileri harekete geçirerek önemli bir misyon yürütmüştür. Revizyonist Siyonistler ise askeri olarak yerli unsurları ve manda yönetimini sindirme operasyonlarıyla hem Yahudi yerleşimlerini korumaya alması hem de yeni yerleşimler için alan açmasıyla İsrail'in kuruluşunda kilit rol oynamışlardır. Siyonizm'in seküler, dini ve milliyetçi kanatları tarafından icra edilen bu yerleşim politikası, sürgün dönemini kapatmakla kalmamış, aynı zamanda bölgede yaşamlarını idame ettiren yerli unsurların haklarının çiğnenmesine de olmuştur. İsrail'i kuran bu politika, yeni Siyonist devletin sınırlarının genişletilmesi için devletin kuruluşundan sonra da Filistinlilere karşı icra edilmeye devam edecektir.

Harita 1: Birleşmiş Milletler Taksim Planı (1947)
Kaynak: https://mfa.gov.il/MFA/AboutIsrael/Maps/Maps/UN-Partition-Plan.jpg

II. BÖLÜM: İSRAİL YERLEŞİM POLİTİKASI

Bir Siyonizm projesi olan yerleşim politikası, genel anlamda işgal edilen Filistin toprakları üzerine kurulan yerleşim birimleri vasıtasıyla Yahudilerin buralara yerleştirilmesini ve en nihayetinde buraların ilhakını sağlayarak İsrail topraklarını genişletmeyi hedefleyen bir strateji biçimidir. Yerleşim birimleri yerleşimler ve mobil yerleşkeler olarak iki farklı şekilde kurulmaktadırlar. Yerleşimler, büyük bir alanda, çok sayıda Yahudi yerleşimcinin yaşadığı toplulukların ikamet ettiği konutlardan meydana gelmektedir. Bu yerleşimler, çoğunlukla İsrail hükümetinin oluruyla inşa edilmektedirler. Mobil yerleşkeler ise yerleşimlere oranla alan bakımından daha küçük ve nüfus bakımından da daha az olan yerleşim birimlerine verilen addır. Birkaç karavandan ve/veya konuttan oluşan bu yerleşkeler, genellikle Yahudi yerleşimciler tarafından yerleşimlere yakın tepebaşlarına yasal mevzuata aykırı biçimde kurulmaktadırlar (Pahlmblad, 2012, s. 8).

İsrail devletinin kurulmasına kadarki süreçte DSÖ tarafından yürütülen yerleşim politikası, özü itibariyle tarımsal alanda toprak elde etme, Filistin'e göç eden Yahudileri bir arada tutma ve kurulacak devletin güvenliğini sağlama gibi amaçlar üzerinden yürütülmüştür (Yüksek, 2010b, s. 74). 14 Mayıs 1948 tarihinde İsrail devletinin bağımsız olmasının ardından Araplarla yaşanan savaşlar İsrail lehine sonuçlanmış, bu da yeni toprakların yanı sıra ciddi bir Arap nüfusunu da beraberinde getirmiştir. İlk olarak bağımsızlığını ilan ettikten hemen sonra Arap devletleriyle ilk büyük savaşını yapan İsrail, savaş sonunda ele geçirdiği bölgelerde Yahudi nüfusunun kuvvetlendirilmesi için yerleşim politikasını uygulamıştır. Daha sonra, 1967'de Arap ülkeleriyle girişilen bir diğer savaş neticesinde tüm Filistin bölgesini işgal eden İsrail, işgal ettiği topraklarda yerleşimler kurarak devletin güvenliğini sağlamayı ve savaş sonrası gerçekleşecek barış görüşmelerinde Araplara karşı avantaj elde etmeyi hedeflemiştir. İşçi Partisi'nin yürüttüğü bu politika, 1977 yılında revizyonist Likud Partisi'nin hükümete gelmesiyle beraber değişikliğe uğramıştır. Likud, önceki dönemden farklı olarak yerleşimlerin kalıcılığı üzerine durmuş ve sayılarının arttırılması için girişimlerde bulunmuştur. Daha sonraki dönemlerde her ne kadar Araplarla barış görüşmeleri gerçekleşip yerleşimlerin tahliye edilmesi söz konusu olsa da yerleşim birimlerinin ve yerleşimcilerin sayısı

uluslararası siyasetten gelen tepkilere rağmen her daim artış eğilimine girmiştir. Çalışmanın bu bölümde, yerleşim politikası bu dönemsel değişimler çerçevesinde analiz edilecektir.

2.1. Mülklerin Gaspı Temelli Yerleşim Politikası (1948-1967)

Irak, Suriye, Ürdün, Lübnan ve Mısır'dan oluşan beş Arap devleti, İsrail devletinin 14 Mayıs 1948'de bağımsızlığını ilan etmesinden hemen sonra İsrail'e savaş ilan ettiler. Savaş, 1949 yılının ilk yarısında yapılan ateşkes anlaşmalarıyla sona erdi. Bu anlaşmalar neticesinde Filistin'in Batı Şeria bölgesi Ürdün'ün, Gazze Şeridi ise Mısır'ın egemenliğine girdi. Kudüs'ün doğu yakası Ürdün'ün ve batı yakası ise İsrail'in kontrolüne geçti. Böylece İsrail devleti, savaşın sonunda Filistin'deki toprak payını %56'dan %78'e kadar çıkartmış oldu (Plen, t.y.). Bu durum, İsrail'in işgal ettiği topraklarda Filistinliler ve mülkleri üzerinde nasıl bir politika izleyeceği sorusunu akıllara getirdi. Özellikle devlet öncesi dönemde bölgede yaşanan çatışmalar, bu konuda endişe kaynağı olmaktaydı.

Yerleşimlerin savaştaki önemi oldukça yüksekti. İsrail devletinin kurucu başbakanı David Ben-Gurion'un "*kendilerinin yerleşimleri korumasından çok, yerleşimlerin kendilerini koruduklarını*" (Yüksek, 2010a, s. 31) açıklaması savaşta yerleşimlerin oynadığı hayati rolü gözler önüne seriyordu. Yerleşimcilerin bir kısmı, BM Taksim Planı'na göre Filistin toprağı olan bölgelerde bulunan yedi Yahudi yerleşiminde yaşıyorlardı. Bunlardan dördü Kudüs'ün doğusundaki Gush Etzion'da yer alırken, diğerleri Kudüs'ün kuzeyindeki Ateret ile Nveh Ya'akov köylerinde ve Ölü Deniz'in kuzeyindeki Beit Ha'arava'da bulunmaktaydılar. Ancak tüm bu yerleşimler, 1948 Savaşı sırasında Araplarla yaşanan çatışmalar neticesinde ya yıkılmış ya da terk edilmiş durumdaydılar (Newman, 1981, s. 42). Bu nedenle savaş sonunda, İsrail topraklarından uzak bir şekilde Arapların yoğun olarak yaşadıkları bu bölgelerde Yahudi yerleşimlerinin varlığından söz etmek mümkün değildi.

Ancak İsrail, savaş sonrası ele geçirdiği topraklardaki Arap nüfusun egemenliğini zayıflatmak ve devletin güvenliğini arttırmak için birçok yeni yerleşim birimi inşa etmeyi hedefledi. Bu yerleşimlere, dünyanın birçok ülkesinden İsrail'e göç

eden Yahudilerin yerleştirilmesi düşünülüyordu. Savaş sonrası zorunlu olarak topraklarından edilen Filistinlilerin gayri menkulleri, bu yerleşimlerin esas dayanak noktası olacaktı. Bu gayri menkullere devlet malı olarak el konulması için hukuksal düzenleme yapan İsrail hükümeti, bu amaçla 14 Mart 1950 tarihinde 'Gaip Kişilerin Mülkiyeti Kanunu'nu kabul etti. Gasp Kanunu olarak da adlandırılabilen bu kanunun 1. maddesinin b fıkrası, bir kişinin gaip olarak sayılması için belli şartlar ileri sürüyordu. Buna göre, BM tarafından Taksim Planı'nın kabul edildiği 29 Kasım 1947 tarihinden itibaren topraklarını terk eden Araplar gaip statüsünde sayılarak mülkiyetleri üzerindeki tüm tasarruf hakları bu kanun çerçevesinde devletin eline geçecekti ("Absentees' Property Law", 1950, madde: 1(b)) Ayrıca kanunun 27. maddesinin a fıkrası, aynı zamanda topraklarını terk eden bazı Yahudilerin mülklerini de benzer şekilde ele almaktaydı. Ancak bu kişiler veya varisleri, Araplardan farklı olarak, devlet tarafından el konulan mülkleri üzerinde ileride hak iddia edebilme imkanına sahiptiler ("Absentees' Property Law", 1950, madde: 27(a)).

Bu kanun neticesinde gaip sayılan 30.000'e yakın Filistinlinin malları devlet mülkü olarak ilan edildi. Böylece devlet tarafından el konulan Filistinlilerin evlerine ve topraklarına Yahudilerin yerleştirilmesinin önü açılmış oldu. 1948 Savaşı sonrası İsrail'e gelen 684.000 Yahudi'nin 250.000'i buradaki topraklarda inşa edilen yerleşimlere ve terk edilen evlere yerleştirildi (Keleşoğlu, 2014, s. 96). Buna ek olarak, bu topraklarda isim değişikliği yapılarak ve park ve doğal hayatı koruma alanları oluşturularak toprakların Filistin ile olan bağlarının kırılması amaçlandı (Yüksek, 2010b, s. 76). Gaip olarak gösterilen Filistinlilerin geri dönme arzularına rağmen İsrail, günümüzde bile bu kişilerin kendi topraklarına tekrardan dönmesine izin vermemektedir. Bu sorun, günümüz Filistin-İsrail meselesinin en büyük sorunlarından biri olarak kendisini göstermektedir.

Kısacası İsrail devleti, bağımsızlığını ilan ettiği 1948 yılından 1967 yılına kadarki süreçte yürüttüğü yerleşim politikasını işgal edilen topraklardaki Yahudi egemenliğinin kuvvetlendirilmesi için kullandı. Bu konuda başarılı da olan İsrail, 1967 yılında Araplarla yaşanan savaş sonrasında işgal edilen topraklarda yerleşim politikasını güvenliğin sağlanmasının bir aracı olarak ön plana çıkaracaktı.

2.2. Güvenlik Odaklı Yerleşim Politikası (1967-1977)

Haziran 1967'de İsrail ile Mısır, Ürdün ve Suriye arasında yeni bir savaş patlak verdi. Altı gün süren bu savaş, bölgede tüm dengelerin değişmesine ve yıllar boyu sürecek sorunların baş göstermesine neden olacak bir süreci başlattı. Savaş neticesinde İsrail, üç Arap devletini de büyük yenilgiye uğratarak Mısır'dan Sina Yarımadası ile Gazze'yi, Ürdün'den Batı Şeria ile Doğu Kudüs'ü ve Suriye'den Golan Tepeleri'ni aldı (Kaştan, 2012, s. 1801). Böylece İsrail, savaşın sonunda tüm Filistin topraklarını ele geçirmiş oldu. İsrail'in bu büyük zaferi, ileride değinileceği gibi, 'vadedilmiş' Filistin topraklarında yerleşimlerin kurulmasını savunan dini grupların hareketliliğini arttıracak bir sürecin başlamasına neden oldu.

1967 Savaşı, İsrail'in emperyal özelliğini öne çıkarmasından ötürü uluslararası toplumdan seslerin yükselmesine neden oldu. Bununla ilgili olarak Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK), İsrail'in bu savaşla elde ettiği tüm topraklardan geri çekilmesi için 22 Kasım 1967'de 242 sayılı bir karar kabul etti. Taraflara ateşkes ve barış çağrısında bulunan kararda şu hükümler yer almaktaydı:

> Güvenlik Konseyi,
>
> …
>
> [Birleşmiş Milletler] Sözleşme ilkelerinin uygulanmasının Orta Doğu'da kalıcı ve adil bir barışın tesis edilmesini, bunun da aşağıdaki kurallara uyulmasını gerektirdiğini beyan eder:
>
> (i) İsrail silahlı kuvvetlerinin son çatışmada işgal ettiği topraklardan çekilmesi
>
> (ii) Tüm hak iddialarından veya çatışmaya yol açabilecek davranışlardan kaçınılması ve bölgedeki her ülkenin egemenliği, toprak bütünlüğü ve siyasi bağımsızlığına ve tehdit ve şiddet eylemlerinden uzak, güvenli ve tanınmış sınırlar içinde barışçıl biçimde yaşama hakkına saygı duyulması ve bunların kabul edilmesi ("UN Security Council Resolution 242", 1967)

Harita 2: 1967 Savaşı Sonrası İsrail Sınırları (10 Haziran 1967)

Kaynak: https://mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/maps/pages/june%2010-%201967-%20israel%20after%20the%20six%20day%20war.aspx

Karar, her ne kadar İsrail'in 1967 Savaşı esnasında işgal ettiği bölgelerden çekilmesini öngörse de aslında İsrail'in 1948 Savaşı'nda işgal ettiği toprakları meşru kılmaktaydı. Çünkü yukarıda yer alan (i) hükmü, İsrail'in sadece 1967 Savaşı öncesi sınırlara dönmesinden söz ederken 1948 Savaşı'nda işgal edilen topraklara değinmiyordu. Bu karar, ayrıca 1967 Savaşı öncesi İsrail hükümeti tarafından yürütülen yerleşim faaliyetlerini de meşrulaştırmaktaydı. Her ne kadar çekilme çağrısını olumsuz karşılasa da hem meşru topraklarını genişletme imkânı sunduğu hem de kendisine ileriki dönemde avantajlı bir konum sağlayacağı düşüncesi ile İsrail, 242 sayılı kararı kabul ettiğini BMGK toplantısında duyurdu ("UN Security Council 1418th Meeting", 1968, par. 111). Ancak İsrail, buna rağmen 1967 Savaşı neticesinde işgal ettiği tüm topraklardan çekilmediği gibi işgal topraklarında yürüttüğü politikalar ile hiçbir zaman 242 sayılı kararın hükümlerini tamamı ile yerine getirmedi.

İsrail, savaşta işgal ettiği topraklarda büyük bir Arap nüfusuyla karşı karşıya kaldı. 1948 savaşının aksine bu savaşta Arapların çoğu topraklarını terk etmediler (Yüksek, 2010a, s. 44). Karşılaşılan bu nüfussal tehdit karşısında devlet güvenliğini sağlamak için bir dizi önlemler alınmalıydı. Bunun için Araplara karşı başta baskı ve tecrit olmak üzere birçok politika yürüten İsrail hükümeti, 100.000'i Filistinli, 200.000'i Mısırlı, Suriyeli ve Ürdünlü olmak üzere toplam 300.000 Arap'ı topraklarından etti. Sürgün edilen bu kişilerin yerlerine ise, yeni yerleşimler inşa edilerek birçok Yahudi yerleşimcinin yerleştirilmesi planlandı. Bu yerleşimcilerin çoğu, savaş sonrasında ABD ve Rusya'dan gelen Yahudi göçmenlerden oluşmaktaydılar (Muminov, 2013, s. 120).

İsrail hükümeti, bir süre sonra baskı ve tecritin yeterince etkili sonuçlar vermediğini görmeye başlayıp başka bir takım stratejik politikalar geliştirmeye yöneldi. 1967'de iktidarda bulunan İşçi Partisi'nin Başbakan Yardımcısı Yigal Allon, bu doğrultuda adım atarak bir yerleşim planı hazırladı. Allon Planı olarak adlandırılan bu plan, Ürdün Vadisi ve Kudüs'te askeri nitelikli yerleşimlerin kurulmasını içermekteydi. Planın üç temel amacı bulunmaktaydı. İlk amacı, Kudüs ve Ürdün Vadisi'nin coğrafya bakımından savunulabilir olması nedeniyle burada kurulacak yeni yerleşimleri olası bir Arap saldırısından korumaktı. İkincisi, ileride Arap devletleriyle gerçekleşebilecek barış süreçlerinde önemli bir alanı elde tutarak avantaj elde etmekti (Yüksek, 2010b, s. 76).

Üçüncüsü ve en önemlisi ise, şartlar elverirse ileride bu bölgelerin ilhakını sağlamaktı. Bu sebeple plan, Filistinlilerin nüfussal olarak yoğun biçimde yaşadığı bölgelerde yerleşimlerin kurulmamasını, dolayısıyla buraların ilhak edilmesi gereken bölgeler olmamasını öne sürmekteydi. Ancak zamanla birçok kez değişikliğe maruz kalan bu plan, ilhak gibi amaçlar içermesinden dolayı uluslararası tepkileri daha fazla üzerine çekmek istemeyen hükümet tarafından resmi biçimde benimsenmedi. Buna rağmen bu dönemde İsrail'in yerleşim politikası için bir rehber vazifesini görecekti (Lein ve Weizman, 2002, s. 12). Resmi prosedürden uzak biçimde uygulanan bu plan neticesinde, 1970'lerin sonuna kadar ilki Ürdün Ovası'ndaki Nahal yerleşimi olmak üzere güvenlik eksenli olarak altı yerleşim inşa edildi (Newman, 1981, s. 51).

Yerleşimleri güvenliğin bir aracı olarak gören İşçi Partisi hükümeti, bu doğrultuda yeni planlar hazırlayarak çalışmalarını sürdürmeye devam etti. İlk zamanlarda Batı Şeria'da yerleşimlerin inşa edilmesine karşı çıkan Savunma Bakanı Moshe Dayan, daha sonrasında bu düşüncesinden cayarak 'Beş Yumruk' adıyla güvenlik odaklı bir yerleşim planı hazırladı. Birçok siyasetçinin de destek verdiği plan, Batı Şeria'daki tepebaşlarına güvenlik amaçlı beş yerleşimin kurulmasını öngörmekteydi. Plana onay veren hükümet, bunun neticesinde harekete geçerek öncelikli olarak plandaki beş yumruktan biri olan Kfar Etzion'un inşa edilmesine karar verdi (Zecharya, 2012, s. 81). Çünkü Batı Şeria'da bulunan bu yerin tarihsel bir önemi vardı. Kfar Etzion, bağımsızlık öncesinde Yahudi yerleşimcilerin yaşadığı ve daha sonrasında yaşanan 1948 Savaşı esnasında yıkılıp terk edilen bir yerleşim yeriydi. Şimdi ise buradaki yerleşimcilerin çocukları, evleri olarak gördükleri bu bölgeye kendilerinin yeniden yerleşiminin sağlanması için hak arayışına girdiler. Nihayetinde hükümet tarafından da gerekli desteği alarak işgal edilen topraklardaki ilk yerleşim olarak anılacak Kfar Ezyon'u inşa eden bu kişiler, akabinde Rosh Tzurim ve Allon Shvut isminde yeni yerleşimler daha inşa ettiler (Newman, 1981, s. 143). Bu yerleşimler, buraların eski yerleşimcileri olan kişilerin özel girişimleri ile hayata geçirilmiş olsalar da İsrail hükümetinin örtülü biçimde destek vermesinin getirdiği güvenle milliyetçi ve dindar Yahudiler tarafından birçok yeni yerleşim inşa edilmesinde öncü oldular.

Yerleşim faaliyetlerin artma eğilimine girdiği bu dönemde Mısır ve Suriye, 1967 Savaşı'nda kaybettiği toprakları geri almak için 6 Ekim 1973'te harekete geçtiler. Mısır ve Suriye'nin askeri, Suudi Arabistan, Irak ve Ürdün'ün ise ekonomik olarak yer aldığı hazırlıkların ardından yeni bir Arap-İsrail savaşı patlak verdi. Mısır ve Suriye'nin ani saldırısıyla başlayan savaş, hazırlıksız yakalanan İsrail tarafında büyük bir şok etkisi yarattı (Muminov, 2013, s. 119). Ancak, ABD'nin verdiği destekle zamanla toparlanan İsrail'in savaşta üstün konuma geçmesinin ardından 22 Ekim 1973 tarihinde taraflar arasında ateşkes imzalandı. Savaşın sonunda ortaya çıkan tablo, savaşı aslında kimsenin kazanmadığını gösteriyordu (Kemiksiz, 2016, s. 150). Ateşkesin imzalandığı aynı gün BMGK 338 sayılı kararı kabul etti. Bu karar, İsrail'in 1967 Savaşı esnasında işgal ettiği topraklardan çekilmesini öngören 242 sayılı kararın ivedilikle uygulanmasını içermekteydi ("UN Security Council Resolution 338", 1973). Ancak bu karar da tıpkı 242 sayılı karar gibi uygulamada havada kalacaktı.

Savaşın İsrail'e önemli derecede yansımaları oldu. Yerleşimler, önceki savaşlarda güvenlik bağlamında oynadıkları rolü 1973 Savaşı'nda sergileyemediler. Hatta Newman'a (1981, s. 58) göre, İşçi Partisi döneminde güvenliğe katkı sağlaması için inşa edilen yerleşimler, 1973 Savaşı'nda İsrail ordusuna büyük bir engel oluşturdular. Ani saldırı ile sarsılan İsrail ordusu için zaman oldukça önemli iken, sınır hatlarında var olan yerleşimlerin tahliyesi İsrail ordusunun yavaşlamasına neden oldu. Özellikle İsrail ordusu, Suriye ordusunun ilerlemesini durdurmadan önce Golan Tepeleri'nde yer alan yerleşimleri tahliye etmeye çalışırken önemli zaman kaybı yaşadı. Bu durum, Suriye ordusunun tehlike oluşturmadan durdurulmasında büyük bir zorluk meydana getirdi.

1973 Savaşı, İsrail kamuoyunda dini söylemlerin zirveye çıktığı yeni bir dönemi de başlattı. 1967 Savaşı'ndan sonra tohumları atılan ve 1973 Savaşı ile yeşeren dindar ve milliyetçi Siyonist grupların etkinliğinin giderek arttığı bu süreçte, yerleşimler gün geçtikçe İsrail devletinin tekelinden çıkmaya başlayacaktı. İleride detaylı bir şekilde ele alınacağı gibi bu gruplar, yerleşimleri 'vadedilmiş topraklar' üzerinde kurulacak bir Yahudi egemenliğinin gerçekleşmesine zemin hazırlayan önemli bir araç olarak görmekteydiler. Bu sebeple, yerleşimleri ilhak odaklı bir amaç için kullanmayan ve

sadece güvenliği sağlamada bir araç olarak gören hükümetin bu politikalarına karşı çıktılar.*

Ayrıca 1973 Savaşı, İsrail iç siyasetinde de dengelerin sarsılmasına yol açtı. Muminov'a (2013, s. 199-120) göre, Araplar tarafından gerçekleştirilen anlık saldırı karşısında kamuoyunda oluşan büyük korku, İsrail'in kuruluşundan itibaren hükümette bulunan İşçi Partisi'ne olan güvenin zedelenmesine neden oldu. Yaşadığı bu krizi yeni bir liderle atlatmak isteyen İşçi Partisi, bu sebeple İzak Rabin'i bu göreve atadı. Ancak Rabin'in savaş sonrasında Araplarla yaptığı barış görüşmeleri başarısız olunca, İşçi Partisi'nin prestiji önemli ölçüde sarsıldı. Yılmaz'a (2001, s. 66) göre, sol Siyonistlerin başını çektiği bu sürece karşı en büyük başkaldırı aşırı milliyetçi Siyonistlerden geldi. Özellikle Yahudi dini öğretisinin genç nesiller üzerinde kendisini hissettirdiği bu dönemde bu kuşak, İsrail siyasetinde boy göstermeye başlayacaktı.

2.3. İlhak Hedefli Yerleşim Politikası (1977-1992)

İşçi Partisi, 1973 Savaşı sonrası kamuoyunda kaybolan prestiji ve azalan halk desteği sebebiyle 1977 yılında yapılan seçimlerde iktidardan düştü. İktidara, revizyonist Siyonizm'in önde gelen liderlerinden olan ve Filistin-İsrail meselesine dini ve genişlemeci bir bakış açısıyla bakan Menahem Begin önderliğindeki Likud Partisi geldi. Likud Partisi, Irgun'un devamıydı. Irgun, 1948'de İsrail'in bağımsızlığını ilan etmesi ile beraber kendisini feshedip siyasi arenaya yönelerek Begin liderliğindeki Herut Partisi'ne dönüşmüştü (Newman, 1981, s. 106). Jabotinsky ve onun öğretisine bağlı kalacağını deklare eden Herut Partisi, 1965 yılında Liberal Parti ile ittifak kurarak Gahal Bloku'nu kurmuş, daha sonra bu blok, 1973'te Likud Partisi adını almıştı (Medoff ve Waxman, 2009, s. 171).

Dini ve milliyetçi kimliğe sahip olan Likud, İşçi Partisi'nden farklı bir pencereden yerleşim politikasına bakmaktaydı. İşçi Partisi yerleşimleri barış görüşmelerinde kullanılması gereken bir koz ve güvenliği sağlamada bir araç olarak görürken, Jabotisnky'nin Demir Duvarı stratejisini öncelikli politika olarak benimseyen Likud Partisi ise 1967 Savaşı'nda işgal edilen toprakları geri vermemeyi düşünmekte ve

---

* Bkz. "İşgal Edilen Topraklarda Faaliyet Gösteren Siyonist Yerleşimci Gruplar" bölümü

birçok yerleşim inşa ederek bu toprakların Yahudileştirilmesini amaçlamaktaydı. Bu sebeple, Likud'un ilk döneminde (1977-1981) Tarım Bakanı olarak görev yapan Ariel Şaron, 1977 yılında İsrail'in güvenliğinde kilit rol oluşturan bölgelerin ilhakını öngören bir plan hazırladı. Plan, İşçi Partisi'nin 'Allon Planı' gibi her ne kadar hükümetin resmi politikası haline gelmese de Tarım Bakanlığı için bir yerleşim politikası kılavuzu oldu. Likud dönemindeki bir diğer önemli yerleşim planı ise Dünya Siyonist Örgütü Yerleşim Dairesi Başkanı Matitiyahu Drobles tarafından 1978 yılında hazırlandı. 'Drobles Planı' olarak da anılan bu plan, Batı Şeria'nın tamamında homojen Arap nüfusunu bozmaya yönelikti (Lein ve Weizman, 2002, s. 14). Drobles, planın önemi ile ilgili şu sözleri ifade etti:

> Yahudi topluluklarının sivil varlığı, devletin güvenliği için hayatidir. Batı Şeria bölgesini sonsuza dek elde tutma niyetimizle ilgili en ufak şüphe olmamalı. … niyetimizle ilgili en ufak şüpheyi gidermek için en iyi ve en etkili yol, bu bölgelerde hızlı bir yerleşimin sağlanmasıdır. (Lein ve Weizman, 2002, s. 14; akt. Drobles, 1980, s. 3)

Batı Şeria'da yerleşimlerin inşasının önemli bir diğer savunucularından olan Savunma Bakanı Ezer Weizman da 1978'de işgal altındaki bu toprakların ilhakının önünü açmak için yeni bir yerleşim planı hazırladı. "Batı Şeria'daki Yahudi Yerleşimlerinin Genişletilmesi" olarak da anılan bu planın asıl amacı, mevcut olan küçük yerleşimlerin kurulacak yeni yerleşimlerle genişletilerek bölgedeki Yahudi nüfusunun artmasını sağlamaktı. Bunun için de altı yeni yerleşimin kurulmasını öngören plan, Batı Şeria'da bulunan 4.500 yerleşimci sayısını üç yıllık bir zaman diliminde 10.000'e ulaştırmayı hedeflerken, uzun dönemde bu sayının 160.000'e çıkarılmasını amaçlamaktaydı. Weizman'ın bu planı, hükümet tarafından da kabul edildi (Newman, 1981, s. 129-130).

Likud'un üzerinde yoğunlaştığı yerleşim politikası, İsrail'in de 1951 yılında tüm yükümlüklerini kabul ettiği* Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 49. maddesinin 6. paragrafında yer alan "İşgalci Güç, kendi sivil nüfusunu işgal ettiği bölgeye süremez veya aktaramaz" ("The Geneva Conventions", 1949, madde: 49(6)) hükmüne aykırı biçimde icra edilmekteydi. Nitekim, uluslararası hukukun çiğnenmesi üzerine sessiz kalmayan BMGK, 22 Mart 1979'da aldığı 446 sayılı kararla yerleşimlerin hukuki olmadığını

* Ayrıntılı bilgi için bkz. https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/6B939C57EA9EF32785256F33006B9F8D

vurgulayıp tahliye edilmesini istedi (“UN Security Council Resolution 446”, 1979). Ayrıca Nisan 1980’de dönemin ABD Başkanı Jimmy Carter, işgal edilen topraklardaki yerleşim faaliyetlerinin Cenevre Sözleşmesi’ne aykırılığını vurgulayarak “Onların [yerleşimlerin] yasal olduğunu düşünmüyoruz” açıklamasını yaptı (Rosen, 2012, s. 41). Avrupa Topluluğu da İsrail’in yerleşim politikasına olan tepkisini 13 Haziran 1980’de ilan ettiği ‘Venedik Deklarasyonu’yla gösterdi. Deklarasyonun 9. maddesinde yer alan “*Dokuz ülke**... *İsrail yerleşimlerinin Orta Doğu'daki barış sürecine ciddi bir engel oluşturduğuna derinden inanmaktadır. ... bu yerleşimlerin yanı sıra işgal edilen Arap bölgelerindeki nüfus ve mülklerdeki değişikliklerin uluslararası hukuk çerçevesinde yasadışı olduğunu düşünmektedir*” ifadesi yerleşimlerin bölgede hâkim olan havayı daha da kötüleştireceğini belirtiyordu (“Venice Declaration”, 1980, madde: 9). Ancak Likud, uluslararası toplumdan gelen bu tepkilere aldırış etmeyecekti. Dahası, yerleşim faaliyetleri üzerine daha da yoğunlaşarak bölgedeki yerleşimlerin ve yerleşimcilerin sayısında önemli bir artış sağladı. İşçi Partisi döneminde işgal altındaki Filistin topraklarında 3.200 yerleşimcinin yaşadığı 24 yerleşim varken, bu sayısı Begin’in altı yıllık hükümeti döneminde 28.400 yerleşimcinin yaşadığı 106 yerleşime kadar çıktı (Kemiksiz, 2016, s. 152).

1977 yılı hem Arap-İsrail ilişkilerinde hem de İsrail’in yerleşim politikasında önemli bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat, 1967 Savaşı sırasında İsrail tarafından işgal edilen Sina Yarımadası’nı geri almak istiyordu. 1973 Savaşı'nda bunu başaramayan Sedat, sorunun artık diplomatik yollarla çözülebileceğini düşünmekteydi. Ayrıca 1973 Savaşı, Mısır ekonomisinin kötüleşmesine neden olmuş, zenginler ve fakirler arasında giderek artan gelir farkı ülke içinde grevlere, sokak gösterilerine ve varlıklı kişilere yönelik saldırılara yol açmaya başlamıştı. Bu durum, batıdan ekonomik yardımın önemini ortaya çıkartmaktaydı. İsrail ile yapılacak bir barışla hem Sina Yarımadası’nı hem de batıdan ekonomik destek alabileceğini düşünen Sedat (“Anwar al-Sadat”, t.y.), 19 Kasım 1977’de Kudüs’ü ziyaret ederek İsrail hükümetiyle doğrudan görüşmelere başladı (Muminov, 2013, s. 123). Bu görüşmeler,

---

* Bu dokuz ülke, 1980’de Avrupa Topluluğu'na (günümüzdeki Avrupa Birliği’nin eski adı) üye olan ülkelerdir. Bu ülkeler; Almanya, Belçika, Danimarka, Fransa, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İtalya ve Lüksemburg’dur. Bkz: https://www.avrupa.info.tr/tr/etkilesimli-avrupa-haritasi-9

Mısır ve İsrail arasında yeni bir dönemin başlangıcının habercisiydi. Camp David süreci olarak adlandırılan bu görüşmelerde Sedat, Sina Yarımadası'nın geri verilmesine ve buradaki yerleşimlerin kaldırılmasına büyük önem vermekteydi. Sina'daki yerleşimlerin sökülmemesi durumunda sürecin ilerlemeyeceğini belirten Sedat'ın bu talebi (Armaoğlu, 1989, s. 420) karşısında İsrail, Mısır gibi bir devletle oluşabilecek bir barışın bölgedeki güvenliğini ve gücünü arttıracağını düşünerek 5.000 Yahudi yerleşimcinin yaşadığı Sina'daki tüm yerleşimleri söküp askerlerini çekti (Armaoğlu, 1989, s. 453). Böylece ilk kez Yahudi yerleşimler, bir Arap devletinin isteği doğrultusunda tahliye edildi.

Muminov'a (2013, s. 124-125) göre Sina Yarımadası'ndaki çekilme, Begin'in "Büyük İsrail" hedefinden koptuğu anlamına gelmemektedir. Ona göre, Begin'in "Büyük İsrail" projesinde zaten Sina'ya yer yoktu. Çünkü, hocası kabul edilen Jabotinsky'nin bu yönde bir hedefi bulunmamaktaydı. O dönem Tarım Bakanı olarak görev alan Simha Ehrlich, "Sina gidebilir, ancak diğer yerleşim bölgeleri kalacaktır" açıklamasını yaparak Sina Yarımadası'nın Likud'un resmi siyasi ajandasında olmadığını doğruluyordu. Likud'un önde gelen milletvekillerinden Eliahu Ben Elissar da "Sedat, Begin'in asıl amacını anlamamıştı. Begin, Sedat'ı savaş alanından uzaklaştırmak istemişti" açıklamasını yaparak Begin'in Sina Yarımadası'ndan çekilerek stratejik bir hamle yaptığını belirtmekteydi.

Camp David görüşmeleri neticesinde Sina'daki yerleşimleri boşaltan İsrail, tüm dikkatini işgal altındaki Filistin topraklarına çevirdi. 1983'te Tarım Bakanlığı ile DSÖ tarafından 'Master Planı' (Yüz Bin Planı) adında yeni bir yerleşim planı hazırlandı. Plan, kısa vadede 1986 yılına kadar yirmisi askeri, yirmi üçü ise sivil nitelikli yerleşimlerin kurulmasını hedefliyordu. Ayrıca 1986'da işgal edilen topraklardaki yerleşimci nüfusunda 80.000 kişilik bir artış sağlayarak 100.000'e ulaştırmayı öngören plan, yalnızca Yahudilerin kullanabileceği ve yerleşimleri İsrail'e bağlayacak bir fonksiyona sahip olan 300-450 kilometrelik yolun yapılmasını da içermekteydi. Ancak 1986 yılının sonuna gelindiğinde yerleşimler sayısında istenilen hedef tutturulmasına karşın yalnızca 51.000 kişilik bir yerleşimci nüfusa ulaşılmıştı. Bu da planın kısa vadedeki hedefini tutturamadığı anlamına geliyordu (Lein ve Weizman, 2002, s. 15). Planın üç yıllık bir süreyi kapsayan kısa vadeli hedefinin yanı sıra 30 yıl içerisinde Batı Şeria ve Kudüs'te

Yahudi yerleşimci sayısını 1,2 milyona getirmeyi hedefleyen uzun vadeli bir amacı daha vardı. (Algazy, 1985, s. 67). Fakat uzun vadedeki bu hedeflerine de ulaşamadığı çalışmanın ilerleyen bölümlerinde görülecektir.

İsrail devleti, işgal altında tuttuğu topraklarda ilk günden beri genişleme üzerine kurulu bir politika benimseyip bağımsız bir Filistin devletinin kurulmaması için elinden geleni yapıyordu. 1987 yılına gelindiğinde bu durum, Filistinliler nezdinde bariz bir şekilde görülüyordu. İşgal altındaki Filistin topraklarında giderek artan yerleşimlerin sayısı, gelecekte bağımsız ve toprak bütünlüğüne sahip bir Filistin devletinin kurulmasının neredeyse imkânsız hale getirmekteydi. Bu durum, ellerinden topraklarının kaydığını gören Filistinlilerde bir öfke birikmesine neden oldu. Ayrıca, Yahudi yerleşimciler tarafından Filistinlilere karşı uygulanan şiddet ve bu şiddete rağmen İsrail hükümetinin yerleşimcilere sağladığı askeri koruma, zaten bozuk olan toplumsal havanın daha da kötüleşmesine sebep oluyordu (Yüksek, 2010a, s. 72-73). Filistinlilerde giderek biriken bu öfke, 1987 senesinde İsrail askeri aracının dört Filistinli genci ezmesi üzerine patladı ve İntifada olarak anılacak olan Filistin ayaklanmasına dönüştü (“First Intifada”, t.y.). Kadın ve çocuk dahil her kesimden Filistinlinin taşlarla ve sopalarla İsrail askerlerine karşı mücadele ettikleri İntifada, uluslararası kamuoyunun dikkatini Filistin meselesine yöneltmesine neden oldu (Kaştan, 2012, s. 1804). Ancak tüm bunlara rağmen İsrail, yerleşim politikasını durdurmadığı gibi İntifada esnasında güvenliğin sağlanması gibi nedenler öne sürerek yerleşimlerin sayısını da arttırdı. İntifada’nın başladığı 1987 yılında 67.000 Yahudi yerleşimcisi işgal edilen topraklarda yaşarken, bu sayı İntifada’nın sona erdiği 1992 yılında 100.000’e çıktı (Balcı, 2012 s. 70).

2.4. Barış Sürecinde Yerleşim Politikası (1992-2000)

Doksanların başında küresel sistemde meydana gelen gelişmeler, Orta Doğu’da yeni bir dönemin başlamasına neden oldu. ABD, Soğuk Savaş’taki iki kutuplu sistemin ortadan kalkması sonucu oluşan yeni küresel düzende tek hegemon güç haline geldi. Yeni sistemin düzenleyicisi olarak Orta Doğu'da artık bir çatışma istemeyen ABD, Araplarla İsrail arasındaki sorunların barışçıl yöntemlerle çözülmesi için harekete geçti. Dışişleri Bakanı James Baker, bu doğrultuda Orta Doğu’da temaslarda bulunarak Arap ülkeleri ile İsrail’in barış masasına oturmaları yönünde taraflara baskı yaptı. Bu baskı diplomasisi

neticesinde 30 Ekim 1991 tarihinde İspanya'nın Madrid şehrinde ABD, Sovyetler Birliği, İsrail, Suriye, Lübnan, Ürdün temsilcileri ile Filistin tarafının Ürdün delegasyonu içinde yer alarak katıldığı barış görüşmeleri başladı (Özkoç, 2009, s. 177). Görüşmeler barışın önemi üzerinde durulduğu açık konferans, sorun yaşanan spesifik konular üzerinde nihai çözümlere varmak amacıyla tarafların karşılıklı olarak bir araya geldiği ikili müzakereler ve su, çevre, silah, mülteci ve ekonomi meseleleri gibi bölgesel konuların ele alındığı çoklu müzakereler şeklinde gerçekleşti. Filistin ve İsrail arasında gerçekleşen ikili görüşmelerde, beş yıllık özerk yönetim anlaşması ve akabinde de mevcut sorunların çözümüne yönelik müzakerelerin gerçekleştirilmesine yönelik kararlar ele alındı ("The Madrid Framework", 1999).

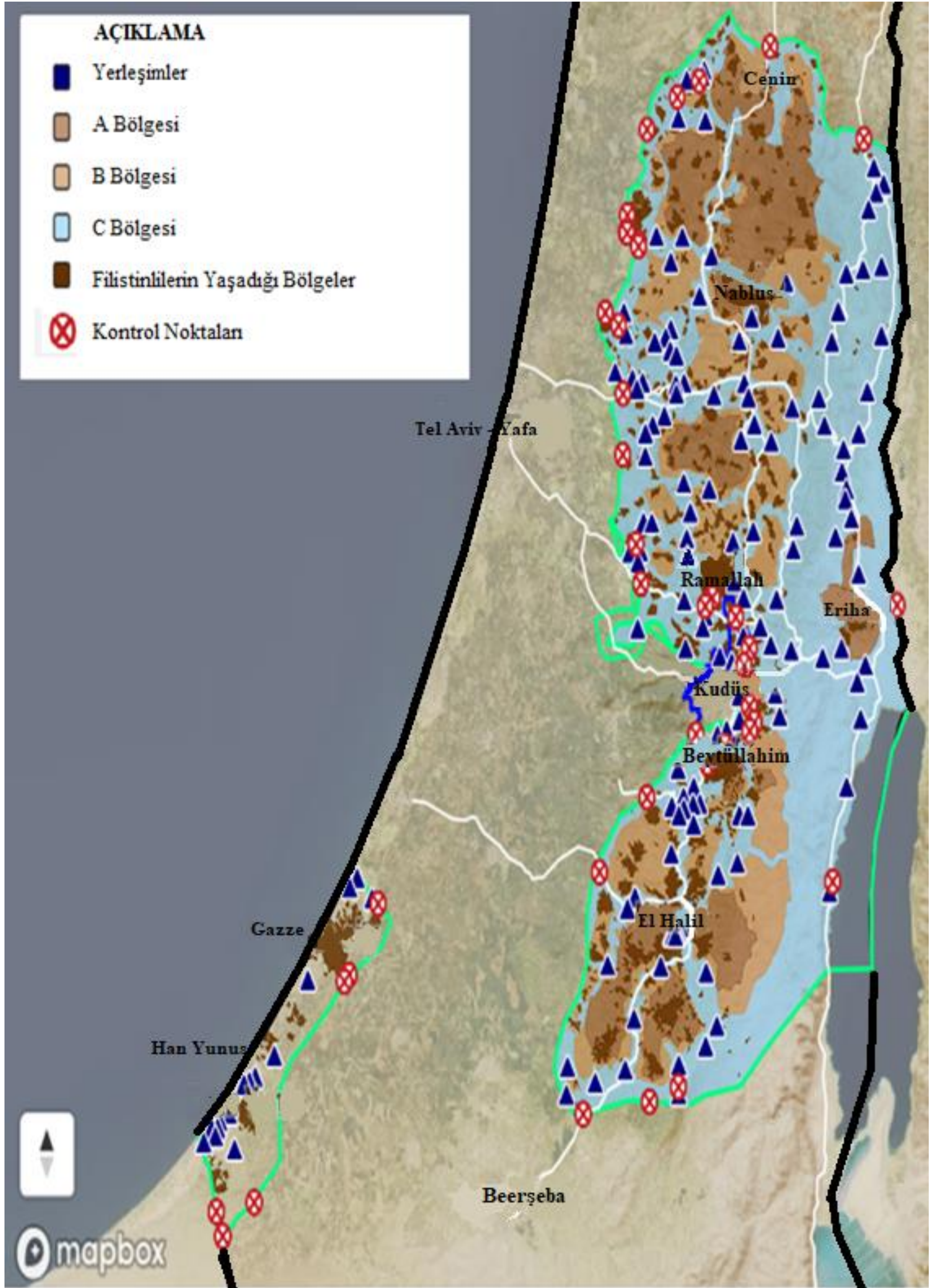
Sürecin mimarı ABD bu dönemde Filistin ve İsrail arasındaki ikili görüşmelerin daha sağlıklı biçimde sürdürülebilmesi için İsrail hükümetinden yerleşim faaliyetlerini durdurması talebinde bulundu. Ancak hükümet lideri İzak Şamir, bu isteği kabul etmek bir yana görüşmeler süresince yerleşimlerin sayısını arttırmaya devam etti. Buna, İsrail'in sınırlı özerklik teklifine karşı Filistin'in geniş ve bağımsızlığa evirilecek bir özerklik talep etmesi de eklenince görüşmeler tıkandı. Ancak Şamir'in tavizsiz tavırlarından ötürü barışa yönelik azalan umutlar, 1992 seçimlerinin ardından barış yanlısı İzak Rabin önderliğindeki İşçi Partisi'nin iktidara gelmesiyle yeniden canlandı. Sorunun barışçıl bir ortamda çözülmesi gerektiğine inanan Rabin, barış yolunda gerekirse toprak üzerinde taviz verebileceği görüşü ile 'barış için toprak' politikasını benimsedi (Özkoç, 2009, s. 178). Ancak, Madrid görüşmelerini olumsuz etkileyen yeni yerleşimlerin inşası sorunu devam etmekteydi. Bunun üzerine ABD, sürecin tekrardan tıkanmasına neden olabilecek yerleşim faaliyetlerinin durdurulması için İsrail hükümetine bu sefer 10 milyar dolar ödünç vermeyi teklif etti. Bu büyük maddi yardımın etkisiyle Başbakan Rabin, bundan böyle devlet eliyle herhangi bir yerleşimin kurulmayacağını, ancak özel sektörün bu yönde yapacağı girişimlere de engel olamayacağını belirtti (Yüksek, 2010a, s. 81). Buna ek olarak, mevcut yerleşimlerin genişletilmesi yönünde de hükümetin bir girişimi olmayacağı taahhüdünde bulunan hükümet, Kudüs'teki yerleşim faaliyetlerini ise bu taahhütlerin dışında tuttu (International Crisis Group, 2003, s. 8).

Filistin ve İsrail yönetimi, bu sürecin sonucunda bir kez daha barış için biraraya gelerek Norveç'in başkenti Oslo'da gizli görüşmeler gerçekleştirdiler. Görüşmelerde, Madrid sürecinde konuşulan özerk yönetim ve mevcut sorunların ele alınması için tarafların birbirleriyle doğrudan temaslarda bulunabileceği yeni bir sürecin başlatılması planlandı. Ancak, tarafların birbirlerini resmi olarak tanıması gerekiyordu. Bu nedenle, 9 Eylül 1993 tarihinde Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) lideri Yasser Arafat, Başbakan Rabin'e bir mektup yolladı. Arafat, yazdığı bu mektupta İsrail'in bölgedeki varlığının tanıdığını, terörizmi reddettiklerini ve iki taraf arasındaki sorunların barışçıl bir şekilde çözülmesinden yana olduğunu belirtiyordu. Mektuba İsrail devleti adına cevap veren Rabin, FKÖ'yü tanıdıklarını ve barış masasında Filistin'in resmi temsilcisi olarak gördüklerini ifade etti. Böylece taraflar, doğrudan gerçekleşebilecek barış görüşmelerinin önünde bir engel kalmayınca ABD'nin başkenti Washington'da bir araya geldiler ve nihayetinde 13 Eylül 1993'te Birinci Oslo olarak da bilinen 'Geçici Özyönetim Üzerine İlkeler Deklarasyonu'nu imzaladılar ("Israel-Palestinian Negotiations", t.y.). Deklarasyon, bir Filistin polis gücünün kurulmasını, Batı Şeria'da eğitim, sağlık ve vergi gibi birçok konuda Filistinlilere yetki devrinin sağlanmasını, taraflar arasında ekonomik iş birliğinin gerçekleşmesini, Filistin'de seçimlerin yapılmasını ve İsrail'in işgal altında tuttuğu Gazze ve Eriha'dan ordusunu çekmesini öngörmekteydi. Ayrıca deklarasyon, gelecek iki yıl içerisinde tarafların yeniden bir araya gelip beş yıl sonra barış görüşmelerin nihai ayağını oluşturacak bir sürecin başlatılmasını planlamaktaydı. Ancak yerleşimler, Kudüs'ün statüsü, mülteciler ve sınır sorunları nihai anlaşmada ele alınacak konular olarak belirlendi (Shlaim, 2005, s. 246). Böylece yerleşimlerin nihai anlaşmaya kadar genişletilmesinin, dolayısıyla Filistin topraklarının daha da bölünmesinin zemini hazırlanmış oldu.

İlkeler Deklarasyonu'nda öngörüldüğü üzere 28 Eylül 1995'te ABD'de 'İsrail-Filistin Ara Anlaşması' adı altında ikinci bir barış anlaşması imzalandı. İkinci Oslo Anlaşması olarak da anılan bu anlaşma, Batı Şeria'yı A, B ve C olarak üç ayrı bölgeye ayırmaktaydı. A bölgesi olarak belirtilen ve çoğunluğunun Filistinlilerin yaşadığı şehirlerin hem sivil yönetimi hem de güvenlik yetkisi Filistin otoritesinin kontrolüne verilecekti. A Bölgesi'ne oranla daha büyük olan ve mülteci kamplarının da bulunduğu B Bölgesi'nin sivil yönetimi Filistin'e, güvenliği ise Filistin ve İsrail'in ortak yönetimine

verilecekti. A ve B bölgelerinin bileşiminden daha büyük olan C Bölgesi'nin hem sivil yönetimi hem de güvenlik yetkisi İsrail'e verilecekti (Yüksek, 2010a, s. 92-93). İsrail'in bu bölgenin tüm kontrolünü elde tutmasının en büyük nedeni, Batı Şeria'da bulunan tüm yerleşim birimlerinin burada olmasıydı (Ishaq ve Hakala, 2013, s. 8). Böylece İsrail, Filistin yönetiminin kendi rızası sonucu Filistin topraklarının büyük bir kısmında bulunan Yahudi yerleşimleri üzerindeki resmi egemenliğini hukuken sağlayabilme imkanına sahip olacaktı.

Fakat, iki devletli bir çözümün sağlanması için başlatılan Oslo sürecinin ruhuna aykırı hadiseler meydana geldi. İlk olarak, birinci ve ikinci Oslo anlaşmalarında Filistinliler için oldukça önemli bir sorun olan yerleşimlerin tahliyesini içeren herhangi bir hüküm bulunmamaktaydı. İkincisi, barış yanlısı olarak görülen ve barış için toprak tavizini bile göze alan Rabin'in ABD'ye verdiği taahhütlere rağmen yerleşimlerin inşasını durdurmamasıydı. Rabin'in 1992'den itibaren dört yıl sürecek iktidarı döneminde Batı Şeria, Gazze ve Kudüs'te toplam 30.000 yerleşim konutu inşa edildi (Rosen, 2012, s. 35). Üçüncüsü ve en önemlisi, İsrail'in Gazze ve Eriha'dan çekilmesini ve gelecekte bir Filistin devletinin kurulmasını öngören bu barış görüşmeleri, dindar ve milliyetçi Siyonistlerce büyük tepki görmekteydi. Mesihçi ideolojilerden etkilenen ve barış sürecini ihanet olarak gören Yigal Amir, 4 Kasım 1995 yılında Tel Aviv'de gerçekleşen barış mitinginde Rabin'e suikast gerçekleştirdi (Yüksek, 2010a, s. 96). Rabin'in suikastla öldürülmesi sonrasında Filistinli silahlı grupların saldırıları da yoğunlaşmaya başladı. Bu saldırılar, İsrail seçmeni üzerinde travma yaratarak seçmenin barışa mesafeli bir sağ partiye yönelmesine neden oldu. Nitekim, 1996'da gerçekleşen seçimlerde Oslo sürecinin mimari olan İşçi Partisi hükümetten düştü ve yerine Binyamin Netanyahu liderliğinde Likud Partisi geldi (Yılmaz, 2001, s. 126). Sağ kanattan bir parti liderliğinde bir koalisyonun iktidara gelmesiyle barış sürecinde yeni bir döneme girildi. Bu dönemde 'barış için toprak' anlayışı terk edilerek 'güvenlik için barış' politikası benimsendi. Bu durum, barış görüşmelerinin artık eskisi gibi olmayacağını göstermekteydi (Yılmaz, 2001, s. 127).

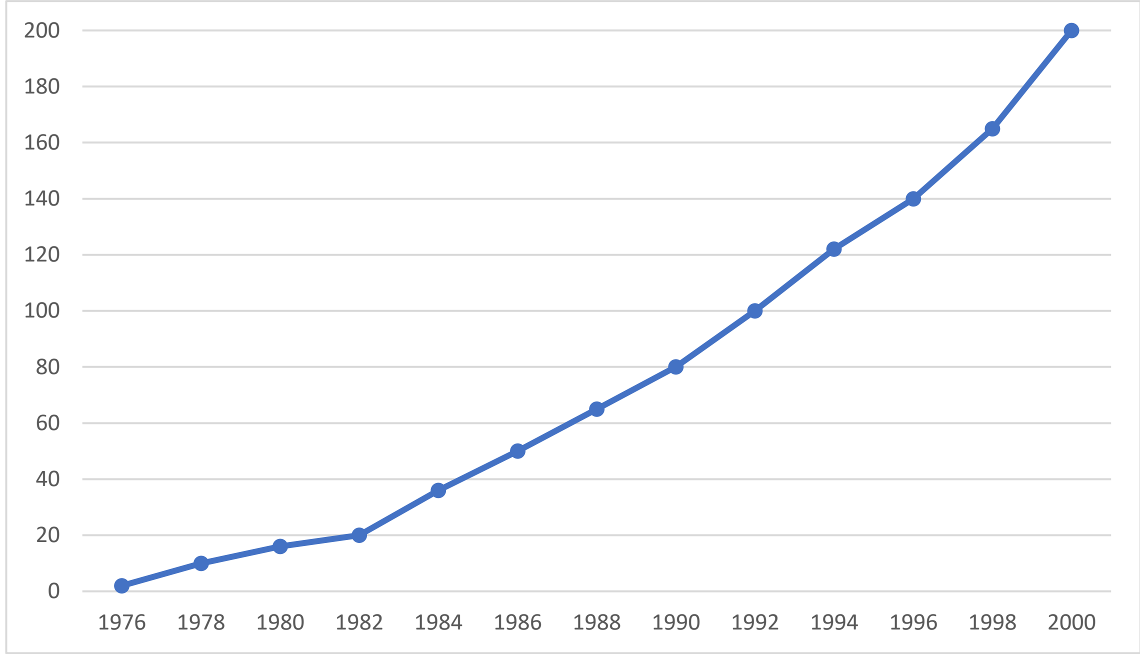

Harita 3: 1995 Oslo Anlaşması: A, B ve C Bölgeleri
Kaynak: https://conquer-and-divide.btselem.org/map-en.html

Ocak 1997'de barış sürecinin bir aşaması olarak Mahmut Abbas ve Yasser Arafat ile Binyamin Netanyahu arasında yeni görüşmeler gerçekleştirildi. Bu görüşmelerin sonunda Batı Şeria'nın El-Halil kentinin %80'lik bir kesiminden İsrail kuvvetlerinin çekilmesini öngören El-Halil Protokolü imzalandı (Rosen, 2012, s. 36). Ancak burada her ne kadar bir taviz söz konusu olsa da Netanyahu hükümeti, Şubat 1997'nin sonunda Har Homa adı verilen 6.500 yerleşim konutunu içeren mahallenin Filistinlerin Jabal Abu Ghunaim adı verdikleri Doğu Kudüs ile Beytüllahim arasındaki tepeye inşa edileceğini duyurdu. Batı Şeria'nın El-Halil kentinden yapılacak çekilmeyi Kudüs'e yeni yerleşim konutlarıyla telafi etmeyi planlayan Netahyahu, yaptığı bu girişimi "Kudüs için savaşın başlangıcı" olarak ilan ederek barış sürecinin durmasına neden oldu (Yüksek, 2010a, s. 104). Ayrıca Netanyahu, 'Allon Artı Planı' adıyla yeni bir yerleşim planı daha hazırladı. Plan, 1967 yılında Başbakan Yardımcısı Yigal Allon tarafından hazırlanan 'Allon Planı' ile 1977 yılında Ariel Şaron'un hazırladığı planı referans alarak hazırlanmıştı. Ürdün Vadisi ile İsrail arasında koridor oluşturularak bağlantının sağlanması ve burada İsrail egemenliğinin kurulması hedeflenmekteydi. Bunun için de bölgede var olan 140 yerleşimin İsrail toprağı olarak ilan edilmesi planlandı (Aronson, 1997, s. 126-127). İsrail'in Oslo sürecini hiçe sayması anlamına gelen bu plan, Filistinlilerin sürece olan güvenini kaybetmesine neden olacaktı.

Barış sürecinin giderek içinden çıkılmaz bir hal aldığını gören dönemin ABD Başkanı Bill Clinton, sürecin tekrardan canlanması ve nihai hedefine ulaşması için birtakım girişimlerde bulundu. Yaptığı girişimler neticesinde 11-25 Temmuz 2000 tarihleri arasında Filistin ve İsrail taraflarını Camp David'de yeniden bir araya getirmeyi başardı. Ancak taraflar arasında Oslo süreci boyunca ertelenen yerleşimler, Kudüs'ün statüsü, mülteciler ve Filistin devletinin geleceği gibi nihai konular üzerinde bir anlaşmanın sağlanmasının hedeflendiği bu görüşmeler de başarısız bir şekilde sonuçlandı ("The Middle East Peace", 2000). Bu konular üzerinde sürekli yaşanan anlaşmazlık, bir güven sorunu teşkil ederek barış sürecinin yeniden tıkanmasına sebep oldu.

Tablo 1
Batı Şeria'daki Yerleşimci Nüfus (1976-2000)*

Kaynak: Lein ve Weizman, 2002, s. 19
*Doğu Kudüs dahil edilmemiştir.

Barış süreci boyunca Filistin tarafı, işgali altındaki topraklarda yerleşimlerin boşaltılması talebini ısrarla tekrarlamış olsa da İsrail tarafı bu talepleri görmezden geldi. Yukarıda yer alan Tablo 1, işgal edilen Batı Şeria topraklarındaki Yahudi yerleşimci sayısının barış süreci boyunca önemli derecede arttığını göstermektedir. İlk yerleşim faaliyetlerinin devlet eliyle resmi olarak başlamasından hemen önceki yıl olan 1976'dan Madrid Konferansı'na kadar Batı Şeria'daki yerleşim birimlerinde yaklaşık olarak toplam 100.000 yerleşimci yaşarken, tabloda bu sayının sürecin tıkanma noktasına geldiği 2000'in sonlarına doğru 100.000 kişi artarak 200.000'e vardığı görülmektedir. Yerleşimcilerin sayısının iki kat arttığı barış süreci dönemi, sunduğu pozitif atmosfer ile işgal altındaki toprakların yerleşimlerle ele geçirilmesinde bir tür perde işlevi görmüştür.

2.5. Gazze Çekilmesi ve Sonrasında Yerleşim Politikası (2000- 2019)

Doksanlarda başlayan barış görüşmelerinin tamamen rafa kalkmasına ve çatışmaların tekrar alevlenmesine sebep olacak son hadise, İsrail'de gerçekleştirilecek seçimler öncesinde dönemin Likud Partisi lideri Ariel Şaron'un siyasi rakiplerine karşı

avantaj elde etmek amacıyla 28 Eylül 2000'de Mescid-i Aksa'ya 1.000 İsrail polisi eşliğinde yaptığı ziyaret oldu (Pressman, 2003, s. 118). Müslümanların kutsal mabetlerinden biri olan Mescid-i Aksa'ya Şaron'un gerçekleştirdiği bu ziyaret, 1992'de Birinci İntifada'nın sona ermesinden beri süren Filistinlilerin kitlesel sessizliğinin bozulmasına neden oldu. Barış sürecinde hayal kırıklığına uğrayan ve İsrail tarafından oyalandıklarını düşünen Filistinlilerin ziyarete karşı düzenledikleri protestolar kısa sürede büyük bir ayaklanmaya dönüştü. Beş yıl sürecek olan bu ayaklanma, İkinci Filistin İntifada'sı olarak tarihteki yerini aldı. İkinci İntifada, Hamas, İslami Cihat ve El-Aksa Tugayları gibi Filistinli silahlı gruplar tarafından gerçekleştirilen eylemlerle ön plana çıkması bakımından Birinci İntifada'dan farklıydı (Kemiksiz, 2016, s. 159).

Bu yeni İntifada, Filistin ve İsrail arasında yeni bir çatışmaya sebep verdi. Bu çatışmaların önüne geçmek için Nisan 2003'te BM, Avrupa Birliği, ABD ve Rusya'nın bir araya gelmesi ile 'Orta Doğu Dörtlüsü' (Quartet) oluşturularak, bu grup öncülüğünde 'Yol Haritası' adıyla bir plan hazırlandı. Tam ismi 'İsrail-Filistin Anlaşmazlığına İki Devletli Kalıcı Bir Çözüm İçin Performans Bazlı Yol Haritası' olan bu plan, 'barış için toprak' prensibine dayandırılarak İsrail işgalinin ileri bir tarihte sonlandırılması, işgal edilen topraklardaki yerleşim birimlerinin inşasının durdurulması ve Mart 2001'den itibaren yasadışı olarak inşa edilen tüm yerleşim birimlerinin tahliye edilmesi gibi hükümler içermekteydi. Planın nihai amacı, kendisine has devlet kurumları ile anayasası olan ve BMGK'nın 242 ve 338 sayılı kararları doğrultusunda 1967 öncesi sınırlara sahip olan bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasını sağlamaktı. Planın uygulanması ve denetlenmesi ise Orta Doğu Dörtlüsü'nün sorumluluğunda olacaktı (Kemiksiz, 2016, s. 159-160).

İsrail hükümeti 25 Mayıs 2003'te Yol Haritası Planı'nı kabul etti ("Israeli Cabinet Statement", 2003). Akabinde İsrail Başbakanı Ariel Şaron, 18 Aralık 2003'te Herzliya'daki bir konferansta yapmış olduğu konuşmada Yol Haritası'nda üzerlerine düşen yükümlülükler çerçevesinde 'Çekilme Planı' olarak adlandırdığı bir planı kamuoyuna duyurdu. Plan, İsrail'in Filistin'in bazı bölgelerinden çekileceğini, yeni yerleşim birimlerinin kurulmayacağını, buna neden olan ekonomik teşviklerin artık sağlanmayacağını ve yasadışı olarak kurulan mobil yerleşkelerin de tahliye edileceğini

içeriyordu ("Speech First Describing", 2003). Nisan 2004'te de planın detaylarını konuşmak üzere ABD'ye giden Şaron, burada ABD Başkanı George W. Bush'a Gazze'deki tüm yerleşimler ile Batı Şeria'daki bazı yerleşimlerin tahliye edileceğini taahhüt etti ("Press Conference", 2004). Bu, Batı Şeria'daki dört yerleşim ile Gazze'deki Hof Aza Bölgesel Konseyi* tarafından idare edilen 21 yerleşimden çekilme anlamına geliyordu.

Mnookin ve Eiran'a (2005, 39) göre, Şaron için bu tahliye planı birçok açıdan uygulanabilirdi. İlk olarak, işgal altındaki Filistin topraklarında yaşayan 230.000 yerleşimciden sadece 8.000 gibi az sayıda yerleşimci bu plandan etkilenecekti. Bu yerleşimciler de hem maddi tazminat alabilecek hem de Batı Şeria'daki bazı yerleşimlere yerleştirilecekti. İkincisi, Gazze'nin Yahudi dini öğretisinde pek özel bir yeri yoktu. Bu durum, dindar Yahudilerin tahliyeye güçlü bir şekilde tepki göstermemesini sağlayabilirdi. Üçüncüsü, Batı Şeria'da sadece dört yerleşim tahliye edilecekti. Bu yerleşimler ise yerleşim davasına ideolojik yönden bağlı olmayan kişilerin yaşadığı küçük ve mesafe bakımından uzakta olan birimlerdi. Son olarak, ABD bu tahliyelere karşılık İsrail'in 1948 Savaşı sonrası Arap devletleriyle yaptığı anlaşmalarla belirlenen sınırlara yakın bölgelerde kurduğu yerleşimleri muhafaza etmesini destekleyebilirdi. Böylece bu yerleşimler, bir tampon bölge vazifesini görüp İsrail sınırında güvenliğin sağlanmasına ön ayak olacaktı. Tüm bu sebeplerden dolayı Şaron, tahliyeye karşı gelecek tepkilerin minimum seviyede olacağını tahmin ediyordu.

* Ayrıntılı bilgi için bkz. http://community.worldheritage.org/articles/eng/Hof_Aza_Regional_Council

Harita 4: Gazze'de Hof Aza Bölgesel Konseyi'ne Bağlı Yerleşimler

Kaynak: https://www.btselem.org/sites/default/files2/gaza_map_eng.pdf

Ancak planın uygulanmaya konması Şaron'un tahmin ettiği kadar kolay olmadı. Çünkü Şaron'un öngörülerinin aksine yerleşimcilerden ve hahamlardan sert tepkiler gelmeye başladı. Bazı yerleşimciler, Çekilme Planı'nın İsrail güvenliğini olumsuz etkileyeceğini ve Şaron'un yasal olarak böyle bir plan hazırlayamayacağını belirterek planın öncelikle halk oylamasına sunulması gerektiğini ileri sürmeye başladılar. Bazı yerleşimciler de birçok yerleşimin yapımında katkısı olan ve kendilerini burada yaşamaya teşvik eden Şaron tarafından ihanete uğratıldıklarını dile getirmeye başladılar (Mnookin ve Eiran, 2005, s. 37).* Bu tepkiler etkisini giderek hissettirmeye başlayınca Şaron, planın uygulanıp uygulanmayacağına Likud üyelerinin karar vermesi gerektiğini öne sürerek 2 Mayıs 2004 tarihinde parti içinde bir oylamanın gerçekleştirileceğini duyurdu. Duyurunun ardından Likud Partisi'nde yerleşimlerin katı savunucusu olan bir kesim, Moshe Feiglin önderliğinde 'Yahudi Liderlik Grubu' adında bir oluşum kurarak plana karşı harekete geçti Yerleşimcilerin temsilcisi olarak görülen ve lobi faaliyetleriyle öne çıkan Yesha Konseyi de bu grup ile beraber planın reddi yönünde Likud üyelerinin iknası için yoğun bir lobi faaliyeti içine girdi (Mnookin ve Eiran, 2005, s. 40).** Tüm bu çalışmaların ardından toplamda 193.000 üyesi olan Likud Partisi, 2 Mayıs'ta oylamaya geçti. Katılım oranı %50 olan oylama sonucunda üyelerin %60'ı planın reddi, geri kalan %40'ı ise kabulü yönünde oy kullandı (Dermer, 2004). Şaron her ne kadar partisinden gelen bu sonuçla sarsılsa da hükümetin önde gelen bakanlarının ve siyasi yelpazenin farklı kanatlarından gelen geniş bir halk kitlesinin bu süreçte kendisini desteklediğini gördü. Bundan cesaret alan Şaron, Likud oylamasının sonuçlarını tanımayarak tahliyenin uygulanmasında kararlı olduğunu açıkladı. Bunun için çekilmenin kademeli bir şekilde uygulanacağını içeren yeni bir plan hazırladı. ("Şaron'dan 'Kademeli Çekilme'", 2004). 6 Haziran'da bu yeni planı Bakanlar Kurulu'nun onayına sundu ve nihayetinde plan hükümet tarafından kabul edildi. Akabinde de yasallaşması için Knesset'te görüşülen plan, 25 Ekim 2004'teki ön oylamada kabul edildi (Israel Ministry of Foreign Affairs, 2005, s. 7). Böylelikle geriye sadece nihai oylama kaldı.

* Yerleşimcilerin tepkileri için bkz. "İşgal Edilen Topraklarda Faaliyet Gösteren Siyonist Yerleşimci Gruplar" bölümü, Gush Emunim, s. 85-86 ile Yesha Konseyi; Yerleşimciler Arasında Bölünme: Gazze

** Bkz. "İşgal Edilen Topraklarda Faaliyet Gösteren Siyonist Yerleşimci Gruplar" bölümü, Yesha Konseyi, s. 98

Ancak nihai oylama öncesi hükümet krizi çıktı. Şaron liderliğindeki hükümet Likud, Shinui, Ichud Leumi ve Ulusal Dinci Parti (Mafdal) bileşimlerinden oluşmaktaydı. Çekilme Planı, bu koalisyon içerisinde çatlaklıkların oluşmasına ve nihayetinde parçalanmasına neden oldu. İlk ayrılık, planın Bakanlar Kurulu'nda kabul edildiği 6 Haziran'da Shinui'nin ayrılığıyla oluştu. Bunu, Knesset'teki oylama sonucundan rahatsız olan Mafdal'ın 11 Kasım'daki ayrılığı izledi. Likud'un geriye kalan son ortağı olan Ichud Leumi ise 2005 yılı için yapılan bütçe görüşmelerindeki görüş ayrılıklarından dolayı 4 Aralık'ta hükümetten ayrıldı. Yaşanan bu süreç, çekilmenin uygulanmasını tehlikeye atmıştı. Ancak Şaron, planın uygulanmasında kararlıydı. Bunun üzerine çekilmeye destek verebilecek partilerle ortaklık kurmaya çalışan Şaron, o dönem Meimad ile ittifak halinde olan İşçi Partisi ile 10 Ocak 2005 tarihinde yeni bir hükümet kurdu ("Factional and Government", t.y.). Böylelikle Şaron, Çekilme Planı için Knesset'te yapılacak oylamada ihtiyacı olan desteği sağlamış oldu. Nihayetinde Şubat 2005'te Knesset'te oylamaya sunulan plan, Likud'dan 16 milletvekilinin ret yönünde oy kullanmasına karşın 59 lehte, 40 aleyhte ve 5 çekimser oy alarak kabul edildi. Böylece plan resmen yürürlüğe girdi ("Knesset Approves Disengagement", 2005).

Tarih 15 Ağustos 2005'i gösterdiğinde İsrail güvenlik güçleri hükümetin talimatı doğrultusunda Gazze'deki yerleşimcilere el ilanları dağıtarak iki gün içerisinde herkesin evlerini tahliye etmesini, aksi taktirde güvenlik güçlerinin zor kullanarak tahliyeyi gerçekleştireceğini duyurdu ("The Israel Defense Forces", 2005). Buna rağmen bazı yerleşimciler, duyuruyu dikkate almayarak tahliyeyi protesto etmek için sokağa çıktılar. Yoğun gösterilerin gölgesi altında uygulanan Çekilme Planı, tepkilere rağmen planlandığı gibi gerçekleştirildi ve Batı Şeria'daki dört yerleşim ile beraber 8.000 yerleşimcinin yaşadığı Gazze'deki 21 yerleşim ve burada görev yapan 20.000 İsrail askeri tahliye edildi (Kemiksiz, 2016, s. 162).

Gazze çekilmesi, İsrail siyasetinde yeni bir sayfanın açılmasına da vesile oldu. Süreç boyunca Likud üyelerinin çeşitli engelleriyle karşılaşan Şaron, Filistinlilerle yapılacak müzakerelerde hareket kabiliyetini sınırlayacağını düşünerek lideri olduğu Likud Partisi'nden ayrılıp 24 Kasım 2005'te Kadima Partisi'ni kurdu. Likud'dan birçok önemli ismi de beraberinde götürdü. Ancak Şaron, yeni kurduğu partisiyle ilk seçimi

göremeden Ocak 2006'da felç geçirdi ve yerini partinin yeni lideri olarak seçilen Ehud Olmert aldı ("Profile: The Kadima", 2009). Olmert öncülüğündeki Kadima, Mart 2006'da gerçekleşen seçimler neticesinde iktidara gelirken, bu tartışmalı ortamda yeni kurulan partinin aldığı bu destek Gazze çekilmesinin halktan aldığı onayın da bir göstergesiydi. Ilımlı bir karaktere sahip olan ve Filistinlilerle müzakerelerin yapılmasını destekleyen Olmert'in İsrail'in yeni başbakanı olması, Yol Haritası Planı'nın sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için önemli bir fırsat olarak görüldü (International Crisis Group, 2009, s. 4). Bunun üzerine planın garantör devletlerinden biri olan ABD, başta Arap devletleri ve İsrail olmak üzere dünya genelinde 49 ülke ile uluslararası örgütleri Annapolis'teki ABD Denizcilik Akademisi'nde düzenlenecek yeni bir barış konferansına çağırdı. Konferans, 27 Kasım 2007'de gerçekleşti (Migdalovitz, 2007, s. 2-3).

Annapolis'te başlayan yeni barış sürecinde İsrail hükümeti, çok sayıda mobil yerleşkenin tahliye edileceğini duyurdu.* Ancak Gazze'den çekilme ve Annapolis Konferansı ile atılan bu olumlu adımlar, Batı Şeria'ya artan yerleşimler olarak yansıdı. Gazze çekilmesiyle uluslararası kamuoyundan gelen baskıları hafifletmeyi başaran İsrail, Batı Şeria üzerine yoğunlaşarak Gazze'den tahliye edilen 212 aileyi buradaki yerleşimlere intikal ettirdi (Balcı, 2012, s. 70). Balcı'nın (2011, s. 83) çalışmasında yer alan bir istatistiğe göre, 2004'ten 2009 yılının sonuna kadar Batı Şeria'daki artan yerleşim faaliyetlerinden ötürü buralarda yaşayan yerleşimcilerin sayısı yüzde 28 oranında arttı.

2009 yılında ABD'de Barack Obama'nın başkanlık koltuğuna oturmasıyla Filistin-İsrail sorunu adına yeni bir dönem başladı. Çünkü Obama'nın en önemli gündemlerinden biri, selefi George W. Bush döneminde İslam dünyasıyla bozulan ilişkileri düzeltmekti. Bu nedenle Filistin konusuyla yakından ilgilenmeye başlayan Obama, İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu'ya yerleşim faaliyetlerinin durdurulması konusunda baskı yapmaya başladı. Yaptığı baskılar neticesinde, Kasım 2009'da İsrail hükümetinin yerleşim faaliyetlerini 10 aylık bir süreliğine dondurmasını sağladı. Ancak bu dondurma kararı, Kudüs sınırları içerisinde geçerli olmayacaktı. Filistin tarafı için en hassas konulardan biri olarak kendini gösteren yerleşimler üzerinde verilen bu karar, taraflar arasında doğrudan görüşmelerin yeniden başlamasını sağladı. Fakat bu

* Bkz. "İşgal Edilen Topraklarda Faaliyet Gösteren Siyonist Yerleşimci Gruplar" bölümü, Tepe Gençliği, s. 113

görüşmeler, Netanyahu'nun yerleşim faaliyetlerinin dondurulması kararını uzatmaması üzerine tekrardan sona erdi. Bu durum, ABD-İsrail ilişkilerine de olumsuz etki etti (Kemiksiz, 2016, s. 165-166). Ayrıca İsrail hükümeti her ne kadar kâğıt üzerinde yerleşim faaliyetlerinin dondurulması yönünde bir karar verse de bunu uygulamaya dökmedi. Hükümet, plan kabul edildikten bir gün sonra 26 Kasım 2009'da işgal altındaki topraklarda 28 kamu ve eğitim binasının inşa edilmesi yönünde bir karar çıkarmıştı. Ek olarak, "inşa kararının dondurma planından önce alındığı" gerekçesini kullanarak yeni yerleşim yerleri inşa etmeye devam ediyordu. 12 Aralık'ta 84 yerleşim konutunun inşası böyle bir gerekçeye dayandırılarak ilan edilmişti (Balcı, 2011, s. 82). Dahası, hükümet yerleşimlerin 'genişletilmesi' konusunda inşaat yetkisini yerleşimlerdeki yönetimlere vererek bunun yeni yerleşim birimlerinin oluşturulmasına yönelik bir girişim olmadığını, dolayısıyla dondurma planın ihlal edilmediğini ileri süren başka bir strateji daha oluşturdu (Balcı, 2011, s. 83).

Yerleşim birimlerinin genişletilmesi ve bu yolla sayılarının artmasına dayalı bir politika izleyen Netanyahu hükümeti, bir yandan da işgal altındaki Filistin topraklarının yerleşimler kanalıyla ilhak edilmesi için çalışmalar başlattı. Ocak 2012'de yerleşim birimlerinin statüsüyle ilgili araştırmaların yapılması için üç kişilik bir komisyon kuruldu. İsrail Yüksek Mahkemesi'nin eski başkanı Edmond Levy'nin lideri olduğu bu komisyon Batı Şeria'da inşa edilen yerleşim birimlerin yasal dayanağı üzerine Temmuz ayında bir rapor hazırladı. 'Levy Komisyon Raporu' olarak anılan bu rapor, İsrail devletinin işgal edilen topraklarda işgalci bir güç olmadığını, bu topraklardaki tüm yerleşimlerin yasal bir statü taşıdığını ve hali hazırda var olan yasadışı mobil yerleşkelerinin de hükümet tarafından yetkilendirilmesi gerektiğini ileri sürmekteydi (Lazaroff, 2012b). Ishaq ve Hakala'ya (2013, s. 11) göre bu raporun amacı, yerleşimlere yasal statü tanıyarak Batı Şeria'daki Yahudi yerleşimlerin bulunduğu C Bölgesi'nin ilhakını meşrulaştırmaktı. İsrail hükümeti, ileride görüleceği gibi, bu raporu referans alarak çok sayıda mobil yerleşkenin inşasını sağlayacak ve birçok yerleşkeye yasal statü verecekti.

Temmuz 2013'te Obama başkanlığındaki ABD'nin yoğun girişimleri neticesinde Filistin ve İsrail arasındaki görüşmeler yeniden başladı. Bu görüşmelerde Filistin tarafının üzerinde ısrarla durduğu 1967 Savaşı öncesi sınırlara çekilip Batı Şeria

ve Gazze bölgesinde bağımsız bir Filistin devletinin oluşmasına ve tutuklu Filistinlilerin tahliye edilmesi talebine İsrail tarafı karşı çıkmaktaydı. Böylece, önceki görüşmelerde olduğu gibi bu görüşmeler de İsrail'in uzlaşmaz tavırları ve görüşmelerde tarafların birbirine güveninin oldukça önemli olduğu bir zamanda yerleşim faaliyetlerine devam etmesi sebebiyle Nisan 2014'te sona erdi (Kemiksiz, 2016, s. 169).

Barış yönünde gösterilen çabalara rağmen İsrail'in yerleşim faaliyetlerinin hız kesmeden devam etmesi, Yol Haritası Planı'nın uygulanmasını imkânsız hale getirmişti. 23 Aralık 2016'da BMGK, bunun üzerine harekete geçerek 2334 sayılı karar ile duruma müdahil oldu. Karar, İsrail tarafından inşa edilen yerleşimlerin uluslararası hukuka aykırı olduğu ve bu yerleşimlerin iki devletli çözüme büyük engel oluşturduğu tespitini yaparak, İsrail'in barış için tüm bu yerleşim faaliyetlerini tamamen durdurması gerektiği çağrısında bulunuyordu. Kararda ayrıca Yol Haritası Planı'na da atıf yapılarak mobil yerleşkelerin sökülmesi gibi planda öngörülen yükümlülüklerin derhal yerine getirilmesi gerektiği de özel olarak vurgulanmıştı ("UN Security Council Resolution 2334", 2016).

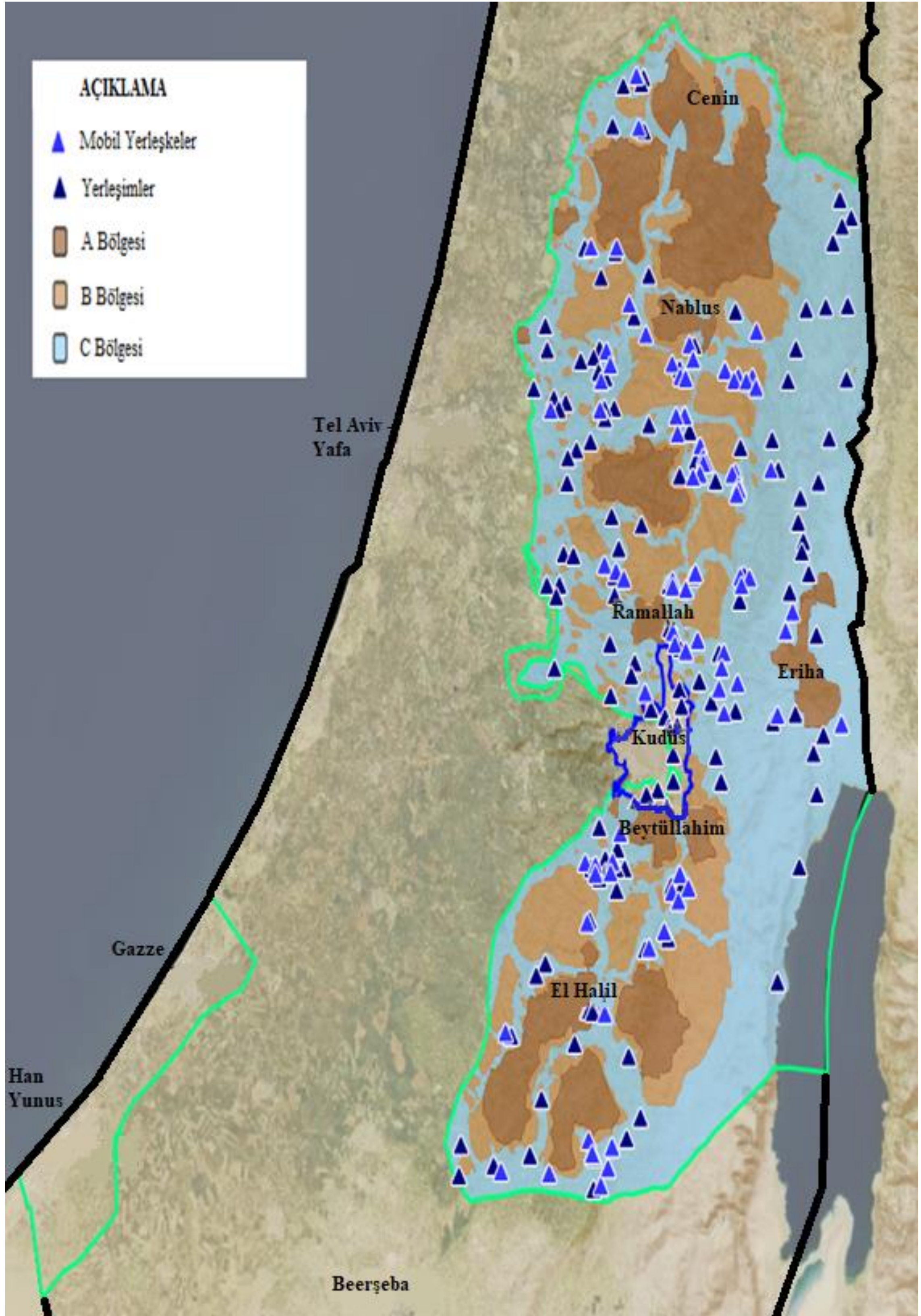
Ancak İsrail, BMGK'nın 242, 338 ve 446 sayılı kararlarında olduğu gibi bu kararı da uygulamada dikkate almadı. Bu da bölgedeki tansiyonun daha da yükselmesine neden oldu. Özellikle Donald Trump'ın ABD'nin yeni başkanı olmasıyla beraber 2017'den itibaren Filistin-İsrail meselesinde bir anlamda başa dönüldü ve süreç bir kez daha içinden çıkılmaz bir hal aldı. Trump'ın aşırı İsrail yanlısı tek taraflı tutumu ve barışı bir öncelik olarak görmemesi, izlediği politikaya da yansıdı. Aralık 2017'de ABD'nin Kudüs'ü bir bütün olarak İsrail'in başkenti olarak kabul ettiği kararı onaylayan Trump, akabinde Mayıs 2018'de ABD'nin İsrail büyükelçiliğini Kudüs'e taşıdı. Ardından Ağustos 2018'de Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım Ajansı'na olan ABD desteği kesildi. Bundan bir ay sonra da FKÖ'nün Washington bürosu kapatıldı. Tüm bunlara ilaveten 1967'den beri işgal altında olan Golan Tepeleri'ndeki İsrail egemenliğini Mart 2019'da resmen tanıyan Trump yönetimi, Kasım ayında da Batı Şeria'daki Yahudi yerleşimlerinin uluslararası hukuka aykırı olduğunu reddetti (Zanotti, 2020, s. 4).

Trump yönetiminin bu desteği, İsrail'i yerleşim faaliyetlerinde cesaretlendirirken Batı Şeria'nın İsrail tarafından ilhak edilmesinin de önünü açmış oldu.

İsrail'de insan hakları örgütü olarak faaliyet gösteren Peace Now'ın* (2020, s. 2) yayınladığı rapora göre İsrail hükümeti, Obama'nın başkan olduğu 2009-2016 yılları arasında Batı Şeria topraklarında (Doğu Kudüs hariç) her yıl ortalama 1,807 yerleşim konutu inşa ederken, Trump'ın başkan olduğu 2017-2019 yılları arasında bu sayıyı 2.267'ye çıkarttı. Bu durum, dolaylı olarak yerleşimcilerin sayısında da önemli artış meydana getirdi. Çıkan bu sonuç, büyük devletlerin garantörlüğü altında yürütülen Yol Haritası Planı'nın ve BM'nin önceki kararları gibi 2016'da kabul ettiği 2334 sayılı kararın nasıl hiçe sayıldığını göstermesi bakımından önemlidir.

2019'un sonu itibariyle Batı Şeria'daki yerleşimcilerin sayısı 400.000'in üzerine çıkmıştır. Bunun yanı sıra 200.000 civarında Yahudi yerleşimci Doğu Kudüs'te ikamet ederken, 20.000'e yakın yerleşimci ise Golan Tepeleri'nde yaşamaktadır. Filistin topraklarında bulunan 600.000 üzerindeki yerleşimci, hükümet tarafından resmi olarak tanınan yaklaşık 130 yerleşim ile yasal statüde olmayan 100 mobil yerleşkede yaşamaktadır (Levingston, 2019). Oslo sürecinin bittiği 2000 yılında Batı Şeria'da 200.000 yerleşimci yaşamaktayken, bu sayı 20 yılda hemen hemen iki kat artmıştır. Ortaya çıkan bu tablo, yerleşim faaliyetlerinin ne denli bir artış sağladığını göstermesi bakımından önemlidir. Üstelik bu artış, 'Orta Doğu Dörtlüsü'nün garantörlüğünde olan Yol Haritası Planı'na rağmen gerçekleşmiştir. Uluslararası siyasetin ve toplumun İsrail'i durdurmadaki yetersizliğinin en somut sonuçlarını yerleşimler üzerinden görmek mümkündür. Sorun her geçen gün daha da büyümeye devam ederken, Filistin Devleti'nin toprak bütünlüğünü sağlayacak çözüm umutları azaltmaktadır.

* Peace Now hareketi, Filistin ve İsrail arasındaki soruna iki devletli bir çözüm modeliyle yaklaşan, bu nedenle İsrail'in işgal edilen topraklardaki hukuk dışı eylemlerine karşı kamuoyu oluşturmak amacıyla başta sokak gösterileri, tur gezileri ve tartışma programları olmak üzere birçok etkinlik düzenleyen bir sivil toplum örgütüdür. Tepe Gençliği başlığı altında görüleceği üzere yasadışı mobil yerleşkelere ve yerleşim konutlarına karşı yaptığı mücadelelerle ön planda yer almaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. https://peacenow.org.il/en/about-us/who-are-we

Harita 5: Günümüz İtibariyle Yerleşimler ve Mobil Yerleşkeler
Kaynak: https://conquer-and-divide.btselem.org/map-en.html

III. BÖLÜM: İŞGAL EDİLEN TOPRAKLARDA FAALİYET GÖSTEREN SİYONİST YERLEŞİMCİ GRUPLAR

1967 Savaşı, 'vadedilmiş topraklar' ile devletin yeniden bütünleşmesi yönünde düşüncelerin gelişmesine neden oldu. Kudüs ve El-Halil gibi Yahudi tarihinde önemli yeri olan şehirlerin İsrail egemenliğine girmesi, bazı Siyonist grupları heyecanlandırdı (Pedahzur, 2014, s. 4). Özellikle dini Siyonistler, savaşta elde edilen zaferi diriliş sürecinin bir başlangıcı olarak yorumlamaktaydılar (Haklai, 2007, s. 722). Ancak, bu süreci gerçekleştirecek Mesih'in gelmesi için işgal edilen topraklara yerleşimin sağlanmasının gerekli olduğunu öne süren Siyonistler, bunun için harekete geçerek İsrail'de yeni bir dönem başlattılar (International Crisis Group, 2009, s. 3).

Çalışmanın bu bölümünde, işgal edilen bölgelerin ilhakını savunan farklı Siyonist ideolojik temellere sahip önde gelen yerleşim hareketlerinin faaliyetleri, bu grupların İsrail yerleşim politikasına bakışları ve İsrail hükümeti ile aralarındaki etkileşim analiz edilerek bu grupların yerleşim politikası üzerindeki etkileri ortaya konmaya çalışılacaktır. İsrail hükümeti ile araştırmaya konu olan yerleşim örgütleri arasında yaşanan politik krizlere değinilerek yerleşimci grupların hükümet tarafından icra edilen yerleşim faaliyetlerinde nerede durdukları ve kendi ideolojik hedefleri doğrultusunda hükümeti etkilemede hangi yollara başvurdukları ve bunun neticesinde ne denli başarılı oldukları incelenecektir.

Bu çerçevede, İsrail'de irili ufaklı, kısa veya uzun süre faaliyet göstermiş olan pek çok yerleşim hareketi olmakla birlikte İsrail'deki farklı Siyonist söylemleri temsil etmeleri ve en köklü, etkin yerleşim hareketleri olmaları nedeniyle Gush Emunim, Yesha Konseyi ve Tepe Gençliği hareketleri inceleme konusu olarak seçilmiştir.

3.1. Gush Emunim

3.1.1. Tarihsel Kuruluş Süreci

1967 yılında gerçekleşen Altı Gün Savaşı, İsrail'de siyasal ve toplumsal dengeleri değiştirip savaş sonrası işgal edilen toprakların ilhakını savunan Siyonistlerin seslerini yükseltmesine neden olacak bir süreci başlattı. Batı Şeria, Doğu Kudüs, Gazze

Şeridi, Sina Yarımadası ve Golan Tepeleri'nin işgaliyle sonuçlanan bu savaş sonunda İsrail hükümeti, sadece Doğu Kudüs'ü resmi olarak topraklarına kattığını ilan etmişti. Bu durum, işgal edilen toprakların 'vadedilmiş topraklar' olduğunu, dolayısıyla tüm işgal edilen toprakların ilhak edilmesi gerektiğini savunan dini-milliyetçi Siyonistlerde büyük bir tepkiye yol açtı. Bunu, 1973 Savaşı'nın da etkisi ile İsrail siyasi hayatındaki kırılmalar izledi. Özellikle İşçi Partisi'nin koalisyon ortağı Mafdal içerisindeki bir grup genç Siyonist'in tepkisi öne çıkıyordu. İşçi Partisi'nin politikalarından rahatsız olan bu genç grup, İşçi Partisi'ne karşı Mafdal liderlerine baskı yapmak amacıyla 'Gençlik Grubu' adı altında bir hareket kurdu (Avruch, 1979, s. 48). Gençlik Grubu, 30 Ağustos 1973'te gerçekleşen seçimler sonrasında Mafdal liderlerine işgal edilen toprakların ilhak edilmesi şartıyla İşçi Partisi ile koalisyon kurulması talebinde bulundu. Ancak bu talepleri Mafdal liderleri tarafından dikkate alınmayınca, Gençlik Grubu'nda büyük bir öfke oluştu. Bunun üzerine hareketin üyeleri, Zevulun Hammer önderliğinde hareket ederek Mafdal ile olan bağlarını tamamen koparıp mücadelelerini siyaset-üstü bir oluşumla sürdürme kararı aldılar (Newman, 1981, s. 60).

İşçi Partisi ve Mafdal'ın politikalarından rahatsız olan bir diğer kişi ise dini Siyonizm'in fikir babası Avraham İzak Kohen Kook'un oğlu Zvi Yehuda Kook'tu. 1935'te babasının ölümünden sonra kendisini dini ilimlere adayan Zvi Kook, Merkaz Harav din okulunun hahamı Ya'akov Moshe Harlap'ın 1952'deki ölümünün ardından babasının kurduğu okula haham olarak atandı (Inbari, 2012, s. 19). Kendisine ait herhangi bir eseri ve babası kadar dini bir bilgisi bulunmayan Zvi Kook, babasının yaptığı çalışmaları derleyip siyasal ve sosyal değerlendirmelerini yapmasından ötürü kamuoyunun dikkat çekmekteydi. Özellikle Merkaz Harav'da haham olarak görevi üstlenmesi ve babasının çalışmalarını pratiğe dökmede oldukça hevesli bir görüntü sergilemesi sebebiyle İsrail toplumunda gün geçtikçe daha da ön planda yer almaya başladı (Shahak ve Mezvinsky, 2004, s. 55).

Zvi Kook, Filistin topraklarının bölünmesinden oldukça rahatsızdı. Bu toprakların Yahudilerin anavatanı olduğunu öne süren Zvi Kook, bununla ilgili olarak Mayıs 1967'de İsrail'in bağımsızlığının 19. yıldönümü etkinlikleri çerçevesinde Merkaz Harav'a bağlı

Rosh Din Okulu'ndaki Siyonistlere bir konuşma yaptı. 1967 Savaşı'ndan üç hafta önce şu açıklamaları yapan Zvi Kook, dini Siyonistlerden büyük itibar görmeye başladı:

> On dokuz yıl önce Birleşmiş Milletler'in İsrail devletinin yeniden kurulması lehine verdiği kararın haberi bize ulaştığı gece, insanlar [Yahudiler] sevinç içinde kutlama yapmak için sokaklara döküldüğü zaman ben dışarı çıkıp bu coşkuya katılamadım. Yalnız ve sessiz bir şekilde oturdum; üzerime bir yük bindi. ... [Birleşmiş Milletler'in İsrail topraklarını bölen planını] kabullenemiyordum. ... Nerede bizim Hevron'umuz [El-Halil] - unuttuk mu onu? Bizim Sichem [Nablus], Yeriho [Eriha] nerede - nerede? ("On the 19th Anniversary", 1967, s. 1).

Zvi Kook, 1967 Savaşı sonrası İsrail'in Filistin'deki genişlemesini tamamlamasıyla heyecanlandı. Çünkü, bir ay önce dert yandığı tarihi Filistin topraklarının iki devlet şeklinde bölünmüş olması artık gayri resmi bir şekilde son bulmuştu. Bu durum, babasının söz ettiği diriliş ve kurtuluş sürecinin başlayacağı anlamına geliyordu. Ancak o da tıpkı Gençlik Grubu gibi İşçi Partisi hükümetinin Doğu Kudüs haricinde hiçbir yeri ilhak etmemesine oldukça tepkiliydi. Çünkü bu topraklar Tevrat'ta bahsedilen 'vadedilmiş topraklar'dı ve tüm insanlığın beklediği Mesih, bu toprakların ele geçirilmesiyle gelecekti. Yahudi halkının bu topraklarda egemenlik kurmasıyla kutsal sürecin başlayacağını ileri süren Kook, bu sebeplerden ötürü buralara Yahudilerin ikamet ettiği yerleşimlerin inşa edilmesi gerektiğini düşünüyordu (Weissbrod, 1996, s. 88).

Zvi Kook, ayrıca Ocak 1974'te "Yeryüzünün Bütün Halkları Bilsin ki…" başlığı altında hem İngilizce hem de İbranice olarak bir 'açık önerme' kaleme aldı. 'Kook'un Manifestosu' olarak da anılan bu önermede Yahudilerin Araplardan daha eski bir tarihe sahip olduğunu ileri süren Zvi Kook, Yahudilerin sürgün nedeniyle Filistin'i terk etmesi sonucunda Arapların buraya yurt inşa ettiğini ifade etti. Zvi Kook'a göre bu durum, Arapların Filistin topraklarının gerçek sahibi olmadığının kanıtıydı. Bundan dolayı Yahudilerin Filistin'e dönüşüyle bu topraklardaki egemenlik hakkını geri aldığını ileri süren Zvi Kook, Filistin için yapılan 'Arap toprağı' veya 'Arap bölgesi' gibi tanımlamalarının içi boş olduğunu iddia etmekteydi (Zecharya, 2012, s. 119; akt. Kook, 1974, That…).

Zvi Kook'un "Büyük İsrail" hayali, işgal edilen toprakların ilhakı için yerleşimlerin inşa edilmesi görüşü ve Araplara olan bakış açısı, Mafdal ile olan bağlarını kopartarak yerleşimler mücadelesinde yeni bir yol arayışına giren Gençlik Grubu'nun yakınlık duymasını sağladı. Zamanla iki taraf arasında çok yakın ilişkiler kuruldu. Gelişen bu ilişkiler, siyasi partilerden bağımsız olarak bir organizasyon çatısı altında yerleşim mücadelesi başlatma fikri etrafında tarafları birleştirdi (Inbari, 2012, s. 4). Bunun üzerine Zvi Kook ve Gençlik Grubu üyeleri, Şubat 1974'te haham Yoel Bin Nun'un Gush Etzion'daki evinde toplandılar. Dini Siyonistlerin iştirak ettiği bu toplantıda, daha sonra Yahudi yerleşimler tarihine damga vuracak olan 'Gush Emunim' (İnançlılar Bloğu) adı altında bir yerleşim hareketinin kurulmasına karar verildi (Inbari, 2012, s. 65).

Gush Emunim'in kuruluşu, aslında İsrail'deki dengelerin değişmesinin alametiydi. Sayfa 19'da değinildiği gibi, İsrail devletinin kurulması sonrası Mizrahi ve Agudat Israel gibi dini Siyonist ve anti-Siyonist hareketler devletin siyasal sistemine entegre edildiler. Mizrahi hareketinin devamı olan Mafdal, sistemin getirdiği zorunluluk nedeniyle seküler İşçi Partisi ile koalisyon kurarak 1967 Savaşı sonrası işgal edilen toprakların 'vadedilmiş topraklar' çerçevesinde ilhak edilmesi yönünde gelen baskıları görmezden geldi. Bunun için dava arkadaşları olan Gençlik Grubu üyelerini kaybetmeyi de göze aldı. Gençlik Grubu ve Zvi Kook da sistemin neden olduğu sonuçların farkındaydılar. Bu sebeple Gush Emunim'i siyasal bir parti değil, siyasal sistemin dışında bir hareket olarak tanımladılar. Dini Siyonizm'in bu yeni akımı, İsrail siyasetinde yeni bir sayfanın açılması anlamına geliyordu.

3.1.2. Temel İdeolojisi ve Eğitim Faaliyetleri

Avruch (1979, s. 54), Gush Emunim'in beş temel ideolojisinden söz eder. Buna göre ilk olarak Gush Emunim, kendisini besleyemeyen seküler Siyonizm'in gün geçtikçe etkisini kaybettiğini ve dolayısıyla kamuoyunda geçerliliğini yitirdiğini ileri sürmüştür. İkincisi, Gush Emunim 'vadedilmiş topraklar'a dönüş anlamına gelen "Büyük İsrail" hedefli bir misyona sahip olmuştur. Bu sebeple, 1967 Savaşı sonrası işgal edilen toprakların 'vadedilmiş topraklar'ın bir parçası olduğunu ileri süren Gush Emunim, buraların ilhak edilmesi gerektiğini savunmuştur. Üçüncüsü, Gush Emunim siyaset-üstü

bir anlayış benimseyip siyasal partileri çıkarlarına uygunsa desteklemeyi benimsemiştir. Bu çıkarın merkezinde diriliş süreci yatmaktadır. Eğer seküler bir partinin diriliş sürecine katkısı olacaksa o parti desteklenecek, dolayısıyla karşısında yer alan parti dindar bile olsa muhalif olunacaktır. Yani önemli olan partinin siyasal kimliği değil, diriliş sürecinde oynayacağı roldür. Dördüncüsü, Avraham Kook'tan farklı olarak Gush Emunim her ne kadar diriliş için seküler Siyonizm ile çıkar üzerine bir iş birliği yapılabileceğini söylese de Yahudi değerlerine yabancı batı kültürünü benimsemesi sebebiyle seküler Siyonizm'e karşı mücadelenin gerekli olduğunu da savunmuştur. Sonuncusu ise, işgal altındaki topraklarda Yahudi egemenliğinin güçlendirilmesine aracılık edecek yerleşim politikasını savunmasıdır. Gush Emunim için yerleşim politikası, Büyük İsrail rüyası ve diriliş için oldukça önemli bir araç olmuştur. Çünkü harekete göre, vadedilmiş bu topraklara yerleşimin sağlanmasıyla nihai hedef olan Mesihi sürece geçiş hızlanacak ve dolayısıyla tüm insanlık kurtulacaktır.

Başta Gush Emunim olmak üzere tüm dini Siyonistlerin en temel gayesi, Mesih'in gelişini sağlamaktır. Ancak Mesih süreciyle ilgili olarak farklı görüşler mevcuttur. Yahudi dini öğretilerinden biri olan Kabala, iki Mesih'in yeryüzüne ineceğini ileri sürmektedir. Bunlardan ilki, 'Yusuf'un oğlu' olan ve askeri karakteriyle öne çıkan Mesih'tir. Bu Mesih'in en temel vazifesi, sonradan gelecek ve asıl diriliş ve kurtuluş çağını başlatacak olan 'Davud'un oğlu' Mesih'e zemin hazırlamaktır. Ancak Avraham Kook, iki Mesih'in de birey olacağını ileri süren bu Kabalistik düşünceye karşı farklı yorum getirerek ilk Mesih'in bir topluluktan meydana geleceğini öne sürer. Bu topluluk ise dini Siyonistlerdir. Dini Siyonizm'in esas gayesinin 'Davut'un oğlu Mesih'in gelişine zemin hazırlamak olduğunu öne süren Avraham Kook'un bu öğretisi, oğlu Zvi Kook'un dini lideri olduğu Gush Emunim'in takipçileri tarafından da kabul görür. Dini Siyonizm'in temel ilkeleri üzerine kurulan Gush Emunim, bu nedenle kendisini Mesihi süreci hazırlayan öncü bir milis güç olarak tanımlayacaktır (Shahak ve Mezvinsky, 2004, s. 66).

Dini Siyonizm'in seçilmiş halk ilkesi, Gush Emunim'in içselleştirdiği ve bölgedeki milletlere karşı davranışını şekillendiren temel unsur niteliğindedir. Yahudileri diğer tüm ırklardan, Yahudiliği de tüm değerlerden üstün gören Gush Emunim, Filistin

topraklarının gerçek hâkim sınıfının bu toprakların asıl sahibi olan Yahudiler olduğunu savunmuştur. Dolayısıyla bu topraklarda yaşayan diğer milletler, yalnızca Yahudilerin kendilerine çizdiği sınırlar içerisinde var olabilirler. İsrail vatandaşı Filistinliler için de benzer bir görüş mevcuttur. Harekete göre eğer İsrailli Filistinliler kendilerine belirlenen çizgilerin dışına çıkmaz ve vergi ödeme gibi yükümlülükleri yerine getirirlerse hem siyasal hem de toplumsal olarak İsrail kanunlarında belirtilen tüm haklardan faydalanabilirler. Tam tersi bir durum söz konusuysa, yani Filistinliler bu topraklar üzerinde hak iddia edip bunun için mücadele ederlerse ikinci sınıf olarak görülüp topraklardan sürülmelidirler (Newman ve Hermann, 1992, s. 513).

Gush Emunim, Yahudilerin Yahudi şeriatı çerçevesinde yetiştirilmesine önem veren bir hareketti. Ayrıca tabanın konsolide edilmesi için ideolojik eğitime tabi tutulmasını ve işgal altındaki topraklara inşa edilecek yerleşim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için lider kişilerin yetiştirilmesini gerekli görüyordu. Bu sebeplerden ötürü eğitim faaliyetlerinin hayati olduğunu düşünen Gush Emunim, dini Siyonizm'in karargâhı olan Kudüs'teki Merkaz Harav din okulunu aktif bir şekilde kullanacaktı. Zvi Kook, okulun hahamı olması sebebiyle eğitim çalışmalarının sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesinden sorumluydu ve buradaki öğrencilere başta Mesihçilik ve 'vadedilmiş topraklar' olmak üzere babasının düşünce ve ideallerini aktarıyordu. Ayrıca bu okulda ve bu okula bağlı diğer okullarda eğitim gören öğrencilerin birçoğunun yerleşimlerde ikamet etmesi, Gush Emunim'e güç kazandırmaktaydı. Çünkü eğer hükümet yerleşimlere karşı adım atarsa okul, öğrencilerini sokağa rahatlıkla dökebilirdi. Öğrenciler, evleri olan yerleşimler üzerinde bir tehdidin varlığını hissetmesiyle hükümete karşı pek çok sokak eylemi gerçekleştirme potansiyeline sahipti (Newman, 2005, s. 210). Dolayısıyla öğrencileri üzerinde böyle bir etkiye sahip olan Merkav Harav hem tabanın konsolide edilmesinde hem de hükümetle güç mücadelesinde Gush Emunim'in en önemli kalesi olarak kendisini göstermekteydi.

Gush Emunim, sivil eğitimin yanı sıra İsrail askerlerine yönelik eğitim faaliyetleriyle de öne çıkacaktı. Bu çalışmalar, 1954 yılında dini Siyonistlerin Yahudi toplumunun eğitimi amacıyla kurduğu ve 1967 Savaşı sonrasında 'Hesder Okulu' adını alacak olan ve bugün de hala faaliyetlerini sürdüren okulun çatısı altında, kendine bağlı

hahamlarca yürütüldüler. Hesder Okulu'nun üç ana işlevi bulunmaktadır: "Dini Siyonizm çerçevesinde İsrail devletinin ve halkının aydınlanmasına yönelik eğitimler vermek", "başta sınır bölgeleri ve kırsal alanlar olmak üzere birçok yerde yerleşimlerle ilgili çalışmalarda bulunmak ve bu yerleşimlerin dini yönden donatılmasını sağlamak" ve son olarak "okulun öğrencilerinin İsrail Savunma Kuvvetleri (IDF)'ndeki zorunlu askerlik yükümlülüklerinin yerine getirilmesini sağlamak" (Bar-Lev, 1988, s. 42). Okulun öğrencileri, askere gittiklerinde diğer askerlerden farklı olarak İsrail ordusundaki üç yıllık zorunlu askerlik hizmetinin aksine 18 aylık bir hizmete tabidirler. Bu 18 aylık süre, her biri altı ay olmak üzere üç döneme ayrılmış ve dönemler arasına da altı aylık süre bırakılmıştır. Bu altı aylık aralar içerisinde Hesder öğrencileri orduda görev yaptıkları dönemlerde dindar olmayan askerlerin muhtemel etkilerine karşı dini eğitime tabi tutulmaktadırlar. Bu durum, askerlik hizmeti bitene kadar devam etmektedir (Shahak ve Mezvinsky, 2004, s. 91). Ayrıca Hesderler, orduda yaptıkları hizmet boyunca kendilerinden sorumlu hahamlar tarafından düzenli olarak ziyaret edilmekte, bir nevi denetlenmektedirler (Cohen, 1993, s. 118). Bu ziyaretlerin en temel amacı, askerlerin Hesder Okulu'nda aldıkları dini eğitimlerini askerlik hizmeti esnasında da devam ettirerek onları kontrol etmektedir.

Gush Emunim kurulduğu günden itibaren Hesder askerlerine özel ilgi duydu ve bu askerler üzerinde etki kurmaya çalıştı. Bu askerleri Gush Emunim açısından cazip hale getiren en önemli faktör, askerlerin kendi üst rütbesindeki komutanların emirlerinden çok hahamları dikkate almalarıdır. Eğer İsrail ordusunda bir komutan olası bir yerleşimin tahliyesi gibi konuda Yahudi şeriatına aykırı biçimde emir verirse, Hesder askerleri üstlerinden gelen emirlere göre değil de kendisinden sorumlu olan hahamlardan aldığı fetvalara göre hareket edeceklerdir (Newman, 2005, s. 210-211). Bu durum, ordu hiyerarşisinde büyük bir çatlak meydana getirmesinden ötürü İsrail devleti için sakıncalar barındırmaktadır. Bu özelliklerin yanında Hesderlerin genel itibariyle Gush Emunim'in büyük önem verdiği Batı Şeria bölgesinde görev alan ve kendileri ve/veya aileleri yerleşimlerde ikamet eden askerler olması da hareketi cezbeder. Bu sebeplerden ötürü Hesderleri yerleşim politikasında hükümete karşı önemli bir silah olarak kullanılabileceğini düşünen Gush Emunim, kendi din adamlarını kullanarak çoğu Hesder

askerinden sorumlu olmayı başarır (Haklai, 2007, s. 728-729). Böylece, yerleşim politikasını sürdürmekte İsrail devletine karşı önemli bir alan elde eder.

3.1.3. Yerleşimlerde Gush Emunim

Asıl amacı Mesihi süreci hızlandırmak olan Gush Emunim, kurulduktan hemen sonra bunun için temel şart olarak gördüğü işgal altındaki topraklarda Yahudi yerleşimlerinin inşası için hareket geçti. İlk adımını Haziran 1974'te Batı Şeria'daki Nablus kentinin yakınında yer alan Horon bölgesinde atan hareket, burada ilk yasadışı yerleşimi kurdu. Ancak bu yerleşim, İşçi Partisi hükümetinin talimatı sonucu İsrail güvenlik güçleri tarafından zor kullanılarak tahliye edildi (Newman, 1981, s. 70). Başarısız olan bu girişimin hemen akabinde tekrar harekete geçen Gush Emunim, Samara'daki eski Sebastia Tren İstasyonu'nun bulunduğu bir yerde yeni bir yerleşim kurmak için girişimde bulundu. Zvi Kook'un çok yaşlı ve hasta olmasına rağmen bizzat yer aldığı bu girişim de güvenlik güçlerinin müdahalesi sonucu başarısız oldu. Bu duruma oldukça öfkelenen Zvi Kook, "*Biz hükümetin değil Tevrat'ın emrindeyiz. Tevrat'ın hükümet üzerinde üstünlüğü vardır. Bu hain hükümet hükümsüz ve geçiciyken, Tevrat daimidir*" (Inbari, 2012, s. 32: akt. Kook, 1974, The Settlement …, s. 30) açıklamasını yaparak yerleşimlerin sökülmesi talimatını veren İşçi Partisi hükümetinin meşruluğunu kaybettiğini öne sürecekti.

Gush Emunim, 1974 ve 1975 yıllarında toplam sekiz kez yerleşim kurma girişiminde bulundu. Ancak bu girişimlerin yedisinde başarısız olundu (Lustick, 1988). Başarılı olan tek girişim, dönemin Savunma Bakanı Şimon Peres'in Filistin topraklarını ele geçirmek için 1975'te hazırladığı planı duyurması sonrası yaşanan gelişmeler sonucunda gerçekleşti. Plan, işgal altındaki Batı Şeria ve Gazze'deki toprakların Filistinliler tarafından kullanılmaması durumunda el konulmasını içeriyordu. Daha sonrasında el konulan bu topraklar üzerinde yerleşimler inşa edilerek buralara Yahudilerin yerleşimi sağlanacaktı. Peres'in bu planı her ne kadar Gush Emunim tarafından büyük destek gördüyse de Başbakan İzak Rabin'in sert muhalefetiyle karşılaştı. Siyon davasına sıkıca bağlı olan Peres, bunun üzerine Gush Emunim ile ittifak kurarak Rabin engelini aşmaya çalışacaktı. İttifak neticesinde Gush Emunim, Rabin'e karşı Sebastia'da sokak gösterileri düzenlemeye başladı. Gösteriler her ne kadar Rabin

tarafından yasaklandıysa da Gush Emunim mensuplarının Peres'in de yardımıyla askeri bariyerleri aşmasıyla daha da büyüdü. Nihayetinde Gush Emunim ile masaya oturmayı kabul eden Rabin hükümeti, hareketin bugün Kadum olarak adlandırılan yerde bir yerleşim kurmasına izin verdi. Bu, Gush Emunim'in yerleşim mücadelesindeki ilk büyük zaferiydi. Bu zaferi, 1976 yılında da Peres'in büyük desteğiyle 'geçici çalışma kampı' olarak faaliyet gösterecek olan Ofra ve yine 'geçici arkeolojik kamp' vasfını taşıyacak olan Shilo yerleşimlerinin kurulması izledi (Shahak ve Mezvinsky, 2004, s. 56). Peres her ne kadar Filistinlilerin topraklarını ele geçirmek için hazırladığı planı hükümete kabul ettiremediyse de bu sürecin sonucunda Gush Emunim'in yerleşimler konusunda İsrail siyasetinde önemli bir aktör olarak ortaya çıkmasını sağladı.

Gush Emunim'in başarıları, kamuoyunda ön plana çıkan bir yerleşim hareketi olmasını sağladı. Ancak bu durum, harekete güç ve prestij katmanın yanı sıra başta siyaset olmak üzere birçok yerden büyük eleştirilerin gelmesini de beraberinde getirdi. Eleştiride bulunanların çoğu, Gush Emunim'in devleti karşısına alarak yerleşimler inşa etmesini devlet otoritesine karşı bir başkaldırı olarak değerlendiriyorlardı. Bu sebeple Gush Emunim tarafından inşa edilen yerleşimlerin tahliye edilmesi gerektiğini dile getirmekteydiler. Gush Emunim ise bu eleştirilere karşı verdiği cevapta hareketin asıl amacının ileride yerleşimleri İsrail devletiyle bütünleştirmek ve böylece üçüncü bir Yahudi Krallığı'na doğru giden süreci başlatmak olduğunu belirtti (Avruch, 1979, s. 47).

Gush Emunim, kurumsallıktan uzak bir hareketti. Ne resmi kayıt usulüne dayalı bir üyelik yapısı ne de geleneksel örgütlere benzer şekilde kurumsallaşmış bir özelliği vardı (Medoff ve Waxman, 2009, s. 82). Hareket, kurulduğu günden 1976 yılına kadar başta yerleşimlerin inşası ve gösteriler olmak üzere birçok politikayı tek bir merkezden yürütmekteydi. Ancak yerleşimlerde kendisini giderek hissettirmeye başlamasıyla kurumsallaşmanın önemini fark eden Gush Emunim, 1976'da kendisine bağlı bir yerleşim örgütü olarak Amana'yı kurdu. Amana'nın kurulması, Gush Emunim'in bir baskı grubu olarak daha çok öne çıkmasını sağladı (Goldberg, 1993, s. 199-200). Çünkü hareket, artık yerleşimlerin inşası ve genişletilmesi çalışmalarını Amana'ya devretti. Kendisi ise hükümetin yerleşimler üzerinde bir tehdidi söz konusu olduğu durumlarda

protestolar düzenleme ve toplumu Yahudi şeriatı çerçevesinde eğitme çalışmalarını üstlendi.

1977 yılında gerçekleşen seçimler, Gush Emunim için bir dönüm noktasıydı. Çünkü bu seçim, hareketin yerleşimler konusundaki en büyük engeli olan İşçi Partisi'nin hükümetten düşüp yerine önde gelen bir revizyonist Siyonist olan Menahem Begin önderliğindeki Likud Partisi'nin iktidara gelmesi ile sonuçlandı. Begin, yerleşimleri ciddi şekilde destekliyordu. İktidara geldikten sonra ilk ziyaretini Gush Emunim'in Samara'daki yasadışı yerleşimi Elon Moreh'e gerçekleştirdi. Burada yaptığı konuşmasında Elon Moreh gibi yerleşimlerin destekleneceği ve sayılarının arttırılacağı konusunda söz veren Begin, daha sonra Zvi Kook'u da ziyaret etti. Bu ziyaret son derece önemliydi. Çünkü Begin teamüller gereği iktidara geldikten sonra ilk olarak İsrail Başhahamı'nı ziyaret etmesi gerekirken, bunun yerine yerleşimlerin katı savunucusu olan ve bu uğurda İsrail hükümetiyle karşı karşıya kalan bir hareketin liderini ziyaret etmişti. Zvi Kook ziyareti, aslında yeni hükümetin yerleşim politikasında ve asıl önemlisi Gush Emunim ile ilgili nasıl bir duruş sergileyeceğinin ipucunu veriyordu. Begin, bunlarla da yetinmeyerek, Tarım Bakanı Ariel Şaron ile beraber Gush Emunim'e ait Kadum yerleşimini de ziyaret etti. Bu ziyarette eline bir Tevrat yazıtı alarak gazetelere poz veren Begin, 'vadedilmiş topraklar' ile yerleşimler arasındaki bağa sembolik bir gönderme yapıyordu. (Weissbrod, 1982, s. 265).

Likud'un iktidara gelmesiyle Zvi Kook öncülüğündeki dini Siyonizm ile Menahem Begin öncülüğündeki revizyonist Siyonizm, başta işgal edilen Filistin topraklarının ilhak edilmesi olmak üzere birçok konuda benzer düşüncelere sahip olmalarından ötürü bir ittifak içine girdiler. Ancak bu ittifak, Gush Emunim'in her isteğinin Likud tarafından gerçekleşeceği anlamına gelmiyordu. Hareketin mensupları da bunun farkındaydılar. Onlar, İşçi Partisi hükümetinde olduğu gibi Likud döneminde de yerleşimler konusunda büyük bir çaba göstermenin önemli olduğu kanaatindeydiler. Likud ise, Gush Emunim'in yerleşimler konusundaki davranışlarından rahatsız değildi. Hatta kimi zaman, uygulamaktan çekindiği bazı yerleşim politikalarında Gush Emunim'in öncü rol almasını dahi sağladı (Drezon-Tepler, 1990, s. 201-202).

1977’ye kadar Gush Emunim’e bağlı yerleşimlerin hepsi yasadışı birimlerdi (Weissbrod, 1982, s. 265). Her ne kadar bazı yerleşimler İşçi Partisi hükümetinin izniyle kurulsa da yasal olarak tanınmamaktaydılar. Bu durum, resmi bir yerleşim hareketi olarak tanınmamasından dolayı Gush Emunim’e büyük bir ekonomik yük getirmekteydi. Ayrıca bu yerleşimlerin tahliye edilme olasılığı da yüksekti. Likud hükümeti ise işgal altındaki toprakların ilhakında kilit rol oynadığını düşündüğü yerleşimlerin korunması için bu yerleşimlere ekonomik ve siyasal destek verilmesi gerektiğinin farkındaydı. Bu sebeple 27 Temmuz 1977’de harekete geçerek Gush Emunim’in yasadışı Kadum, Ofra ve Ma'alem Adumim adlı yerleşimlerini resmi olarak tanıdı. Bu tanıma, devlet tarafından yerleşimlere hem fon aktarılmasının hem de buralara yatırımların yapılmasının önünü açtı (Newman, 1981, s. 111). Bu durum, yerleşimlerin kalkınmasına ve yerleşimcilerin refah içinde yaşamasına katkı sağlayacaktı. Dahası, Gush Emunim tarafından kurulan birçok yerleşimin de tanınması için bir emsaldi.

Ancak Gush Emunim ile Likud ittifakında yaşanan tüm bu olumlu hava, Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat’ın 19 Kasım 1977 tarihinde Kudüs’ü ziyaret etmesinin ardından başlayan Camp David süreciyle bir anda dağıldı.* Aslında sürecin ilk denemesi, Mayıs ve Haziran 1975’te ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissenger’in İsrail’e gerçekleştirdiği ziyaretlerle yapıldı. ABD, o dönem Sovyetlerle birlikte olan Mısır ile olan ilişkilerini düzelterek Sovyetlere karşı önemli bir kazanım elde etmek istiyordu. Bunun için de Sina meselesinin çözülmesi gerektiğinin farkındaydı. Ancak Kissinger ziyaretinin özellikle Sina’daki yerleşimler üzerinde bir tehdit oluşturduğunu gören Gush Emunim, ziyarete karşı büyük çaplı sokak gösterileri düzenledi (Drezon-Tepler, 1990, s. 182-183). İlerleyen günlerde başarısızlıkla sonuçlanan Kissinger’ın bu girişimi, beklenmedik bir şekilde Likud’un iktidara gelmesiyle yeniden canlandı. Enver Sedat, Sina Yarımadası’nı geri almanın yolunun İsrail ile barış yapmaktan geçtiğini düşünerek Kudüs’e bir ziyaret gerçekleştirdi. Likud’un da Mısır ile yaşanan sorunu stratejik nedenlerden ötürü çözüme kavuşturmada istekli olmasıyla Gush Emunim ile Likud birlikteliğine darbe vuracak süreç başladı.

* Bkz. “İsrail Yerleşim Politikası” bölümü, İlhak Hedefli Yerleşim Politikası (1977-1992), s. 42-43

Likud'la içine düşülen bu fikir ayrılığı Gush Emunim'in daha radikal bir karaktere bürünmesine neden oldu. 'Vadedilmiş topraklar' üzerinde yapılacak her tavizin Yahudiliğe karşı yapılmış bir ihanet olduğunu ileri süren hareket, Likud'a sert eleştiriler yöneltip desteğini çekmeye başladı. Likud'a karşı büyük şehirlerde sloganlar eşliğinde yürüyüşler yapan ve tüm ülkede billboardlara afişler asıp sokak gösterileri düzenleyen Gush Emunim (Newman, 2005, s. 200), bunun yanı sıra lobi faaliyetlerinde de bulundu. Begin'in Filistin'e verilmesi planlanan özerkliği görüşmek üzere ABD'ye düzenlediği ziyaret esnasında Gush Emunim'in ABD'de bulunan iki lideri, Begin'i anlaşmadan caydırmak için büyük çaba sarf ettiler. Benzer şekilde İsrail'de de Begin'i caydırmak için birçok kez girişimlerde bulunan Gush Emunim mensupları, Begin'in ofisinin olduğu yerde ve İsrail Meclisi Knesset'in etrafında gösteriler düzenlediler (Drezon-Tepler, 1990, s. 215). Ayrıca hem ABD ve Mısır'a hem de İsrail hükümetine adeta meydan okurcasına Temmuz 1978'de 'Gush Emunim'in Batı Şeria'daki Yerleşimler için Master Planı' adıyla bir yerleşim planı hazırlandı. Master Planı, 2000 yılına kadar Batı Şeria'daki Yahudi yerleşimci sayısını 750.000'e getirmeyi amaçlıyordu (Taub, 2010, s. 77).

Süreçten dolayı Gush Emunim'i karşısına alan Likud, 1978'de Sina'dan çekilmeyi öngören Camp David Anlaşması'nın arifesinde hareketin gönlünü alabilecek stratejik bir adım atarak Gush Emunim'in yerleşim faaliyetlerini yürüten Amana'yı resmen bir yerleşim hareketi olarak tanıdı. Böylece yerleşim faaliyetleri kapsamında Amana'nın hem DSÖ hem de İsrail hükümeti tarafından fonlanmasının önü açılmış oldu (Kass, O'Neill ve O'Neill, 1997, s. 143). Böylelikle büyük bir ekonomik kaynağa sahip olacak Gush Emunim'in Batı Şeria'daki yerleşim ve yerleşimcilerin sayısını arttırabilecekti. Drezon-Tepler (1990, s. 211-212), Begin'in burada iki farklı amaç güttüğünü öne sürer. Bunlardan ilki, Begin'in kendisinin de yerleşim faaliyetlerini desteklemesiydi. Dolayısıyla, oldukça önem verdiği Batı Şeria'daki yerleşimler konusunda büyük çaba sarf eden Gush Emunim'in desteklenmesi gerekiyordu. İkinci amacı ise, kontrol dışında olan hareketin maddi araçlarla kontrol altına alınmasını sağlamaktı. Ancak, ileride de görüleceği gibi, bu tanıma Gush Emunim'in kontrol altına alınmasına ve tepkisini dindirmeye yetmeyecekti.

Camp David sürecine karşı gösterilerin yoğun şekilde sürdüğü esnada Filistinliler, kendi toprakları üzerinde kurulduğunu gerekçe göstererek Gush Emunim'e ait Elon Moreh yerleşiminin tahliye edilmesi için İsrail Yüksek Mahkemesi'ne başvurdular. Başvuruyu değerlendiren Yüksek Mahkeme, 22 Ekim 1979'da Filistinlileri haklı bularak Elon Moreh'in tahliye edilmesine karar verdi. Karar, Gush Emunim ve birçok siyasetçide büyük bir şok etkisi yarattı. İki yıl önce Begin'in "bu gibi yerleşimlerin artacağını" belirttiği Elon Moreh'in yıkım kararı, Gush Emunim'a göre, yasadışı olan diğer yerleşimlerinde tehlikede olduğunu gösteriyordu. Bunun için başta Ariel Şaron olmak üzere hükümetin önde gelenleriyle çok kez görüşmeler yapıldı. Bu görüşmeler akabinde hükümet, "Elon Moreh'in yakınlarında yeni bir yerleşimin kurulacağını" belirterek Gush Emunim'i sakinleştirmek istedi. Ancak Gush Emunim, yerleşimlerin geleceğinin tehlikede olduğunu ileri sürerek karardan memnun kalmadı, aksine daha da ileri giderek hükümeti tehdit etmeye başladı. Begin bir yandan Camp David sürecini sekteye uğratabilecek bir hamle yapmak istemiyor, öte yandan zaten Gush Emunim'i karşısına alması ile sonuçlanan kararlarını daha ileri götürmek istemiyordu. Bu sebeple yerleşimlerin kurulması ve korunması için Araplara ait toprakları 'devlet toprağı' olarak ilan edecek olan bir yasayı kabul edeceklerini duyurdu. Begin'in bu kararı üzerine sakinleşen Gush Emunim yerleşimcileri, 17 Ocak 1980'de "hükümet tarafından kurulacak sitelere barışçıl bir şekilde taşınacaklarını" duyurarak Elon Moreh'i tahliye ettiler (Lustick, 1988).

Tahliyenin ardından hükümet, söz verdiği gibi yerleşimleri korumak ve sayılarını arttırmak için bir yasa kabul etti. 1858 Osmanlı Toprak Yasası'ndan esinlenerek hazırlanan bu yasa, topraklarını üç yıl boyunca işlemeyen Filistinlilerin topraklarının devlet tarafından el konulmasını içermekteydi (Lein ve Weizman, 2002, s. 51-52). Böylece Şimon Peres'in 1975'te getirmeye çalıştığı ancak İşçi Partisi hükümetinin muhalefetiyle karşılaşmasından ötürü getiremediği yasa, Elon Moreh'in tahliyesinin ardından Likud tarafından resmen kabul edildi. Fakat yasanın uygulanış amacı Osmanlı'dakinden farklıydı. Osmanlı'nın tarım faaliyetlerinin geliştirilmesi için çıkardığı bu yasayı İsrail hükümeti, toprakların gasp edilmesi için kullanacaktı. Bu durum, yerleşimci şiddetini de teşvik etmekteydi. Çünkü, eğer yerleşimciler Filistinlilere saldırarak onları topraklarından edebilirse, toprakların boş kalması sebebiyle devlet

tarafından el konulmasının önü açılmış olacaktı. Bu da yeni yerleşimler anlamına gelmekteydi.

Gush Emunim, bir yandan tüm bu faaliyetleri gerçekleştirirken bir yandan da Amana aracılığıyla yeni yerleşimlerin inşa edilmesi için çalışmalarını sürdürüyordu. Kurulduğu 1976'dan itibaren yoğun şekilde çalışmalar yürüten Amana, 1980 yılına kadar kendisine bağlı 18 yerleşim inşa etti (Newman, 1981, s. 147). İnşa ettiği yerleşimlere Yahudilerin getirilmesi için yoğun çaba sarf eden Gush Emunim, 1980'lerden itibaren sadece İsrail topraklarında yaşayanları değil, aynı zamanda yurtdışında yaşayan Yahudileri de buralara çekmeye çalıştı. Bu kişilerin ideolojik düşüncelerinin ne olduğu önemli değildi. Çünkü Gush Emunim, tıpkı Avraham Kook'un da belirttiği gibi, "her bir Yahudi, İsrail topraklarına yerleşerek Mesihi çağın gelişine katkıda bulunur" düşüncesinden hareketle yerleşimlerde yaşayan Yahudileri seküler-dindar olarak ayırt etmemekteydi (Carton, 2011, s. 15). Goldberg (1993, s. 197), Gush Emunim yerleşimlerinin bu bakımdan üç temel karakteristik özellik çerçevesinde gruplandırılabileceğini belirtmektedir. Bunlardan ilki, Yahudi dini öğretisine bağlı ve Gush Emunim'in ideolojisini benimsemiş dini kimlikli yerleşimcilerin yaşadığı yerleşimlerdir. İkincisi, hiçbir şekilde dini bir hedef gözetmeyen seküler kimlikli kişilerin ikame ettiği yerleşimlerdir. Son grup ise hem dini kimlikli hem de seküler kimlikli Yahudilerin birlikte yaşadığı karma yapılı yerleşimlerdir.

3.1.4. Silahlı Yeraltı Örgütüne Dönüşmesi

Gush Emunim, 'vadedilmiş topraklar'dan çekilmenin hem Tevrat'a hem de bu topraklara yerleşmek için bedel ödeyen Siyonizm'e ihanet anlamına geleceğini iddia ediyordu. Dolayısıyla yerleşimlerden yapılacak bir tahliyenin Allah'ın iradesine karşı atılmış bir adım olduğunu ve bu iradenin gerçekleşmesi için benimsenen yerleşimler projesinin fikri temeli olan Siyonizm'den kopuş anlamına geleceğini düşünüyordu. Bu sebeple, Allah'ın emrini yerine getiren Siyonizm'in ruhuna aykırı sayılacak hükümet kararlarına karşı sokak gösterileri düzenlenmesi gerektiğini ilke olarak benimsemişti (Newman, 2005, s. 196). Samara'daki eski Sebastia Tren İstasyonu, bu gösterilerin ana merkezi konumundaydı (Newman, 1981, s. 71).

Ancak Gush Emunim’in sokak protestoları başından itibaren şiddet eylemlerine dönüşme potansiyeli taşımaktaydı. Hareketin lideri Zvi Yehuda Kook, öğrencilerine “İsrail’de herhangi bir iç savaştan yana olmadığını, ancak böyle bir ihtimalin söz konusu olabileceğini” daha önce söylemişti. Benzer bir görüşünü Savunma Bakanı Şimon Peres’e yazdığı bir mektupta da kaleme döken Kook, “olası bir toprak tavizinin halka karşı atılmış bir adım olacağını” ve “böyle bir durum karşısında halkın devlete başkaldıracağını” dile getirmişti. (Inbari, 2012, s. 33; akt. Kook, t.y., 36-37). Bu aslında bir tehditti. Çünkü mektup, işgal edilen topraklardan çekilmeyi öngören olası bir barış sürecinde Gush Emunim’in nasıl bir pozisyon alacağının da ipucunu veriyordu. Gush Emunim’in lider kadrosundaki isimlerden haham Moshe Levinger da Araplarla yapılacak barış görüşmelerine karşı çıkan açıklamalar yapmıştı. Levinger, Mesihçi özelliğini vurgulayarak Siyonizm’in ulusal ve uluslararası faktörlerin etkisinden uzak, sadece Allah’ın vaatleri çerçevesinde hareket eden bir yapıya sahip olduğunu vurguluyordu. Hareketin önde gelen bir diğer ismi Hanan Porat’ın “*Haham Krallığı [Mesih Krallığı] rüyası ve kutsal ulusun varlığı, dünyanın yeniden bir bütün olması için ön koşuldur. Bu ön koşullar sağlanmadıkça barış olmayacaktır*" sözleri de barışa yönelik en büyük engelin kendileri olacağının ifadesiydi (Friedman, 1986, s. 200). Bu söylemlerle yönlendirilen Gush Emunim için Araplarla yapılacak her türlü barış, aslında bir savaş demekti.

Nitekim Gush Emunim hem Kissenger ziyaretine hem de Mısır’la başlayan Camp David sürecine karşı ilk olarak sokak gösterileriyle tepki gösterdi. Ancak Camp David sürecinde gösterilerin sonuca ulaşamayacağını anlayan hareket, sürecin Sina Yarımadası’nın kaybedilmesine doğru gittiğini görünce ‘vadedilmiş topraklar’ın ancak silahlı eylemlerle kurtarılabileceğini düşünerek faaliyetlerini yeraltına kaydırmaya başladı. İlk olarak süreci baltalayacak büyük bir eylem düşünen Gush Emunim’in radikal bazı liderleri, İslam’ın üçüncü kutsal mabedi olan ve Yahudilerin kutsal Süleyman Tapınağı’nın merkezi olarak gördüğü Kudüs’teki Kubbet-üs Sahra’nın bombalanmasını planladılar. Hareketin liderleri, bu eylemin İslam dünyasıyla büyük bir savaş anlamına geleceğinin farkındaydılar, ancak kaçınılmaz gördükleri bu savaşın Yahudiler lehine sonuçlanacağını ve böylelikle Filistin’de Yahudi şeriatıyla yönetilen bir Yahudi Krallığı’nın kurulacağını düşünmekteydiler. Nihayetinde bu krallık ise, getireceği

düzenle dünyayı içinde bulunduğu kötü durumdan kurtaracaktı. (Aldrovandi, 2011, s. 124). Ayrıca Avraham Kook'un öngördüğü gibi beklenen bu krallığının kurulmasıyla, Kubbet-üs Sahra'nın bulunduğu Tapınak Tepesi'ne kutsal Süleyman Tapınağı yeniden inşa edilecekti.

"Kıyamet Planı" olarak da adlandırılabilecek bu planın detaylarının hazırlanması ve Gush Emunim'in tüm liderlerinden destek alınması için 1980 yılının başlarında hareketin üst düzey yöneticilerden Yehuda Etzion ve Menahem Livni öncülüğünde gizli bir toplantı gerçekleşti. Gush Emunim'in önde gelen sekiz liderinin katıldığı bu toplantıda konuşmacı olan Etzion, planın hayata geçirilmesi için grup üyelerini ikna etmeye çalıştı. Etzion, İslam'ın bu kutsal mabedine yapılacak bir saldırıyla arzulanan diriliş ve kurtuluş döneminin artık başlayacağını ileri sürdü. Ancak bazı üyeler, saldırının uluslararası kamuoyunda bir infiale yol açacağını ve bunun da sonuçları bakımından İsrail'e olumsuz şekilde yansıyacağını düşünmekteydiler. Bazıları ise planın uygulanabilirliğinden şüphe etmekteydiler. Etzion ile aynı fikirde olan Livni ise, bu çekincelerin giderilmesi için kapsamlı bir sunum yaptı. Yoğun çabalar neticesinde üyeler ikna edildi ve planın uygulanması için nihai aşama olan Gush Emunim'in dini liderlerinin onayını beklemeksizin operasyon hazırlıklarına başlanmasına karar verildi. Çünkü plan, çok kapsamlı bir hazırlık süreci gerektiriyordu (Sprinzak, 1987, s. 198-199). Dolayısıyla hahamların iknası ve onayıyla zaman kaybının yaşanmaması lazımdı. Tüm hazırlıklar tamamlandıktan sonra plan hahamların oluruna sunulacaktı.

Ancak bu hazırlıklar esnasında 2 Mayıs 1980 tarihinde altı Yahudi öğrenci El-Halil'de Filistinliler tarafından öldürüldü. Bu saldırı, Gush Emunim liderlerinde büyük bir şok etkisi yaratarak yeni bir dönemin başlamasına neden oldu. Saldırıdan bir gün sonra öğrenciler için yapılan cenaze töreninin hemen akabinde Livni'nin El-Halil'deki evinde gizli bir toplantı gerçekleşti. "*Hepimiz cenazeden sonra çok gergindik*" açıklamasını yaparak toplantının genel atmosferi hakkında fikir veren Gush Emunim liderlerinden Benzion Heineman, toplantının içeriğiyle ilgili olarak "*Livni ve Etzion, din okulu öğrencilerinin intikamıyla ilgili konuştular*" bilgisini aktarıyordu. Toplantıda intikam için fikir alışverişinde bulunan liderler, nihayetinde saldırıya misilleme olarak Filistinli yöneticilere karşı suikastların düzenlenmesi üzerinde mutabık kalarak Gush Emunim'i

yer altına kaydırdılar (Friedman, 1986, s. 194-195). Bu toplantının ardından son bir toplantı daha yapıldı. Nihayetinde tamamlanan bu iki toplantının ardından FKÖ'ye bağlı olarak faaliyet gösteren ve El-Halil saldırısının asıl faili olarak görülen 'Filistin Ulusal Rehberlik Komitesi'nin en etkili beş lideri hedef olarak seçildi. Amaç, liderleri öldürmekten ziyade yaralamaktı. Sprinzak'a (1987, s. 199) göre bunun sebebi, liderlerin yaralanmasıyla alınan intikamın uzun süreli olarak yaşatılmasının hedeflenmesiydi.

2 Haziran 1980 tarihinde toplantılarda alınan kararlar gereği harekete geçen Gush Emunim'in Natan Nathanson ve Moshe Zar adındaki iki yerleşimci teröristi, Nablus Belediye Başkanı Bassam Shaka'nın aracına bombalı düzenek yerleştirdiler. Sabah evinden çıkıp aracına binen Shaka, bombanın patlaması sonucunda iki bacağını da kaybetti. Aynı gün Yitzak Novik isimli bir başka terörist de Ramallah Belediye Başkanı Karim Khalaf'a benzer şekilde bombalı saldırı düzenledi. Khalaf, saldırı sonucunda bir ayağını kaybetti. Nivok'un diğer hedefi de El-Bireh Belediye Başkanı İbrahim Tavil'di (Friedman, 1986, s. 195-196). Tavil'in garajının kapısına bomba yerleştirildi. Ancak İsrail güvenlik güçleri, eylemden önce aldığı istihbarat neticesinde harekete geçti. Bombanın etkisiz hale getirilmesi için bir İsrail askeri görevlendirildi. Ancak, bomba tam etkisiz hale gelmek üzereyken patladı. Patlama sonucunda bombaya müdahale eden İsrail askeri gözlerini kaybetti (Sosebee, 1994). Ayrıca Gush Emunim teröristleri tarafından iki Filistinli lidere daha yapılan saldırı girişimleri İsrail güvenlik güçleri tarafından önlendi (Sprinzak, 1987, s. 199).

Belediye başkanlarına karşı gerçekleşen bu terör eylemlerinde Başbakan Begin'in dolaylı yoldan katkısı büyüktü. Çünkü saldırılardan tam iki yıl önce İsrail İç İstihbarat Servisi Shin Bet'in Başkanı Avraham Achituv, bazı Yahudi yerleşimci grupların giderek daha tehlikeli bir karaktere büründüğünü belirterek Begin'den radikal kişilerin haberleşme ağlarının takip edilmesi ve Batı Şeria'daki bazı yerleşimlere ajanlar sızdırarak gerekli bilgilerin toplanması için izin istedi. Ancak bu talep, Begin tarafından reddedildi. Bu da yerleşimci terörizminin önü açtı. Knesset'te milletvekilliği yapan Yossi Sarid'e göre Shin Bet, aslında belediye başkanlarına yapılan saldırıları daha önceden biliyordu. Ancak eylemi gerçekleştirecek kişileri tutuklayacak kadar delile sahip değildi (Mitchell, 2000, s. 170). Yani, Begin'in iki yıl önce Shin Bet'in talebine verdiği ret, Shin

Bet'in yerleşimci terörizmine önceden engel olabilecek delilleri elde etmesine set çekmişti.

Gush Emunim, belediye başkanlarına yapılan saldırılar sonrası Kubbet-üs Sahra'yı bombalama operasyonunun hazırlıklarına devam etti. Planın hazırlıklarını yürüten Menahem Livni, İsrail ordusunda teknisyen olarak görev almış radikal bir Gush Emunim lideriydi. İlkinde Kubbet-üs Sahra'ya hava saldırısı için bir uçak ve savaş pilotu ayarlamayı düşünen Livni, daha sonra karadan düzenlenecek bir bombalı saldırının daha makul olacağına karar verdi. Ancak saldırıda camiinin civarında yer alan 'Ağlama Duvarı'nın zarar görmemesine dikkat edilecekti. Saldırının başarılı olması için çölde Kubbet-üs Sahra'ya benzer bir yapı inşa edilerek üzerinde tatbikat yapıldı. Saldırıda, caminin bekçilerinin etkisiz hale getirilmesi gerekiyordu. Bu da sessiz bir şekilde yürütülmeliydi. Operasyonun gidişatı için ayrı bir önem verilen bu durum için göz yaşartıcı bomba ile susturucu entegre edilmiş Uzi silahları kullanılacaktı (Friedman, 1986, s. 194). Camiinin bombalanmasında gerekli olan patlayıcılar, Golan Tepeleri'ndeki askeri kamplardan gizli bir şekilde alındılar. En az 20 kişinin katılmasının planlandığı bu terör saldırısının, Sina'dan çekilmenin planlandığı 1982'e kadar gerçekleştirilmesi kararlaştırıldı. İki yıl süren tüm bu hazırlıklar neticesinde planın uygulamaya geçmesi için Gush Emunim'in din adamlarından da izin alınması gerekiyordu. Çünkü planın uygulanması için düzenlenen toplantıya katılan üyelerin çoğunun böyle bir şartı vardı. Yani üyeler, operasyonun hareketten bağımsız bir şekilde gerçekleştirilmesini istemiyorlardı. Livni ve Etzion, tek başlarına Gush Emunim'in politikalarına karar verebilecek yetkinlikte değildiler. Nihayetinde bu terör planı, hareketin dini liderlerine sunuldu. Ancak başta Zvi Kook dahil olmak üzere operasyona onay verme yetkisine sahip olan hiçbir haham, Kubbet-üs Sahra'nın bombalanması planını kabul etmedi. Yapılan tüm çabalar da fayda vermeyince "Kıyamet Planı" tüm hazırlıklara rağmen yürürlüğe giremedi (Sprinzak, 1987, s. 198-200).

Gush Emunim, 1982 yılında dini lideri Zvi Yehuda Kook'un ölümüyle sarsıldı. Kook'un ölümü, harekette iki büyük sorunun baş göstermesini tetikledi. Bunlardan ilki, ılımlı ve radikal olarak adlandırılabilecek iki grubun ortaya çıkması ve aralarında yerleşimler konusunda devletle mücadele edilip edilmeyeceği üzerine fikir ayrılığı

yaşanmasıydı. Devleti karşılarına almamayı savunan ılımlıların radikal kesimi yumuşatmak için giriştiği mücadele hiçbir sonuca varamadı (Ulutaş ve diğerleri, 2012, s. 160). Bu durum, hareketin terör eylemlerinin zirveye çıkmasına neden olacaktı. İkinci büyük sorun ise, harekette bir yönetim krizinin baş göstermesiydi. Bu kriz, üyelerinin Kook'un en seçkin öğrencileri arasından seçildiği yarı-gizli bir haham konseyi tarafından Gush Emunim'in yönetilmesi kararı (Shahak ve Mezvinsky, 2004, s. 57) ile aşılmaya çalışıldıysa da bu konsey üyeleri, harekete güç ve karizma katma konusunda yetersizdiler (Yılmaz, 2001, s. 120).

Kook'un ölümü sonrası Menahem Livni öncülüğündeki radikaller, Gush Emunim'de giderek etkili olmaya başladılar. Etzion ile birlikte Kubbet-üs Sahra'yı bile havaya uçarmayı göze alan Livni, o zamanlar hahamların engeline takılmıştı. Ancak şimdi Gush Emunim'in kontrolünü elinde tutuyordu. Bu da Gush Emunim'in yeraltı faaliyetlerini arttırmasına neden olunca, Filistinlilere karşı çok sayıda terör saldırısının gerçekleşmesinin önü açıldı. Zaten Başbakan Begin'in de bu saldırıları durdurmaya niyeti yoktu. Giderek gücü eline almaya başlayan Livni öncülüğündeki Gush Emunim'in yeraltı yapısı, El-Halil'de Yahudilerin yeni yerleşimler inşa etmesiyle kışkırtılan Filistinlilerin, Temmuz 1983'te Merkaz Harav ile bağlantılı Shavei Hevron adında bir okulun öğrencilerinden Aharon Gross'u öldürmesiyle yeniden harekete geçti. Saldırı sonrası Filistinlilerden büyük intikam almayı düşünen Gush Emunim teröristleri, İsrail karşıtı faaliyetleriyle ön plana çıkan El-Halil'deki İslam Üniversitesi'ni hedef aldı. Üniversiteye silahlı saldırı düzenleyen teröristler, orada bulunan üç Filistinliyi öldürdüler ve yaklaşık 30 kişiyi de yaraladılar (Inbari, 2009, s. 51).

Bu terör eyleminin etkisi henüz geçmemişken Eylül 1983'te İsrail Başbakanı Begin istifa edip yerine tıpkı onun gibi 'Büyük İsrail' düşüne sahip olan İzak Şamir geldi. Ancak Şamir, her ne kadar İsrail topraklarının genişletilmesi gerektiği yönünde bir düşünceye sahip olsa da artan Yahudi yerleşimci terörizminden dolayı rahatsızlık duymaktaydı. Bu sebeple başbakan olur olmaz harekete geçen Şamir, Begin'in beş yıl önce reddettiği Shin Bet'in soruşturma yapma yetkisini onayladı (Mitchell, 2000, s. 171). Shin Bet'e yerleşimci terörizm faaliyetlerini durdurması amacıyla verilen bu yetkinin neticelerini görmek uzun sürmeyecekti.

1984 yılında, yani Shin Bet soruşturma yetkisi aldıktan birkaç ay sonra, Gush Emunim tarihinde büyük bir kırılma meydana geldi. Bu tarihte Filistinli sivillere yönelik silahlı saldırılarına devam eden Gush Emunim, Ramallah'taki Birzeit Üniversitesi'nin öğrenci yurduna bir saldırı planladı. Ancak, üniversitenin hükümet tarafından kapatılmasından dolayı hedef değiştiren teröristler, 26 Nisan'da beş yolcu otobüsüne bombalı düzenek yerleştirdiler (Sprinzak, 1987, s. 210). Gush Emunim liderlerinden Moshe Levinger'in damadının da yer aldığı bu terör eylemlerinin istihbaratını daha önceden alan Shin Bet, eylemcileri kapsamlı bir çalışmayla takip ediyordu. Amaç, terör faaliyetlerinde yer alan kişilerin kimliğini tespit etmekti. Nihayetinde bu eylemler, tüm bombaların patlama saatinden önce Shin Bet tarafından etkisiz hale getirilerek Gush Emunim'in geleceğini etkileyecek bir başarısızlıkla sonuçlandılar. Shin Bet'in bu başarılı operasyonları, beraberinde tutuklama dalgaları başlatarak Gush Emunim tarafından dört yıldır yer altından yönetilen terör eylemlerinin İsrail kamuoyunun önüne saçılmasına neden oldu (Friedman, 1986, s. 198).

İsrail gündemini sarsan tutuklamalar, Gush Emunim'in terörizmine olan siyasal ve bürokratik desteğin büyüklüğünü gün yüzüne çıkarttı. Gözaltına alınan teröristlere yönelik ne Mafdal'dan ne de Gush Emunim'in ılımlı kanadından kınayıcı bir açıklama yapıldı. Hatta Tehiya Partisi lideri Yuval Ne'eman belediye başkanlarına yapılan terör eylemlerinden duyduğu memnuniyeti dile getirdi (Sosebee, 1994). Shin Bet'e soruşturma yapma yetkisi veren Şamir bile tutuklanan kişiler için "bir hata yapan mükemmel insanlar" benzetmesini yaparak terör örgütü üyelerine olan sempatisini dışa vurmaktan çekinmedi (Friedman, 1986, s. 200). Dönemin milletvekillerinden Yosi Sarid'in "*Ben birçok kişinin Shin Bet'e yardımcı olabilecekleri ve İslam Üniversitesi'ne gerçekleştirilen saldırıyı önleyebilecekleri ipuçlarına sahip olduklarını iddia ediyorum*" açıklaması (Friedman, 1986, s. 199), birçok kişinin terör saldırılarını bilmesine rağmen güvenlik güçlerinden gizlediklerini gözler önüne seriyordu. Nitekim eylemlerin baş planlayıcılarından biri olarak tutuklanan Menahem Livni, gerçekleştirilen terör eylemlerine hahamlardan ve Tehiya Partisi'ndeki bir milletvekilinden önemli şekilde destek gördüklerini kendisine yapılan bir sorgulamada itiraf edecekti (Friedman, 1986, s. 198).

Yerleşimci terörizmine olan siyasal ve bürokratik destek, eylemlerden dolayı tutuklu bulunanların akıbetine bakıldığında daha iyi bir şekilde anlaşılabilmektedir. Tutuklanan 15 teröristten dokuzu, Aralık 1985 ile Mayıs 1986 tarihleri arasında serbest bırakıldı. Müebbet cezasına çarptırılan kişilerin cezaları da 10 yıllık hapis cezasına çevrildi (Zecharya, 2012, s. 97). Tarih Haziran 1991'i gösterdiğinde ise, başta Menahem Livni olmak üzere Gush Emunim terörizminden dolayı tutuklu olan hiç kimse kalmadı (Mitchell, 2000, s. 171). Ortaya çıkan bu tablo, ileride yerleşimcileri yeni terör eylemlerine teşvik ederek Filistinlilerin bir kaos içinde yaşamasına neden olacaktı.

Ancak, Gush Emunim'in gerçekleştirmiş olduğu terör faaliyetleri, hareketin önemli derecede güç kaybetmesine neden oldu. Terör eylemlerinin Gush Emunim tarafından yapıldığının ortaya çıktığı 1984 yılı itibariyle birçok önemli kişi hareketten ayrılmaya başladı. Haim Druckman, Hanan Porat ve Uri Elitzur gibi kilit isimler hareketten ayrılarak aktif siyasete girdiler (Drezon-Tepler, 1990, s. 219). Önemli birçok başka isim de terör faaliyetlerinden dolayı Gush Emunim'i terk edip daha ılımlı bir yerleşimci örgüt olan Yesha Konseyi'ne katıldı (Zecharya, 2012, s. 92). Böylelikle Gush Emunim'e güç katan önemli isimlerin yokluğu, hareketin hem imajını sarsacak hem de tabanın mobilize edilmesinde sorunların baş göstermesine neden olacaktı.

3.1.5. Yeniden Toparlanma Çabaları ve Çöküş

Doksanlı yıllar, Gush Emunim açısından tarihi bir dönemdir. Bu yıllarda hareketin yeniden güçlenmesi ve örgütlenmesi için girişimler oldu. Özellikle Benny Elon isimli bir hahamın çalışmaları öne çıkmaktadır. Elon, Gush Emunim'in eski gücüne ve faaliyetlerine özlem duyan biriydi. Ona göre, yerleşim davasında Gush Emunim gibi bir hareketin yeniden güçlenmesi gerekiyordu. Bunun için hareketin niçin kısa sürede güç kaybetmeye başladığını iyi analiz eden Elon, bunun sebebini hareketin geniş bir kamuoyu desteğinden yoksun olmasına bağladı. Dolayısıyla hareketin diriliş mücadelesinde daha güçlü bir şekilde yeniden faal olması için bu eksikliğin giderilmesi gerektiğini düşünerek 1992 yılında 'Emunim' adı altında yeni bir oluşum kurdu. Bu yeni oluşumdan beklentiler oldukça yüksekti. Bunun farkında olan Elon, Emunim'i güçlendirmek ve kamuoyunu yanına almak için kaynak arayışına girdi. Ancak her türlü çabaya rağmen finansal desteğin bulunması ve halkın gönlünü kazanma noktasında bir başarı sağlanamadı. Bu

önemli iki etkenden yoksun olması sebebiyle Emunim'i arzu ettiği noktaya getiremeyen Elon, hareketin faaliyetlerine kısa süre sonra son verdi (Yılmaz, 2001, s. 120)

Gush Emunim'in bu toparlanma çabaları esnasında 1993 yılında gerçekleşen Oslo barış görüşmeleri neticesinde Filistin ve İsrail arasında 'İlkeler Deklarasyonu' imzalandı. Deklarasyon, ileride bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasını öngörmekteydi. İsrail'in bir Filistin devletinin kurulmasına imkân tanıyacağı süreç, eskisi kadar prestiji olmayan Gush Emunim tarafından eleştirilmeye başlandı. Eleştirisi barış sürecinin nihai amaçlarından olan Filistin devletinin kurulmasının 'vadedilmiş topraklar'ın terk edilmesi anlamına geleceği, dolayısıyla bu durumun Mesih'i sürece, Yahudilerin bir ulus olarak aydınlanmasına ve tüm insanlığın kurtuluşa erişmesine engel olacağını düşüncesine dayanıyordu (Weissbrod, 1996, s. 86). Bu sebeple 1993'ün sonlarından itibaren birçok yerleşimci grup gibi Gush Emunim de sokak gösterileri düzenlemeye başladı. Gösterilerde Gush Emunim yerleşimcileri, 1970'lerdeki sokak gösterileriyle elde ettikleri kazanımları referans alarak tekrardan bir sonuca varabilecekleri düşüncesi ile motive olmaktaydılar. Ancak hareketin karşı karşıya kaldığı iki gerçek, istenilen sonuca ulaşmada engel teşkil etmekteydi. İlki, hareketin lider kadrosu ve prestiji eskisi gibi artık güçlü değildi. Özellikle lider kadrosunda sorun yaşayan Gush Emunim, tabanını yönlendirme ve hükümeti etkileme konularında pek etkili olamıyordu (Hermann, 1996, s. 162-163). Zvi Kook'tan sonra Gush Emunim'in lideri olan Avraham Shapira, Tzvi Tau ve Shaul Yisraeli, hareketi yeniden toparlamak yerine kendilerini dini ilimlere adadılar. Bu durum, Gush Emunim'in gücünü daha da yıpratarak barış sürecinde hükümete karşı pasif kalmasına neden oldu (Yılmaz, 2001, s. 120). Gösterilerin sonuca ulaşamamasındaki ikinci bir faktör ise İsrail halkında barış görüşmelerine olan desteğin yüksek olmasıydı. Weissbrod'un (1996, s. 94) aktardığı bir kamuoyu araştırmasına göre, Temmuz 1993'te kamuoyunda barış görüşmelerine olan destek %33 iken, iki ay sonra bu oran %52'ye kadar çıktı. Ağustos 1994 yılında ise %51'i gördü. Sürece olan bu destek, gösterilerin İsrail kamuoyunda bir karşılığının olmadığını gün yüzüne çıkartmış, dolayısıyla kısa süre içinde sona ermesine neden olmuştu.

Gösterilerin hükümeti ve kamuoyunu etkilemede yetersiz olması, kimi dindar Yahudilerin daha da radikalleşmesine neden olmaktaydı. Bu kişilerden biri, dini bir

Siyonist olan haham Meir Kahane'nın fikirlerini temel alan Kahancı ideolojinin takipçisi ve Kahane'nin öğrencisi Baruch Goldstein idi. Tıpkı hocası gibi dirilişi bir hayat felsefesi olarak kabul eden Goldstein'e göre Araplarla yapılacak bir barış hem diriliş sürecine büyük bir darbe vuracak hem de Filistinlileri daha da saldırganlaştıracaktı (Sprinzak, 2000, s. 227). Bundan dolayı sürecin ortadan kalkması için silaha sarılmanın gerekli olduğunu düşünen Goldstein, 28 Şubat 1994 tarihinde El-Halil'deki Hz. İbrahim Camisi'nde ibadet eden Filistinli Müslümanlara karşı silahlı bir terör saldırı düzenledi. Saldırıda 29 kişi ölürken 100'den fazla kişi yaralandı (Sprinzak, 2000, s. 210). Saldırıya eskisi kadar radikal olmayan Gush Emunim'den tepki geldi. Hareketin kurucu liderlerinden haham Yoel Bin Nun, Goldstein tarafından gerçekleştirilen terör saldırısına sert tepki gösterdi. Katliamı "Allah'ın adına saygısızlık" olarak tanımlayan Nun, Goldstein'in benimsediği Kahancı ideolojiye karşı sert demeçler vermeye başladı. Oslo sürecindeki yerleşimci terör eylemlerinin yerleşimlerin kendisine büyük bir tehdit oluşturduğunu ileri süren Nun, yerleşimlerin geleceği için bu terörizmin durdurulması gerektiğini savundu (Inbari, 2012, s. 136).

Ancak yapılan gösteriler ve El-Halil katliamına rağmen kararlı duruşundan taviz vermeyen İzak Rabin önderliğindeki hükümet, Temmuz 1995'te Filistin ile anlaşmaya vararak İkinci Oslo Deklarasyonu'nu imzaladı. Deklarasyon, İsrail güçlerinin bazı Filistin bölgelerinden çekilmesini öngörüyordu.* Bu durum, İsrail güvenlik güçlerinin bazı bölgelerdeki varlığını azaltacağından ötürü Filistinlilere karşı savunmasız kalacaklarını düşünen yerleşimcilerde ve İsrail ordusunda bir korku meydana getirdi. Bunun üzerine Hesder askerleri, kendilerinden sorumlu Gush Emunim hahamlarına askeri kampların boşaltılması konusunda nasıl bir yol izlemeleri gerektiği konusunda danıştılar. Buna cevaben 15 haham, bir fetva yayınlayarak yerleşimlerin tahliyesinin dini öğretiye karşı atılmış bir adım belirterek Hesderlerin, tahliyenin gerçekleşmesi için üst amirlerinden gelen emirlere itaat etmemeleri yönünde bir fetva yayınladılar. Ancak bu fetva, İsrail devletindeki birliği bozacağını ileri süren Yesha Konseyi'nde tedirginlik oluşturdu. Bunun üzerine harekete geçen konsey, Gush Emunim'i de ikna ederek 1995 Temmuz'unun ortalarında emre itaatsizlik eyleminin geri çekildiğini, bunun yerine sürece

* Bkz. "İsrail Yerleşim Politikası" bölümü, Barış Sürecinde Yerleşim Politikası (1992-2000), s. 46-47

karşı sokak gösterilerinin gerçekleştirileceği yönünde bir duyuruda bulundu (Weissbrod, 1996, s. 98-99).

Ancak Oslo sürecine karşı gerçekleşen bütün bu gösteri ve eylemler, hükümeti hiçbir şekilde caydırmaya yetmedi. Bu durum, sürecin gün geçtikçe Filistinlilere daha fazla tavizle ilerlediğini düşünen bazı dindar Yahudileri yeni bir arayışa soktu. Goldstein tarafından gerçekleştirilen El-Halil katliamı, zaten dindar Yahudilerin barış sürecini sonlandırmak için neler yapabileceğini göstermişti. Ancak El-Halil katliamı ile emre itaatsizlik çağrısının sonuç vermemesi, Yigal Amir isimli bir dini Siyonist'i harekete geçirdi. Amir, Gush Emunim tarafından idare edilen Yeshivat Kerem De-Yavneh okulunda eğitim gören bir Yahudi'ydi. El-Halil katliamından oldukça etkilenen Amir, bu katliamın amaca ulaşmada yetersiz olduğunu düşünüyordu. Ona göre Oslo süreci, sadece sürecin mimarı olan Başbakan Rabin'in öldürülmesiyle sona erebilirdi (Sprinzak, 2000, s. 228). Bu düşünce ile harekete geçen Amir, 4 Kasım 1995 tarihinde Tel Aviv'deki barış yanlısı gösterilere katılan Başbakan İzak Rabin'e karşı bir suikast gerçekleştirdi (Sprinzak, 2000, s. 210). Kamuoyunda büyük bir şok etkisi yaratan suikast, Amir'in öngörüsü doğrultusunda barış görüşmelerini sonlandıramasa da sürecin büyük bir darbe almasına neden oldu.

Mesihçi ideolojilere sahip kişilerce gerçekleştirilen El-Halil katliamı ve Rabin suikastı terörist eylem anlamında başarılı olsalar da dini Siyonizm'in büyük bir güç kaybetmesine neden oldular. Sprinzak'a (2000, s. 227) göre bu iki eylem, İsrail kamuoyunda büyük bir kırılma meydana getirdi. Kamuoyu, artık dini yerleşimci hareketleri bir şiddet hareketi olarak algılamaya başladı. Rabin suikastı sonrası yapılan bir kamuoyu anketini aktaran Hermann'a (1996, s. 163) göre, katılımcıların %63,1'i İsrail güvenlik güçlerinin radikal dini gruplara karşı daha caydırıcı adımlar atmasını istiyordu. Ayrıca, Gush Emunim'in yerleşimlerin tahliyesine karşı yaptığı emre itaatsizlik çağrısı da büyük bir korku oluşturdu. Shahak ve Mezvinsky'a (2004, s. 90-92) göre İsrail halkı, Gush Emunim'in otoriteye itaatsizlik çağrısıyla devletin birliğini tehdit edebilecek bir yöne evirildiğini düşünerek harekete olan desteğin son bulmasını istiyordu. Bu durum, 1996 yılından itibaren ordudaki imtiyazlı Hesder askerlerinin sayısında önemli bir düşüş meydana getirdi.

Sprinzak (1998, s. 126), Rabin suikastının en önemli sonuçlarından birinin hahamların sürece karşı benimsediği siyasal şiddet anlayışını terk edip, toplum odaklı ılımlı politikalar benimsemeye başlamaları olduğunu ileri sürmektedir. Dini Siyonizm'in savunmaya çekilmesi olarak da adlandırılan bu dönemde yüzlerce haham bir araya gelerek, amacı seküler kişilere ulaşarak toplumda yaşanan tedirginliği azaltmak olan 'Tzohar' adında bir örgüt kurdular (International Crisis Group, 2013, s. 8). Hahamların bu yeni politikası, eğitim ve siyasal bir şiddet hareketi olarak faaliyet gösteren Gush Emunim'a vurulan büyük bir darbeydi. Zaten Hesderlere verdiği destekle kamuoyundaki az olan prestijini de kaybeden Gush Emunim, tabanın harekete geçmesini sağlayan hahamların savunmaya çekilmesiyle yerleşimlerdeki tüm etkinliğini kaybetti. Ancak buna karşın Gush Emunim, hareketin merkezi ve aynı zamanda günümüz İsrail'indeki en büyük din okullarından biri olan Merkaz Harav'da* "Yahudi halkının aydınlanması" için gerekli olan eğitim çalışmalarını yürütmeyi sürdürecek ve aynı zamanda hükümet tarafından bir yerleşim örgütü olarak tanınmış olan hareketin yerleşimler kolu Amana da yerleşimlerdeki faaliyetlerine devam edecekti. Bununla birlikte Merkaz Harav kökenli hahamların fetvalarıyla yerleşimcileri yönlendirmeye çalışma çabaları artık sonuç vermeyecek ve eski etkinliğini göstermeyecekti.

Nitekim 2003'te Ariel Şaron'un Çekilme Planı'na Gush Emunim'in Merkaz Harav kökenli hahamlarından yükselen tepkiler sınırlı kalacaktı. Hahamlar, bu süreçte tıpkı Sina çekilmesinde olduğu gibi bu tahliye planın da Yahudi şeriatına karşı atılmış bir adım olduğunu ileri sürerek hem yerleşimcilerin hem de kamuoyunun harekete geçip planın uygulanmasını engellemesi gerektiğini ileri sürdüler (Inbari, 2007b, 705-711). Tepkileri Yesha Konseyi'ni cesaretlendirse de tek başlarına bir kamuoyu oluşturma konusunda başarısız kaldılar. Benzer şekilde yerleşimlerin tahliyesinin öngören plan Şaron'un çabaları ile 6 Haziran 2004'te onay alması üzerine bir zamanlar İsrail'in başhahamlığına kadar yükselmiş eski bir Gush Emunim lideri Avraham Shapira'nın çağrısı da karşılık bulmayacaktı. Shapira, sürecin 'vadedilmiş topraklar'ın kaybedilmesine doğru gittiği düşüncesi ile 15 Ekim 2004'te tahliyeyi uygulamakla yükümlü olan askerlere üstlerinden gelen emirlere itaat etmemesi yönünde bir fetva verdi

* Merkaz Harav'ın günümüzdeki faaliyetleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. https://mercazharav.org.il/en/about-us/

(Inbari, 2007b, 707). Fetvanın karşılık bulma ihtimali vardı. Çünkü 17 Ağustos 2005'te Gazze'nin tahliyesine katılan güvenlik güçlerinin çoğu, yerleşimcilere müdahale etmeden önce yerleşimler için dualar eden dindar Yahudilerdi. Ancak buna rağmen emre itaatsizlik çağrıları karşılık bulmadı ve güvenlik güçlerinin zoru ile Gazze'deki yerleşimlerden tahliye gerçekleşti (Zecharya, 2012, s. 162-163). Gush Emunim'in toplum üzerindeki etkinliğini kaybettiği bu süreçten, kendi içinde doğan Amana ise daha da güçlenerek çıkacaktı.

3.1.6. Hareketin Günümüze Mirası: Amana

Rabin suikastı sonrası Gush Emunim'in yerleşimlerdeki etkinliğini kaybetmesi ile Amana ön plana çıkmaya başlamıştır. 1976 yılında Gush Emunim'in büyümesine paralel olarak yerleşim faaliyetlerini yürütmek üzere ayrı bir kol olarak kurulan Amana, 1978'de hükümet tarafından bir yerleşim hareketi olarak tanınması sonrası artan şekilde prestij ve güç kazanmış ve bu güç zamanla onu bağımsız bir hareket olarak Gush Emunim'in önüne geçirmiştir. Amana'nın yükselişinin en büyük sebebi, finansal destektir. Devlet tarafından bir yerleşim hareketi olarak tanındığı için maddi destek gören Amana, herhangi bir finansal destekten yoksun olan Gush Emunim karşısında giderek güçlenmiştir. Bir diğer sebep ise, İsrail toplumunda iki hareketin konumlandıkları yerdir. Kamuoyunda Amana'nın sempatisi ve çekiciliği Gush Emunim'den daha iyi durumdadır. Çünkü Amana, Gush Emunim'in aksine yerleşimler dışında bir konuyla ilgilenmemektedir. Dolayısıyla, toplumdan tepki görecek bir eylem içine girme ihtimali neredeyse yoktur. Fakat, Gush Emunim için durum farklıdır. Gush Emunim, bir şiddet hareketi olarak sıklıkla toplumun gündeminde yer edinmesi sebebiyle başta seküler kesim olmak üzere birçok kesimce eleştirilmeye müsait bir harekettir (Goldberg 1993, s. 199-200). Bu özellikleri Gush Emunim'in zamanla etkisini kaybetmesine yol açarken, Amana'nın günümüze kadar gelmesini sağlamıştır.

Amana üzerinde en etkili isim hiç şüphesiz halen liderlik koltuğunda oturan Ze'ev (Zambish) Hever'dir. 1980'lerde Gush Emunim'in terör faaliyetlerinde yer alan ve akabinde hüküm giyen Hever, tahliye olduktan sonra Amana'nın liderliğine atanmıştır. Hever'in bu kadar uzun süredir liderliği yürütmesi, Amana ile bir bütün olarak anılmasına neden olmuştur. Hever'in en büyük amacı, mevcut yerleşimlerin genişletilmesini ve yeni

yerleşimlerin inşasını sağlamaktır. 1990'larda İsrail hükümetleriyle iyi ilişkiler kurması sebebiyle çok sayıda yerleşim konutunun inşasında büyük rol oynayan Hever, benzer şekilde 2000'lerin başında hükümette bulunan Ariel Şaron ile çok yakın bir ilişkiye sahiptir. Hatta bir keresinde Şaron, yerleşimciler arasında güvendiği tek kişinin Hever olduğunu bile ifade etmiştir. Ancak Filistin devletinin kurulmasına karşı çıkan Hever, Şaron'un bu yöndeki uzlaşmacı düşüncesini eleştirmekten de geri durmamıştır (Leibovich-Dar, 2002). Nitekim kurduğu bu yakın dostluk Şaron'un Çekilme Planı'nı reddetmesini engellemeye yetmemiştir. Plan, tüm yerleşimcilerde olduğu gibi Hever önderliğindeki Amana'dan da tepkiyle karşılanmıştır. Ancak Amana, eleştiriden öteye gitmemiştir. Çünkü tek amacı yerleşim birimlerinin kurulması ve genişletilmesi olan örgütün kendisine bağlı yerleşimlerde ikamet eden Gush Emunim kökenli yerleşimcileri kitlesel eylemlerde kullanma gibi bir misyonu yoktur.*

Hükümetlerle olan iyi ilişkiler sebebiyle çok sayıda yerleşimin ve mobil yerleşkenin kurulmasında öncü rol oynayan Amana, bugün 80'in üzerinde yerleşim birimini kontrol etmektedir. Ancak Amana'yı diğer yerleşim örgütlerinden daha çok ön plana çıkaran asıl etken, devasa bir bütçeye sahip olmasıdır. Bu bütçenin ne kadar olduğu tam olarak bilinmemekle beraber yapılan tahminlere göre Amana'nın yıllık cirosunun yaklaşık 100 milyon Yeni İsrail Şekeli (NIS) (günümüz değeri: 27 milyon 800 bin dolar) olduğu yönündedir. Yesha Konseyi bile, Gazze çekilmesi sonrası yüzleştiği ekonomik sorundan Amana'nın verdiği 24 milyon NIS (günümüz değeri: 6 milyon 700 bin dolar) ile kurtulmuştur (Levinson, 2013). Bu kadar büyük bir paraya hükmetmesi, günümüzde Amana'yı yerleşimlerde önemli bir güç unsuru haline getirmiştir.

Amana'ya güç veren bu bütçe üç kalemden oluşmaktadır: Devlet ile DSÖ'den gelen maddi destek, yerleşimcilerden alınan aidatlar ve yerleşim konutlarının inşasıdır. İlk olarak Amana, bir yerleşim hareketi olarak tanınması sebebiyle hem DSÖ'den hem de devletten ekonomik destek almaktadır (Kass, O'Neill ve O'Neill, 1997, s. 143). Bu gelirlerin önemli bir kısmı yerleşim birimlerinin kurulması veya genişletilmesinde

* Ancak bu yerleşimlerdeki yerleşimciler Gush Emunim'in yakın ilişkide olduğu Yesha Konseyi'nin sokak çağrıları üzerine protestolara katılacaklardır. Düzenlenen bu gösterilerde Gush Emunim yerleşimcileri, Gazze'deki en büyük yerleşim olan Gush Katif'in bayrağındaki renk olmasından ötürü turuncu renkli kıyafetler giyecekler, araçlara turuncu renkte kurdeleler takacaklar, turuncu renkli çantalar taşıyacaklar ve billboardlarda turuncu rengini öne çıkaracaklardır (Newman, 2005, s. 201).

harcanırken, bir kısmı da bu yerleşim birimlerinin altyapı ihtiyaçlarının giderilmesinde kullanılmaktadır. İkincisi, Amana kendisine bağlı yerleşim birimlerinde ikamet eden yerleşimcilerden aylık aidatlar almaktadır. Bu aidatlar 30 NIS (8 dolar) ila 43 NIS (12 dolar) arasında değişmektedir. Gelir sağlayan son kalem olan yerleşim konutların inşası, bu dev bütçede önemli bir paya sahiptir. Amana, yeni yerleşim birimlerin kurulması veya mevcut olanların genişletilmesi için planlanan yerleşim konutların inşasını bizzat kendisi yapmaktadır. Bu inşaat çalışmalarında kendisine bağlı Binyanei Bar Amana adındaki bir şirketle birlikte hareket etmektedir. İkili arasındaki görev dağılımı şu şekildedir: Amana inşaatların projesini hazırlar ve bu projenin hayata geçirilmesi için siyasal kanallarını kullanırken, Binyanei Bar Amana da doğrudan bu inşaatların yapımında yer almaktadır. İsrail hükümetleri de birçok kez yerleşim konutlarının inşa yetkisini Amana'ya vermiştir (Levinson, 2013). Bu kapsamda özellikle 2012-2019 yılları arasında inşa edilen mobil yerleşkeler önemlidir. Yol Haritası Planı çerçevesinde mobil yerleşkelerin inşası çalışmaları 2005'te 2012'ye kadar durmuş, bu tarihte Levy Komisyon Raporu'nun[*] yayınlanması sonrasında Netanyahu hükümetinin yeniden harekete geçmesiyle Amana çok sayıda yerleşkenin inşa çalışmasını gerçekleştirmiştir. Peace Now'ın (2019) yayınladığı rapora göre, 2012-2019 yılları arasında 32 yeni mobil yerleşke inşa edilmiştir. Amana ise bu yerleşke faaliyetlerinde az sayıda konutun olduğu sitelerin yanı sıra birkaç karavandan oluşan çiftlik yerleşkelerinin inşasında da öncü rol oynamıştır.

3.2. Yesha Konseyi

3.2.1. Kuruluşu ve Organizasyon Yapısı

22 Ekim 1979'da İsrail Yüksek Mahkemesi'nin Filistinlilerin özel mülkü üzerinde kurulduğu gerekçesiyle Gush Emunim'e bağlı Elon Moreh'in tahliyesine yönelik verdiği karar, Mesihi ideoloji için büyük bir şok demekti. Çünkü Elon Moreh gibi yerleşimlerin Mesihi süreci hızlandırdığına inananlar, bu öncü yerleşimin yıkımına tanık oluyorlardı. Buna Sina'daki yerleşimlerden çekilmeyi öngören Camp David Anlaşması da eklenince Gush Emunim'in bölünmesine neden olacak bir tartışma alevlendi. Tartışmanın bir tarafında yerleşimler davasında siyasal sürecin katkısı üzerinde duran bir kesim yer

[*] Sayfa 57'de de bahsedildği gibi, Levy Komisyon Raporu: tüm yerleşimlerin yasal bir statü taşıdığını ve hali hazırda var olan yasadışı mobil yerleşkelerinin de hükümet tarafından yetkilendirilmesi gerektiğini ileri sürmektedir.

alırken, diğer tarafında ise siyaset üstü bir anlayışa sahip olan ve yerleşimler davasında gerekirse bir iç savaş çıkartmaktan yana olan bir kesim vardı. Yaşanan bu tartışma, belli bir süre sonra güç mücadelesine dönüştü ve hareketin bölünmesine neden oldu. Yisrael Harel ve Benny Katzover gibi yerleşimci liderler, Mesihi ideolojilerin yerleşimlere zarar verdiğini öne sürerek hareketten ayrıldılar (Neidle, 2013, 494-495) Akabinde de, Aralık 1980'de adını İbranice Batı Şeria ve Gazze anlamına gelen 'Yehuda Shomron Azza' kelimelerinin baş harflerinin birleşiminden alan Yesha Konseyi'nin kuruluşunu gerçekleştirdiler (Taub, 2010, s. 76).

Yesha Konseyi, Gush Emunim'den oldukça farklı bir yerleşim hareketidir. Konseyin liderliğine getirilen Yisrael Harel, dindar, milliyetçi ve seküler tüm yerleşimcileri temsil etmesi amacıyla dini söylemlerden uzak durulması gerektiğini belirterek Gush Emunim ile olan önemli farklarını ortaya koymuştur. Özellikle kurulmasından hemen sonra kabul edilen ve konseyin adeta anayasası niteliğinde olan "Kararlar" adlı belge ile Harel'in bu söylemleri konseyin resmi kimliği haline gelmiştir. Belgede, dini bir amaç gözetmeksizin konseyin "tüm Filistin topraklarında İsrail egemenliğini kurmayı" amaçladığı, dolayısıyla bu topraklar üzerinde yapılacak her türlü tavize karşı olacağı açıkça belirtilmektedir (Taub, 2010, s. 78). Ayrıca konsey, Gush Emunim'den ayrılışını tetikleyen 'Mesihi' ideoloji yerine, yerleşimlerin güvenliğini sağlamayı temel amaç olarak gören ve bu kapsamda İsrail hükümetleriyle yakın ilişkide bulunulmasını belirten 'pragmatist' bir yaklaşım benimsemiştir (Neidle, 2013, 495).

Yesha Konseyi, İsrail hükümeti tarafından yarı-resmi bir yerleşim hareketi olarak tanınmaktadır (Goldberg, 1993, s. 200). Bu ayrıcalık, konseyin hükümet adına yerleşimcilerden vergi toplayabilmesine ve yerleşimlerin kalkınması için maddi olarak yardım almasına imkân sağlamıştır. Bu kapsamda şehir, yerel konsey ve bölgesel konsey adı verilen yerleşim yönetim birimleri, Yesha Konseyi'nin ana omurgasını oluşturmaktadır. İşgal edilen Filistin topraklarındaki yerleşimlerin altyapı, eğitim ve planlama gibi hizmetleri, çoğunlukla merkezi yönetimden ziyade bu yerleşim yönetimleri tarafından yürütülmektedir. Bunlardan en büyüğü olan şehir, nüfusu 20.000'den fazla olan yerleşim birimleridir. Şehire oranla daha az bir nüfusa sahip olan yerel konsey, 3.000-20.000 arasında bir yerleşimci nüfusa sahiptir. Bölgesel konsey ise, belli bir bölge

üzerindeki birçok küçük yerleşimlerden oluşan, fakat ne yerel konsey ne de şehir statüsüne sahip olan yerleşim birimidir. Çoğu dindar Yahudiler tarafından yönetilen bu yerleşim yönetim birimleri, merkezi hükümetten ve yerleşimcilerden elde edilen bütçelerle yerleşimlere hizmet sağlamaktadır. Bu bütçeler, ayrıca mevcut yerleşimlerin genişletilmesi, yerleşimlere yönelik bir tehdit oluşması durumunda hükümete karşı barışçıl gösterilerin düzenlenmesi ve göstericilerin hızlı biçimde gösteri yerlerine intikalinin sağlanması için de kullanılabilmektedir (Mnookin ve Eiran, 2005, s. 31). İşte Yesha Konseyi, işgal altındaki topraklarda işleyişini sürdüren bu yerleşim yönetim birimlerinin hepsini kapsayan bir çatı örgütüdür.

Yesha Konseyi'nin yönetim yapısı şu şekildedir: Konseyin toplam 35 kişiden oluşan bir genel kurulu vardır. Bu kurulun hiçbir üyesi doğrudan yerleşimcilerin oylamasıyla seçilmemektedir. Üyelerden 11'i, tamamı dindar yerleşimcilerden oluşan yedi kişilik bir yönetim kurulu kararıyla atanırken, geriye kalan 24 üye ise yerleşimlerde yerleşimciler tarafından doğrudan seçilen şehir, yerel konsey ve bölgesel konseylerin başkanlarından oluşmaktadır (Mnookin ve Eiran, 2005, s. 32). Genel kurul üyeleri, İsrail'in ulusal gündeminde yer alan bir konuyla ilgili olarak konseyin genel tutumunu saptamak için yerleşimlerin nabzını yoklayabilmektedirler. Konseyin siyasi meselelerinde dolaylı olarak yerleşimcilerin de söz hakkına sahip olabilmesini sağlayan bu durum, yerleşimcilerin İsrail siyasetinde ortak bir pozisyonda hareket edebilmesinin önünü açmaktadır. Konseyin önemli bir diğer organı ise, yerleşimlerde ekonomik, siyasi ve güvenlik gibi birçok konuda genel kurula bağlı olarak tespit çalışmaları yapan danışma heyetidir. Danışma heyeti, yerleşimlerin her türlü ihtiyaçlarının tespiti ve konseyce alınan kararların sağlıklı bir şekilde icra edilebilmesi için analizleme ve raporlama çalışmalarında bulunmaktadır (Yılmaz, 2001, s. 116).

Melson'a (2004) göre, Yesha Konseyi'nin üç önemli fonksiyonu bulunmaktadır. Bunlardan ilki 'siyasal eylem ve kamu savunuculuğu'dur. Konsey, işgal altındaki toprakların tarihsel olarak Yahudilere ait olduğunu ileri sürerek buradaki Yahudi varlığının güçlendirilmesini öncelikli hedef olarak görmektedir. Her Yahudi'nin bu topraklar için mücadele etmesi gerektiğini belirten konsey, hükümetin yerleşimlere yönelik bir tehdidi karşısında kamuoyunu etkilemek için medya ve siyaset gibi alanları

etkin biçimde kullanmaktadır. Konseyin ikinci fonksiyonu 'güvenlik'tir. Yerleşimcilerin ve yerleşimlerin güvenliğine önem veren konsey, bu konuda askeri yetkililerle yakın ilişkiler kurmaktadır. Bu yakınlık konseyin otoritelerden kurşun geçirmez otobüs, kamyonet ve ambulans gibi çeşitli araçları rahatça temin edebilmesine olanak sağlamaktadır. Üçüncüsü ise, konseyin yerleşimcilerin eğitim ve yaşam standartlarının geliştirilmesi ile kişisel ve toplumsal ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla 'belediyecilik' misyonu bulunmaktadır. Yerleşimcilerin psikolojik durumlarına ve refah koşullarına oldukça önem veren konsey, bu doğrultuda maddi ve manevi ihtiyaçların karşılanması için ilgili bakanlıklarla koordinasyon halindedir. Buna ilaveten yerleşimlerin altyapı ihtiyaçlarının giderilmesi için de hükümetle yakın bir ilişki olan konsey, bu sebeple devlet bürokrasisine nüfuz etmeye çalışmaktadır. Haklai'ye (2007, s. 715) göre bu hamle, devletteki karar alıcıların algılayış ve yönelişlerinin kolayca etki altına alınabilmesine olanak sağlayarak yeni yerleşim birimlerinin kurulmasının veya mevcut yerleşimlerin genişletilmesinin önünü açabilmektedir. Kurulacak veya genişletilecek bu yeni yerleşim birimlerinin su, elektrik ve yol gibi altyapı ihtiyaçlarının karşılanması için de bürokrasinin desteği önemlidir (Haklai, 2007, s. 719-721). Çünkü bürokratik destek olmadan yerleşimler davasında başarının sağlanabilme ihtimali çok düşüktür ki Yesha Konseyi'nin Gush Emunim'den ayrılmasına zemin hazırlayan asıl etken budur. Bu sebeple konsey bunu çok iyi analiz ederek otoritelerle olan ilişkisine dikkat eder.

3.2.2. İlk Büyük Sınavı: Oslo Barış Süreci

Yesha Konseyi, ilk kurulduğunda yerleşimler üzerinde etkili olabilecek bir pozisyonda değildi. Konseyin asıl güç kazanmasına ve taraftar toplamasına neden olan şey, 1980'lerde yerleşimler üzerinde en etkili yerleşim hareketi olan Gush Emunim'in gerçekleştirdiği terör eylemleridir. Terör eylemlerinden dolayı Gush Emunim, bir süre sonra yerleşimlerin barışçıl bir savunucusu olarak değil, otorite tanımaz özelliğiyle ön plana çıkan marjinal bir grup olarak algılanmaya başlandı. Ayrıca, terör faaliyetlerinden ötürü birçok önemli destekçisini de kaybetti. Buna karşın Yesha Konseyi, terörizmi reddedip yerleşimci şiddetine karşı duracağını belirtmesinden ötürü destek gördü. Bu destek, doksanlı yıllara gelindiğinde işgal altındaki Filistin topraklarında yedisi bölgesel, 14'ü yerel olmak üzere toplam 21 yerleşim konseyinin kontrol edilmesini sağladı (Shaw-

Smith, 1994, s. 100). Bu durum, konseyin sahada önemli bir aktör olduğunu ve hükümet karşısında güçlü bir pozisyonu elinde tuttuğunu gösteriyordu. Aslında bu gücüne rağmen kurulduğu günden Oslo sürecine kadar sahada pek fazla kendisini gösteremeyen konsey, Oslo sürecinde ve sonrasında İsrail siyasetinde öne çıkan bir yerleşim hareketi haline geldi.

Barış yanlısı İzak Rabin'in 1992 seçimlerinde 15 yıl aradan sonra yeniden iktidar olması, Yesha Konseyi'nin sahaya çıkmasını tetikleyen süreci başlattı. Seçim sonuçları sebebiyle tedirginlik yaşayan konsey, akabinde gerçekleşen Oslo süreciyle beraber koruduğu sessizliği bozarak sokak eylemlerini başlatacaktı (Pedahzur, 2014, s. 8). Konseyin yanı sıra Gush Emunim gibi Mesihçi yerleşim hareketleri de sokağa çıktı. Ancak dindar yerleşimcilerin gerçekleştireceği protestoların aşırıya kaçmasından çekinen Yesha Konseyi, yerleşimcilere çağrıda bulunarak sürece karşı verilecek tepkilerin yasalar çerçevesinde gerçekleştirilmesini ve İsrail güvenlik güçlerine herhangi bir saldırıda bulunulmaması gerektiğini savunmaya başladı. Konseyin bu çağrısı, birçok yerleşimci tarafından destek gördü (International Crisis Group, 2013, s. 8). Bu destekle konsey, Mesihi hareketlerden daha etkin bir şekilde yerleşimcileri yönlendirebilme kabiliyetine kavuştu.

Yesha Konseyi, Oslo barış sürecinin ilk ayak seslerinin duyulduğu 7 Eylül 1993'te hükümete büyük bir mesaj vermek ve kamuoyunun dikkatini çekmek için Kudüs'te 200.000 İsraillinin katıldığı dev bir miting ve İsrail parlamentosu Knesset'in önünde eylemler düzenledi. Ancak konseyin yerleşim mücadelesindeki bu ilk sınavı pek başarılı olamadı. Yılmaz'a (2001, s. 123) göre bunun sebebi, Kudüs'teki gösterilerin devamı niteliğinde sayılabilecek herhangi bir girişimin olmaması ve parlamento önündeki gösterilerin de bir süre sonra piknik etkinliklerine dönüşmesiydi. Etkili olamayan bu gösterileri 13 Eylül 1993'te İsrail'in Gazze ve Eriha'dan çekilmesini ve Filistin yönetimine bazı yetkilerin devrini içeren İlkeler Deklarasyonu'nun imzalanması izledi.*

Aylık olarak basılan Yesha Konseyi'nin Nekuda Dergisi, konseyin barış sürecine karşı tutumunu göstermesi bakımından önemlidir. 1992 yılından sonra

---

* Tam adı 'Geçici Özyönetim Üzerine İlkeler Deklarasyonu' olan anlaşma hakkında detaylı bilgi için bkz. "İsrail Yerleşim Politikası" bölümü, Barış Sürecinde Yerleşim Politikası (1992-2000), s. 46

Nekuda’da yayınlanan makalelerde yoğun bir şekilde barış görüşmelerini ele alan konsey, sürece yönelik sert eleştiriler dile getirmekteydi (Weissbrod, 1996, s. 92). Kudüs’te ve Knesset’in önünde gerçekleştirilen mitingler İlkeler Deklarasyonu’nun imzalanmasına engel olamayınca, Yesha Konseyi Başkanı ve aynı zamanda Nekuda’nın editörü olan Yisrael Harel, Ekim 1993’te “Karar Anı” başlığını taşıyan bir makale yazdı. Makalesinde "*Çoğu şey bize bağlıdır. ... Gerçek şudur ki, kapsamı ne olursa olsun FKÖ ile yapılan bu anlaşma [İlkeler Deklarasyonu], dürüst olmak gerekirse, Yesha’da [Batı Şeria ve Gazze] bir FKÖ devletine öncülük edecektir. Ancak şu da bir gerçektir ki, böyle bir devletin kurulmasını engelleyecek donanıma sahip bir aktör varsa eğer, o aktör Yesha’daki Yahudi yerleşimleridir*" sözleri ile tüm yerleşimcileri sürece karşı etkili bir şekilde harekete geçmeye çağırdı (Shaw-Smith, 1994, s. 101). Bunun yanı sıra Yesha Konseyi Yönetim Kurulu, Deklarasyona karşı 16 maddelik bir bildiri yayınlayarak konseyin resmi tutumunu ilan etti. Genel anlamda konseyin hükümetten barış sürecini sona erdirmesini talep ettiği bu bildiri, tüm yerleşim birimlerinin İsrail’in yönetimi altında olduğunu, dolayısıyla başka bir otoritenin yönetimini tanımayacaklarını ve hiçbir yerleşimin sökülmeyeceğini belirtiyordu (Shaw-Smith, 1994, s. 102).

Yesha Konseyi, yerleşimcilere ve hükümete bu çağrıları yaptığı esnada Beit El yerleşiminde yaşayan bir yerleşimci Filistinliler tarafından öldürüldü. Bu ölüm, yerleşimcileri ciddi şekilde sarstı. Bunun üzerine harekete geçen radikal yerleşimciler, Ramallah'ta Filistinlileri taşlama ve mülklerini yıkma politikası üzerine kurulu bir ‘Yahudi İntifadası’ başlattı. Ayrıca, tıpkı Mesihi hareketler gibi Yesha Konseyi de hem Filistinlilere verilen tavizlerden hem de yerleşimcilere yönelik saldırılardan ötürü barış sürecine karşı tutumunu gün geçtikçe sertleştirmeye başladı. Yahudi İntifadası sırasında hayatın akışını durdurarak dikkatleri üzerine çekmeyi hedefleyen konsey, bu bağlamda ‘Operasyon Barikat’ adıyla bir eylem başlattı. Ancak bu eylem, gün geçtikçe konseyin belirlediği çizgiden saparak birçok silahlı yerleşimcinin yolları kapatıp tekerlekler yakmasına ve işlerine gitmek için yola koyulan Filistinlilere yönelik saldırılar gerçekleştirmesine doğru evirildi. Yaşanan bu şiddet eylemlerinden ötürü duruma el koyma vaktinin geldiğini düşünen konsey, yerleşimcilere masum Arapların hedef alınmaması üzerine çağrıda bulundu. Ancak radikal yerleşimciler, eylemleri Filistinlilere karşı silahlı çatışmalara kadar götürecek şekilde Filistin’in farklı bölgelerine yaymaya

başladı. Kontrolden çıkan bu eylemler sebebiyle İsrail güvenlik güçleri harekete geçti. Eylemcilere sert şekilde müdahalelerde bulunan güvenlik güçleri, yüzlerce yerleşimciyi tutukladı. Ancak bu tutuklamalar, eylemlerin etkisini bir nebze kırdıysa da sona erdirmeye yetmedi (Shaw-Smith, 1994, s. 103).

Oslo sürecine olan tepkisini genellikle sokak eylemleriyle göstermekten yana olan Yesha Konseyi, bunun hükümeti ve kamuoyunu etkilemede yeterli sonuç vermediğini görmüştü. Buna yerleşimcilerin her geçen gün daha da marjinalleşerek yerleşim mücadelesine büyük bir tehdit oluşturması da eklenince strateji değiştirme gereği duyan konsey, 1993'ün sonlarında 'Yesha Burası' sloganı altında bir etkinlik düzenledi. Bu etkinlikle İsrail kamuoyuna doğrudan temas kurmayı hedefleyen konsey, kamuoyunu Batı Şeria ve Gazze'nin aslında Tel Aviv veya Hayfa'dan bir farkının bulunmadığı konusunda ikna etmeye çalışarak buralardan olası bir çekilmenin İsrail'e zarar vereceğini iddia ediyordu. Fakat kamuoyunun iknası bir yana İsrail basınından da etkinliğe yönelik çok sert eleştiriler gelmeye başladı. Haaretz gazetesinde 13 Şubat 1994'te yer alan bir haberde "*Giderek artan bir şekilde İsrailliler, onları [yerleşimcileri] bir bela ve [Filistinlilerle] bir anlaşmaya varmada bir engel olarak görüyor… Onlar, [Yesha Burası etkinliği altında] renkli posterlerle ve neon ışıklarıyla Ateret yerleşiminin Tel Aviv'e ne kadar yakın olduğunu gösterebilirler, ama nihayetinde hiçbir şey Ateret'i barış ve sessizlik isteyen Tel Aviv'deki çoğu insanın kalbine yakınlaştıramaz*" ifadeleriyle konseyin eylemleri eleştiriliyordu. Ayrıca 20 Şubat 1994'te Haaretz'deki bir başka haberde "İsrail demokrasisinin utanç kaynağı" olarak nitelendirilen yerleşimlerin İsrail şehirlerine yakın olmakla birlikte İsrail halkı tarafından içselleştirmediği, dolayısıyla da İsraillilere yabancı oldukları ileri sürülüyordu. Bir başka İsrail gazetesi Yedioth Aharonoth'da 25 Şubat 1994'te yer alan bir haberde ise konseyin 'Yesha' olarak adlandırdığı yerin aslında İsrail ekonomisine, eğitimine ve sağlık yatırımlarına gitmesi gereken paraların israf edildiği yer olduğu söylenerek konseyin düzenlediği etkinlikler eleştiriliyordu (Avraham, 2003, s. 218-219)

Kamuoyu anketleri de Yesha Konseyi'nin Oslo süreci karşıtı eylemlerinin halkta çok karşılığı olmadığını gösteriyordu. İlkeler Deklarasyonu'nun ilan edildiği Eylül 1993'te kamuoyunun %52'si barış sürecine destek verirken, Ağustos 1994'te bu oran

sadece bir puan gerileyerek %51'e düşmüştü. Ayrıca 28 Şubat 1994'te Goldstein'in El-Halil'de gerçekleştirmiş olduğu katliam, yerleşimciler üzerinde baskı oluşturmuştu. Bu sebeplerden ötürü kamuoyunu etkilemede yetersiz kalan Yesha Konseyi, 1994'ün sonlarına doğru mevcut yerleşimlerin korunması için yeni bir plan hazırladı. Yesha Konseyi Harekât Amiri olan Gush Emunim'in eski liderlerinden Nissan Slomiansky'e göre planın asıl amacı, iki yıl sonra gerçekleşecek seçimlere kadar yerleşimlerin tahliyesini erteletmekti. İki yıl sonraki seçimlerde ise İşçi Partisi'nin iktidardan düşeceğine inanan Slomiansky, böylelikle barış sürecinin sona ereceğini öngörüyordu. Yesha Konseyi, plana ek olarak hükümete karşı daha da güçlü bir pozisyonda yer almak için mevcut yerleşimlerin genişletilmesine karar verdi. Bunun üzerine hemen harekete geçen konsey, Aralık 1994'te Beytüllahim'in güneyindeki Efrat'ın Tamar Tepesi'ne birçok yerleşim konutu inşa etmeye başladı. Konutların güvenlik güçleri tarafından yıkılması ihtimaline karşı açıklama yapan Efrat Yerel Konseyi Başkanı Yanon Ahıman, böyle bir durum karşısında gerekirse güvenlik güçlerine karşı direneceklerini ilan etti. Ayrıca Tamar'ın ileride Filistin devletinin kontrolüne geçebileceği ihtimali nedeniyle buraya yerleşmenin riskli olduğunu düşünenleri gören Yesha Konseyi Sözcüsü Yehiel Leiter, buradaki yerleşimlerin hiçbir zaman Filistin yönetimine devredilmeyeceğini, dolayısıyla bu yerleşimlere yapılacak yatırımların herhangi bir şekilde ekonomik risk barındırmadığını açıkladı. Nihayetinde inşaatların neredeyse tamamı, 1995'in Şubat ayında tamamlanarak yerleşime uygun hale geldi. Bunun üzerine konsey, diasporadaki Yahudilere çağrıda bulunarak yeni yerleşim konutlarının uygun fiyatlara satılacağını duyurdu. Böylece, birçok kişinin bu konutlara yerleşimi sağlanarak yerleşimciler sayısında önemli bir artış meydana gelecekti. Bu durum da hükümeti tahliyeler karşısında zor duruma sokabilirdi (Weissbrod, 1996, s. 94).

Temmuz 1995'te İsrail ile Filistin arasında İkinci Oslo Deklarasyonu kabul edilince Gush Emunim'in 15 hahamı, sayfa 83-84'te değinildiği gibi, Hesderlerin yerleşimlerin tahliyesiyle ilgili üst amirlerinden gelen emirlere itaat etmemesini içeren bir fetva yayınladı. Ancak bu fetvanın devletin yıpranmasına neden olacağını gören Yesha Konseyi, Gush Emunim'i de ikna ederek emre itaatsizlik çağrısının geri çekildiğini, bunun yerine şiddet içermeyen sokak eylemlerinin düzenleneceğini ilan etti. Yapılan bu duyuru sonrası çok sayıda yerleşimci, sokağa çıkarak eylemler düzenlediler.

Eylemlerde Batı Şeria'daki yollar kapatıldı, resmi izin alınmaksızın bazı yerleşimlerde çok sayıda karavan konuşlandırıldı ve bazı yerleşimciler hükümete karşı vergi vermemeye başladı. Öncekilerden farklı olarak bu eylemler, İsrail kamuoyundan büyük destek görmeye başladı. Weissbrod'un (1996, s. 98-99) aktardığı bir ankete göre, kamuoyunda yerleşim birimlerinin tahliyesine destek verenlerin oranı gün geçtikçe düşüyordu. Kamuoyunun çoğu, ayrıca ikinci Oslo görüşmelerinde alınan kararların uygulamaya geçmeden önce referanduma götürülmesi gerektiğine inanıyordu. Yaşanan bu gelişmeler, yerleşim hareketlerinin nihai hedefi olan barış sürecinin sona erdirilmesinde önemli kazanımlardı.

Ancak 4 Kasım 1995 tarihinde gerçekleşen Rabin suikastı, yerleşimciler lehine oluşan havanın dağılmasına neden oldu. İsrail toplumu, bir İsrail başbakanına suikast gerçekleştirebilecek kadar ileri giden radikal gruplara karşı devletin çok sert tedbirler alması gerektiğini savunmaya başladı.* Kamuoyundan gelen sert tepkiler, başta Yesha Konseyi olmak üzere barış sürecine karşı protestolar düzenleyen yerleşim hareketlerinin geri adım atarak savunmaya çekilmesine neden oldu. Ancak, Mayıs 1996'da yapılan genel seçimlerde yerleşimlerin önemli bir savunucusu olan Binyamin Netanyahu önderliğindeki Likud Partisi iktidara gelince konsey büyük bir sevinç yaşadı. Buna rağmen, Gush Emunim'in de 1977 yılında iktidara gelen Likud Partisi'ne güvenmesi sonrası yaşadığı olayların yeniden tekerrür edebileceğini düşünen konsey, Netanyahu'ya karşı temkinli davranmanın faydalı olacağı kanaatine vardı. Nihayetinde bu düşüncesi haklı çıktı. Netanyahu, İşçi Partisi'nin yerleşim politikasını sürdürmeye ve uluslararası topluma barış sürecinin devam edeceğine yönelik teminatlar vermeye başlamıştı. Bu, barış sürecinin devam edeceği anlamına geliyordu. Ancak konsey, buna karşı Rabin suikastı sonrası oluşan hava nedeniyle yerleşimcileri sokağa dökmekten çekiniyordu. (Pedahzur, 2014, s. 10).

Yesha Konseyi, bir politika belirlemek için Oslo süreci boyunca yaşanan gelişmeleri detaylı bir şekilde analiz etmeye yöneldi. Nihayetinde konsey, aslında sürecin tahmin ettiğinin aksine yerleşimler üzerinde bir tehdit içermediği sonucuna varmıştı. Çünkü İsrail hükümetleri, sürecin başından beri işgal altındaki topraklardan çekilmek bir

---

* Bkz. "İşgal Edilen Topraklarda Faaliyet Gösteren Siyonist Yerleşimci Gruplar" bölümü, Gush Emunim, s. 84-85

yana dursun buralardaki yerleşim faaliyetlerini sürekli arttırmışlardı. Bu da Filistinlilerin barış sürecine olan güvenini sarsmaya başlamıştı. Konsey, Filistinlilerde oluşan bu güvensizliğin aslında süreci bitirebileceğini görmüştü. Bu sebeple, sokak gösterilerinden ziyade hükümeti içeriden etkileyerek yeni yerleşim birimlerinin kurulmasını sağlayabilir ve dolayısıyla Filistinlilerin barışa olan güveninin tamamen kaybolmasına neden olabilirdi. Bu amaçla konsey, Likud dönemi boyunca Bayındırlık ve İskân Bakanı Ariel Şaron, IDF ve DSÖ'ye bağlı Yahudi Ajansı'yla ilişkilerini hep sıcak tuttu. Bu strateji, nihayetinde Batı Şeria'da yasal prosedürlerin dışında çok sayıda mobil yerleşkenin kurulmasını ve sadece Yahudilerin kullanabileceği yolların yapılmasını sağladı. Konseyin bu adımı, tıpkı planladığı gibi, barış sürecine büyük bir darbe vurdu. Filistinliler, yeni yerleşkelerin kurulduğunu görünce süreçten umutlarını kesmeye başladılar. Ayrıca yapılan yollar, sadece Yahudilerin kullanımına açık olması bakımından Filistin topraklarını bölüyordu. Bu durum, sürecin büyük bir yara almasını sağlayarak yeni bir İntifada'ya giden yolu inşa etti (Pedahzur, 2014, s. 10-11). Nitekim 28 Eylül 2000'de Ariel Şaron'un Mescid-i Aksa'yı ziyaret etmesi bardağı taşıran son damla oldu ve 'İkinci Filistin İntifadası' patlak verdi.

İkinci İntifada, barış sürecini tamamen sona erdirdi. Süreçte öngörülen bir Filistin devletinin kurulması tehdidinin sürecin bitmesi neticesinde bertaraf edildiğini düşünen Yesha Konseyi, bu sefer de Filistinli grupların silahlı direniş eylemleri ile karşı karşıya kaldı. İntifada Filistin'in tüm bölgelerinde hissedilip, İsrail güvenlik güçleri yerleşimleri savunmada yetersiz kalınca konseydeki endişeler arttı. Bu endişelerle birlikte konsey, Filistinlileri tehdit etmeye başladı. Konsey Başkanı Sholomo Filber, "*Filistinliler şunu anlamak zorundalar, eğer onlar hayatımızı mahvederlerse biz de onlara benzerini yapacağız*" ifadelerini kullanırken, Konsey Sözcüsü Yehospua Mor-Yosef de benzer şekilde "*Biz orduyla koordinasyon içerisindeyiz, eğer istisnai bazı şeyler meydana gelirse ve durum giderek daha da kötüleşirse kendi başımıza eyleme geçmeye hazırız*" sözleri ile kamuoyuna sesleniyordu. Bu açıklamaları, büyük bir kaos ve nihayetinde de ölümlerle sonuçlanacak çatışmalar takip etti (Dudai ve Stein, 2001, s. 7).

3.2.3. Yerleşimciler Arasında Bölünme: Gazze Çekilmesi

İkinci İntifada'nın devam ettiği bir dönemde Ariel Şaron önderliğindeki İsrail hükümeti, 25 Mayıs 2003'te Yol Haritası Planı'nı* kabul etti. İsrail'in işgal altında tuttuğu toprakların bazı bölgelerinden çekilmesini ve akabinde bir Filistin devletinin kurulmasını içeren bu planın hükümet tarafından kabul edilmesi, Yesha Konseyi'nde tedirginlik yarattı. Bunun üzerine konsey, plana meydan okurcasına Kasım 2003'te kendisi bir plan hazırlayarak Gazze ile Batı Şeria'nın İsrail'in egemenliği altına alınmasını istedi (International Crisis Group, 2013, s. 33). Aslında bu planın hükümet tarafından kabul görmeyeceğini konsey de biliyordu. Buradaki asıl amaç, Batı Şeria ve Gazze'nin ilhakı için mücadele eden konseyin bu toprakların en ufak bir karışından bile vazgeçmeyeceğini göstermekti.

Ariel Şaron'un Çekilme Planı'nı duyurmasının ardından Gush Emunim'in Merkaz Harav kökenli hahamlarından da gelen tepkiler, Gazze'deki yerleşimlerin bağlı olduğu Hof Aza Bölgesel Konseyi'nden sorumlu Yesha Konseyi'ni adım atma konusunda cesaretlendirdi. Gelen bu tepkiler, konseyin yerleşimcileri rahatlıkla yönlendirebileceğini gösteriyordu. Bu da büyük sokak gösterilerine ve akabinde kamuoyundan ve parti içinden tepkilerin gelmesine neden olabilirdi. Bu tepkilerin önünü almak isteyen Şaron, planı 2 Mayıs 2004'te Likud üyelerinin oylamasına sunacağını duyurdu. Oylama kararını tahliye planının askıya alınması için büyük bir fırsat olarak gören Yesha Konseyi, adeta seferberlik ilan ederek on binlerce Likud üyesini ikna etmek için görüşmeler gerçekleştirdi. Konsey, buna ilaveten medyanın, kamuoyunun ve siyasetin dikkatini çekmek için İsrail'in en büyük şehirlerinde çok sayıda kişinin katıldığı mitingler düzenledi. Likud Partisi'nde yerleşimlerin katı savunucusu olan bir kesim de Moshe Feiglin önderliğinde 'Yahudi Liderlik Grubu' adında bir oluşum kurarak Yesha Konseyi'ne destek verdi (Mnookin ve Eiran, 2005, s. 40). Böylece Şaron'un caydırılması ve Likud üyelerinin etkilenmesi için başta siyaset ve medya olmak üzere hemen hemen tüm alanlardan baskılar gelmeye başladı.

---

* Bkz. "İsrail Yerleşim Politikası" bölümü, Gazze Çekilmesi ve Sonrasında Yerleşim Politikası (2000- 2019), s. 51

Nihayetinde plan, Likud'un 2 Mayıs 2004'te gerçekleştirdiği oylama sonucunda %40'a karşılık %60 ret oyu aldı. Bu sonuç, Yesha Konseyi için büyük bir başarıydı. Ayrıca Likud tabanının Şaron'a destek vermediğini göstermesi bakımından da oldukça önemliydi. Ancak sonuç, Şaron için her ne kadar büyük bir hüsran olsa da hükümetten bazı önemli bakanların ve özellikle kamuoyunun desteği ile cesaret bularak planı kısmi değişikliklerle 6 Haziran'da Bakanlar Kurulu'nun onayına bir kez daha sunarak kabul ettirdi.

Planın uygulanma aşaması hükümet krizine yol açarak, koalisyonun dağılmasına sebep olduğu bir ortamda* Yesha Konseyi Başkanı Pinchas Wallerstein, 20 Aralık 2004'te hükümetin tahliye kararıyla nasıl tehlikeli bir adım attığını anlaması için yerleşimcileri sivil itaatsizliğe çağırdı. Bunun sonunun hapis de olabileceğini belirten Wallerstein, kendisinin bu mücadele uğruna hapsi göze aldığını ve yerleşimcilerin de evlerini korumak için bunun gibi bir bedel ödemesi gerektiğini ifade etti ("The Wallerstein Proclamation", 2004). Wallerstein'in bu çağrısı, Yesha Konseyi toplantısının resmi gündemine girdi. Toplantıda bulunanların çoğu Wallerstein'i desteklediğini belirttiler. Yesha Konseyi Siyasi Sekreteri Yehoshua Mor-Yosef, Haaretz gazetesine verdiği demeçte Wallerstein'in sivil itaatsizlik çağrısının konsey tarafından prensipte kabul edildiğini açıkladı. Bunun sebebini de şu sözlerle Şaron'a bağlıyordu: "*Demokrat olmaya çalıştık, halkın görüşünün alınması için seçimler veya bir referandum yapmaya çalıştık, ama Şaron herkese kaba davranmaya kararlıydı ve biz artık bu oyunu oynamayacağız*" (Shragai, 2004).

Sivil itaatsizlik, Yesha Konseyi tarihinde bir ilkti. Oslo sürecinde itaatsizlik eylemlerine karşı duran ve genel olarak süreçte hükümeti etkilemeyi hedefleyen konsey, bu sefer hükümetin aldığı kararların yok hükmünde olduğunu ve buna karşı şiddet içermese de hapse neden olacak direnişlerin olacağı mesajını verdi. Ancak konseyin bu sivil itaatsizliği, Gush Emunim hahamlarından farklı olarak askerlere değil, adından da anlaşılacağı gibi sadece sivil yerleşimcilere yapılan bir çağrıydı. Çekilme Planı'nın bir kanun olarak kabul edilse dahi yerleşimciler nezdinde yok hükmünde olduğu anlamına

* Bkz. "İsrail Yerleşim Politikası" bölümü, Gazze Çekilmesi ve Sonrasında Yerleşim Politikası (2000- 2019), s. 55

gelen sivil itaatsizlik, konseyin giderek marjinal bir yapıya dönüşeceğine yönelik tahminleri de beraberinde getirdi.

Yesha Konseyi'nin sivil itaatsizlik çağrısının gölgesi altında yeni hükümet kurmak için arayışlara giren Şaron, nihayetinde 10 Ocak 2005'te İşçi Partisi-Meimad ortaklığıyla yeni bir koalisyon kurdu. Böylece yeni hükümetin kurulmasının hemen akabinde Şubat 2005'te Knesset'te gerçekleşen nihai oylama neticesinde Çekilme Planı kabul edildi.* Bunun üzerine Yesha Konseyi, sivil itaatsizlik çerçevesinde harekete geçerek sayıları yüz bini geçen göstericilerin yer aldığı dev mitingler ve şehirler arası yürüyüşler düzenledi (Weiss, 2005). Bu eylemlerde en çok dikkat çeken Amana'nın Gush Emunim yerleşimcileriydi. Sayfa 87'de değinildiği gibi bu yerleşimciler, gerçekleşen gösterilerde kıyafetlerden çantalara kadar birçok şeyde turuncu rengini ön plana çıkartmaktaydılar. Yesha Konseyi de bundan esinlenerek gösterilerin yanı sıra farkındalık oluşturmak amacıyla 'ülkenin turunculaştırılması' sloganı ile etkinlikler düzenlemeye, yerleşimcilerin bir araya geldikleri toplanma noktalarında turuncu rengi ön plana çıkartmaya, Gush Katif'in turuncu renkli bayrağını evlere asmaya başladı. Ayrıca yerleşimci olmayan birçok kesim de bu eylemlere destek verdi. Okulların öğrenci kayıtları bile turuncu kâğıtlar üzerinden yapılmaya başlandı. (Neidle, 2013, s. 495-496).

Gösterilere rağmen yeni hükümetin talimatıyla İsrail güvenlik güçleri, 15 Ağustos 2005'te yerleşimcilere söz konusu yerleşim birimlerini boşaltmaları için 48 saat süre verdi. Buna riayet etmeyenler ise zor kullanılarak tahliye edilecekti. Sürenin dolmasının ardından güvenlik güçleri, Gush Katif'in tahliyesi için harekete geçti. Bunun üzerine Gush Katif'teki yerleşimciler sinagoglarda bir araya geldiler. Burada kollarını ve bacaklarını birbirlerine bağlayarak kenetlenen yerleşimciler ile güvenlik güçleri arasında arbede yaşandı. Yerleşimci direnişini kırmakta oldukça zorlanan güvenlik güçleri, büyük güçlükle eylemcileri dağıttı (Zecharya, 2012, s. 162-163). Bu esnada bazı yerleşimciler de tahliyelere engel olmak için evlerinden çıkmayı reddettiler. Ancak yapılan müdahalelerle dışarı alınan yerleşimciler, akabinde Gazze'den de çıkartılınca direniş sona erdi ve nihayetinde tahliyeler gerçekleşti (Tedla, 2010).

* Bkz. "İsrail Yerleşim Politikası" bölümü, Gazze Çekilmesi ve Sonrasında Yerleşim Politikası (2000- 2019), s. 55

Ancak tahliyeden hemen önce yerleşimciler arasında büyük kırılma meydana getirecek bir olay vuku oldu. Yesha Konseyi ile yerleşimlerde görev yapan hahamlar, tahliyeyi engellemek için İsrail'deki Netivot şehrinden Gush Katif'e bir yürüyüş düzenleme kararı aldılar. Yürüyüşe on binlerce kişi katıldı. Ancak yürüyüşün Gush Katif'te sonuçlanmasıyla ciddi sorunlar baş gösterebilirdi. Bu sebeple yürüyüşü engellemek için harekete geçen İsrail güvenlik güçleri, eylemcileri kuşatma altına aldı. Bu durum karşısında Yesha Konseyi ve hahamlar iki seçenekle karşı karşıya kaldılar: Ya orduyu karşılarına alıp mücadele edeceklerdi ya da başarısız olduklarını kabul edip dağılacaklardı. Her iki taraf da başarısızlıklarını kabul edip tercihlerini ikinci seçenekten yana kullandılar. Ancak yapılan tercih, dindar genç yerleşimciler tarafından çok sert bir tepkiyle karşılandı (International Crisis Group, 2013, s. 12). Tepkilerin giderek artmasıyla yerleşimciler arasında kriz meydana geldi ve bu kriz, nihayetinde yerleşimcilerin devletçi ve anti devletçi olarak ikiye bölünmesine neden oldu. Genç yerleşimcilerin oluşturduğu anti devletçi blok yerleşimlerin tahliyesinde caydırıcı olması bakımında hem Filistinlilere hem de İsrail devletine karşı şiddet içeren bir mücadele yöntemini savunurken (International Crisis Group, 2009, s. 10), Yesha Konseyi'nin başını çektiği devletçi blok ise yerleşimlerin çıkarı için devletle yapılacak iş birliğinin önemine inanmayı sürdürdü (International Crisis Group, 2009, s. 6). Böylece yıllardır yerleşimler üzerinde neredeyse tek hâkim güç olarak faaliyet gösteren Yesha Konseyi, Gazze tahliyesiyle birlikte kendisini bir anda marjinal bir grup genç yerleşimciyle karşı karşıya buldu.

3.2.4. Yeniden Toparlanma Çalışmaları

Gazze tahliyesi esnasında Yesha Konseyi'nin sivil itaatsizlik çerçevesinde gerçekleştirdiği sokak gösterileri, kamuoyunu etkilemede ve dolayısıyla tahliyeyi engellemede yetersiz kalmıştı. Ayrıca sivil itaatsizlik, hükümetin yerleşimcilerin temsilcisi olarak muhatap aldığı konseye karşı temkinli bakmaya başlamasına neden olmuştu. Bu sebeplerden ötürü konsey, yerleşimlerin liderliğini üstlenme konusunda kendisini sorgulama süreci içine girdi. Bununla ilgili olarak Yesha Konseyi Başkanvekili ve aynı zamanda Gush Etzion Bölgesel Konseyi Başkanı olan Shaul Goldstein, "*Topluluğumuzun büyük bir kısmı, [tahliye sonrası] birdenbire yıllardır dalgalandırdığımız bayrağın hiç kimseyle bağlantı kuramadığını fark etti*"

değerlendirmesini yapıyordu. Ayrıca "*Biz bir anda şunu anladık ki hiçbir kampın liderliğini yapan öncüler değilmişiz*" ifadelerini kullanan Goldstein, aslında konseyin gerçek anlamda yerleşimcilerin bir temsilcisi olmayı başaramadığını da itiraf etmekteydi (Roth, 2015, s. 212). Konseyin ileride liderliğini yürütecek olan Dani Dayan da benzer şekilde "*Yesha Konseyi, bir mücadeleye öncülük etti ve başarısız oldu. Bunun sonucu olarak konsey, yerleşim hareketi liderliğini tamamen kaybetti*" açıklaması ile konseyin yüzleştiği bu süreci, "*Konsey tarihindeki en büyük kriz*" olarak nitelendirecekti (International Crisis Group, 2009, s. 6).

İsrail kamuoyunu etkileme konusundaki beklentileri karşılayamayan ve neticede de genç yerleşimcilerle yolları ayrılan Yesha Konseyi, akabinde yaşadığı bu krizi atlatmak için çalışmalar başlattı. Konsey, öncelikli olarak daha çok kaynak ayırarak yerleşimleri genişletme ve halkın gönlünü kazanma çabası içine girdi. Bu kaynaklar, özellikle yeni yerleşim karavanlarının alınması ve hem kamuoyunu hem de yeni nesil Yahudileri Filistin'in tarihi önemi konusunda bilgilendirmek için ülke genelinde Tevrat'tan bazı bölümlerin yer aldığı afiş çalışmalarının yapılması amacıyla kullanıldı. Filistin topraklarının dini öğretideki önemi üzerine yapılan bu çalışmalarla ilgili olarak Yesha Konseyi Başkanı Wallerstein, "*Bethlehem'in [Beytüllahim] adını duyan halk eğer burayı Filistin kasabası yerine Kral Davud'un doğum yeri olarak düşünmeye başlarsa, işte o zaman başarmış olacağız*" açıklamasını yapıyordu (International Crisis Group, 2009, s. 7). Bu politikayla konsey, halkı şimdiden eğiterek gelecekte olası bir yerleşim tahliyesi karşısında büyük bir destek elde etmeyi hedeflemişti.

Yesha Konseyi, ayrıca sivil itaatsizlik çerçevesinde marjinal bir yapıya bürünebileceği ihtimali nedeniyle hükümette ve kamuoyunda azalan prestijini yeniden arttırmak için "daha şeffaf" ve "daha demokratik" bir sistemin kurulmasının gerekliliğini görmüştü (International Crisis Group, 2009, s. 6-7). Bu sebeple dindar üyelerin çoğunluğuna rağmen seküler yapısını daha çok ön plana çıkarmaya başlayan konsey, 2007 yılında Batı Şeria'daki Maaleh Shomron yerleşiminde yaşayan seküler ve aynı zamanda milliyetçi kimlikli Dani Dayan'ı Yönetim Kurulu Başkanı olarak atadı. Kendisine verilen bu desteğe rağmen Dayan, yönetim kurulundaki tek seküler kişi olması bakımından birçok zorlukla karşılaşacaktı. Ancak buna rağmen büyük bir özgüvenle

çalışmaya başlayan Dayan, özellikle siyaseti etkilemek için lobi faaliyetlerine büyük önem verdi (Krieger, 2012). Bu konuda en göze çarpan örnek ise, Netanyahu hükümetinin 25 Kasım 2009'da yerleşimlerin inşasının 10 aylık bir süre için dondurduğunu* duyuran planının ardından yürütülen lobi faaliyetleriydi. Netanyahu'nun yerleşimleri savunarak iktidara geldiğini ancak hükümeti kurduktan sonra bu söylemlerini terk ettiğini belirten Dayan önderliğindeki Yesha Konseyi ("İyi Niyetimizin İspatı", 2009), hükümeti dondurma planından vazgeçirmek için yoğun şekilde lobi çalışmasında bulundu. Likud üyelerinin baskı altına alındığı bu çalışmalar neticesinde hükümet, nihayetinde konseyin istediği noktaya gelerek ABD'nin 20 adet F-35 savaş uçağını sadece üç milyar dolar karşılığında satma vaadine rağmen 10 aylık sürenin bitmesinden sonra dondurma planının süresini uzatmayıp rafa kaldırdı (Krieger, 2012).

Dayan önderliğinde yeniden toparlanma evresine giren Yesha Konseyi, Ekim 2008'de İsrail toplumu ile doğrudan temas ederek örgüt propagandasını yapmak ve gelen eleştirilere anında cevap vermek maksadıyla bir medya yapılanması içine girdi (International Crisis Group, 2013, s. 31). Genel itibariyle işgal edilen toprakların tarihi ve kültürel yönlerini medya aracılığı ile ön plana çıkarmayı hedefleyen konsey, bu yeni yapılanma neticesinde medyada her geçen gün daha da etkili olmaya başladı. Ayrıca konsey, 2008'de kamuoyuyla ilişkileri düzenleyen bir birim kurdu. Birim, Batı Şeria'ya eğitim turları düzenleyerek İsrail vatandaşlarını yerleşimlerdeki Yahudilerle buluşturup bölgenin genel yapısı ve tarihsel önemi hakkında bilinçlendirmeyi amaçlıyordu. Bu turlarda yer alan kişiler, çoğunlukla kamuoyunu etkileme kapasitesine sahip olan siyasetçiler ve medya mensupları arasından seçiliyorlardı. Konsey, ayrıca 2010 yılında önemli iki adım daha atarak, halka ve karar alıcılara dağıtılmak üzere çok sayıda bilgi notunun üretildiği bir araştırma merkezi ile medya ve internet çalışmalarının tek elden yürütülmesi amacıyla 'Benim İsrail'im' adında yeni bir oluşum kurdu (Roth, 2015, s. 213-214). Özellikle Benim İsrail'im oluşumu, konseyin en çarpıcı reform hamlesidir. Konsey, bu oluşum vasıtasıyla yerleşimcilerin Araplara yönelik saldırılar ve işkenceler gerçekleştirdiği yönündeki haberlere karşı başta sosyal ağlar ve sanal ansiklopediler olmak üzere birçok internet sitesinde çalışmalar yaparak İsrail'in prestijini uluslararası

* Bkz. "İsrail Yerleşim Politikası" bölümü, Gazze Çekilmesi ve Sonrasında Yerleşim Politikası (2000- 2019), s. 56

kamuoyunda arttırmak için çaba sarf etmeye başladı (Ulutaş ve diğerleri, 2012, s. 159). Bununla ilgili olarak Benim İsrail'im oluşumunun içinde yer alan Ayelet Shakedi, hükümetin İsrail'i dünyaya anlatmada oldukça yetersiz olduğunu ileri sürerek "*Biz bu arenayı [interneti] diğer tarafa [Filistinlilere] bırakmak istemiyoruz*" sözleri ile Filistinlilerle olan mücadelelerinde yeni bir cephe açtıklarını belirtiyordu (Kiss ve Shabi, 2010). Dayan sonrası konseyin liderliğini üstlenecek olan Naftali Bennet de Benim İsrail'im oluşumuna önem veriyordu. Uluslararası sivil toplum kuruluşları öncülüğünde Gazze'deki ambargoya dikkat çekmek ve buradaki Filistinlilere insani yardım sağlamak amacıyla yola çıkan Özgürlük Filosu'na 31 Mayıs 2010 tarihinde uluslararası sularda yapılan ve sivillerin ölümleri ile sonuçlanan askeri müdahale sonrasında dünya genelinde milyonlarca kişinin olayı anlamak için Wikipedia'da yazılanları okumaya başladığını belirten Bennet, internet ortamında organize olmadıklarından erişilen bilgilerin İsrail'in imajını zedelediğini düşünüyordu. Bu sebeple hepsinin dindar ve bir kısmının yerleşimci olduğu 50'ye yakın kişinin katıldığı Wikipedia kursları açan konsey, esas olarak iki amaç üzerine odaklanmak istedi: Bu platformda hem İbranice yazılar yazarak İsrail kamuoyunu etkilemek hem de İngilizce yazılar ile İsrail aleyhine yazılmış yazıları yeniden düzenleyerek devletin yurtdışındaki prestijinin yükseltilmesini sağlamak. Kurslarda, çalışmaların daha verimli bir hal alması için de 'En İyi Siyonist Editör' ödülleri gibi teşvik yöntemleri benimsendi (Hasson, 2010).

Tüm bunların yanı sıra yerleşimler üzerindeki çalışmalarını da aralıksız sürdüren Yesha Konseyi, 2013 yılına gelindiğinde Batı Şeria'da dört şehir, 14 yerel konsey ve sayıları 100'ü geçen toplulukların bağlı olduğu altı bölgesel konseyden oluşan bir üst organizasyon haline gelmişti* ve bugün de hala bu konumunu korumaktadır. Ancak bu durum, yerleşimlerde konseyin tek güç olduğu anlamına gelmemektedir. Gazze çekilmesi sonrası konseyden bağımsız hareket etmeye başlayan ve "Tepe Gençliği" adı altında birleşen radikal genç yerleşimciler, ılımlı gördükleri konseye yönelik en büyük tehdidi oluşturmaya devam etmektedirler.

* Bkz. Harita 6: Batı Şeria'daki Bölgesel Konseyler, Yerel Konseyler ve Şehirler, s. 105

Harita 6: Batı Şeria'daki Bölgesel Konseyler, Yerel Konseyler ve Şehirler
Kaynak: International Crisis Group, 2013, s. 47

3.3. Tepe Gençliği

3.3.1. Ortaya Çıkış Süreci

Gazze çekilmesi ve Yesha Konseyi'nin İsrail devletinin baskısına boğun eğmesi, genç dindar yerleşimcilerin hükümete olan güvenlerinin yok olmasına ve süreci iyi yönetemedikleri gerekçesiyle yerleşimci liderlere karşı sert eleştiriler getirmelerine neden oldu. Gush Emunim'in kurucularından ve aynı zamanda sağ kanat siyasi partilerde milletvekilliği yapmış olan haham Hanan Porat, özellikle Yesha Konseyi'nin süreçteki pasif tutumuna dikkat çekerek tüm dindar yerleşimcilerin kendi mücadelelerine uygun yeni bir lider bulmaları gerektiğini belirtti (Inbari, 2007b, s. 713). Porat'ın görüşlerini paylaşan ve yerleşimci liderlerin caydırıcı olmayan eylem yöntemlerini benimseyerek hükümeti daha da cesaretlendirdiği görüşünde olan yeni nesil yerleşimciler, yerleşim birimlerinin korunması ve sayılarının arttırılması için artık kendi başlarına mücadele etmeleri gerektiğini düşünmeye başladılar (Nir, 2011, s. 281).

Genç yerleşimciler, Gazze çekilmesinin travmasını henüz üzerlerinden atamamışken Ocak 2006'da Amona mobil yerleşkesindeki dokuz yerleşim konutunun tahliyesi kararıyla iyice sarsıldılar. Mobil yerleşkeler, genç yerleşimcilerin en hassas olduğu konudur. Çünkü bu yerleşkeler, yeni nesil yerleşimcilerin doğup büyüdüğü yerleşim birimleridir. Genelde tepe başlarına kurulan yerleşkeler, sınırlı sayıda karavan ve konuttan meydana gelmektedir (Pahlmblad, 2012, s. 8). Yeni nesil yerleşimciler, bazıları 1990'larda bazıları ise 2000'lerin başlarında kurulan mobil yerleşkelere Amana ve Yesha Konseyi ile birlikte öncülük eden kişilerdir. Buralarda doğup büyümelerinden ötürü kendilerini İsrail toplumunun bir parçası olarak hissetmeyen genç yerleşimciler, işgal altındaki Filistin topraklarına tam bir bağlılık içerisindedirler. Filistin topraklarının hem tarihi hem de dini yönden Yahudilere ait olduğunu ileri süren bu yerleşimciler, yasadışı olarak kurdukları mobil yerleşkeler vasıtasıyla topraklardaki Yahudi hakimiyetinin güçlendirileceğine inanıyorlardır (Tranas, 2012, s. 37-38). İşte bu sebepler, Amona yerleşkesinin tahliyesinin kendilerinde büyük bir şok etkisi yaratmasına neden oldu. Bu gibi tahliye kararlarının devamı gelebilirdi. Çünkü Amona'nın tahliye kararı, bir mobil yerleşkenin tahliyesi üzerine alınan ilk karardı ve nitekim son da olmayacaktı.

Amona yerleşkesinin tahliye süreci, Peace Now hareketinin bu yerleşkenin Filistinlilerin özel mülkiyetleri üzerine inşa edildiği gerekçesiyle İsrail Yüksek Mahkemesi'ne başvurması ile başladı. Dilekçeyi inceleyen Yüksek Mahkeme, Peace Now'ın iddia ettiği gibi hak ihlallerinin yapıldığını tespit ederek Amona yerleşkesindeki dokuz yapının yıkılmasına karar verdi (Haklai, 2007, s. 735). Karar, radikal genç yerleşimcileri harekete geçirerek sokağa döktü. Bu seferki durum Gazze çekilmesinden farklıydı. Çünkü, eylemleri organize eden kişilerin hemen hemen hepsi yerleşim birimlerinde doğup büyüyen yerleşimcilerdi. Gush Emunim ve Yesha Konseyi'nin yerleşimcilerinden farklı olarak bu yerleşimciler, dindar olmalarına rağmen hahamların yönlendirmelerine kapalıydılar ve İsrail güvenlik güçleriyle çatışmaktan da çekinmiyorlardı. Tahliyenin gerçekleştirilmesi için bölgeye intikal eden İsrail güvenlik güçlerine taş, tuğla ve metal çubuklarla saldıran genç yerleşimciler, eylemlerin şiddetini giderek arttırdılar (Nir, 2011, s. 281-282). Bazı yerleşimci liderler de Gazze çekilmesi sonrası bozulan imajlarını yeniden düzeltmek amacıyla eylemlere katıldılar (Taub, 2010, s 156). Ayrıca birkaç İsrailli siyasetçi de bu eylemlerde yer aldılar. Böylece kapsamı daha da genişleyen eylemler, aynı oranda şiddeti de arttırmaktaydı. Eylemlere müdahale eden güvenlik güçleri ile eylemciler arasında çatışmalar yaşandı. Çıkan bu olaylar neticesinde 80'i güvenlik personeli, ikisi milletvekili olmak üzere toplam 202 kişi yaralandı (International Crisis Group, 2009, s. 29). Nihayetinde de bu şiddet eylemlerine rağmen Ocak 2006'da Amona yerleşkesindeki dokuz konutun yıkımı gerçekleşti (Haklai, 2007, s. 734).

Gazze tahliyesi sonrası yeni bir mücadele yönteminin gerekliliği üzerine düşünmeye başlayan genç yerleşimciler, Amona tahliyesi sonrasında ise yurt olarak benimsedikleri mobil yerleşkelerin artık güvende olmadıklarını gördüler. Tüm bu gelişmeleri, barış yanlısı olan ve bunun için gerekirse bazı yerleşim birimlerini tahliye etmeyi göze alan Ehud Olmert önderliğindeki Kadima'nın Mart 2006'da yapılan seçimlerde iktidara gelmesi izledi. Artık beklemenin bir fayda getirmeyeceğini düşünen yerleşimciler, yerleşimler üzerinde tehdit oluşturan İsrail hükümetine adeta meydan okurcasına yeni mobil yerleşkelerin kurulması ve mevcut yerleşkelerin genişletilmesi için seferberlik başlattılar. Özellikle yerleşkelerin genişletilmesi için yapmış oldukları faaliyetler, bu süreçte daha çok öne çıkıyordu. 2007 yılında mevcut yerleşkelerde 91 tane

yeni yapı inşa eden genç yerleşimciler, ABD'nin girişimiyle 27 Kasım 2007'de başlayan ve İsrail'in Batı Şeria'nın bazı bölgelerindeki yerleşkeleri tahliye etmesini öngören Annapolis Zirvesi'ne bir tepki olarak 2008'de faaliyetlerini yoğunlaştırarak bu sayıyı 261'e çıkardılar (Tranas, 2012, s. 39).

Bu gibi girişimlerle yerleşimlerde ayrı bir aktör olarak etkilerini her geçen gün daha fazla hissettirmeyi başaran genç yerleşimciler, İsrail yerleşim politikası tarihinde de yeni bir sayfa açtılar.

3.3.2. Temel İdeolojisi

Gazze tahliyesiyle ortaya çıkan ve Amona tahliyesiyle ortak bir ideoloji altında hareket etmeye başlayan genç yerleşimciler, işgal altındaki Filistin topraklarında yeni bir yerleşim hareketinin doğmasına neden oldular. Her ne kadar Gush Emunim ve Yesha Konseyi gibi bir örgüt çatısı altında hareket etmeseler de bu yerleşimciler, benzer ideolojik düşünceye sahip olmaları ve genellikle Batı Şeria'daki tepelere inşa edilen mobil yerleşkelerde yaşamalarından ötürü literatürde Tepe Gençliği (*Noar HaGva'ot / Hilltop Youth*) olarak adlandırılarak tek bir başlık altına alınmıştır.

Neredeyse tümünün dindar olduğu Tepe Gençliği yerleşimcileri, yaş ortalaması 30'un altında olmasından ötürü yeni nesil yerleşimciler olarak gösterilir (Eiran ve Krause, 2016, s. 7). Bu yerleşimcilerin çoğu, İsrail toplumundan uzak olan yerleşim birimlerinde doğup büyümüşlerdir. Bu da kendilerinin İsrail toplumundan soyutlanmalarına ve Filistinlilerle yaşanan çatışmalardan ve siyasal sorunlardan ilk olarak etkilenmelerine neden olmuştur. Yerleşimcilerle Filistinliler arasında yaşanan çatışmalarda ailelerini ve yakın arkadaşlarını kaybettiklerinden ötürü çocukluklarından itibaren "Arkadaşlarımı öldürenler beni de öldürmek istiyorlar" düşüncesi üzerlerinde etkili olmuştur. Devletin ve yerleşim liderlerinin kendilerini korumada başarısız olduğunu düşünen Tepe Gençliği hem devlete hem yerleşim liderlerine karşı bir düşmanlık hissini içlerinde besleyerek büyümüşlerdir (Carton, 2011, s. 43). Bu yerleşimcilere göre kendilerinin kendilerinden başka dostu bulunmamaktadır. Eski bir Tepe Gençliği yerleşimcisi olan Kobi Skolnick, bu durumu şu sözlerle özetlemektedir:

> Bu kişilerin [Tepe Gençliği], Filistinlilerin şiddetinden doğrudan veya dolaylı olarak etkilendiği İkinci İntifada yıllarında büyüdüklerini unutmayın. Çoğu, tıpkı benim gibi dini okullarda yaşıyorlardı. … Biz etrafımızda nelerin olduğunu gördük ve biz ebeveynlerimizin neslinin Oslo Anlaşmalarına karşı mücadele etmede yeterince güçlü olmadıkları sonucuna vardık. Bu, genelde devlete ve yerleşim liderlerine karşı derin bir yabancılaşmaya ve hatta nefrete neden olmuştur. (International Crisis Group, 2009, s. 9).

Yahudi dini öğretisine sıkıca bağlı olan Tepe Gençliği, Tevrat'ın bir emri olarak Batı Şeria'da mobil yerleşkelerin kurulmasına oldukça önem vermektedir. Bu yerleşkelerin 'vadedilmiş topraklar'a giden yolda önemli bir basamak olduğunun altını çizen bu yerleşimciler, bunun için hız kesmeden çalışacaklarını, karşılarında İsrail hükümeti de olsa asla durmayacaklarını belirtmektedirler. Efrayim Yossef isimli bir Tepe Gençliği yerleşimcisi, bu durumu şöyle ifade etmiştir:

> Bu topraklar Araplar için değil, İsrail halkı içindir. ... Buraya uygun bir yerleşim kuracağız. [Ve] Başaracağız. Amacımız, Allah'ın yardımıyla tüm bu topraklara yerleşmektir. (Al Jazeera English, 2018)

Gilad Binyamin isminde bir başka yerleşimci de benzer ifadeler kullanarak Tepe Gençliği'nin temel amacını şöyle vurgulamıştır:

> Biz, [mobil yerleşkeler] inşa ediyoruz ve bir tahliye olduğunda onları yeniden inşa ediyoruz. Tepeyi geliştiriyoruz. Evler inşa ediyoruz ve mümkün olduğunca genişletmeye çalışıyoruz. (Al Jazeera English, 2018)

Tepe Gençliği, diğer yerleşimci örgütlerden farklı bir din anlayışına sahiptir. Carton'a (2011, s. 30) göre bu yerleşimciler, geleneksel hahamcı bir anlayıştan ziyade doğrudan Tevrat odaklı bir ideolojiye sahiptirler. Gush Emunim gibi siyasal otoriteye başkaldıran özelliğiyle ön plana çıkan bu yerleşimciler, Gush Emunim'den farklı olarak dini öğretide belirtilen topraklar söz konusu olduğunda sadece siyasi değil aynı zamanda dini otoritelerin tüm yönlendirmelerini de reddetmektedirler. Her ne kadar yaşadıkları yerleşimlerde din adamları bulunsa da yönlendirme konusunda pek dikkate almazlar (Carton, 2011, s. 23). Bu dindar yerleşimcilerin esas motivasyon kaynağı, Tevrat'taki Yuşa Peygamber ile ilgili hikayelerdir. Tevrat'ın Yuşa bölümünde Yuşa peygamberin 'vadedilmiş topraklar'ın ele geçirilmesi için bölgedeki yerlilerle yaptığı mücadelelerden büyük ölçüde etkilenmişlerdir (Carton, 2011, s. 37). Tevrat, bu mücadeleden şöyle bahseder:

> [Ey Yuşa] Güçlü ve yürekli ol. Çünkü halkı, atalarına vereceğime ant içtiğim ülkeyi miras almaya sen götüreceksin. Yeter ki, güçlü ve yürekli ol …Yasa Kitabı'nda yazılanları dilinden düşürme. Tümünü özenle yerine getirmek için gece gündüz onu düşün. O zaman başarılı olacak ve amacına ulaşacaksın ... Korkma, yılma. Çünkü Tanrın Rab, gideceğin her yerde seninle birlikte olacak (Tevrat, Yuşa 1, 6-9).

> Yuşa … Hasor'u ele geçirdi. Hasor kralını kılıçla öldürdü. … İsrailliler, kentteki bütün canlıları kılıçtan geçirip yok ettiler. Soluk alan bir tek kişiyi bile esirgemediler. Ardından Yuşa Hasor'u ateşe verdi. Böylece bütün bu kentlerle krallarını ele geçirdi. Rabbin kulu Musa'nın buyruğu uyarınca hepsini kılıçtan geçirip yok etti (Tevrat, Yuşa 11, 10-12).

Tevrat'ta 'vadedilmiş topraklar'ın ele geçirilmesi için askeri yönüyle öne çıkan Hz. Yuşa'nın bu yönteminin mücadelelerdeki en etkili yöntem olduğunu düşünen Tepe Gençliği, tıpkı Hz. Yuşa'nın yaptığı gibi bu topraklarda yaşayan "yabancıların" kadın, yaşlı, hasta ve çocuk demeden güç kullanılarak öldürülmesi veya mallarının yakılarak imha edilmesi gerektiği kanısındadır. Onlar, bu taktiğin Filistinlilerde büyük bir korku oluşturacağını ve dolayısıyla 'vadedilmiş topraklar'da Yahudi egemenliğini arttıracağını öngörürler (Carton, 2011, s. 37-38). Tevrat, bununla ilgili olarak şunu söyler:

> … Şeria Irmağı'nın sularını İsraillilerin … nasıl kuruttuğunu duyan Batı yakasındaki Amorlu krallar ile Akdeniz kıyısındaki Kenanlı krallar, İsraillilerden ötürü can derdine düştüler; korkudan dizlerinin bağları çözüldü (Tevrat, Yuşa 5, 1).

Tepe Gençliği yerleşimcileri, her ne kadar bir hahamın liderliğini kabul etmeseler de bazı hahamların öğretilerinden de etkilenmişlerdir. Bunlardan biri Gush Emunim'in kurucusu Zvi Yehuda Kook'tur. İlk zamanlarda Zvi Kook'un öğretilerinden beslenen genç yerleşimciler, Oslo süreciyle başlayan ve akabinde gerçekleşen Gazze tahliyesi sebebiyle ortaya çıkan devlet düşmanlığından ötürü büyük bir değişim geçirmişlerdir. Bu değişim ile birlikte devletin dirilişte kutsal bir aktör olduğunu öne süren Zvi Kook'un öğretilerini terk etmişlerdir (Carton, 2011, s. 23). Tepe Gençliği yerleşimcileri üzerinde büyük etkiler bırakan bir diğer isim ise bir zamanlar milletvekilliği de yapmış olan haham Meir Kahane'dır. Yahudi davası için şiddeti kutsamış bir din adamı olarak görülen Kahane, Tevrat'ta Yuşa Peygamberin benimsediği bir yol olarak bahsedilen "yabancıların ortadan kaldırılması" fikrini katı bir şekilde savunmuştur. Kahane'a göre 'vadedilmiş topraklar'da yaşayan her Arap, ortadan

kaldırılması gereken bir düşmandır (Shalhoub-Kevorkian, 2015, s. 29). Tepe Gençliği yerleşimcileri de Kahane'ı takip ederek 'vadedilmiş topraklar'dan "yabancıları" tasfiye ederek bölge üzerindeki Yahudilerin egemenliğini güvenceye alabileceklerini düşünmektedirler (Shalhoub-Kevorkian, 2015, s. 32). Ayrıca Kahane'nin bir Yahudi Krallığı'nın kurulması gerektiği düşüncesi de Tepe Gençliği üzerinde oldukça etkili olmuştur. Uzi Shabat isimli bir yerleşimci Kahane'nın bu etkisini şu sözlerle ortaya koymuştur:

> Biz, 'seçilmiş' halk olan Yahudi halkı için buranın [İsrail ve Filistin] bir [Mesihi] krallık olmasını istiyoruz. Küfre cevap verebilen ve Allah'ın adını yücelten bir krallık. ... İsrailliler 'seçilmiş' halktır. Bu, Tevrat'ın bir kanunudur. İsrail devleti kendisini demokrasi olarak tanımlıyor. Fakat haham Kahane, demokrasinin Tevrat'ın öğretileriyle çeliştiğini söylüyor (Al Jazeera English, 2018).

Kahane'nın bu öğretileri, günümüzde de Tepe Gençliği yerleşimcileri üzerinde etkisini sürdürmeye devam etmektedir.

3.3.3. Şiddet Politikası: Fiyat Etiketi

Tranas (2012, s. 45-46), işgal altındaki topraklarda yaşayan yerleşimcilerin şiddet eylemlerini üç gruba ayırır: 'vigilante şiddeti', 'holiganlık' ve en önemlisi 'fiyat etiketi' (*tag mehir* / *price-tag*). Tepe Gençliği yerleşimcileri arasında da yaygın olan bu şiddet türleri, Filistinlilere karşı sıkça kullanılmaktadırlar. Bunlardan vigilante şiddeti, hükümetin yerleşimcilerin güvenliğini sağlamada yetersiz olduğunun düşünüldüğü durumlarda yerleşimcilerin kendi güvenliklerini sağlama adına başvurdukları şiddettir. Bu şiddet türünü uygulayan yerleşimciler, bulundukları yerleşimlerde hükümetin yerini alarak kanun koyucu olarak vazife icra etmektedirler. Diğer bir şiddet türü olan holiganlıkta, genellikle Filistinlilerin korkutularak sindirilmesi ve böylelikle alan hakimiyetinin sağlanması amaçlanmaktadır. Nadir de olsa silahın kullanıldığı holiganlıkta asıl amaç öldürmekten ziyade korkutmaktır. Holiganlar arasında en yaygın olan eylemler ise taciz saldırıları ve taş atma eylemleridir. Bu şiddet türünü sıkça kullanan Tepe Gençliği yerleşimcileri, Filistinlilere söz konusu fiziki saldırılar ile psikolojik üstünlük sağlamaya çalışmaktadırlar.

Yerleşimci şiddet türlerinin sonuncusu ve en önemlisi fiyat etiketi politikasıdır. Vigilante ve holiganlığın karışımı olan fiyat etiketi, İsrail hükümetinin bir yerleşimin veya mobil yerleşkenin yasal prosedürlerin dışında kurulduğunu gerekçe göstererek tahliye edileceğine yönelik alacağı kararın bir bedelinin olduğu anlamına gelmektedir. (Tranas, 2012, s. 47). Fiyat etiketi, yerleşim birimlerinin muhafızlığını üstlendiğini belirten ve bunun için tehdit olarak görülen Araplara karşı şiddet eylemlerinin düzenlenmesi gerekliliği üzerinde duran Tepe Gençliği ile bütünleşmiş bir şiddet türüdür. Gazze çekilmesi ve akabindeki Amona tahliyesi sonrası yerleşim birimlerinin artık güvende olmadığını düşünmeye başlayan Tepe Gençliği, Tevrat'ta zikredilen mücadele politikasını fiyat etiketiyle özdeştirerek hareket etmektedir. Bunun için, ileride örnekleriyle de görüleceği gibi, Filistinlilere ve Filistinlilerin evlerine, araçlarına, arazilerine, zeytin ağaçlarına, ibadethanelerine saldırılar düzenlemekte ve buralara tehdit içeren grafiti yazıları yazmakta, diğer sahip oldukları birçok mal ve mülke zarar vermektedir. Böylelikle Araplarda oluşacak bir korku hem yeni yerleşim birimleri için alan elde edilmesini sağlayan göçleri tetikleyecek hem de güvenliği sağlayamadığı gerekçesiyle İsrail hükümetini uluslararası kamuoyunda zor duruma düşürecektir.

Shalhoub-Kevorkian (2015, s. 35), Tepe Gençliği'nin şiddet politikası olan fiyat etiketinin "Siyonizm'in ırkçı ve dini iddialarının bir devamı" niteliğinde olduğunu ileri sürmekte, bunu da Filistinlilerin araçlarına ve evlerinin duvarlarına fiyat etiketi eylemlerinde sıklıkla kullanılan grafiti yazılarındaki içeriklere dayandırmaktadır. Shalhoub-Kevorkian (2015, s. 41), iddiasının daha da iyi anlaşılması için grafiti yazılarını üç başlık altında toplamıştır. İlki "Araplara Ölüm", "Kahane Haklıydı" ve "Kahane Yaşıyor" gibi yazılarla Arapların ortadan kaldırılması gerektiğini içeren grafitilerdir. Kahane gibi dini Siyonistlerin temel söyleminin konu alındığı bu grafitiler, mesaj iletmesi amacıyla sıklıkla kullanılırlar. İkincisi, "Buradan Defolun" gibi Arapların 'vadedilmiş topraklar'dan sürülmesi mesajının verildiği grafitiler iken, sonuncusu ise Müslüman ve Hristiyan Arapların kışkırtılması için Hz. Muhammed ve Hz. İsa'ya hakaret içeren grafitilerdir.

Fiyat etiketi, diğer şiddet türlerinin aksine yalnızca Filistinlileri değil aynı zamanda Peace Now gibi sivil toplum kuruluşlarını, Yesha Konseyi gibi başka yerleşim

hareketlerini ve en dikkat çekicisi İsrail güvenlik güçlerini de hedef alan bir şiddet türüdür. Özellikle tahliye kararlarını uygulamakla yükümlü olan İsrail askerleri ve askeri tesisler, fiyat etiketi eylemlerinin en büyük hedeflerindendirler. Tepe Gençliği'ne göre hükümet, Yahudi şeriatına aykırı olarak yerleşkelerin tahliyesi üzerine verdiği kararlardan ötürü meşruiyetini kaybetmiştir. Dolayısıyla hükümetin caydırılması ve bu kararı uygulamakla görevli askerlerin durdurulması dinin bir emridir (Eiran ve Krause, 2016, s. 9). Shvut Ami mobil yerleşkesinde yaşayan Yedidya Slonim adında bir Tepe Gençliği yerleşimcisi, bununla ilgili olarak *"Biz Allah'ın bize verdiği bu toprakların sahibi olduğumuzu hissediyoruz. Biz, bunun [fiyat etiketi eylemleri] yapmamız gereken şey olduğunu hissediyoruz. İsrail topraklarını inşa etmek zorundayız ve her birimiz elimizden gelenin en iyisini yapmak zorunda"* ifadelerini kullanmaktadır (Carton, 2011, s. 19). Beit El yerleşiminde yaşayan bir diğer Tepe Gençliği yerleşimcisinin "*Eğer devlet ayrılmamızı isterse, bazılarımız askerler eşliğinde tahliye olacaklar, bazılarımız ise [askerlere] ateş edecekler*" açıklaması ise Tepe Gençliği'nin fiyat etiketi eylemleri çerçevesinde tahliyeden sorumlu güvenlik güçlerine karşı nasıl bir politika yürüteceğinin özeti niteliğindedir (Carton, 2011, s. 28-29).

3.3.3.1. Fiyat Etiketi Politikasının İlanı ve Eyleme Dökülmesi

Bu yeni taktiğin fiyat etiketi adı altında Tepe Gençliği'nin resmi bir politikası olması, Mart 2006'da İsrail'de gerçekleşen seçimlerde yerleşimlerin tahliyesini savunan Ehud Olmert önderliğindeki Kadima Partisi'nin iktidara gelmesinin ardından yaşanan gelişmeler sonucunda gerçekleşecektir. Sayfa 56'da bahsedildiği gibi, barış yanlısı Olmert'in iktidara gelmesini barış için bir fırsat olarak gören ABD, 27 Kasım 2007'de Filistin ve İsrail arasında yeni bir barış süreci başlatmak amacıyla tarafları Annapolis'te bir araya getirdi. Bu zirvede, genel olarak Batı Şeria'nın bazı bölgelerinden yapılacak yerleşim tahliyeleri üzerinde duruldu (International Crisis Group, 2009, s. 4). İsrail, Annapolis'te sürecin bir teminatı olarak Batı Şeria'daki çok sayıda mobil yerleşkeyi tahliye etmeyi kabul etti. Ancak zirvede alınan bu karar, Tepe Gençliği'nin tepkisiyle karşılaştı. Yerleşimciler, yurt olarak gördükleri mobil yerleşkelerin sökülme kararının Tevrat'a aykırı olduğunu ileri sürerek harekete geçtiler. Sokak gösterilerinden ziyade yerleşkelerin sayısını arttırmak için girişimlerde bulunan Tepe Gençliği, nihayetinde

birkaç mobil yerleşkenin inşa edilmesini ve mevcut bazı yerleşkelerin de genişletilmesini sağladılar. Olmert, hükümetteki ortaklarının yerleşkelerin tahliyesine sıcak bakmamasından ötürü Tepe Gençliği'ne karşı kararlı bir duruş sergileyemiyordu. Bu da sürecin giderek büyük yara almasına neden olmaktaydı. Ancak ABD Başkanı George W. Bush'un Olmert hükümetine yerleşkeler konusunda daha ciddi adımlar atması için baskı yapmasıyla Olmert, Annapolis'teki yükümlülüklerin yerine getirileceği belirtti (Boudreaux, 2008).

Bunun üzerine Tepe Gençliği yerleşimcileri, Haziran 2008'de Nablus'un güneyinde bulunan ve hareketin harekât merkezi olarak gösterilen Yitzhar yerleşiminde bir araya geldiler. Burada bir toplantı yapan yerleşimciler, tahliyeler karşısında nasıl bir yol izleyecekleri konusunda fikir alışverişinde bulundular. Hükümeti yıkım kararlarından caydırmak için çok sayıda görüşün öne atıldığı bu toplantı, nihayetinde Gazze çekilmesi ve Amona tahliyesi sonrası kendisini göstermeye başlayan fiyat etiketi politikasının resmen kabul edilmesi kararıyla sonuçlandı (Muhareb, 2012, s. 8). Böylece, bölgede tansiyonun iyice yükselmesine neden olacak 'yerleşimciler-Filistinliler' çatışması yanında 'yerleşimciler-İsrail hükümeti' çatışması Tepe Gençliği tarafından başlatılmış oldu.

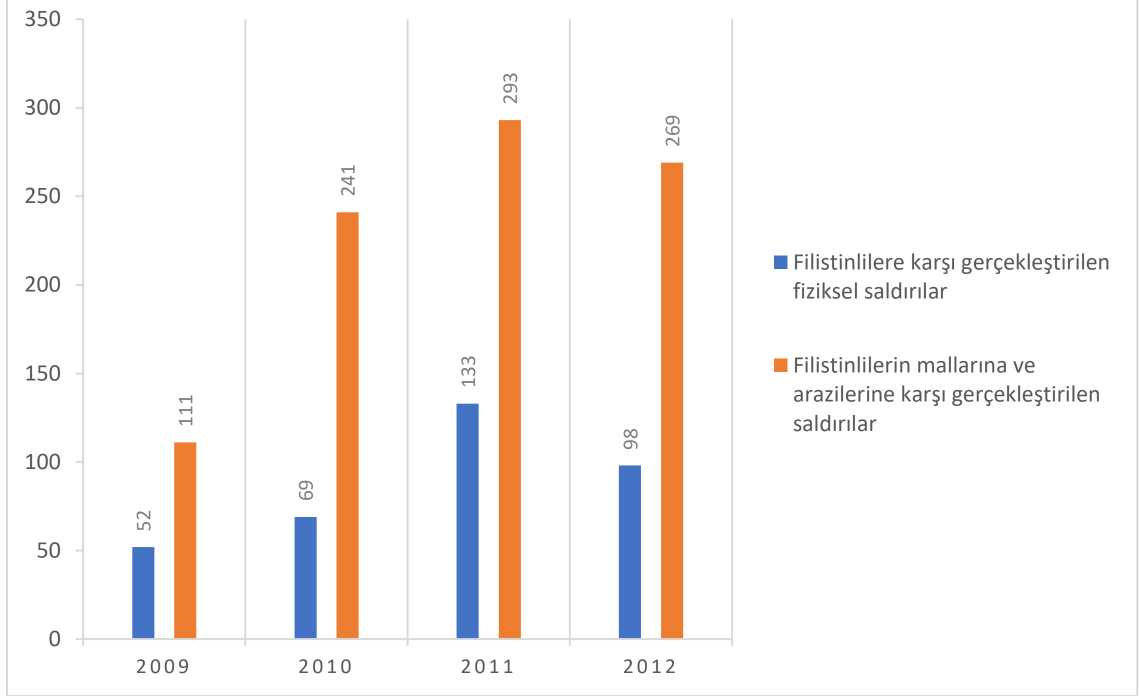
Fiyat etiketi, ilk olarak 23 Temmuz 2008 tarihinde İsrail güvenlik güçlerinin Adey Ad mobil yerleşkesindeki bir otobüsü tahliye etmesi sürecinde uygulandı. Yitzhar yerleşim lideri, "*Polisin, bu tür bir olayın çok yüksek bir fiyatının olacağını anlaması gerekir*" sözleri ile eylemleri sahada başlattı ("Background on Violence", 2012). Bunu takiben, tahliyeye karşı harekete geçen bir Tepe Gençliği yerleşimcisi, bir askerin boğazına bıçak dayadı ancak saldırıyı daha ileri bir boyuta taşımadan olay yerinden kaçtı. Ayrıca 20'den fazla Tepe Gençliği yerleşimcisi, Yitzhar yerleşimi yakınlarında yer alan bir Filistin köyüne saldırıda bulundu. Buradaki elektrik kablolarını kesen yerleşimciler, Filistinlilere ait araçlara ve evlere zararlar verdiler (Azoulay, 2008). Bu ilk fiyat etiketi eylemi, daha sonra başlayacak olan felaketlerin de habercisiydi. Bir İsrail askerinin boğazına bıçak dayayan ve Filistinlilerin mallarına saldırıda bulunan yerleşimcilerin mesajı basitti; yerleşimlerin tahliyesini gerçekleştirmek için harekete geçenler ve bu tahliyeler ile kazanım elde edenler artık güvende değildiler. Eski istihbarat şeflerinden

Yoram Cohen, yerleşimcilerin bu eylemlerle bölgede bir korku oluşturarak "hükümeti bir barakanın bile kaldırılması konusunda iki kez düşündürtmeyi" hedeflediğini söyleyecekti (Eiran ve Krause, 2016, s. 10).

2008'in sonlarına doğru gerçekleşen ve gündemin yasadışı mobil yerleşkelerin durumu olduğu bir kabine toplantısında İsrail İç İstihbarat Servisi Shin Bet'in lideri Yuval Diskin, bakanlara verdiği bilgilendirmede tahliye kararlarının yerleşimcileri daha çok şiddete sürüklediğini belirtti. Diskin, konuşmasında "*Onların [Tepe Gençliği] teşebbüsleri*, *tahliye [Gazze] esnasında 'aşkla, biz kazanacağız' sloganıyla başladı, ama şimdi 'savaşla, biz kazanacağız'a vardı*" ifadelerini kullanarak Tepe Gençliği'nin politikasının bu süreçte nasıl değiştiğini tarif ediyordu. Diskin'in bu açıklamalarına rağmen toplantıda yerleşkelere olan hükümet desteğinin sonlandırılması kararı alınınca, "*Çatışmanın kapsamı bugünkünden ve tahliye esnasından [Gazze tahliyesi] çok daha büyük olacak*" yönünde bir uyarıda bulunacaktı (Benn, 2008).

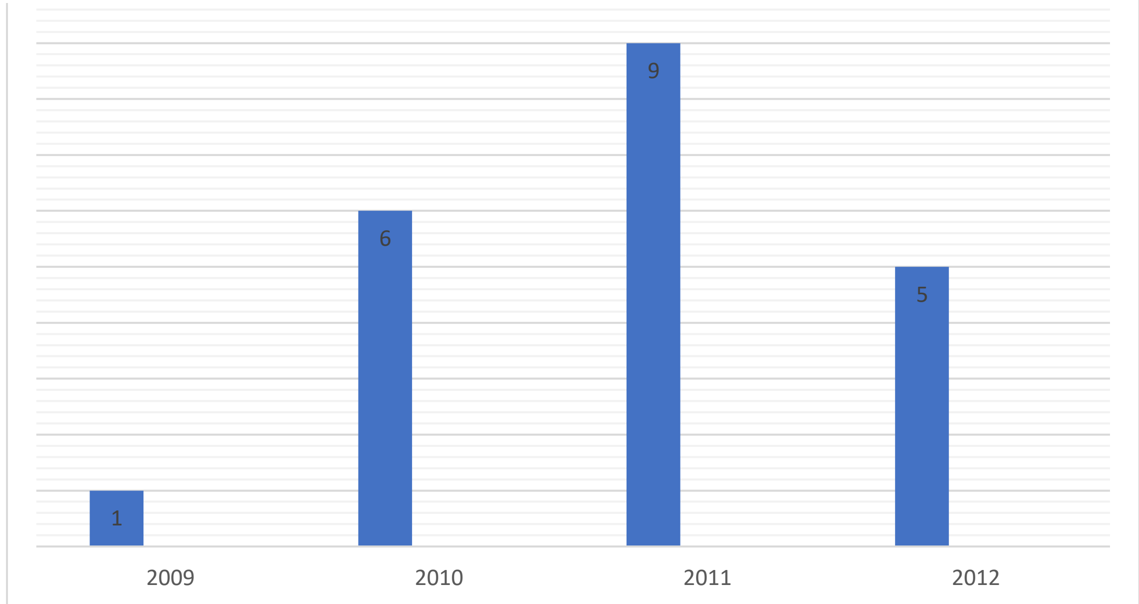
Diskin, öngörüsünde haklıydı. Çünkü Tepe Gençliği, artık ne Gazze çekilmesindeki gibi pasifti ne de Amona'daki gibi kontrollü davranıyordu. Onlar, yerleşimleri korumak için ellerinden gelenin en fazlasını yapmaya hazırdı. Bunun için de anarşizmin yaşanması dahil her şey gündemlerindeydi. Hareketin hem Yahudi şeriatına sıkıca bağlı hem de devlete düşman olması sebebiyle onları durdurabilecek bir güç de bulunmuyordu. Devletçi Yesha Konseyi şiddetten kaçınan yerleşimci örgütüyken, anti devletçi Tepe Gençliği ise şiddetin meydana getirdiği bir organizasyondu. Nitekim aşağıda 2009-2012 yılları arasında yerleşimcilerin Filistinlilerin kendilerine ve mülklerine karşı gerçekleştirdikleri eylemleri içeren Tablo 2 ve ibadethanelere karşı yapılan saldırıları içeren Tablo 3'teki veriler Diskin'i doğrulamaktadır.

Tablo 2
Yerleşimciler Tarafından Filistinlilere ve Mallarına Karşı Yapılan Saldırılar

Kaynak: Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2013, s.2

Tablo 3
Yerleşimciler Tarafından İbadethanelere Yapılan Saldırılar (Cami ve Kilise)

Kaynak: Shalhoub-Kevorkian ve David, 2016, s. 842

Tepe Gençliği'nin İsrail hükümeti ile etkileşimi, eylem biçimi, yerleşimciler ve yerleşim politikası üzerindeki etkilerini daha net ortaya koymak adına izleyen bölümde iki önemli tahliye süreci örnek olay olarak seçilmiş ve harekete dair analizler bu olaylar çerçevesinde ortaya konmaya çalışılmıştır.

3.3.3.2. Örnek Olay İncelemesi: Migron Mobil Yerleşkesinin Tahliyesi

Peace Now, Yol Haritası Planı'nın sıcaklığını koruduğu 2006 yılında İsrail Yüksek Mahkemesi'ne sunduğu bir dilekçe ile 2002'de Batı Şeria'daki en büyük ve en gelişmiş mobil yerleşkesi olarak kurulan Migron yerleşkesinin yasadışı olarak Filistinlilerin özel mülkiyeti üzerine kurulduğunu belirterek tahliye edilmesini istedi. Bunun üzerine uluslararası kamuoyunun baskısı altında 17 Aralık 2006'da dilekçeye cevap veren İsrail hükümeti de Peace Now'ın iddialarını kabul ederek Migron yerleşkesinin tahliye edileceğini duyurdu. Ancak tahliye durumunda buradaki yerleşimcilerin mağdur edilmemesi gerektiğini düşünen hükümet, yerleşimcilerin temsilcisi olarak gördüğü Yesha Konseyi ile uzlaşma masasına oturacağını belirtti ("The Migron Petition", 2016).

Yesha Konseyi, Gazze çekilmesi sonrası yaşadığı liderlik krizi sebebiyle daha da uzlaşmacı bir role büründüğü için hükümetle masaya oturmayı kabul etti. Bu durum, konseyin tahliyeye onay verdiği anlamına gelmesinden ötürü birçok yerleşimcide büyük bir hayal kırıklığı meydana getirdi. Özellikle konseyin politikalarından rahatsız olan Tepe Gençliği, Migron görüşmeleri esnasında konseyi hedef alarak büyük bir ders verme niyetindeydi. Mayıs 2008'de harekete geçen genç yerleşimciler, Migron yerleşkesinde gerçekleştirilen 'Yesha'nın Bağımsızlık Günü' etkinliklerini sabote ettiler. Konseyin devletle masaya oturarak yerleşimler davasına ihanet ettiğini ifade eden bu yerleşimciler, konsey aleyhine mesajlar içeren broşürler dağıttılar ve konsey üyelerine ait araçların tekerleklerini kestiler. Yaşanan bu olaylar, konseyde büyük bir korku oluşturdu. Tepe Gençliği'nin saldırılarının artmasından çekinen konsey üyeleri, liderliklerini yürüttükleri yerleşimlerde artık güvende olmadıklarını vurgulayarak endişelerini dile getirdiler (International Crisis Group, 2009, s. 10).

İsrail hükümeti ise yaşanan tüm bu gelişmelere rağmen 13 Ağustos 2008 tarihinde Yesha Konseyi ile yapılan görüşmeler neticesinde Migron yerleşimcilerinin Geva Binyamin yerleşimine taşınacağını duyurdu. Ancak yerleşimcilerden gelen baskılar nedeniyle hükümet, çekilme için hazırlıkların yapılması gerektiğini söyleyip Yüksek Mahkeme'den sürekli erteleme talebinde bulunarak tahliyenin 2011'e kadar gerçekleşmemesini sağladı. Yüksek Mahkeme ise 2 Ağustos 2011 tarihine hükümete yaptığı çağrıda Migron tahliyesinin 31 Mart 2012'ye kadar gerçekleştirilmesini istedi ("The Migron Petition", 2016). Mahkemenin bu kararı, yerleşimci terörizminin artacağına dair yorumları da beraberinde getirdi. Yesha Konseyi, devlete meydan okumanın tahliye edilecek yerleşkelerdeki yerleşimcilerin alacağı tazminatları ve söz konusu yerleşkelerin başka bir yere intikali gibi durumları tehlikeye atacağını iddia ederek Yüksek Mahkeme'nin verdiği kararın uygulanması gerektiğini savundu (International Crisis Group, 2013, s. 15-16). Ancak Tepe Gençliği'nin her tahliye kararında devlete karşı tavizkar bir tutum sergilediğini düşündüğü konseyin kararını dinlemeye niyeti yoktu.

Yüksek Mahkeme'nin kararı üzerine 5 Eylül 2011 tarihinde 1.000 kişilik İsrail güvenlik gücü, Migron'daki konutları yıkmak için harekete geçti. Buna karşı yaklaşık 200 yerleşimci, yıkımı durdurmak için bir araya gelerek yıkımı engellemeye çalıştı. Ancak güvenlik güçlerinin olaylara müdahil olmasıyla altı yerleşimci tutuklandı. Nihayetinde de Yüksek Mahkeme'nin araya girmesiyle sadece 2011'de inşa edilen üç konut yıkılabildi, diğer konutların yıkımı ise ertelendi (Levinson, 2011).

Bu yıkımlar nedeniyle fiyat etiketi eylemleri başlatan Tepe Gençliği teröristleri, ilk olarak Migron'un tahliyesini gerçekleştirmekle görevli olan İsrail askerlerini ve askeri araçlarını hedeflediler. 7 Eylül'de Binyamin bölgesindeki askeri üsse sızarak en az 11 askeri araca hasar veren teröristler, bu araçlardan bazılarına grafitilerle "Migron Tepesi" ve araçların yakınındaki üssün duvarlarına da "Tepeden Selamlar" ve "Binyamin Tugay Komutanı - Yahudiler İçin Kötü" yazılarını yazdılar. Saldırının toplumsal etkisi oldukça büyüktü. Çünkü İsrail'e ait bir askeri üs, İsrail vatandaşı olan yerleşimciler tarafından hedef alınmıştı. Ülkede şok etkisi yaratan eyleme karşı Başbakan Netanyahu sert bir şekilde tepki gösterdi. Netanyahu, Tepe Gençliği'nin fiyat etiketi politikasını "*İşi, Batı*

Şeria'daki İsrailli vatandaşlarının hayatlarını korumak olan komutanlara ve [askeri] araçlara yönelik aşağılık bir kanun ihlali" olarak nitelendirdi (Altman, 2011a). Savunma Bakanı Ehud Barak ise saldırının Yahudiler tarafından gerçekleştirilen bir terör saldırısı olduğunu ve bu eylemlere karşı kararlı bir duruş sergileneceğini belirtti. Bunun üzerine harekete geçen güvenlik güçleri, saldırıyla bağlantılı beş Tepe Gençliği teröristini tutukladı (Garcia-Navarro, 2012).

Bu tepkiler, Tepe Gençliği tarafından dikkate alınmak bir yana eylemlerin daha da yaygınlaştırılması düşüncesini oluşturdu. Tepe Gençliği'ne göre askerlerin yanı sıra Filistinliler de bu tahliye kararının bedelini ödemeliydiler. Bu sebeple askeri üsse yapılan saldırıdan bir gün sonra harekete geçen teröristler, Nablus yakınlarında bulunan Yatma Köyü'ne sızdılar. Teröristler, köyde bulunan iki aracı kundakladılar ve bir camiye de saldırı düzenleyerek duvarına "Migron FE [Fiyat Etiketi]" yazdılar (Levy, 2011). 25 Eylül'de gerçekleştirilen bir başka eylemde ise Nablus yakınlarındaki Filistinlilere ait 100 zeytin ağacı kesildi (Altman, 2011b).

Tepe Gençliği'nin bu eylemleri, sadece tahliyeyi icra etmekle görevli olan güvenlik güçlerini ve Filistinlileri hedef almıyordu. Yasadışı yerleşkelerin yıkımı için Yüksek Mahkeme'ye dilekçeler yazan Peace Now da eylemlerin bir diğer hedefiydi. Bu çerçevede hareketin yerleşimcileri, 11 Eylül 2011'de harekete geçerek Migron'un tahliyesinin baş sorumlusu olarak gördükleri Peace Now'ın bir aktivistinin Kudüs'teki evinin kapısına "Migron'un Fiyat Etiketi", evin merdivenlerine ise "Sonsuza dek Migron, Hainlerin Sindirilmesi" ve "Peace Now, Sonun Yakındır" yazılarını yazdılar (Altman, 2011c). Ayrıca, 6 Kasım 2011'deki bir başka eylemde de Peace Now'ın Kudüs ofisinin bombalı bir saldırı olacağı tehdidinden ötürü boşaltılmasıyla binaya sızan teröristler, buraya "Fiyat Etiketi" yazısını yazdılar (Rosenberg, 2011). Bundan iki gün sonra da aynı binaya "Rabin Sizi Bekliyor" yazılarak Peace Now aktivistleri suikastla tehdit edildiler (Altman, 2011d). 27 Kasım'da Peace Now çalışanlarına benzer şekilde ölüm tehditleri içeren e-postalar gönderen teröristler (Lis, 2011), 8 Şubat 2012'de ofisin dışındaki tel örgülere "Solcular Yok, Terör Saldırıları Yok" yazısını yazdılar (Lidman, 2012a). Bu eylemlerde grafitinin yoğun olarak kullanılmasındaki sebep, aktivistlere psikolojik baskı kurarak korkutulmasını sağlamaktı.

Migron tahliyesinin yaklaşmasıyla beraber Yüksek Mahkeme, 25 Mart 2012 tarihinde yeni bir karar alarak tahliyeyi 1 Ağustos'a kadar erteledi (Lazaroff ve Paraszczuk, 2012). 22 Temmuz'da ise hükümet, Ramazan ayı nedeniyle Filistinlilerin yerleşimci şiddetine açık olacağını ve Migron yerleşimcilerinin yerleşimi için bazı hazırlıkların henüz tamamlanmadığını ileri sürerek yeni bir erteleme talebinde daha bulundu. Mahkeme, hükümetin bu talebini de kabul edip ("Courts Postpone", 2012) yeni bir karar aldı. Karar, Migron'daki tüm yerleşimcilerin 4 Eylül'e kadar tahliyesini ve tüm konutların da 11 Eylül'e kadar yıkımını öngörüyordu ("Following Peace Now's Petition", 2012). Böylece sürüncemede kalan Migron tahliyesinin nihai takvimi belirlenmiş oldu.

Yüksek Mahkeme'nin verdiği bu kesin kararın ardından Tepe Gençliği teröristleri, 29 Ağustos 2012'de Beit El yerleşimi yakınlarındaki bir Filistin yerleşimine sızdılar. Burada bulunan bir aracı ateşe veren teröristler, bir evin duvarına "Düşmana Ölüm; Vatan İçin Özgürlük; Migron'un Fiyat Etiketi; Araplara Karşı İntikam; Sürülenlerden Selamlar" ve iki araca da "Migron" yazılarını yazdılar (Hass, 2012). Verilen bu mesajlara rağmen İsrail güvenlik güçleri, Yüksek Mahkeme'nin kararı uyarınca 2 Eylül'de Migron'daki yerleşimcilerin tahliyesini gerçekleştirmek üzere harekete geçti. Bunun üzerine 70 civarında genç yerleşimci, tahliyeden hemen önce yerleşkeye sızdılar. Burada güvenlik güçleriyle adeta "kedi-fare oyunu" oynayan yerleşimciler, nihayetinde yerleşkeden çıkarıldılar. Akabinde burada ikamet eden yerleşimcilerin de güvenlik güçlerinin talimatlarına uymasıyla Migron'un tahliyesi gerçekleşti (Davidovich, 2012). Böylece ilk tahliye kararının verildiği 2006 yılından altı yıl sonra tahliye gerçekleşmiş oldu.

3.3.3.3. Örnek Olay İncelemesi: Ulpana Mobil Yerleşkesinin Tahliyesi

Yüksek Mahkeme'nin tahliyesine karar verdiği bir diğer mobil yerleşke ise, Beit El yerleşiminin bir mahallesi konumunda olan Ulpana yerleşkesidir. Karara göre yasadışı olarak kurulan Ulpana yerleşkesi, 1 Temmuz 2012'ye kadar tahliye edilecekti ("Court Orders the Eviction", 2012). Bu tahliye kararı, yerleşimlerin katı destekçisi olan birçok İsrailli milletvekilini harekete geçirdi. Milletvekilleri, tahliye kararını geçersiz kılmak amacıyla 6 Haziran 2012'de Knesset'e Ulpana yerleşkesinin yasal olarak tanınmasını

konu alan bir kanun teklifinde bulundular. Ancak Başbakan Netanyahu, yeni bir plan üzerine yoğunlaştığı için teklife karşı çıktı. Nihayetinde milletvekillerinin oylamasına sunulan teklif 69 aleyhte, 22 lehte ve 29 çekimser oy alınca reddedildi. Bu sonuçla Yüksek Mahkeme tarafından verilen Ulpana yerleşkesinin tahliyesi kararı artık kesinleşmiş oldu (Fisher, 2012).

Bu durum, yerleşkelerden bir barakanın dahi kaldırılmasına tahammülü olmayan Tepe Gençliği'ni fiyat etiketi eylemlerine sevk etti. Tahliye kararının bir bedeli olması gerektiğini düşünen Tepe Gençliği teröristleri, ilk olarak 8 Haziran 2012'de harekete geçerek Yahudilerle Arapların bir arada yaşadığı Neveh Shalom Köyü'ne sızdılar. Köyde bulunan 14 aracın tekerleklerini kesen teröristler, bazı binalara ve araçlara "İntikam", "Ulpana'dan Selamlar", "Araplara Ölüm", "Kahane Haklıydı" ve "Gilad Çiftliğinden Selamlar" yazılarını yazdılar (Lidman, 2012b). Ayrıca 10 Haziran'ı 11 Haziran'a bağlayan gecede düzenlenen bir başka fiyat etiketi eyleminde ise Doğu Kudüs'teki Shuafat Mülteci Kampı'nda bulunan araçlara zarar veren teröristler, bu araçlardan birine "Ulpana" yazısını yazdılar ("Price Tag Vandals Target", 2012).

Tepe Gençliği teröristleri, Ulpana'nın tahliyesi konusunda hükümet ve Beit El yerleşim liderleriyle müzakerelerde bulunması sebebiyle Amana Genel Sekreteri Ze'ev Hever'i de hedef aldılar. Birçok mobil yerleşkesinin yapımında katkısı olan Hever'in Ulpana üzerinde pazarlıklar yapması, Tepe Gençliği'nin öfkelenmesine neden oldu. Bunun üzerine 18 Haziran'da Hever'in aracının tekerleklerini kesen Tepe Gençliği teröristleri, hükümet adına yerleşimcilerle masaya oturan Çevre Bakanı Gilad Erdan'ın aracına da boya döktüler (Lazaroff, 2012a). Bu iki eylem, büyüklüğü bakımından azımsanabilirdi ancak yerleşimcilerin Tepe Gençliği şiddetine karşı seslerini yükseltmelerine neden oldular. Bununla ilgili olarak saldırıya uğrayan Hever, "*Artık sessiz kalamayız. Havayı temizlemeliyiz. Patlak lastikler bizi durduramayacak*" sözleri ile hem yerleşimcileri hem de hükümeti Tepe Gençliği terörüne karşı harekete geçmeye çağırdı. Önde gelen dini Siyonistlerden haham Yakov Meidan, "*Ne yazık ki, çok geç uyandık. Hawara'da bir Arap kadına atılan molotof kokteylini ve bir cipe atılan taşları protesto etmeyenler, bugün kendilerini Zambish'in [Ze'ev Hever] patlak lastikleriyle yüzleşirken buldular ve yarın daha sert bir gerçekle yüzleşecekler*" açıklamasını yaparak

fiyat etiketi eylemlerine karşı İsrail içinde hâkim olan sessizliği kınadı. Amana ile yakın bir ilişkisi olan Yesha Konseyi'nin bir toplantısında saldırıyla ilgili açıklama yapan Dani Dayan ise fiyat etiketi eylemlerinin ABD Başkanı Barack Obama ile mobil yerleşkelerin yıkımında önemli rolleri olan Ehud Barak ve Binyamin Netanyahu'dan daha fazla yerleşimlere zarar verdiğini öne sürecekti. Tepe Gençliği'nin şiddet eylemlerine karşı ne kadar çok sessiz kalınırsa şiddetin o derece yaygınlaşacağını öne süren Dayan, eylemlerin acilen durdurulması gerektiğini şu sözlerle ifade ediyordu (Fleishman, 2012b):

> Biz hepimiz, Migron ve Ulpana mahalleleri için harekete geçtik, ama kaçımız sapanlarla taş fırlatan maskeli gençlerin çirkin uygulamalarını durdurmak için bir şeyler yaptık? Kaçımız polis arabalarının kundaklanmasını durdurmak için bir şeyler yaptık?

Ancak Tepe Gençliği, Filistinlilere yönelik saldırılarını arttırmaya devam etti. Hever'in aracına yapılan saldırıdan sadece bir gün sonra Ramallah'ın yakınlarındaki Jaba Köyü'ne sızan teröristler, burada bulunan bir camiyi ateşe verdiler. Filistinlileri korkutmak ve hükümete mesaj vermek için de köyün bazı yerlerine "Ulpana Savaşı", "Savaş Başladı" ve "Bedelini Ödeyin" yazılarını yazdılar. Bu fiyat etiketi eylemi, hükümet ile Yesha Konseyi tarafından tepkiyle karşılandı. Netanyahu, saldırıyı gerçekleştirenlerle ilgili olarak "*Bu [Jaba saldırısı], hoşgörüsüz ve sorumsuz holiganların bir eylemidir ve onları hızlı bir şekilde adalete teslim etmek için harekete geçeceğiz*" ifadesini kullanırken, Barak da benzer şekilde "*Bu [Jaba saldırısı], bölgedeki yaşam dokusuna zarar vermeyi ve IDF ile güvenlik güçlerini görevlerini yapmaktan alıkoymayı hedefleyen elim bir eylemdir. IDF'e saldırganların yakalanması için tüm tedbirlerin alması talimatını verdim*" açıklamasını yaptı. Yesha Konseyi Başkanı Dani Dayan da saldırıda yerleşimcilerin rolüne vurgu yaparak tepki gösterdi (Fleishman, 2012a).

Jaba köyüne saldırı olduğu gün Netanyahu hükümeti, Ulpana yerleşimcilerinin durumu için bir plan hazırladı. Plan, Ulpana'ya karşılık Beit El yerleşiminde 300 konutun inşa edilip Ulpana yerleşimcilerinin buralara yerleştirilmesini, ancak bu konutların yapımı tamamlanana kadar yerleşimcilerin askeri topraklar üzerinde prefabrik yapılarda konaklamasını içeriyordu (Zeiger, 2012). Plan, 20 Haziran'da yerleşimci liderler tarafından kabul edildi (Goldman, 2012). Beit El yerleşiminin hahamı Zalman Melamed

de planı kabul edenler arasındaydı. Melamed'in planı kabul etmesi, Mesihçi grupların karşısında yer alan pragmatist cephede büyük bir zafer olarak yorumlandı. Pragmatist cephenin öncüsü Yesha Konseyi lideri Dani Dayan, Melamed'in bu tutumuyla ilgili 24 Haziran'da "*İki ya da dört adım ileriye gitmek için bir adım geri adım atmaya istekli olan biz pragmatistlerin artık İsrail'e [Mesihçilerden] daha az sadık olduğu söylenmeyecektir*" açıklamasında bulundu (International Crisis Group, 2013, s. 17). Bu açıklama, konseyin Tepe Gençliği'ne karşı yıllardır sürdürdüğü mücadelede büyük bir aşama kaydettiğinin ilanıydı.

Ulpana'nın Beit El'e taşınmasını içeren planın kabul edilmesiyle hükümet, İsrail güvenlik güçlerini 28 Haziran'da Ulpana tahliyesini gerçekleştirmek üzere harekete geçirdi. Bölgeye intikal eden güvenlik güçlerine karşı çok düşük seviyede bir direniş baş gösterdi ancak hemen bastırıldı. Bu esnada bir grup radikal yerleşimci de yıkılacak konutlardan birine girerek tahliyeyi engellemeye çalıştı. Ancak hükümetin buradaki yerleşimcileri Beit El'de inşa edilecek evlere yerleştireceğini duyurmasıyla yumuşayan bazı Ulpana yerleşimcileri, konuta giren yerleşimcileri ikna ederek dışarı çıkmalarını sağladılar. Böylece tüm direnişlerin son bulmasıyla tahliyeyi uygulamaya sokan güvenlik güçleri, Ulpana mobil yerleşkesini tamamen tahliye etti (Zeiger, 2012).

3.3.4 Harekete Karşı Tepkiler ve Hükümetin Tutumu

Tepe Gençliği yerleşimcilerinin işgal altındaki Filistin topraklarının tepelerinde inşa edilen mobil yerleşkelerde doğup büyümesi, hareketin dışarıya kapalı olmasına neden oluyordu. Ayrıca İsrail devletinden ve toplumundan uzak yaşaması, Tepe Gençliği'nin bir devlet ve toplum kültürüne sahip olmamasını ve dolayısıyla kendinden başka hiçbir gruba aidiyet duygusu beslememesini sağlamaktaydı. Bu da hareketin kendi başına hareket ederek otorite tanımamasını ve şiddet eylemlerinin dozunu arttırmasını tetiklemekteydi. Bu durum, işgal edilen topraklarda bir kaos ortamının varlığına zemin hazırlıyordu. Bu da üst düzey siyasetçilerin, ordu mensuplarının (Azarov, 2013, 18), yerleşimlerde arkadaşları olan devletçi yerleşimcilerin (International Crisis Group, 2013, s. 19-20) ve Batı Şeria'daki yerleşimlerde görev alan Moshe Goldsmith, Efraim Rothschild ve Benjamin Kelmanson gibi önde gelen hahamların Tepe Gençliği'ne eleştiriler yöneltmesine yol açıyordu (Cohen, 2012, s. 40-42). Hatta bazı hahamlar,

eleştirmekle kalmayıp fiyat etiketi eylemlerine maruz kalan bazı Filistin köylerini ziyaret edip Kur'an-ı Kerim bile bağışlamışlardı (Cohen, 2012, s. 87).

Ancak Tepe Gençliği terörü, harekete ideolojik olarak yakın olan bazı siyasetçiler ve ordu mensupları tarafından destek görüyordu (Azarov, 2013, 17-18). Sağlanan bu destekler, hareketin büyük bir özgüven içinde saldırılara devam etmesini sağlamakla birlikte uluslararası tepkilerin gelmesine de neden olmuştu. Özellikle BM'nin bu yöndeki tavrı öne çıkmaktaydı. BM İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi, 2009'da yayınladığı raporda yerleşimciler tarafından gerçekleştirilen şiddet eylemlerine karşı İsrail güvenlik güçlerinin caydırıcı önlemler almadığını öne sürerek bu durumun yerleşimcileri daha da cesaretlendirip eylemlerin sayısını arttırdığını vurguladı (UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, 2009). Benzer şekilde BM Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi, 2012'de yerleşimci terörüne karşı sert eleştiriler içeren bir rapor yayınladı. Komite, raporun 28. maddesinde Tepe Gençliği'ni terörist bir grup olarak tanımlayarak harekete sağlanan siyasal ve hukuki desteği sert bir şekilde eleştirdi. Ayrıca Komite, Tepe Gençliği tarafından gerçekleştirilen şiddet eylemleri neticesinde açılan polis soruşturmalarının yerleşimci teröristler lehine kapatılması konusunda da endişeli olduğunu raporda belirtti (The Committee on the Elimination of Racial Discrimination, 2012, par. 28). BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi de 2013'te yayınladığı raporda yerleşimci terörünü ele alarak eylemlerin Filistinlilerin yerlerinden edilmesine, topraklarını, varlıklarını, doğal kaynaklarını ve gıda ihtiyaçlarını kaybetmesine, eğitim ve hizmet gibi haklardan yoksun kalmasına neden olduğunun altını çizdi (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2013, s. 3).

BM'nin yanı sıra ABD ve İngiltere'den de sert tepkiler geldi. ABD Dışişleri Bakanlığı, "Terörizm 2012 Ülkeler Raporu (*Country Reports on Terrorism 2012*)" adıyla yayınladığı raporunda Tepe Gençliği'ne yer vererek hareketin uyguladığı fiyat etiketi eylemlerinin kimi İsrailli yetkililer tarafından bir terör eylemi olarak tanımlandığını belirtti (US Department of State, 2013, 121-122). İngiltere ise bu konuda İsrail hükümetine yönelik sert eleştiriler getirmişti. Dışişleri ve Milletler Topluluğu Ofisi, "İnsan Hakları ve Demokrasi: 2012 Dışişleri ve Milletler Topluluğu Ofisi Raporu

(*Human Rights and Democracy: The 2012 Foreign & Commonwealth Office Report*)" başlığı altında yayınladığı raporda fiyat etiketi eylemlerinin soruşturulmasındaki aksaklıklara değinerek bu eylemlere karşı İsrail hükümetini "*radikal yerleşimciler tarafından işlenen tüm şiddet eylemlerini ayrıntılı bir şekilde soruşturmaya ve bu tür suçları işleyenleri yargılamaya*" çağırdı (UK Foreign & Commonwealth Office, 2013, s. 190).

Gelen bu eleştiriler, Netanyahu hükümeti üzerinde büyük baskılar oluşturmuştu. Ayrıca hükümet, fiyat etiketi eylemlerinin Filistinlileri daha da radikalleştirdiğini görmeye başlamıştı (Byman ve Sachs, 2012). Bu durum, devletin ve yerleşimlerin güvenliğine büyük bir tehdit oluşturuyordu. Hem bu tehdit seviyesini hem de uluslararası kamuoyundan gelen tepkileri azaltmak için harekete geçen hükümet, Mart 2013'te polis teşkilatı içerisinde özel birim olarak sadece Batı Şeria'da görev yapacak 'Milliyetçi Saikli Suçlar Birimi' (MSSB)'ni kurdu (State of Israel Ministry of Justice, t.y., s. 2-3). Ancak MSSB tarafından yürütülen soruşturmalar, sonuçları bakımından tıpkı önceki soruşturmalar gibi tam bir hayal kırıklığıydı. İsrail Adalet Bakanlığı'nın yayınladığı rapora göre 2013'te toplam 497 şikâyeti soruşturan MSSB, bu soruşturmalardan sadece 94'ünde (%19) iddianame hazırladı. Geriye kalan soruşturmalardan 101'i delil yetersizliği, 236'sı faili meçhul olması, 13'ü kamu yararı taşımaması ve 2'si farklı sebepler gerekçe gösterilerek düştü. 51 soruşturma ise, raporun yayınlandığı günlerde hala devam etmekteydi. 2014 yılında ise 367 şikâyeti soruşturan MSSB, bunlardan sadece 58'inde (%16) iddianame hazırladı. Geriye kalan soruşturmalardan 36'sı delil yetersizliği, 176'sı faili meçhul olması, 4'ü kamu yararı taşımaması ve 1'i farklı bir neden önü sürülmesinden ötürü düştü. 92 soruşturma ise devam etmekteydi (State of Israel Ministry of Justice, t.y., s. 5-6). Aşağıda gösterilen Tablo 4'te bu soruşturmaların konusu hakkında bilgiler mevcuttur.

Tablo 4
Polis Kayıtlarında Şikâyet Konusu Olan İdeolojik ve Fiyat Etiketi Temelli Eylemler (2013-2014)

İsnat Edilen Suçlar	2013	2014
Mal ve Mülklere Karşı Yapılan Saldırılar	159	105
Kamu Düzenine Karşı İşlenen Suçlar	125	130
Güvenlik Suçları	83	52
Yaralanmaya Yol Açan Suçlar	73	41
Taşlama ve Trafikte İnsanları Tehlikeye Atacak Suçlar	52	36
Diğer	3	3
Toplam	**497**	**367**

Kaynak: State of Israel Ministry of Justice, t.y., s. 7

MSSB'nin 2013-2014 yıllarında incelediği 862 dosyadan sadece 152'si (%17) hakkında iddianame hazırlaması, birçok soruyu da beraberinde getirdi. Bunlardan en çok öne çıkanı, "güvenlik güçleri, yerleşimci terörünü destekliyor mu?" sorusudur. İsrail İç İstihbarat Servisi Shin Bet'in eski başkanı Carmi Gillon'a göre bu sorunun cevabı, bürokratların eylemlere karşı harekete geçmede isteksiz olmasından dolayı "Evet"dir (Hartman, 2014). Yesh Din'e* (2015, s. 6) göre soruşturmalarda ortaya çıkan sonuçlar, Filistinlilerin yerleşimci terörüne karşı savunmasız kalmalarına ve İsrail güvenlik güçlerine olan güvenlerinin kaybolmasına neden olmaktaydı. Bazı Filistinliler kendilerine ve/veya mallarına karşı yapılan saldırıları polise bildirmeyi gereksiz görürlerken, bazıları ise şikâyette bulunmanın İsrail'de çalışma izinlerinin iptal edilmesine ve yerleşimcilerin kendilerine daha çok saldırılar düzenlemesine neden olacağını belirtiyorlardı.

Tepe Gençliği, MSSB'nin sonuç vermeyen soruşturmaları karşısında daha da cesaretlenmeye başladı. Netanyahu hükümetinden gelen tepkilerin sadece söylemde

---

* Yesh Din, 2005 yılında gönüllü insan hakları savunucuları tarafından kurulan ve amacı İsrail'in Filistinlilere karşı işlemiş oldukları hukuk dışı davranışlar üzerinde çok sayıda araştırmalar yapmak olan bir sivil toplum kuruluşudur. Ayrıntılı bilgi için bkz. https://www.yesh-din.org/en/about-us/

kalması ve bürokrasiden gelen destek, harekete güç katarak fiyat etiketi terörünün artmasını tetikleyecekti. Bu durum, 31 Temmuz 2015'te hem bölgede hem de uluslararası kamuoyunda büyük bir sarsıntıya yol açan 'Dawabshe Katliamı'nın yaşanmasına neden oldu. Bu tarihte maskeli Tepe Gençliği teröristleri, Nablus'un güneyinde yer alan Duma köyünde Filistinlilere ait iki eve bombalı saldırı düzenlediler. Saldırıya uğrayan evlerden biri boş iken, diğer evde dört Filistinli ikamet etmekteydi. Bunlardan biri 18 aylık bir bebek, bir diğeri ise Ahmet Dawabshe adında dört yaşındaki bir çocuktu. Saldırı esnasında uykuda bulunan bebek yanarak hayatını kaybederken, yaralanan anne ve babası ise vücutta oluşan derin yanıklardan ötürü birkaç hafta sonra vefat ettiler. Saldırıdan yalnızca Ahmet Dawabshe sağ kurtuldu (Eiran ve Krause, 2016, s. 1). Vahşet dolu bu katliamla da yetinmeyen teröristler, evin duvarlarına "İntikam" ve "Yaşasın Kral Mesih" yazılarını yazarak Tepe Gençliği'nin imzasını atmış oldular. Netanyahu tarafından terör saldırısı olarak nitelendirilen bu katliam, her kesimden çok sert tepkilerle karşılandı (Levy, Zitun ve Blumenthal, 2015). Saldırının akabinde harekete geçen İsrail güvenlik güçleri, çok sayıda yerleşimci teröristi tutukladı. Ancak tutuklamalar, daha sonra tahliyelere dönüşmeye başladı. (Al Jazeera English, 2018).

Dawabshe Katliamı, Tepe Gençliği yerleşimcilerinde büyük bir sevinç yarattı. Bazı yerleşimciler, terör saldırısıyla ilgili duruşmanın olduğu adliyenin dışarısında, ölen bebeğin dedesine bebeğin nerede olduğunu sorarak adeta sevinç gösterisinde bulundular. Bir yerleşimci de "*Şahsen, bir Arap bebeğinin ölmesi beni rahatsız etmiyor. Yahudilerin ölümü beni daha çok rahatsız ediyor*" ifadesini kullandı. Ayrıca Tepe Gençliği yerleşimcileri, 7 Aralık 2015'te katıldıkları bir düğünde 'intikam' içerikli sözler içeren bir şarkı eşliğinde ölen bebeğin resminin olduğu posterleri ellerinde sallayarak oynadılar. Bazı yerleşimciler de maskeli ve silahlı bir şekilde bu oyuna iştirak ettiler. Düğün videosunun basına sızmasının ardından damat ve 12 yerleşimci hakkında soruşturma başladı, ancak bu soruşturmaya rağmen tutuklama olmadı (Al Jazeera English, 2018).

Tüm bu gelişmeler, aslında dolaylı bir şekilde İsrail hükümetinin Tepe Gençliği'ne olan desteğini gözler önüne sermekteydi. Özel bir polis teşkilatı kurarak baskıları hafifletmeye ve Filistinlilerin radikalleşmesini bir nebze de olsa kırmaya çalışan hükümet, ayrıca Tepe Gençliği'nin güçlenmesine neden olacak mobil yerleşkelerin

sayısını yeniden arttırmaya yönelik politikalar da uyguluyordu. 2012 yılında yasadışı mobil yerleşkelerin yetkilendirilmesi gerektiğini içeren Levy Komisyon Raporu'nu referans alan hükümet, 2012-2019 yılları arasında 15 yerleşkeyi yasal olarak tanıdı; 35 yerleşke de tanınma sürecindedir. Ayrıca Amana ve Yesha Konseyi'ne bağlı yerleşimci konseylerin de desteğiyle toplamda 32 yeni yerleşkenin kurulması sağlandı. Bu yerleşkeler, genel itibariyle Filistinlilere karşı şiddetin yoğun olarak işlendiği bölgelerde kuruldular (Peace Now, 2019, s. 1). Hükümetin bu yerleşkelerle ulaşmak istediği asıl amaç, Filistinlilere karşı yapılacak saldırıların artmasını ve akabinde de Filistinlilerin bölgeden göçü sağlanarak toprakların Yahudileştirilmesini sağlamaktı. Ayrıca Amana ve Yesha Konseyi de inşa sürecine dahil edilerek, bu yerleşimci örgütlerle Tepe Gençliği arasında yaşanan gerginlik azaltılmak istendi.

Tepe Gençliği'ne sağlanan örtülü destek, fiyat etiketi terörünün günümüzde de etkisini devam ettirmesini sağladı. 2019 yılında yerleşimci teröristler tarafından Filistinlilere ve mallarına yönelik toplamda 256 terör saldırısı gerçekleşti. Bu sayı, bir önceki yıl 378 olarak kayıtlara geçmişti. Gelinen noktada bir düşüş gözükse de İsrail istihbaratında görevli kıdemli biri, oluşan bu tablonun aksine, fiyat etiketi eylemlerinde ciddi bir artışın beklendiğini ileri sürmektedir. Bu değerlendirmesini ise Dawabshe Katliamı öncesi hâkim olan havaya dayandırmaktadır ("Price-Tag Attacks", 2019). Katliam öncesinde de eylemlerde benzer şekilde düşüş yaşanmış, ancak hava birden değişerek Dawabshe Katliamı gerçekleşmiş ve akabinde de eylemlerde yeniden ciddi bir artış olmuştur. Eylemler belli bir dalga seyri izlemesine karşın, İsrail hükümeti bugüne kadar ön alıcı bir politika izleyerek eylemleri önlemeye yönelik herhangi bir adım atmamıştır.

SONUÇ

Filistin-İsrail meselesi, bir asırdan fazladır çözüme kavuşturulamayan bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Sorunun kronik hale gelmesinde birçok neden olmakla birlikte İsrail'in işgal altında tuttuğu Filistin topraklarında uyguladığı yerleşim politikası, şüphesiz bunun en temel nedenlerinden biridir. Filistin'in yurt edinilmesinde oynadığı rol nedeniyle bir anlamda İsrail devletini inşa eden politika niteliği taşıyan yerleşim politikası, devlet sonrası dönemde de işgal edilen toprakların Yahudileştirilmesinde önemli bir işlev görmüş ve görmeye de devam etmektedir. Uluslararası hukuka aykırı biçimde uygulanan bu politika, işgali kalıcı hale getirerek Filistinlileri topraklarından etmesinin ve Filistin devletinin toprak bütünlüğünü parçalamasının yanı sıra taraflar arasında çatışmaların yaşanmasını da tetikleyerek bölgedeki istikrarsızlık ve kaosu kalıcı hale getirmiştir. Çözüm adına uluslararası aktörlerin pek çok kez devreye girmesine rağmen İsrail'in uzlaşılmaz tavırlarından ötürü bir türlü çözüme kavuşturulamayan yerleşimler meselesi, bugün de hala ilk günkü gibi sıcaklığını korumaktadır.

İsrail devleti, yerleşimler meselesinde gerek karar alıcı gerek uygulayıcı olması niteliği ile ana aktör olmakla birlikte, tek aktör değildir. Nitekim bu çalışma, Filistin-İsrail sorununun ana başlıklarından birini oluşturan yerleşimler meselesinde işgal altındaki topraklarda faaliyet gösteren Siyonist yerleşim hareketlerinin de neredeyse İsrail devleti kadar önemli role sahip olduğunu göstermektedir. Siyonist yerleşim hareketleri, faaliyete geçtikleri 1967 Savaşı sonrasından günümüze kadar yerleşim politikalarının şekillenmesinde ve uygulanmasında etkin olmuşlar ve yerleşim faaliyetlerinin hızlanmasında son derece ciddi roller almışlardır. Bu etkiyi, bu çalışmada İsrail'deki en etkili yerleşim hareketleri olmalarından ötürü örnek olarak seçilen Gush Emunim, Yesha Konseyi ve Tepe Gençliği'nin yürüttüğü faaliyetler ve bu hareketlerin İsrail devleti ile etkileşimleri üzerinden gözlemlemek mümkündür. Genel olarak yerleşim hareketlerinin İsrail devletinin yerleşim politikası üzerindeki etkisini dört başlık altında özetlemek mümkündür.

İlk olarak, ilhak odaklı bir yerleşim politikası benimseyen yerleşim hareketleri, İsrail devletinin bunu desteklemediği ve hatta karşı çıktığı durumlarda İsrail siyaseti içinden elde ettikleri destekle kurdukları yerleşimlerin kalıcı olmasını

sağlayabilmişlerdir. Aslında sayısız kez yerleşim birimi kurma girişiminde bulunan yerleşim hareketleri her seferinde başarılı olamamışlardır. Kimi zaman İsrail'in devlet olarak yükümlülükleri ve otoritesi, bu hareketlerin girişimlerine mâni olmasını gerektirmiştir. Bu engellemeler, hareketlerin protestolarına, hatta devlet güçleri ile çatışmaya girmelerine neden olmuştur. İsrail'in koalisyonlara dayanan hükümet sistemindeki siyasi dengeleri ve kırılganlıkları kendileri için avantaja çevirmeyi başardıkları durumlarda hareketlerin yerleşimleri kalıcı olmuştur. Bir örnek olarak, Gush Emunim 1974-1975 yılları arasında Batı Şeria'da sekiz kez yerleşim kurma girişiminde bulunmuş, bunların yedisi hükümetin müdahaleleri sonucunda başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Ancak son girişiminde dönemin Savunma Bakanı Şimon Peres'ten destek almıştır. Uygulamak istediği yerleşim planının Başbakan İzak Rabin'in sert muhalefetiyle karşılaşması sonucunda Peres, kendisi ile aynı davaya hizmet eden Gush Emunim'e önemli bir destek sağlayarak hükümete karşı büyük çaplı protestolar düzenlemesini mümkün kılmıştır. En nihayetinde hükümet, Gush Emunim'in bu protestoları karşısında boyun eğmek zorunda kalmış ve hareketin Kadum adında yeni bir yerleşim birimi kurmasına izin vermiştir. Bu başarı Kadum yerleşiminin kurulması ile sınırlı kalmamış, 1976'da bu yerleşime yeni yerleşimler daha ekleyen Gush Emunim giderek güçlenmiştir. Aynı yıl Amana isimli bir örgüt kuran Gush Emunim, yerleşim faaliyetlerini bu harekete yüklemiş ve bu tarihten itibaren eğitim ve protesto faaliyetleri gerçekleştiren bir yerleşim hareketi olarak İsrail siyasetinde ön plana çıkmıştır.

Yerleşim hareketlerinin İsrail yerleşim politikasındaki ikinci etkisi, yerleşimlerin korunmasını ve sayılarının arttırılmasını mümkün kılacak yeni yasal düzenlemelerin İsrail devleti tarafından kabul edilmesini sağlama konusunda olmuştur. Bu hareketler, yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi, kitleleri harekete geçirebilme nitelikleri, oy potansiyelleri ve siyasal destekçileri ile İsrail devletinin politikalarını yönlendirmede bir baskı grubu niteliği göstererek yerleşim politikasının şekillenmesinde ciddi derecede etkiler bırakmışlardır. Bu etkilerin sonuçları sadece dönemsel olmamış, baskı ile yön verdikleri politikaların etkileri günümüze kadar uzanmıştır. Gush Emunim'in öncü yerleşimlerinden Elon Moreh'in 1979'daki tahliyesinde yaşananlar bunun tipik bir örneğidir. Filistinlilerin kendi arazileri üzerinde kurulduğunu gerekçe göstererek Elon Moreh'in tahliye edilmesi için İsrail Yüksek Mahkemesi'ne yaptıkları

başvuru kabul edilip, yıkım kararı çıkınca diğer yerleşimlerin de geleceğini tehdit altında gören Gush Emunim Likud hükümetine yoğun baskı yapmıştır. Yaptığı bu baskılar, hükümetin 1858 Osmanlı Toprak Yasası'ndan esinlenerek Filistinlilerin kendi topraklarını üç yıl boyunca işlememesi durumunda devlet tarafından el konulacağını öngören bir yasayı kabul etmesi ile sonuçlanmıştır. Böylelikle, Gush Emunim'in istediği gibi hem yerleşimler koruma altına alınmış hem de yeni yerleşim birimlerinin kurulmasına zemin hazırlanmıştır.

Yerleşim hareketlerinin üçüncü ve sonuçları itibari ile belki en önemli etkisi, yerleşimler meselesi üzerinden barış süreçlerini baltalamalarıdır. İşgal topraklarından en ufak bir tavize bile karşı olan bu hareketler, barış süreci boyunca İsrail devletine karşı kamuoyu oluşturmak amacıyla büyük çaplı protestolar düzenlenmişler, hükümeti etkilemek için yoğun lobi faaliyetlerinin gerçekleştirmişler ve en önemlisi de görüşmeler devam ederken yeni yerleşim birimlerinin kurulmasını sağlayarak sürecin büyük bir yara almasına neden olmuşlardır. Örneğin Yesha Konseyi ve Gush Emunim, Oslo sürecinde hükümete karşı İsrail kamuoyunu etkilemek için yüz binlerce kişinin katıldığı büyük çaplı gösteriler ve çeşitli etkinlikler düzenlemişlerdir. Ancak bunların sonuç vermemesiyle taktik değiştiren Yesha Konseyi, bu sefer de yerleşim birimlerinin korunması ve genişletilmesi için çalışmalar yapmış, aynı zamanda İsrail hükümeti ve bürokrasisinin önde gelenleriyle yakın ilişkiler kurarak yeni yerleşim birimlerinin kurulmasını sağlamıştır. Bu faaliyetler, doğrudan barış sürecinin gidişatına yön vermediyse de yerleşimler konusunda bir çözümün olmazsa olmazı olan taraflar arasındaki güveni zedelemiş, görüşmelerin içinden çıkılmaz hale gelmesinde kritik bir rol oynamıştır.

Son olarak, yerleşim hareketlerinin talep ve faaliyetleri çoğu zaman devlete meydan okuma olarak algılanıp kamuoyunda ve devlet nezdinde eleştirilse ve hatta illegal olarak ilan edildikleri ve sert tedbirlerle karşılaştıkları durumlar söz konusu olsa da yeri geldiğinde İsrail devleti için bu hareketler son derece kullanışlı da olmuşlardır. Bunun da iki nedeni bulunmaktadır. İlk olarak, hükümetler bir yandan yerleşimleri desteklemek istedikleri öte yandan dış ve iç baskılar, ekonomik, siyasi ve güvenlik endişeleri nedeniyle adım atmaktan çekindikleri durumlarda bu hareketlerin faaliyetlerine göz yummuşlardır. Kimi zaman ise bu destek, küçük koalisyon ortağı partiden gelmiş ve kendi politikalarının

uygulanması adına bu hareketler hükümete baskı aracı olarak kullanılmışlardır. Böylelikle hem yerleşim faaliyetlerinin hız kesmeden devam etmesi ve belli bir kesimi memnun etmek mümkün olmuş hem de iç ve dış aktörlerden gelebilecek tepkilerin bu gruplara yönlendirilmesi sağlanmıştır. Nitekim İsrail devleti, pek çok kez karşı karşıya geldiği Gush Emunim'in yerleşimler kolu Amana'ya ve yerleşimcilerin bir başka temsilcisi Yesha Konseyi'ne önemli ekonomik yardımlar sağlayarak bu hareketlerin çok sayıda yerleşim birimi kurmalarına zemin hazırlamıştır. İsrail'in yerleşim hareketlerini araçsallaştırdığı bu politikası barış süreçlerinde daha çok ön plana çıkmıştır. İsrail devleti bu süreçlerde yerleşim faaliyetlerinin durdurulduğu ya da durdurulacağı yönünde taahhütler vermesine rağmen yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi yerleşim hareketlerinin bu yöndeki faaliyetlerini görmezden gelmiştir. Bu yolla yerleşimlerin sayısı artmaya devam etmiştir. İkinci olarak, İsrail devletinin özellikle silahlı bir terör örgütüne dönüşen yerleşim hareketlerine karşı ikircikli tavrı da bu noktada önemlidir. Bir yandan Gush Emunim ve Tepe Gençliği'nin gerçekleştirdiği silahlı saldırılarla mücadele politikası izleyen İsrail devleti, öte yandan yerleşimci terörünü örtülü bir biçimde desteklemiştir. Bunun nedeni, bu hareketlerin Filistinlilere yönelik gerçekleştireceği terör saldırılarının, Filistinlilerin bölgeden göç etmelerini sağlayacak ve dolayısıyla terk ettikleri arazilerde yeni yerleşim birimlerinin kurulmasına zemin hazırlayacak niteliğidir. Gush Emunim'in 1980-1984 yılları arasında gerçekleştirdiği terör saldırıları ile Tepe Gençliği'nin uyguladığı 'fiyat etiketi' terörü, bu amaç doğrultusunda siyaset ve bürokrasiden gelen destekler çerçevesinde gerçekleşmiştir. Örneğin, fiyat etiketi isimli terör eylemlerini tetikleyen Migron ve Ulpana mobil yerleşkelerin tahliye sürecinde yaşananlar, saldırılara devletçe göz yumulduğunu göstermektedir. Uluslararası baskıların güçlü olduğu bir dönemde İsrail, 2006'da Migron yerleşkesinin tahliye edileceğini duyurmuş, ancak daha sonra bu yerleşkedeki yerleşimcilerin haklarını korumak için çalışmaların yapılacağını gerekçe göstererek tahliyeyi altı yıl ertelemiştir. Tahliye kararlarının bir bedelinin olacağını hükümetin anlaması gerektiğini ilan eden Tepe Gençliği hareketi ise bunun üzerine Filistinlilere yönelik fiyat etiketi isimli terör eylemleri başlatmıştır. Filistinliler için bu altı senenin maliyeti, tarım arazilerinin zarar görmesi ve psikolojik olarak çökmeleri olmuştur. Ulpana tahliyesinde de benzer gerekçeler öne süren İsrail, buradaki yerleşimciler için hazırlayacağı planı da ağırdan alarak fiyat etiketi terörünün uzun bir süre boyunca devam etmesine zemin hazırlamıştır.

Bu gibi saldırılar neticesinde göstermelik birkaç tutuklama olmuşsa da bu tutuklamalar ilerleyen günlerde tahliyelere dönüşmüştür.

Yerleşim hareketlerinin İsrail'in yerleşim politikasına etkilerine rağmen bu politikaya tamamıyla hâkim olduğunu veya yön verdiğini söylemek mümkün değildir. Çünkü kimi zaman İsrail devletince kimi zaman siyasi partilerce bu hareketler bir dereceye kadar destek görmekteyseler de gidişatın devletin stratejik çıkarlarıyla çelişmesi durumunda devlet bu grupları ağır şekilde bastırmakta, bu baskı süreci boyun eğme veya bölünme ile sonuçlanmaktadır. Dolayısıyla bu grupların güçlü bir yerleşim hareketi olarak faaliyetlerini sürdürmeleri yalnızca kendilerine çizilen sınırlar dahilinde faaliyet gerçekleştirmelerine bağlıdır. Örneğin, Gush Emunim'in Filistinlilere yönelik düzenlediği terör saldırıları her ne kadar İsrail siyasetinden ve bürokrasisinden güçlü destekler alsa da bir dereceye kadar müsamaha gösterilmiş, kontrolden çıkacak bir düzeye gelmesiyle birlikte İsrail devleti tarafından bastırılmıştır. Devletin bu operasyonu, Gush Emunim'in ciddi bir şekilde güç kaybetmesini ve kendi içinden çıkan Amana'nın prestij ve destek kazanarak gün geçtikçe Gush Emunim'in önüne geçmesini sağlamıştır. Benzer şekilde Yesha Konseyi'nin de 2005 yılındaki Gazze çekilmesini engelleme girişimleri İsrail devleti tarafından bastırılması sonucunda konsey, devletin politikası ile uzlaşmak zorunda kalmış, bunun neticesinde süreci yönetemediği gerekçesiyle konseyden ayrılan genç yerleşimciler Tepe Gençliği'ni kurmuşlardır.

Sonuç olarak, İsrail yerleşim politikası iki ayaklı sürdürülen bir politikadır. Bu ayağın birini yerleşim politikasını resmi bir şekilde uygulayan İsrail devleti, bir diğerini ise devletten bağımsız yapılar olan Siyonist yerleşim hareketleri oluşturmaktadır. Yerleşim hareketleri, yapmış oldukları faaliyetlerle hem yerleşim birimlerinin sayısının hızla artmasına hem de Filistin-İsrail sorunun çözümü için başlatılan barış süreçlerinin tıkanmasına neden olmuşlardır. İsrail devleti her ne kadar bu hareketlerle pek çok kez karşı karşıya gelmiş ve kimi zaman kolluk güçleri ile bu hareketlere müdahale ettiyse de sonuç itibari ile belirli sınırlar içinde varlıklarını sistem içinde kullanışlı ve yararlı bulmuş ve bu nedenle açık veya örtülü destek vermiştir. İsrail siyasal sisteminin yapısından kaynaklı şekilde bu hareketler de kendilerine her daim destek bulabilmişler ve bu da onları göz önüne alınması gereken bir baskı grubu niteliğine sokmuştur. Bu nedenle

Filistin-İsrail sorunun önemli bir parçası kabul edilen yerleşimler meselesine dair her türlü çözüm arayışında işgal altındaki Filistin topraklarında faaliyet gösteren yerleşim hareketlerinin talepleri, faaliyetleri ve etkilerinin analiz edilmesi yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Alkalai, Y. (1997). The Third Redemption (1843). A. Hertzberg (Ed.). *The Zionist Idea: A Historical Analysis and Reader* içinde. Philadelphia: Jewish Publication Society. 105-107.

Armaoğlu, F. (1989). *Filistin Meselesi ve Arap İsrail Savaşları (1948-1988).* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Avraham, E. (2003) *Behind Media Marginality: Coverage of Social Groups and Places in the Israeli Press*. Amerika Birleşik Devletleri: Lexington Books.

Begin, M. (1978). *The Revolt.* New York: Dell Publishing.

Bose, S. (2007). *Contested Lands: Israel-Palestine, Kashmir, Bosnia, Cyprus, and Sri Lanka*. Massachusetts: Harvard University Press.

Brenner, L. (1984). *The Iron Wall: Zionist Revisionism from Jabotinsky to Shamir*. London: AAARGH Publisher.

Drezon-Tepler, M. (1990). *Interest Groups and Political Change in Israel.* New York: State University of New York Press.

Fromkin, D. (2004). *Barışa Son Veren Barış: Modern Ortadoğu Nasıl Yaratıldı? 1914-1922*. M. Harmancı (çev.), İstanbul: Epsilon yayınları.

Goldberg, G. (1993). Gush Emunim New Settlements in the West Bank: From Social Movement to Regional Interest Group. E. Ben-Zadok (Ed.). *Local Communities and the Israeli Polity: Conflict of Values and Interests* içinde. New York: State University of New York Press. 189-208.

Gottheil, R. J. (1997). The Aims of Zionism (1898). A. Hertzberg (Ed.). *The Zionist Idea: A Historical Analysis and Reader* içinde. Philadelphia: The Jewish Publication Society. 496-500

Hertzberg, A. (1997). *The Zionist Idea: A Historical Analysis and Reader.* Philadelphia: The Jewish Publication Society.

Herzl, T. (1896). *The Jewish State*. S. D'Avigdor, (çev.). American Zionist Emergency Council.

----------. (1960). *The Complete Diaries Of Theodor Herzl* (Cilt 2). R. Patai, (drl.), ve H. Zone (çev.) Londra, New York: Herzl Press ve Thomas Yoseloff.

Hess, M. (1997). Rome and Jerusalem (1862). A. Hertzberg (Ed.). *The Zionist Idea: A Historical Analysis and Reader* içinde. Philadelphia: The Jewish Publication Society. 119-139.

Inbari, M. (2009). *Jewish fundamentalism and the Temple Mount: Who Will Build the Third Temple?*. New York: State University of New York Press.

----------. (2012). *Messianic Religious Zionism Confronts Israeli Territorial Compromises*. Cambridge University Press.

Kass, I., O'Neill, B. E. ve O'Neill, B. (1997). *The Deadly Embrace: The Impact of Israeli and Palestinian Rejectionism on the Peace Process*. University Press of America.

Kalischer, Z. H. (1997). Seeking Zion (1862). A. Hertzberg (Ed.). *The Zionist Idea: A Historical Analysis and Reader* içinde. Philadelphia: The Jewish Publication Society. 111-114.

Keleşoğlu, E. (2014). *İsrail Yurttaşı Filistinliler: Yurttaşlık, Kimlik, Siyaset.* İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Klatzkin, J. (1997). Boundaries. A. Hertzberg (Ed.). *The Zionist Idea: A Historical Analysis and Reader* içinde. Philadelphia: The Jewish Publication Society. 316-327

Kook, A. I. K. (1997). The War (1910-1930). A. Hertzberg (Ed.). *The Zionist Idea: A Historical Analysis and Reader* içinde. Philadelphia: The Jewish Publication Society. 422-423.

-----------------. (1997). Lights for Rebirth (1910-1930). A. Hertzberg (Ed.). *The Zionist Idea: A Historical Analysis and Reader* içinde. Philadelphia: The Jewish Publication Society. 427-431.

Kaştan, Y. (2012). Ortadoğu'da Arap İsrail Mücadeleleri ve Türkiye. M. Akbulut, Z. Dilek, S. Cöhce, Z. B. Özer, ve R. Gürses (Ed.), *Tarih ve Medeniyetler Tarihi* (Cilt 4) içinde. Ankara: Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları. 1797-1815.

Lein, Y. ve Weizman, E. (2002). *Land Grab: Israel's Settlement Policy in the West Bank.* S. Vardi ve Z. Shulman (çev.), B'Tselem.

Medoff, R. ve Waxman, C. I. (2009). *The A to Z of Zionism.* Maryland: Scarecrow Press.

Mirsky, Y. (2014). *Rav Kook: Mystic in a Time of Revolution*. New Haven ve Londra: Yale University Press.

Mitchell, T. G. (2000). *Native vs. Settler: Ethnic Conflict in Israel/Palestine, Northern Ireland, and South Africa*. Londra: Greenwood Publishing Group.

Pinsker, L. (1997). Auto-Emancipation: An Appeal to His People by A Russian Jew (1882). A. Hertzberg (Ed.). *The Zionist Idea: A Historical Analysis and Reader* içinde. Philadelphia: The Jewish Publication Society. 181-198

Schwartz, D. (2002). *Faith at the Crossroads: A Theological Profile of Religious Zionism* (Cilt 7). B. Stein (çev.). Hollanda: Brill.

---------------. (2014). *The Religious Genius in Rabbi Kook's Thought: National" Saint"?*. E. Levin, (çev.) Boston: Academic Studies Press.

Seliktar, O. (2015). *New Zionism and the Foreign Policy System of Israel (RLE Israel and Palestine)*. Oxon ve New York: Routledge

Shahak, I., ve Mezvinsky, N. (2004). *Jewish Fundamentalism in Israel*. Londra: Pluto Press.

Sharot, S. (2010). *Comparative Perspectives on Judaisms and Jewish Identities*. Michigan: Wayne State University Press.

Shlaim, A. (2005). The Rise and Fall of the Oslo Peace Process. L. Fawcett (Ed.). *International Relations of the Middle East* içinde. Oxford: Oxford University Press. 241-261.

Taub, G. (2010). *The Settlers: and the Struggle over the Meaning of Zionism.* New Haven ve Londra: Yale University Press.

Thomas, B. (2009). *The Dark Side of Zionism: The Quest for Security Through Dominance.* Birleşik Krallık: Lexington Books.

SÜRELİ YAYINLAR

Aldrovandi, C. (2011). Theo-Politics in the Holy Land: Christian Zionism and Jewish Religious Zionism. *Religion Compass*. 5.4, 114–128.

Algazy, J. (1985). Israeli Settlement Policy in the West Bank and the Gaza Strip. *Arab Studies Quarterly*, 7.2/3: 62-73. http://www.jstor.org/stable/41857769 (26 Ocak 2020)

Aronson, G. (1997). Settlement Monitor. *Journal of Palestine Studies.* 27.1, 126-135.

Avruch, K. A. (1979). Traditionalizing Israeli Nationalism: The Development of Gush Emunim. *Political Psychology.* 1.1, 47-57.

Azarov, V. (2013). Institutionalised Impunity: Israel's Failure to Combat Settler Violence in the Occupied Palestinian Territory. *Al-Haq*. http://www.alhaq.org/cached_uploads/download/alhaq_files/publications/institutionalised-impunity.pdf (15 Mart 2020).

Balcı, A. (2011). 2010 Yılında Yahudi Yerleşimleri: İsrail'in İşgal Stratejilerini Çözümlemek. *Ortadoğu Analiz.* 3.28, 80-87.

------------. (2012). Yahudi Yerleşimleri: Postmodern Bir İşgal. *Ortadoğu Analiz.* 4.45, 67-76.

Balpınar, Z. (2012). İsrail Güvenlik Politikasını Şekillendiren Anlayışa Dair Temel Bir Tanımlayıcı: Tevrat'a Göre Düşman Kavramı. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 13.23, 319-338.

Bar-Lev, M. (1988). The 'Hesder Yeshiva' as an Agent of Social Change in Israel. *British Journal of Religious Education.* 11.1, 38-46.

Bölme, S. M. (2018). The Palestine Policy of the US before the Israel Lobby. *New Middle Eastern Studies.* 8.2, 5-26.

Cohen, S. A. (1993). The Hesder Yeshivot in Israel: A Church-State Military Arrangement. *Journal of Church and State*. 35.1, 113-130.

Dermer, R. (3 Mayıs 2004). Why the Likud Voted No to Sharon's Disengagement Plan. *Jerusalem Issue Brief.* 3.23. https://www.jcpa.org/brief/brief3-23.htm (18 Eylül 2019)

Eiran, E. ve Krause, P. (2016). Old (Molotov) Cocktails in New Bottles? "Price-Tag" and Settler Violence in Israel and the West Bank. *Terrorism and Political Violence*.

Friedman, R. I. (1986). Inside the Jewish Terrorist Underground. *Journal of Palestine Studies.* 15.2, 190-201.

Haklai, O. (2007). Religious - Nationalist Mobilization and State Penetration: Lessons from Jewish Settlers' Activism in Israel and the West Bank. *Comparative Political Studies.* 40.6, 713-739.

Hermann, T. (1996). Do They Have a Chance? Protest and Political Structure of Opportunities in Israel. *Israel Studies Indiana University Press.* 1.1, 144-170.

Inbari, M. (2007a). Religious Zionism and the Temple Mount Dilemma - Key Trends. *Israel Studies.* 12.2, 29-47.

-----------. (2007b). Fundamentalism in Crisis—The Response of the Gush Emunim Rabbinical Authorities to the Theological Dilemmas Raised by Israel's Disengagement Plan. *J. Church & St.* 49. 697-717.

Kemiksiz, N. N. (2016). Filistin Sorunu. *Akademik ORTA DOĞU.* 11.1, 133-179.

Kızıloğlu, S. (2012). İsrail Devleti'nin Kuruluşuna Kadar Geçen Süreçte Yahudiler ve Siyonizm'in Gelişimi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 2.1, 35-64.

Melson, R. (2004). Yesha Council and Settler Radical Intransigence. *Cambridge Forecast.* http://www.cambridgeforecast.org/richard863/MIDDLEEAST/YESHA.html (4 Aralık 2019).

Mnookin, R. H. ve Eiran, E. (2005). Discord behind the Table: The Internal Conflict among Israeli Jews concerning the Future of Settlements in the West Bank and Gaza. *Journal of Dispute Resolution.* 2005.1, 11-44.

Muhareb, M. (2012). The Price Tag Organization and the Price Tag Paid by Palestinians. *Arap Center for Research and Policy Studies*. https://www.dohainstitute.org/en/lists/ACRPS-PDFDocumentLibrary/The_price_tag_organization_and_the_price_tag_paid_by_Palestinians.pdf (21 Şubat 2020).

Neidle, J. (2013). Locating the Power of the Settler Movement. *Journal of Politics & International Studies.* 9, 481-519.

Newman, D. (2005). From Hitnachalut to Hitnatkut: The Impact of Gush Emunim and the Settlement Movement on Israeli Politics and Society. *Israel Studies.* 10.3, 192-224.

Newman, D. ve Hermann, T. (1992). A Comparative Study of Gush Emunim and Peace Now. *Middle Eastern Studies.* 28.3, 509-530.

Nir, O. (2011). Price Tag: West Bank Settlers' Terrorizing of Palestinians to Deter Israeli Government Law Enforcement. *Case Western Reserve Journal of International Law*. 44.1, 277-289. https://scholarlycommons.law.case.edu/jil/vol44/iss1/15 (27 Mart 2020).

Özkoç, Ö. (2009). Savaş ve Barış: Doksanlı Yıllarda Filistin-İsrail Sorunu. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi.*

Pedahzur, A. (2014). The Silent Victory of the Israeli Settlers’ Movement. *Current History.* 113.767,

Pressman, J. (2003). The Second Intifada: Background and Causes of the Israeli-Palestinian Conflict. *Journal of Conflict Studies*. 23.2, 114-141.

Rosen, S. J. (2012). Israeli Settlements, American Pressure, and Peace. *Jewish Political Studies Review.* 24.1/2, 32-44.

Roth, A. (2015). ‘Something New Begins’ - Religious Zionism in the 2013 Elections: From Decline to Political Recovery. *Israel Affairs*. 21.2, 209–229.

Sandler, S. (1996). Religious Zionism and the State: Political Accommodation and Religious Radicalism in Israel. *Terrorism and Political Violence.* 8.2, 133-154.

Serbest, M. B. (2005). Tarihsel Kökenleriyle İsrail'de Siyasal Partiler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi.* 60.2, 219-254.

Shalhoub-Kevorkian, N. (2015). Security Theology, Surveillance and the Politics of Fear. *Cambridge University Press*.

Shalhoub-Kevorkian, N. ve David, Y. (2016). Is the Violence of Tag Mehir a State Crime?. *British Journal of Criminology*. 56.5, 835-856.

Shaw-Smith, P. (1994). The Israeli Settler Movement Post-Oslo. *Journal of Palestine Studies*. 29.3, 99-109.

Sprinzak, E. (1987). From Messianic Pioneering to Vigilante Terrorism: The Case of the Gush Emunim Underground. *Journal of Strategic Studies.* 10.4, 194-216.

-------------. (1998). Extremism and Violence in Israel: The Crisis of Messianic Politics. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science. 555*.1, 114-126.

-------------. (2000). Extremism and Violence in Israel Democracy. *Terrorism and Political Violence.* 12.3-4, 209-236.

Tokgöz, H. (2017). İsrail Devleti'nin Kuruluşunda Theodor Herzl ve Siyonizm. *ANASAY*. 1., 183-195.

Yüksek, E. (2010b). Filistin'de İsrail Yerleşimleri. *Ortadoğu Analiz*. 73-84.

Weissbrod, L. (1982). Gush Emunim Ideology: From Religious Doctrine to Political Action. *Middle Eastern Studies.* 18.3, 265-275.

-----------------. (1996). Gush Emunim and the Israeli-Palestinian peace process: Modern Religious Fundamentalism in Crisis. *Israel Affairs.* 3.1, 86-103.

Winther, J. (1988). Rabbi Avraham Yizhak HaCohen Kook: Between Exile and Messianic Redemption. *Nordisk Judaistik/Scandinavian Jewish Studies.* 9.2, 69-81.

TEZLER

Carton, E. (2011). Unsettling the Settlement: The Ideology of Israel's Hilltop Youth. *Doktora Tezi*. Pensilvanya: Haverford College

Cohen, D. (2012). Framing the Price Tag Policy: Changes in Communicating Violence by Yesha Rabbis between 2005 and 2012. *Yüksek Lisans Tezi*. Utrecht: Utrecht University.

Muminov, N. (2013). Vladimir Jabotinsky'nin Büyük İsrail Düşüncesi ve İsrail Dış Politikası. *Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Newman, D. (1981). The Role of Gush Emunim and the Yishuv Kehillati in the West Bank 1974 – 1980. *Doktora Tezi,* Durham: Durham University. (13 Haziran 2019)

Tranas, H. (2012). The Wild Wild West Bank: Investigating Causes of Increased Settler Violence 2006-2011. *Yüksek Lisans Tezi*. Oslo: University of Oslo.

Yılmaz, M. (2001). Radikal Sağın İsrail Dış Politikasına Etkisi: Batı Şeria - Gazze Şeridi. *Doktora Tezi.* İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Yüksek, E. (2010a). The Israeli Settlements in the West Bank Territory Before and After the Peace Process. *Yüksek Lisans Tezi.* Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Zecharya, B. (2012). Symbolic authority in Religious Zionist activism: Gush Emunim, Its Critics and Its Legacy 1974-2010. *Doktora Tezi.* Roma: Sapienza Università di Roma.

İNTERNET KAYNAKLARI

"İyi Niyetimizin İspatı" (25 Kasım 2009). *Cumhuriyet*. http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/101650/_iyi_niyetimizin_ispati_.html (19 Ocak 2020)

AB'nin Tarihçesi. (t.y.). *Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu*. https://www.avrupa.info.tr/tr/abnin-tarihcesi-82 (22 Ağustos 2019)

Al Jazeera English. (15 Kasım 2018). Israel's Hilltop Youth: Thou Shalt Not Kill | Radicalised Youth [Video]. *YouTube*. https://www.youtube.com/watch?v=GqSfrluRGAc&t=10s (11 Şubat 2020)

Altman, Y. (7 Eylül 2011a). 'Price Tag' Reaches IDF Base. *YNet News*. https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4119057,00.html (17 Mart 2020).

----------------. (8 Ekim 2011b). Suspected 'Price Tag': 100 Olive Trees Torn Down Near Nablus. *YNet News*. https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4127199,00.html (17 Mart 2020).

----------------. (12 Eylül 2011c). Price Tag: Peace Now Activist's Entryway Vandalized. *YNet News*. https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4121138,00.html (18 Mart 2020).

----------------. (8 Kasım 2011d). 'Rabin Is Waiting for You' Spray-Painted on Leftist's Building. *YNet News*. https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4145329,00.html (17 Mart 2020)

Anwar al-Sadat (1918-1981). (t.y.). *Jewish Virtully Library*. https://www.jewishvirtuallibrary.org/anwar-al-sadat (27 Ağustos 2019)

Azoulay, Y. (24 Temmuz 2008). Settler Holds Knife to IDF Soldier's Throat in West Bank Riot. *Haaretz*. https://www.haaretz.com/1.5006270 (16 Mart 2020).

Background on Violence by Settlers. (26 Kasım 2012). *Give Palestine Association*. https://www.givepalestine.ps/en/article/129/Background-on-Violence-by-Settlers (16 Mart 2020).

Benn, A, (2 Kasım 2008). Settlers Preparing for War, Says Shin Bet Chief. *Haaretz*. https://www.haaretz.com/1.5053629 (16 Mart 2020).

Boudreaux, R. (18 Şubat 2008). Israel's 'Hilltop Youth' Are Settling In. *Los Angeles Times.* https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2008-feb-18-fg-outpost18-story.html (22 Eylül 2019).

B'Tselem.(t.y.). 1995 The Oslo Accords: Division of The West Bank into Areas A, B and C [Harita]. https://conquer-and-divide.btselem.org/map-en.html# (1 Nisan 2020)

-----------.(t.y.). Full Map: Settlements, Area A, B and C [Harita]. https://conquer-and-divide.btselem.org/map-en.html (1 Nisan 2020)

-----------.(t.y.). The Gaza Strip [Harita]. https://www.btselem.org/sites/default/files2/gaza_map_eng.pdf (1 Nisan 2020)

Byman, D. ve Sachs, N. (Eylül-Ekim 2012). The Rise of Settler Terrorism: The West Bank's Other Violent Extremists. Foreign Affairs. https://www.foreignaffairs.com/articles/israel/2012-08-18/rise-settler-terrorism (18 Mart 2020)

Court Orders the Eviction of the Ulpana by July 1st. (7 Mayıs 2012). *Peace Now*. https://peacenow.org.il/en/court-orders-the-eviction-of-the-ulpana-by-july-1st (19 Mart 2020)

Courts Postpone the Eviction of Migron till after Ramadan. (27 Temmuz 2012). *Peace Now*. https://peacenow.org.il/en/courts-postpone-the-eviction-of-migron-till-after-ramadan (19 Mart 2020)

Davidovich, J. (2 Eylül 2012). All 50 families Peacefully Leave Migron Outpost, Fuming That Demolition Order Is Unjust. *The Times of Israel*. https://www.timesofisrael.com/migron-settlers-vow-defiance-even-as-they-begin-packing-up-oupost/ (19 Mart 2020)

Factional and Government Make-Up of the Sixteenth Knesset. (t.y.). https://www.knesset.gov.il/history/eng/eng_hist16_s.htm#1 (19 Eylül 2019)

First Intifada (1987-1993). (t.y.). *Jewish Virtully Library.* https://www.jewishvirtuallibrary.org/first-intifada (27 Ağustos 2019)

Fisher, G. (6 Haziran 2012). Thousands Protest in Jerusalem as Knesset Shoots Down Givat Ulpana Bill. *The Times of Israel*. https://www.timesofisrael.com/knesset-shoots-down-givat-ulpana-bill/ (19 Mart 2020)

Fleishman, I. (19 Haziran 2012a). Mosque Torched Near Ramallah. *YNet News*. https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4244269,00.html (19 Mart 2020).

----------------. (25 Haziran 2012b). Yesha Leaders Come Out Against Extremist Violence. *YNet News*. https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4246849,00.html (19 Mart 2020).

Following Peace Now's Petition: Migron is to be Evicted by September 4. (29 Ağustos 2012). *Peace Now*. https://peacenow.org.il/en/following-peace-nows-petition-migron-is-to-be-evicted-by-september-4 (19 Mart 2020)

Garcia-Navarro, L. (9 Ocak 2012). Israel Cracks Down on Radical 'Hilltop Youth'. *KANW FM*. https://www.kanw.com/post/israel-cracks-down-radical-hilltop-youth (19 Mart 2020).

Goldman, Y. (20 Haziran 2012). Settler Leaders Accept Government Deal to Evacuate Givat Ulpana. *The Times of Israel*. https://www.timesofisrael.com/settler-leaders-accept-government-deal-on-demolition-of-givat-ulpana/ (20 Mart 2020).

Hartman, B. (3 Mayıs 2014). Ex-Shin Bet Chief: Israel Does Not Intend to Stop 'Price Tags' Attacks. *The Jerusalem Post*. https://www.jpost.com/National-News/Former-Israel-Security-Agency-chief-Israel-does-not-intend-to-stop-price-tags-351225 (21 Mart 2020).

Hass, A. (29 Ağustos 2012). Burnt Vehicle, Racist Slogans Found in West Bank Palestinian Neighborhood. *Haaretz*. https://www.haaretz.com/racist-attack-in-west-bank-town-1.5292877 (18 Mart 2020)

Hasson, N. (18 Ağustos 2010). The Right's Latest Weapon: 'Zionist Editing' on Wikipedia. *Haaretz*. https://www.haaretz.com/1.5101511 (7 Ocak 2020)

Hof Aza Regional Council. (t.y.). *World Heritage Encyclopedia*. http://community.worldheritage.org/articles/eng/Hof_Aza_Regional_Council (19 Eylül 2019).

Israel-Palestinian Negotiations. (t.y.). *Israel Ministry of Foreign Affairs*. https://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/Guide/Pages/Israel-Palestinian%20Negotiations.aspx (7 Eylül 2019).

Israel Ministry of Foreign Affairs. (t.y.). Israel After the Six Day War (10 June, 1967) [Harita]. https://mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/maps/pages/june%2010-%201967-%20israel%20after%20the%20six%20day%20war.aspx (1 Nisan 2020)

--------------------------------------. (t.y.). UN Partition Plan (1947) [Harita]. https://mfa.gov.il/MFA/AboutIsrael/Maps/Maps/UN-Partition-Plan.jpg (1 Nisan 2020)

Israel's Belligerent Occupation of the Palestinian Territory, including Jerusalem and International Humanitarian Law. (15 Temmuz 1999). *UNISPAL*. https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/6B939C57EA9EF32785256F33006B9F8D (10 Ağustos 2019)

Kiss, R. ve Shabi, J. (18 Ağustos 2010).Wikipedia Editing Courses Launched by Zionist Groups. *The Guardian.* https://www.theguardian.com/world/2010/aug/18/wikipedia-editing-zionist-groups (7 Ocak 2020)

Krieger, Z. (3 Ağustos 2012). Dani Dayan's War: Can Israeli Settlers Control Both the West Bank and Themselves?. *The Atlantik*. https://www.theatlantic.com/international/archive/2012/08/dani-dayans-war-can-israeli-settlers-control-both-the-west-bank-and-themselves/260672/ (19 Ocak 2020).

Knesset Approves Disengagement Bill. (17 Şubat 2005). *Israel National News.* http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/77015 (19 Eylül 2019)

Lazaroff, T. (11 Haziran 2012a). Cars Belonging to Erdan, Ze'ev Hever Vandalized at Beit El. *The Jerusalem Post*. https://www.jpost.com/Breaking-News/Cars-belonging-to-Erdan-Zeev-Hever-vandalized-at-Beit-El (19 Mart 2020).

---------------. (9 Temmuz 2012b). Legal Report on Outposts Recommends Authorization. *The Jerusalem Post*. https://www.jpost.com/Diplomacy-and-Politics/Legal-report-on-outposts-recommends-authorization (17 Eylül 2019).

Lazaroff, T. ve Paraszczuk, J. (25 Mart 2012). Court Says Migron Must Be Evacuated by August 1. *The Jerusalem Post*. https://www.jpost.com/Diplomacy-and-Politics/Court-says-Migron-must-be-evacuated-by-August-1-263338 (18 Mart 2020).

Leibovich-Dar, S. (11 Temmuz 2002). The Zambish Factor. *Haaretz.* https://www.haaretz.com/1.5216635 (14 Kasım 2019)

Levinson, C. (5 Eylül 2011). Israel Demolishes Three Illegal Houses in West Bank Outpost, Six Arrested. *Haaretz*. https://www.haaretz.com/1.5165170 (20 Mart 2020).

---------------. (13 Mayıs 2013). The Organization Behind Illegal West Bank Outpost Construction. *Haaretz.* https://www.haaretz.com/.premium-the-organization-behind-illegal-outpost-construction-1.5242673 (14 Kasım 2019)

Levingston, I. (22 Kasım 2019). Israeli Settlements. *The Washington Post.* https://www.washingtonpost.com/business/israeli-

settlements/2019/11/19/b9324fde-0ae5-11ea-8054-289aef6e38a3_story.html (13 Aralık 2019)

Levy, E. (8 Eylül 2011). Price Tag: Mosque Vandalized, Cars Torched. *YNet News*. https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4119694,00.html (18 Mart 2020).

Levy, E., Y. Zitun ve I. Blumenthal. (31 Temmuz 2015). Palestinian Baby Dies in 'Price Tag' Arson Attack. *YNet News*. https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4686046,00.html (22 Mart 2020).

Lidman, M. (9 Şubat 2012a). Peace Now Targeted in Latest 'Price Tag' Attack. *The Jerusalem Post*. https://www.jpost.com/Breaking-News/Peace-Now-targeted-in-latest-price-tag-attack (18 Mart 2020).

-------------. (8 Haziran 2012b). Price Tag Vandals Attack Jewish-Arab Village. *The Jerusalem Post*. https://www.jpost.com/National-News/Price-tag-vandals-attack-Jewish-Arab-village (18 Mart 2020).

Lis, J. (3 Aralık 2011). Israel MK Assigned Bodyguard After Death Threats from Right-Wing Extremists. *Haaretz*. https://www.haaretz.com/1.5215972 (18 Mart 2020).

Lustick, I. (1988). For the Land and the Lord: Jewish Fundamentalism in Israel. *Council on Foreign Relations*. https://www.sas.upenn.edu/penncip/lustick/lustick13.html (12 Temmuz 2019)

Modern Zionist Aliyot to Israel: About the Waves of Jewish Immigration to Israel (Aliot) 1882-1948. (13 Kasım 2014). *The Jewish Agency for Israel*. http://archive.jewishagency.org/historical-aliyah/content/28841 (19 Eylül 2019)

National Religious Party. (t.y.). https://www.knesset.gov.il/faction/eng/FactionPage_eng.asp?PG=3 (29 Temmuz 2019)

On the 19th Anniversary of Israel's Independence Weeks Before the Unification of Yerushalayim. (Mayıs 1967). http://israel613.com/books/ERETZ_ANNIVERSARY_KOOK.pdf (10 Temmuz 2019).

Peace Now. (t.y.). Who We Are. https://peacenow.org.il/en/about-us/who-are-we (1 Ekim 2019).

Plen, M. (t.y.). Israel’s War of Independence: Establishing A New Nation And Defending It. *My Jewish Learning*. https://www.myjewishlearning.com/article/israels-war-of-independence/ (12 Haziran 2019)

Price-Tag Attacks Becoming More Violent, Says Israeli Intelligence Officer. (16 Aralık 2019). *Asharq Al-Awsat*. https://aawsat.com/english/home/article/2038201/price-tag-attacks-becoming-more-violent-says-israeli-intelligence-officer (21 Mart 2020)

Price Tag Vandals Target Arab Property in J'lem. (11 Haziran 2012). *The Jerusalem Post*. https://www.jpost.com/National-News/Price-tag-vandals-target-Arab-property-in-Jlem (22 Mart 2020).

Profile: The Kadima Party. (8 Şubat 2009). *Al Jazeera*. https://www.aljazeera.com/focus/2009/02/20092865836525691.html (19 Eylül 2019)

Rosenberg, O. (6 Kasım 2011). Jerusalem Offices of Peace Now Evacuated After Bomb Threat. *Haaretz*. https://www.haaretz.com/1.5207060 (21 Mart 2020).

Shragai, N. (20 Aralık 2004). Yesha Council Calls for Campaign of Civil Disobedience to Disrupt Pullout Plan. *Haaretz*. https://www.haaretz.com/1.4840209 (1 Aralık 2019)

Şaron'dan 'Kademeli Çekilme' Önerisi. (27 Mayıs 2004). *BBC Turkish*. http://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2004/05/printable/040527_israel_withdrawal.shtml (19 Eylül 2019).

Tedla, A. (2 Nisan 2010). Pro-Settlement Advocates Protest Israeli Withdrawal from the Gaza Strip and West Bank, 2004-2005. *Global Nonviolent Action Database*. https://nvdatabase.swarthmore.edu/content/pro-settlement-advocates-protest-israeli-withdrawal-gaza-strip-and-west-bank-2004-2005 (2 Mart 2020)

The Madrid Framework. (28 Ocak 1999). *Israel Ministry of Foreign Affairs*. https://mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/guide/pages/the%20madrid%20framework.aspx (14 Eylül 2019).

The Middle East Peace Summit at Camp David – July 2000. (7 Temmuz 2000). *Israel Ministry of Foreign Affairs*. https://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/Guide/Pages/The%20Middle%20East%20Peace%20Summit%20at%20Camp%20David-%20July%202.aspx (16 Eylül 2019).

The Migron Petition. (1 Ekim 2016). *Peace Now*. https://peacenow.org.il/en/the-migron-petition (17 Mart 2020).

Yesh Din. (t.y.). About Us. https://www.yesh-din.org/en/about-us/ (25 Mart 2020).

Yeshivat Mercaz Harav. (t.y.). About Us. https://mercazharav.org.il/en/about-us/ (14 Kasım 2019).

Weiss, E. (12 Ağustos 2005). Yesha Council Labels Rally Success. *YNet News*. https://www.ynetnews.com/articles/1,7340,L-3126356,00.html (1 Aralık 2019)

Zeiger, A. (28 Haziran 2012). Last Families Evacuated from Ulpana Outpost. *The Times of Israel*. https://www.timesofisrael.com/last-families-evacuated-from-ulpana-outpost/ (23 Mart 2020).

RESMİ KARARLAR, KANUNLAR VE DEKLARASYONLAR

Absentees' Property Law, 5710-1950. (1950) https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/E0B719E95E3B494885256F9A005AB90A (8 Ağustos 2019).

Israeli Cabinet Statement on Road Map and 14 Reservations. (25 Mayıs 2003). https://www.jewishvirtuallibrary.org/israeli-cabinet-statement-on-road-map-and-14-reservations (19 Eylül 2019)

White Paper of 1939. (23 Mayıs 1939). https://www.jewishvirtuallibrary.org/british-white-paper-of-1939 (20 Temmuz 2019).

The Balfour Declaration. (2 Kasım 1997). https://mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/guide/pages/the%20balfour%20declaration.aspx (19 Temmuz 2019).

The Geneva Conventions of 12 August 1949: Geneva Convention Relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War of 12 August 1949. (12 Ağustos 1949). https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.33_GC-IV-EN.pdf (10 Ağustos 2019).

The Peel Commission Plan. (7 Temmuz 1937). https://mfa.gov.il/MFA/AboutIsrael/Maps/Pages/The-Peel-Commission-Plan-1937.aspx (29 Temmuz 2019).

The Israel Defense Forces. (15 Ağustos 2005). Head of Southern Command Announcement to Israeli Residents of the Gaza Strip. https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/evacuation.pdf (20 Eylül 2019).

The Wallerstein Proclamation. (20 Aralık 2004). https://www.jewishvirtuallibrary.org/settler-leader-calls-for-civil-disobedience-to-prevent-disgengagement (1 Aralık 2019).

UN Partition Plan - Resolution 181. (1947, Kasım 29). https://mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/maps/pages/1947%20un%20partition%20plan.aspx (2 Ağustos 2019)

UN Security Council Resolution 242. (22 Kasım 1967). http://unscr.com/en/resolutions/doc/242 (8 Ağustos 2019).

UN Security Council Resolution 338. (20 Ekim 1973). http://unscr.com/en/resolutions/doc/338 (9 Ağustos 2019).

UN Security Council Resolution 446. (22 Mart 1979). http://unscr.com/en/resolutions/doc/446 (10 Ağustos 2019).

UN Security Council Resolution 2334. (23 Aralık 2016). http://unscr.com/en/resolutions/doc/2334 (28 Eylül 2019).

Venice Declaration. (13 Haziran 1980). http://eeas.europa.eu/archives/docs/mepp/docs/venice_declaration_1980_en.pdf (22 Ağustos 2019).

RAPORLAR

Dudai, R. ve Stein. Y. (2001). TACIT CONSENT: Israeli Policy on Law Enforcement toward Settlers in the Occupied Territories. *B'Tselem*. https://www.btselem.org/sites/default/files/publications/200103_tacit_consent_eng.pdf (15 Haziran 2019)

International Crisis Group. (25 Temmuz 2003). The Israeli-Palestinian Roadmap: What A Settlement Freeze Means and Why It Matters. *Middle East Report N°16.* Amman/Kudüs/Brüksel. https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/16-the-israeli-palestinian-roadmap-what-a-settlement-freeze-means-and-why-it-matters.pdf (18 Haziran 2019).

-------------------------------. (20 Temmuz 2009). Israel's Religious Right and the Question of Settlements. *Middle East Report N°89.* Kudüs/Brüksel. https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/89-israel-s-religious-right-and-the-question-of-settlements.pdf (18 Haziran 2019) .

------------------------------. (21 Kasım 2013). Leap of Faith: Israel's National Religious and the Israeli - Palestinian Conflict. *Middle East Report N°147.* Kudüs/Brüksel. https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/leap-of-faith-israel-s-national-religious-and-the-israeli-palestinian-conflict.pdf (18 Haziran 2019).

Ishaq, N., ve Hakala, P. (2013). *Area C: More Than 60 % of the Occupied West Bank Threatened by Israeli Annexation*. Belçika: European Union. Directorate-General for External Policies. https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/briefing_note/join/2013/491495/EXPO-AFET_SP(2013)491495_EN.pdf (15 Haziran 2019).

Israel Ministry of Foreign Affairs. (Nisan 2005). Israel's Disengagement Plan: Renewing the Peace Proces. https://mfa.gov.il/MFA_Graphics/MFA%20Gallery/Documents/disengagement2.pdf (19 Haziran 2019)

Migdalovitz, C. (7 Aralık 2007). Israeli-Palestinian Peace Process: The Annapolis Conference. *CRS Report for Congress*. https://fas.org/sgp/crs/mideast/RS22768.pdf (18 Haziran 2019).

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. (Ekim 2013). *Update on Settler Violence in the West Bank, including East Jerusalem*. https://unispal.un.org/pdfs/UHCHR_SettlerViolence.pdf (22 Haziran 2019).

Pahlmblad, M. (2012). *Israeli Settler Violence in Palestine*. Belçika: European Union. Directorate-General for External Policies. https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/briefing_note/join/2012/491456/EXPO-AFET_SP(2012)491456_EN.pdf (18 Eylül 2019)

Peace Now. (22 Temmuz 2019). Return of the Outpost Method: 32 New Unauthorized Settlements Under the Netanyahu Government. *Settlement Watch.* http://peacenow.org.il/wp-content/uploads/2019/08/maahazim-english_full.pdf (17 Ağustos 2019)

------------. (18 Mart 2020). The Yearly Construction Average Since Trump's Administration Is 25% Higher Than During The Obama Years. *Settlement Construction Report 2019.* http://peacenow.org.il/wp-content/uploads/2020/03/2019-Construction-Report_Peace-Now.pdf (24 Mart 2020)

Sosebee, S. (Haziran 1994). Jewish Settler Terror Groups Have a Long History in Hebron. *Washington Report on Middle East Affairs*. s. 8. https://www.wrmea.org/1994-june/terrorism-jewish-settler-terror-groups-have-a-long-history-in-hebron.html (19 Kasım 2019)

State of Israel Ministry of Justice. (t.y.). Israel's Investigation and Prosecution of Ideologically Motivated Offences Against Palestinians in the West Bank. https://mfa.gov.il/ProtectiveEdge/Documents/IdeologicalOffencesAgainstPalestinians.pdf (22 Haziran 2019).

The Committee on the Elimination of Racial Discrimination. (2012). *Report of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination: Eighth Session (13 Şubat - 4 Mart 2012), A/67/18*. New York: United Nations Publications. https://www2.ohchr.org/english/bodies/cerd/docs/A.67.18%20English.pdf (22 Haziran 2019).

Ulutaş, U., S. M. Bölme, G. N. Demir, F. Torlak ve S. Ziya (2012). *İsrail Siyasetini Anlama Kılavuzu.* Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETAV). http://file.setav.org/Files/Pdf/20130125150650_israil-siyasetini-anlama-kilavuzu_son.pdf (21 Haziran 2019)

UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. (1 Kasım 2009). *The Price of a Law Enforcement Failure: Israeli Settler Violence and the Ecavuations of Outposts*. https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/A7011E4C91AA013B85257670005DECB0 (21 Haziran 2019).

UK Foreign & Commonwealth Office. (Nisan 2013). *Human Rights and Democracy: The 2012 Foreign & Commonwealth Office Report*. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/408376/Cm_8593_Accessible_complete.pdf (22 Haziran 2019).

US Department of State. (Mayıs 2013). *Country Reports on Terrorism 2012*. https://2009-2017.state.gov/documents/organization/210204.pdf (22 Haziran 2019).

Yesh Din. (Ekim 2015). *Law Enforcement on Israeli Civilians in the West Bank: Yesh Din Monitoring Update 2005-2015*. http://files.yesh-din.org/userfiles/Datasheet_English_Oct%202015.pdf (22 Haziran 2019).

Zanotti, J. (2020). Israel: Background and U.S. Relations in Brief (Güncellenmiş Hali). *CRS Report*. https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R44245 (1 Mart 2020)

KONFERANSLAR

Press Conference with Israeli Prime Minister Sharon. (14 Nisan 2004). https://www.jewishvirtuallibrary.org/president-bush-press-conference-with-israeli-prime-minister-sharon-april-2004 (19 Eylül 2019)

The Biltmore Conference. (6-11 Mayıs 1942). https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-biltmore-conference-1942 (20 Temmuz 2019).

Speech First Describing Gaza "Disengagement Plan". (18 Aralık 2003). https://www.jewishvirtuallibrary.org/prime-minister-sharon-speech-first-describing-gaza-ldquo-disengagement-plan-rdquo-december-2003 (19 Eylül 2019).

The First Zionist Congress. (28-31 Ağustos 1897). https://mfa.gov.il/Jubilee-years/Pages/1897-The-First-Zionist-Congress-takes-place-in-Basel,-Switzerland.aspx (7 Kasım 2019).

UN Security Council 1418th Meeting. (1 Mayıs 1968). https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/7C1E86602A4B96D105256804006F5029 (8 Ağustos 2019).

KUTSAL KİTAPLAR

Tevrat, Mısır'dan Çıkış, 19, 5-6

--------, Yaradılış 15, 18-21

--------, Yaradılış 17, 3-8

--------, Yuşa 1, 6-9

--------, Yuşa 5, 1

--------, Yuşa 11, 10-12

